

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

52. aastakäik

23. detsember 2009

<u>Teatis nr</u>	<u>Sisukord</u>	<u>Lehekülj</u>
I	<i>Resolutsioonid, soovitused ja arvamused</i>	
	ARVAMUSED	
	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee	
	täiskogu 456. istungjärk 30. septembril ja 1. oktoobril 2009	
2009/C 318/01	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Paindlikkuse ja turvalisuse kasutamine globaalse arenguga seotud ümberkorraldustes” (ettevalmistav arvamus eesistujariigi Rootsi taotlusel)	1
2009/C 318/02	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Makropiirkondlik koostöö – Läänemere strateegia laiendamine Euroopa teistele makropiirkondadele” (ettevalmistav arvamus)	6
2009/C 318/03	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Alkoholist põhjustatud kahju käsitleva Euroopa Liidu strateegia muutmine jätkusuutlikuks, pikaajaliseks ja valdkonnaüleseks” (ettevalmistav arvamus)	10
2009/C 318/04	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Seosed võrdõiguslikkuse, majanduskasvu ja tööhõivemäära vahel” (ettevalmistav arvamus)	15
2009/C 318/05	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettevõtluse vormide mitmekesisus” (omaalgatuslik arvamus)	22
2009/C 318/06	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Õiglase kaubanduse toiduained: isereguleerimine või õigusaktid?” (omaalgatuslik arvamus)	29

<u>Teatis nr</u>	Sisukord (jätkub)	Lehekülg
2009/C 318/07	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Vähem soodsate piirkondade põhjamõõde” (omaalgatuslik arvamus)	35
2009/C 318/08	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Energiatõhususe meetmete ja programmide edendamine lõpptarbijate tasandil” (omaalgatuslik arvamus)	39
2009/C 318/09	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ülemaailmse kriisi mõju Euroopa peamistele tootmis- ja teenustesektoritele” (omaalgatuslik arvamus)	43
2009/C 318/10	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Töö ja vaesus: hädavajaliku tervikliku lähene-misviisi väljatöötamine” (omaalgatuslik arvamus)	52
2009/C 318/11	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „De Larosièrè'i aruanne” (omaalgatuslik arvamus)	57
2009/C 318/12	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ühise põllumajanduspoliitika tulevik pärast 2013. aastat” (täiendav arvamus)	66

III Ettevalmistavad aktid

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

täiskogu 456. istungjärk 30. septembril ja 1. oktoobril 2009

2009/C 318/13	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamen-dile ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „E-õiguskeskkonna Euroopa strateegia väljatöötamine” ” KOM(2008) 329 (lõplik)	69
2009/C 318/14	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamen-dile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Ohutud, uuenduslikud ja kättesaadavad ravimid: uus tulevikuvision farmaatsiaspektori jaoks” ” KOM(2008) 666 (lõplik)	74
2009/C 318/15	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega luuakse ELi tööhõive elavdamise ja sotsiaalse kaasamise mikrokreediirahastu (mikro-kreediirahastu „Progress”) ” KOM(2009) 333 (lõplik) – 2009/0096 (COD)	80

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 456. ISTUNGJÄRK 30. SEPTEMBRIL JA 1. OKTOOBRIIL 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Paindlikkuse ja turvalisuse kasutamine globaalse arenguga seotud ümberkorraldustes” (ettevalmistav aramus eesistujariigi Rootsi taotlusel)

(2009/C 318/01)

Raportöör: **Valerio SALVATORE**

Kaasraportöör: **Enrique CALVET CHAMBON**

18. detsembri 2008. aasta kirjas ja EÜ asutamislepingu artikli 262 alusel palus Rootsi Euroopa asjade minister Cecilia MALMSTRÖM tulevase eesistujariigi Rootsi nimel Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel koostada ettevalmistav aramus teemal:

„Paindlikkuse ja turvalisuse kasutamine globaalse arenguga seotud ümberkorraldustes”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööstuse muutuste nõuandekomisjon võttis arvamuse vastu 10. septembril 2009. Raportöör oli Robert SALVATORE, kaasraportöör oli Enrique CALVET CHAMBON.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril 2009 ja 1. oktoobril 2009 (1. oktoobri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 111, vastu hääletas 0, erapooletuks jäi 9 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komisjon on määratlenud paindlikkust ja turvalisust kui integreeritud strateegiat, mis on suunatud ühtaegu nii tööturu paindlikkuse kui ka turvalisuse suurendamisele. Käesolevas seisukohavõetus rõhutab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee paindlikkuse ja turvalisuse mõiste mõnesid aspekte, mis on tema arvates praegusel kriisi ajal eriti asjakohased võimalikult paljude inimeste tööhõives hoidmiseks ja väljaspool tööturgu asuvatele inimestele võimalikult paljude võimaluste andmiseks kiiresti töökoha leidmiseks. Tööandjad ja töötajad peavad sotsiaaldialoogi raames koos töötama, et tagada võimalikult paljude töötajate püsimine tööturul.

1.2 Praegusel sügava kriisi ja kasvava töötuse ajal ei tohi paindlikkust ja turvalisust mõista meetmena, mille eesmärk on lihtsustada praegu töötavate töötajate vallandamist või õhnestada sotsiaalkaitset üldiselt ja eriti töötute sotsiaalkaitset.

Komitee on seisukohal, et paindlikkuse ja turvalisuse osas on praegu prioriteetsed turvalisuse poolt (laiemas tähenduses) edendavad meetmed.

1.3 Komitee on oma eelmistes arvamustes rõhutanud sise- ja välisturvalisuse ja turvalisuse tähtsust. Kriisiolukorras on näha, kui olulised on sisemise paindlikkuse ja turvalisuse meetmed, mis võimaldavad ettevõtetel tulla toime tellimuste järsu vähenemisega ilma töötajaid koondamata. Sotsiaalpartnerite heaks kiidetud viisil tööaega arvestavad ettevõtted suudavad palju kiiremini reageerida kriisi tekitatud uuele turuolukorrale kui ilma sellist tüüpi vahenditeta ettevõtted. Üks kriisist selgelt õpitud õppetund on see, et tööaja arvestamist ja paindliku tööaja kokkuleppeid peavad edendama sotsiaalpartnerid. Komitee arvates on see oluline, et muuta need vahendid ettevõtete ja töövõtjate jaoks võimalikult atraktiivseks.

1.4 Paindlikkus ja turvalisus toimivad üksnes juhul, kui töötajatel on asjakohane koolitus. Uute pädevuste ja uute töökohtade loomise vahel on otsene seos. Ettevõtted peaksid investeerima oma töötajate täiendkoolitusse, samas vastutab töötaja ise enda pideva täiendamise eest. Tuleb loota, et Lissaboni-järgne strateegia (pärast 2010. aastat) annab neile probleemidele lahenduse.

1.5 Kriis toob esile sotsiaaldialoogi tähtsuse. Tööandjad ja töötajad peavad koos töötama, et tagada võimalikult paljude töötajate tööturul püsimine. Viimased kuud on tõestanud, kui pühendunult otsivad sotsiaalpartnerid pakilisimatele probleemidele ühiselt lahendusi. Komitee teeb eesistujariik Rootsile ja Euroopa Komisjonile ettepaneku luua veebifoorum, et toetada kogemuste vahetamist seoses sotsiaalpartnerite algatustega, austades seejuures riiklike, piirkondlike ja kohalike olukordade mitmekesisust.

1.6 Euroopa tasandil peavad sotsiaalpartnerid praegu läbirääkimisi kaasatust edendavaid tööturget käsitleva sõltumatu raamkokkuleppe üle. Komitee usub, et tulevasel kokkuleppel võib olla tõeline lisaväärtus, aidates kriisi tõttu töö kaotanud kõige haavatavamatel inimestel uut töökohta leida. Komitee ootab samuti paindlikkuse ja turvalisuse rakendamise ühist järelevalvet ja hindamist – selle kohustuse on oma 2009.–2010. aastate tööprogrammis endale võtnud Euroopa sotsiaalpartnerid.

1.7 Majanduslanguse suur kiirus ja drastiline loomus paneb paljud tööandjad mõtlema majandusõitsengu aastatele, mil nad avastasid, kui raske on leida vajalik arv piisavalt kvalifitseeritud töötajaid. Kuna nad vaatavad praegu edasi tulevikku ja mõtlevad majanduse tõusule, mis kindlasti kord saabub, siis ei kiirusta nad kaotama liiga palju töökohti, mida võetakse ette vaid lühiajalise kokkuhoiu nimel. Ükski ettevõtte ei saa siiski ignoreerida peamisi majandusreegleid. Lõppkokkuvõttes on iga ettevõtte esmane eesmärk enda ellujäämise tagamine. Asjassepuutuvate töötajate jaoks on ülioluline leida uus töökoht võimalikult kiiresti. Komitee rõhutab vajadust võimaldada neile kiire ja kvaliteetne abi. Liikmesriigid peaksid tõsiselt kaaluma tööturuametite personali kvantitatiivselt ja kvalitatiivselt suurendamist, et aidata inimestel leida võimalikult kiiresti uus töökoht.

1.8 Võttes arvesse riiklike ja piirkondlike eripärasid ning erinevusi tööstuslike sektorite vahel, peaks Euroopa Liit komitee arvates jätkama oma tegevust Euroopa tuleviku nimel ja subsidiaarsuse põhimõttest kinni pidades. Sel viisil on võimalik luua Euroopa sotsiaalmudeli tugevdamiseks vajalik Euroopa raamistik, nii et sellest täies arenemisjärgus olevast teoreetilisest mudelist saaks vältimatu reaalsus⁽¹⁾. Vaja on kavandada Lissa-

boni järgset protsessi (pärast 2010. aastat), et tegeleda veel saavutamata eesmärkidega ning kriisi ajal ilmnevate eesmärkidega, milleni jõudmine võib osutuda pikaks ja keeruliseks. Paindlikkusel ja turvalisusel peab kindlasti olema tähtis roll. Komitee on seisukohal, et paindlikkuse ja turvalisuse mõõtmised peaksid rakendamisel olema tasakaalus.

1.9 Komitee rõhutab, et liikmesriikide tööturu reformides tuleb vältida selliste ebakindlate töökohtade arvu jätkuvat kasvu, millele on iseloomulik turvalisuse arvelt saavutatav ülemäärane paindlikkus. Viimastel aastatel on see arv pidevalt tõusnud. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee jagab Regioonide Komitee muret, mida viimane väljendas oma 7. veebruari 2008. aasta arvamuses⁽²⁾. Välise paindlikkuse valitsemine on ohtlik, kuna see võib „tähendada ka tavapäraste töösuhete ulatuslikku dereguleerimist ebakindlate töösuhete suunas”.

2. Üldine taust

2.1 Eesistujariik Rootsi kutsus komiteed üles väljendama oma arvamust paindlikkuse ja turvalisuse teemal, mida komitee on juba käsitlenud,⁽³⁾ ent mis sedakorda väljendub uues kontekstis. Eesistujariigi Rootsi 7. juulil 2009 korraldatud arutelul Stockholmis kinnitati pakilist vajadust vaadata teema läbi seoses finantskriisiga.

2.2 Paindlikkuse ja turvalisuse mõistet on käsitletud erinevalt. Euroopa Komisjon määratles seda oma teatises (KOM(2007) 359 lõplik) kui „integreeritud strateegiat, mis on suunatud ühtaegu nii tööturu paindlikkuse kui ka turvalisuse suurendamisele”⁽⁴⁾. Kuna see määratlus oli aluseks ka 7. mail 2009. aastal toimunud Praha tippkohtumise järeldustele, põhineb ka käesolev arvamus nimetatud ühisel tõlgendusel.

⁽²⁾ ELT C 105, 25.4.2008, lk 16 (vt punkt 22)

⁽³⁾ ELT C 256, 27.10.2007, lk 108;

ELT C 211, 19.8.2008, lk 48; Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Teatis: Paindlikkuse ja turvalisuse ühiste põhimõtete poole: rohkem paremaid töökohti paindlikkuse ja turvalisuse kaudu”

⁽⁴⁾ Tasub meelde tuletada Euroopa Komisjoni teatises esitatud paindlikkuse ja turvalisuse nelja põhimõtte täpset sõnastust: „Paindlikkus tähendab edukat liikumist (üleminekut) ühelt eluetapilt teisele: koolist tööle, ühelt töökohalt teisele, töötuse või tööturul eemaloleku etapilt tööle, töölt pensionile. Selle all ei mõeldaks üksnes ettevõtete suuremat vabadust töötajaid värvata või vallandada ning see ei tähenda, et tähtajatud töölepingud on oma aja ära elanud. See tähendab töötajate edasilikumist parematele töökohtadele, tööalast tõusu ning annete optimaalset väljaarendamist. Paindlikkus tähendab ka paindlikku töökorraldust, mille puhul uutele produktiivsetele vajadustele ja oskustele suudetakse reageerida kiiresti ja tulemuslikult, ning hõlpsamat töö- ja eraelu kohustuste kombineerimist. Turvalisuse omakorda on midagi enam kui lihtsalt kindlustunne, et sulle jääb su töökoht: see tähendab oskuste andmist, mis võimaldavad inimestel tööelus edasi jõuda ja aitavad neil leida uut tööd. Samuti tähendab see piisavaid töötushüvitisi, mis hõlbustavad üleminekut. Lõpuks hõlmab see ka koolitusvõimalusi kõikidele töötajatele, eriti vähe kvalifitseeritud ja eakatele töötajatele.”

⁽¹⁾ ELT C 309, 16.12.2006, lk 119; Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee omaalgatuslik arvamus teemal „Sotsiaalne ühtekuuluvus: Euroopa sotsiaalmudeli konkretiseerimine”

2.3 Komitee rõhutab asjaolu, et tööturupoliitika kuulub subsidiaarsuse põhimõtte järgi liikmesriikide pädevusse. Tööseaduste ühtlustamise katse vastanduks subsidiaarsuse põhimõttele ja oleks mitteasjakohane, kuna kahjustaks neid traditsioone ja geograafilisi struktuure, mis on oma asjakohasust ja stabiilsust juba tõestanud. Lisaks tuleks arvesse võtta, et liikmesriikide majandused ei ole ühesugusel arengutasemel. See nähtub ka nende sotsiaalsüsteemidest. Antud kontekstis leiab komitee, et Euroopa Liidu väljakutsed peaksid olema järgmised:

— edendada liikmesriikide koostööd Lissaboni strateegia juhtimismehhanismi 2005. aastast lisatud Euroopa tööhõivestrategie abil. Tööhõivestrategie suunises 21 on liikmesriigid leppinud kokku tööhõive turvalisuse ja paindlikkuse tasakaalustatud edendamises. Euroopa Liit peaks toimima katalüsaatorina, et liikmesriigid oma vastutust kannaksid ning samal ajal tutvustaksid ja vahetaksid oma häid tavasid Euroopa tööhõivepoliitika raames.

3. Uued arengud

3.1 Kriis

3.1.1 Euroopa Liidu ajaloo tõsiseima kriisi mõjud on lühemas perspektiivis üsna ilmsed: ELi liikmesriikide riigivõlg kasvab ennenägematu hooga. Ehkki kogu maailma keskpangad on turud likviidsusega üle ujutanud, ei toimi pangandussüsteem ikka veel nii nagu tavaperioodil. Eriti keeruline on uutele laenulede ligi pääseda väikestel ja keskmise suurusega ettevõtetel (VKEd) ning füüsilisest isikutest ettevõtjatel. Töötuse negatiivsed mõjud ühiskonnale ja siseturule annavad ennast viivitamatult tunda. Samal ajal on uute töökohtade loomine äärmiselt harv ja keeruline.

3.1.2 Komitee leiab, et lühemas perspektiivis on tingimata vaja kohandada paindlikkuse ja turvalisuse mudelit vastavalt praegusele raskele sotsiaal-majanduslikule olukorrale, ehkki komitee viimane arvamus sellel teemal avaldati alles 2008. aasta kevadel. Komitee tunneb heameelt eesistujariigi Rootsi taotlusest uurida küsimust, kuidas liikmesriigid võiksid paindlikkust ja turvalisust rakendada ümberkorraldusteks globaalse arengu kontekstis. Globaalne areng viitab finantskriisile ja selle traagilistele mõjudele, mida see avaldab reaalmajandusele ja tööhõivele. Praegune kriis on juba osutunud kõige rängemaks majanduskriisiks 80 aasta jooksul. Selle mõjud jätavad tõenäoliselt jälje tervele 21. sajandile. Kriis on veelgi tõsisem seetõttu, et sellega langevad kokku kaks teist kriisi, mis on peamised globaalsed väljakutsed: kliimakriis ja demograafiline kriis.

3.1.3 Kriis muudab sotsiaal-majanduslikku keskkonda, milles tööturu reforme kavandatakse. See on ilmne olenemata sellest, mida arvatakse selliste struktuuriliste reformide ajakohasusest, teostatavusest või koguni vajadusest ja võimatusest kriisi ajal. Sellegipoolest peab komitee vajalikuks rõhutada, et töötute

kaasatus ja tagasitoomine tööturule peaksid olema absoluutsed prioriteedid.

3.1.4 Komitee kavatses oma tähelepanekutest järeldusi teha, et koostada konkreetseid ja positiivseid ettepanekuid paindlikkuse ja turvalisuse elementide – paindlikkuse ja turvalisuse – kohta. Komitee toonitab, et paindlikkuse ja turvalisuse meetmete tasakaalustatud haldamine on hädavajalik, kui soovitakse vältida Euroopas juba täheldatud sotsiaalseid konflikte.

3.2 Sisemine ja väline paindlikkus

3.2.1 Sisemine paindlikkus peaks tulenema sotsiaaldialogist juhatuse ja töötajate või nende esindajate ja sotsiaalpartnerite vahel ettevõtte või asjaomase sektori tasandil. See aitab ära hoida töökohtade kaotamist ja võib seega olla raskel ajal oluliselt stabiliseerivaks elemendiks Euroopa sotsiaalse ühtekuuluvuse saavutamisel. Ettevõtjate ja töötajate hea läbisaamine on vajalik ettevõtete sotsiaalse vastutuse kandmise ja töötajate tööturul püsimise tagamiseks tööhõivet tugevdades. Nende meetmete toetamisel on määrav roll valitsustel, kes aga ei peaks sekkuma oma võimete piiril peamiste sotsiaalteenuste pakkumise arvel. See kehtib näiteks nii turvalisuse (olgu tege- mist toiduinete või lennuliikluse turvalisuse või üldhuviteenuste või politseiteenuste universaalsusega) kui ka hariduse või sellega tänapäeval seonduva elukestva õppe puhul.

3.2.2 Mis tahes sotsiaalreform peab asetuma kindlasse sotsiaal-majanduslikku ja poliitilisse konteksti. Paindlikkus ja turvalisus toob kriisiajal kahtlemata esile keerulisi küsimusi, kuna ei ole kindel, et tööalase konkurentsivõime hüpoteeetiliseks suurendamiseks toodud ohvrid ennast ära tasuvad. Seega tuleb olla teadlik, et paindlikkus ja turvalisus on kasulik üksnes juhul, kui seda näevad ühtemoodi mõlemad tööturu osapooled, mitte ainult üks neist. See eeldab antud kontekstis seda, et vaja on tõsiselt tegeleda turvalisuse ning tasakaaluga turvalisuse ja paindlikkuse vahel. Nimelt on komitee arvamusel, et Euroopa Komisjon peaks keskenduma oma analüüsis rohkem sisemise paindlikkuse võimalustele, kuna sisemine paindlikkus võib olla paindlikkuse ja turvalisuse oluline element töötuse vastu võitlemiseks ⁽¹⁾.

3.2.3 Komitee on seisukohal, et paindlikkuse ja turvalisuse mõtted peaksid olema tasakaalus ning paindlikkust ja turvalisust ei tohiks ellu viia turvalisuse arvelt. Kuidas aga suudavad liikmesriigid seda tasakaalu kriisi ajal tagada? Komitee teeb ettepaneku, et kriisi ajal uuritaks põhjalikult paindlikkuse ja turvalisuse mudelil põhinevaid reforme, et mitte jõuda soovimatute sotsiaalsete ja poliitiliste tagajärgedeni. Neid ettevaatusabinõusid tuleks nn välise paindlikkuse ja turvalisuse puhul veelgi enam rakendada.

⁽¹⁾ ELT C 105, 25.4.2008, lk 16. Regioonide Komitee väljendas juba enne finantskriisi oma kahtlusi seoses välise paindlikkuse domineerimisega komisjoni lähenemises. Regioonide Komitee „soovib juhtida tähelepanu sellele, et formuleeringud nagu „paindlikud ja kindlad lepingulised kokkulepped“ annavad põhjust muretsemiseks, sest nad võivad tähendada ka tavapärase töösuhete ulatuslikku dereguleerimist ebakindlate töösuhete suunas”.

3.2.4 Eespool öelduga kooskõlas peaksid paindlikkuse ja turvalisuse meetmed olema igast aspektist, eriti aga eelarvelisest aspektist usaldusväärsed. Sellega kaasneb tõenäoliselt liikmesriikide eelarveliste prioriteetide ümberhindamine ja võib-olla ka ELi toetuse suurendamine, kuna paindlikkust ja turvalisust ei saa olla ilma turvalisuseta.

3.2.5 Praeguses olukorras oleks riskantne hakata välise paindlikkuse suurendamiseks ellu viima tööturu reforme, selle asemel, et rakendada ettevaatlikult sisemise paindlikkuse eri vorme. Euroopa Komisjoni analüüsid on siiani keskendunud paindlikkuse ja turvalisuse nimetatud aspektile. Paljud kollektiivlepingud Euroopas sisaldavad sätteid ettevõttesisesel paindlikkuse korraldamiseks. See võib esineda muu hulgas töötaja korraldamise kujul, hõlmates koolitusperioode.

3.3 Sotsiaaldialoog

3.3.1 Komitee kordab oma üleskutset, et sotsiaalpartnerid oleksid peamised eestvedajad foorumis, mis võimaldaks pidada jätkuvat dialoogi reformide üle, nii et mõlemad pooled – tööandjad ja töötajad – saaksid jälgida, et paindlikkuse ja turvalisuse vahel säiliks pidev ja dünaamiline tasakaal. Selline lähemisviis on oluline ja kasulik Euroopa tööhõive jaoks. Just seepärast peaks nimetatud arutelusse olema kaasatud ka kodanikuühiskond. Mis tahes tööhõivepoliitika ja tööturu reform avaldab olulist mõju ühiskonnale. Seega ei tohiks neid reforme lahutada ühiskonna majanduslikest, sotsiaalsetest ja säästva arengu perspektiividest.

3.3.2 Paindlikkus ja turvalisus on oluline vahend, et leevendada finants- ja reaalmajanduse kriisi mõjusid tööle ja tööhõivele. Siiski ei tohiks seda kuritarvitada, näiteks koondamiste soodustamiseks riikides, mille tööseadus tagab teatud tasemel kaitse nn „hire and fire” (värba ja vallanda) tava vastu. Komitee kiidab heaks Euroopa Komisjoni selge kinnituse, et paindlikkus ja turvalisus ei tohiks mingil juhul muutuda õiguseks töötajaid lahti lasta.

3.3.3 Komitee rõhutab, et kõik tööõiguse reformid tuleks välja töötada koos sotsiaalpartneritega, kuna vastasel korral on need ebaõnnestumisele määratud. Sotsiaaldialoog on ajakohase ja sotsiaalse osalusdemokraatia tagatis. Tööõiguse muudatused peavad tulenema läbirääkimistest sotsiaalpartneritega. Sotsiaaldialoog võimaldab lisaks kohandada sisemise paindlikkuse eri vorme, pakkudes ettevõtetele palju paindlikkust sõltumata nende tegevuse kasvust või kahanemisest.

3.3.4 Komitee tunneb heameelt Euroopa sotsiaalpartnerite ühiste pingutuste ja tegevuse üle paindlikkuse ja turvalisuse valdkonnas. Komitee hindab seda, et Euroopa sotsiaalpartnerid on oma 2009.–2010. aasta tööprogrammi lisanud paindlikkuse

ja turvalisuse elluviimise järelemeetmed ja hindamise. Komitee ootab nimetatud hindamisaruannet ja loodab, et ühine hindamine avaldab olulist mõju paindlikkuse ja turvalisuse eri rakenduste kujundamisele eri liikmesriikides.

3.4 Euroopa eesmärgid lühikeses ja keskpikas perspektiivis

3.4.1 Lühikeses perspektiivis peaksid paindlikkuse ja turvalisuse analüüs ning rakendusvõimalused keskenduma – võttes alati arvesse eelnevat sotsiaaldialoogi kõigil tasanditel, rahalisi piiranguid ja valitsuste rolli – eesmärgile säilitada võimalikult palju võimalikult suure lisaväärtusega töökohti ning tugevdada kõigi töötajate sotsiaalkaitset olenemata nende olukorrast tööturul.

3.4.2 Komitee tuletab meelde 8.–9. juuni Ülemkogu aruande järeldusi seoses paindlikkuse ja turvalisusega kriisiperioodil. Esmatähtis on töötute võimalikult kiire tööle tagasitoomine. Komitee rõhutab vajadust tagada neile väga kiiresti abi, toetus ja tõhus ümberõpe. Liikmesriike tuleb üles kutsuda kasutama paremini olemasolevaid Euroopa toetusi ning nad peavad kindlasti pühenduma tööhõive edendamise vahendite kvaliteedi parandamisele, näiteks looma kvaliteetseid töökohti vahendavaid agendeid, tugevdades nende tegevust ja tõhusust.

3.4.3 Komitee jagab komisjoni arvamust, mille kohaselt võivad kokkulepped seoses töötute toetustega olla lühemas perspektiivis tõhus vahend tööhõive alalhoidmiseks, töötuse vältimiseks ja ostujõu säilitamiseks. Nendel sätetel on kolmene mõju: ettevõtte säilitab töötaja oskusteabe ja pädevused; töötajat ei tõrjuta tööelust kõrvale; riigi majandus on stabiilne ja väldib töötute lainet. Kriis on esile toonud vajaduse edendada töötajate arvestust (*working time accounts*) ning paindlikku töötajate haldamist. Ettevõtted, kus kasutatakse töötajate arvestamise tabelleid, suudavad kiiremini reageerida uutele turuolukordadele ja kohandada nõudluse järsu langemisega. Komitee soovib, et liikmesriigid ja EL muudaksid selle vahendi tööandjatele ja ettevõtetele võimalikult atraktiivseks.

3.4.4 Komitee julgustab kõigi tasandite, sh mikromajanduse tasandi sotsiaalpartnerite suunama tõsise kriisi ajal sotsiaaldialoogi ja kõigi partnerite poolt selle nimel tehtavaid kompromisse töökohtade säilitamisele ja loomisele, säilitades töötajate üldise ostujõu. Valitsused peavad leidma võimaluse toimida katalüsaatorina ja toetama või koguni hüvitama sedalaadi kokkuleppeid. Komitee teeb eesistujariik Rootsile ja Euroopa Komisjonile ettepaneku töötada välja veebifoorum, mis võiks mitmekordistada teabe- ja kogemustejagamist sotsiaalpartnerite algatuste kohta praktilisel tasandil, austades samas riiklike, piirkondlike ja kohalike olukordade mitmekesisust.

3.4.5 Komitee leiab, et paindlikkuse ja turvalisuse neli mõõdet ja nende põhimõtted – nagu Euroopa Komisjon need määratlenud on – võiksid tõhusalt aidata vähendada töötust Euroopas. Sellegipoolest on vältimatult vajalik jälgida, et loodaks kvaliteetseid töökohti. Siinjuures mängib väga olulist rolli tegelik sotsiaalkaitse, mis on aluseks ELi sotsiaalsele ühtekuuluvusele. Antud kontekstis rõhutab komitee, et liikmesriikide tööturu reformides tuleb vältida selliste ebakindlate töökohtade arvu jätkuvat kasvu, millele on iseloomulik turvalisuse arvelt saavutatav ülemäärane paindlikkus. Viimastel aastatel on see arv pidevalt tõusnud. Komisjon peaks oma panuse andma, koostades ja levitades perioodiliselt kokkuvõtteid paindlikkuse ja turvalisuse põhimõtete elluviimisest tööturгу käsitlevates õigustekstides ja eeskirjades. Komitee on seisukohal, et paindlikkuse ja turvalisuse põhimõtete tuleks senisest enam lisada Lissaboni-järgsesse tegevuskavva. Lisaks teeb komitee ettepaneku, et selle tegevuskavaga kooskõlastataks ka sotsiaalpartnerite tegevus.

3.5 Uus Euroopa arutelu

3.5.1 Komitee peab sobivaks, et eesistujariik Rootsi algatas arutelu paindlikkuse ja turvalisuse selliste aspektide üle, mis võiksid – nagu nähtub neid rakendavate liikmesriikide kogemustest – aidata Euroopa Liidul ületada globaalset finants- ja majanduskriisi, säilitades võimalikult palju töökohti, et mitte asetada ohtu Euroopa sotsiaalset ühtekuuluvust. Euroopa Liidul on selge huvi mitte kaotada oma töötajate kvalifitseeritust, mida tal on vaja pärast kriisi. See on seda olulisem seetõttu, et enamikes Euroopa riikides vähendab demograafiline areng märkimisväärselt kvalifitseeritud tööjõu potentsiaali.

3.5.2 Kvalifitseeritud töötajate vallandamine kriisi ajal on oht majanduse tulevase elavnemise seisukohast. Oskusteabe puudus võib suurened. Veelgi hullem on see, et paljud Euroopa ettevõtted näivad vähendavat praktikantidele või noortele diplomeeritud töötajatele mõeldud töökohti. Nii käitudes seavad nad ohtu nende endi tulevikule. Teisalt saab paindlikkus ja turvalisus toimida üksnes juhul, kui töötajatel on asjakohane koolitus. Seega oleks koolituse peatamine selgelt vastuolus selle reformivahendiga. Uute pädevuste ja uute töökohtade loomise vahel on otsene seos. Lissaboni-järgne strateegia (pärast 2010. aastat) peaks neile probleemidele lahendused andma. Ettevõtted peaksid investeerima oma töötajate täiendkoolitusse. Samal ajal on ilmne, et iga töötaja ise vastutab enda pideva täiendamise eest.

3.5.3 Elukestev õpe peab paindlikkuse ja turvalisuse raames lisanduma Euroopa Liidu ühiskondade säästva arengu lähene-misse ning andma seeläbi maailmale eeskujut. Töötajate koolitus peab olema suunatud Euroopa eesmärkide poole – luua uusi paremaid töökohti ja teha jõupingutusi säästva majanduse arendamiseks.

3.5.4 Paindlikkus ja turvalisus põhineb suuremal tööalasel konkurentsivõimel. Selle eelduseks on haridussüsteemide kvaliteet ja täiendkoolituse tõhusus. Seni kuni liikmesriigid küll väidavad, et toetavad elukestvat õpet, ent ei reformi oma haridussüsteemi, ei pööra tähelepanu koolieelsele haridusele, ei suuna senisest enam vahendeid õpetamise ning ei julgusta ega toeta maksusoodustuste kaudu töötajate tööalast koolitust ja täiendkoolitust, jääb paindlikkuse ja turvalisuse oluline tingimus täitmata. Komitee kutsub riikide valitsusi üles käsitlema nimetatud haridusküsimusi absoluutse prioriteedina. Komitee toetab liikmesriikide ühist algatust Euroopa haridus- ja koolitussektori toetamiseks.

3.6 Paindlikkus ja turvalisus Lissaboni lepingu perspektiivis

3.6.1 Lissaboni leping, mida komitee toetab ja mille 27 liikmesriiki loodetavasti vastu võtavad, määratleb siseturгу sotsiaal-majandusena. EÜ asutamislepingu artiklis 2 on sotsiaalne turu-majandus nimetatud ühena ühenduse eesmärkidest. See on oluline uus areng. See uus suundumus, mis pakub rohkem võimalusi ühenduse õiguse sotsiaalseks tõlgendamiseks, avaldab kahtlemata mõju Euroopa tulevastele õigusaktidele ja eelkõige Euroopa Kohtu kohtupraktikale.

3.6.2 On tõsi, et teatud poliitilised arengud vähestes Euroopa riikides tekitavad muret seoses lepingu lõpliku vastuvõtmise õnnestumisega. Komitee säilitab aga oma optimistliku hoiaku, kuna muud võimalust ega tagavaraplaani ei ole. 27-liikmelises ELis peaksid institutsioonid eriti kriisi ajal saama töötada tõhusamalt kui Nice'i leping seda võimaldab. Seega peab komitee vajalikuks, et Euroopa institutsioonid käsitleksid turvalisust ja paindlikkust sellest lähtudes, et Lissaboni leping jõustub käesoleval või hiljemalt 2010. aastal, ning samuti vastavalt kriisi arengule. Lepingu jõustumisega kaasneks muu hulgas turvalisuse uue mõõtme arvesse võtmine ühenduse õiguses.

Brüssel, 1. oktoober 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Makropiirkondlik koostöö – Läänemere strateegia laiendamine Euroopa teistele makropiirkondadele” (ettevalmistav arvamus)

(2009/C 318/02)

Raportöör: **Michael SMYTH**

18. detsembril 2008 palus Euroopa asjade minister Cecilia MALMSTRÖM eesistujariigi Rootsi nimel koostada Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel arvamus teemal

„Makropiirkondlik koostöö – Läänemere strateegia laiendamine Euroopa teistele makropiirkondadele”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 11. septembril 2009. Raportöör oli Michael SMYTH.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril ja 1. oktoobril 2009. aastal (30. septembri istungil) ühehäälselt vastu järgmise arvamuse.

1. Kokkuvõte

1.1 Komitee toetab Läänemere piirkonna strateegia nelja samba eesmärki – muuta piirkond jõukaks, turvaliseks, keskkonnasõbralikuks ning kergesti ligipääsetavaks ja atraktiivseks piirkonnaks.

1.2 Komitee avaldab tunnustust laiaulatuslikule konsulteerimisprotsessile, mis eelnes strateegia valmimisele ja rollile, mida sotsiaalpartnerid ja sidusrühmad kõnealusel protsessis etendasid. Komitee rõhutab taas organiseeritud kodanikuühiskonna olulist rolli Läänemere piirkonna strateegia elluviimisel ja kinnitab oma toetust Läänemere kodanikuühiskonna foorumi loomisele, mis aitaks kaasata kodanikuühiskonda strateegia edenemisse.

1.3 Komitee tervitab strateegia tegevuskava, mis hõlmab 15 prioriteetset meetet. Iga meetme rakendamise eest vastutab üks Läänemere piirkonna liikmesriik.

1.4 Läänemere piirkonna strateegial on nii tugevad kui nõrgad küljed. Peamine tugevus on strateegia kavandatud rakendamise ulatuslik mõõde ning asjaolu, et komisjon ja Euroopa Ülemkogu selle korrapäraselt läbi vaatavad. Strateegia nõrgad kohad on selle keerukus ja rakendamise seotud haldusküsimused. Strateegia hõlmab 21 peadirektoraadi pädevusi ning 8 liikmesriiki ja Venemaad. Arvestades nelja sammast, 15 prioriteetset meetet ja arvukaid horisontaalseid meetmeid, on strateegia keskmis keerukas „muutuv geomeetria”, mis võib strateegia teostamatuks muuta. Komitee arvates tuleb teha kõik võimalik strateegia rakendamise juhtimise lihtsustamiseks.

1.5 Komiteel on oluline roll koostöövaimu tagamisel strateegia arendamisel ja rakendamisel. Läänemere kodanikuühis-

konna foorumi loomine on samm edasi, et organiseeritud kodanikuühiskond saaks osaleda strateegia edasises arengus.

1.6 Läänemere piirkonna strateegia on komiteele tervikuna, eriti Läänemere piirkonna riikidest pärit liikmetele oluline väljakutse. See kohustab neid näitama initsiatiivi, et esindada organiseeritud kodanikuühiskonda strateegia arendamisel kodanikuühiskonna foorumi tegevuse kaudu. Asjaolu, et Läänemere piirkonna strateegia kestab mitmeid aastaid, räägib komitees alalise rühma loomise kasuks, eesmärgiga tagada komitee tõhus osalemine protsessis, millest võib kujuneda makropiirkondliku koostöö mudel kogu ELis.

2. Sissejuhatus

2.1 Makropiirkondlik koostöö on viimastel aastatel üha olulisemaks muutunud. ELis peetakse makropiirkondasid praegu potentsiaalseteks olulisteks panustajateks ühtekuuluvuspoliitikasse ja võrdse arengutaseme saavutamisse liikmesriikide ja piirkondade vahel. Juba praegu leidub Euroopas makropiirkondliku koostöö vorme. Visegradi rühm, kuhu kuuluvad Tšehhi Vabariik, Ungari, Poola ja Slovakkia, on näide Kesk-Euroopa piirkonna riikide pingutustest teha koostööd mitmetes ühist huvi pakkuvates valdkondades Euroopa integratsiooni vaimus⁽¹⁾. Hilisema näitena võib tuua 2008. aastal Vahemere piirkonda käsitletud Pariisi tippkohtumisel uuesti käivitatud Euroopa-Vahemere piirkonna partnerlust, varem tuntud Barcelona protsess nime all. Kõnealune partnerlus hõlmab ELi 27 liikmesriiki ning Vahemere lõunakaldal ja Lähis-Idas asuvaid 16 partnerriiki ning selle eesmärgiks on tegeleda selliste ühiste probleemidega nagu merereostus ja mereohutus, energiaküsimused ning ettevõtluse areng.⁽²⁾

⁽¹⁾ <http://www.visegradgroup.eu/>

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/index_et.htm

2.2 2006. aasta novembris võttis Euroopa Parlament vastu resolutsiooni Läänemere strateegia koostamise kohta. Läänemere makropiirkonnaks nimetatud ala strateegia võttis komisjon vastu 10. juunil 2009 ja see esitati 19. juunil 2009 Euroopa Ülemkogule. Eesistujariik Rootsi hoolitseb selle eest, et arutelu kõnelusel teemal edeneks, nii et nõukogu 2009. aasta oktoobri lõpus strateegia vastu saaks võtta. Eesistujariik palus koostada antud teemal ettevalmistava arvamuse, kuna Läänemere strateegia asub eesistujariigi tööprogrammis olulisel kohal Kõnealuse arvamuse eesmärk on hinnata kavandatud Läänemere strateegiat, selle ettevalmistust, struktuuri ja tegevuskava organiseeritud kodanikuühiskonna vaatenurgast. Arvamus tugineb hiljuti komitees vastuvõetud arvamuses „Läänemere piirkond: organiseeritud kodanikuühiskonna roll piirkondliku koostöö parandamisel ja piirkondliku strateegia määratlemisel“⁽¹⁾ sisalduval analüüsil.

2.3 Vajadus Läänemere strateegia järele tuleneb seisukohast, et Euroopa Komisjoni, liikmesriikide, piirkondade, kohalike omavalitsuste ja teiste sidusrühmade vahel on vaja rohkem ja tõhusamat koostööd, saavutamaks programmide ja meetmete tõhusam kasutamine. Läänemeri on maailma üks tihedama ja ülekoormatuma liiklusega merepiirkondasid, nagu võib näha kõnealusele arvamusele lisatud kaardilt igapäevase laevaliikluse kohta. Läänemere piirkond hõlmab kaheksat Läänemere ääres asuvat ELi liikmesriiki (Soome, Rootsi, Taani, Saksamaa, Poola, Eesti, Läti, Leedu) ja Venemaad. Kui Euroopa Ülemkogu palus komisjonil valmistada ette strateegia, oli Ülemkogu seisukohal, et strateegia välissuhteid puudutavad aspektid tuleb siduda olemasoleva põhjamõõtme raamistikuga⁽²⁾. Komitee toetab sellise makropiirkondliku arengustrateegia loomist, mis hõlmab kõiki Läänemere riike.

2.4 Protsess, mille tulemusena strateegia koostati, on pretendentitu. Komisjon on seisukohal, et kui Läänemere strateegia on asjakohane ja toimiv Läänemere piirkonnas, võib sarnast lähenemisviisi rakendada ka teistele sellistele makropiirkondadele nagu Doonau⁽³⁾, Alpide ja Vahemere piirkonnad. Komisjon viis 2008. aasta jooksul läbi põhjalikud konsultatsioonid. Need konsultatiivsed seminarid toimusid üle kogu makropiirkonna ja kulmineerusid 2009. aasta veebruaris Rostockis. Need olid temaatiliselt jagatud Läänemere strateegia nelja samba ümber, et muuta Läänemere piirkond

— keskkonnasõbralikuks;

— jõukaks;

— juurdepääsetavaks ja ligitõmbavaks;

— turvaliseks.

2.5 Strateegiaga kaasneb tegevuskava, mis hõlmab 15 prioriteetset nelja samba vahel jaotuvat valdkonda. Iga prioriteetset

⁽¹⁾ Arvamus CESE 888/2009 on vastu võetud 13. mail 2009 (ei ole veel ELTs avaldatud).

⁽²⁾ Põhjamõõde on vahend, mille raames EL, Venemaa, Norra ja Island rakendavad tegevusmeetmeid kokkulepitud koostöövaldkondades.

⁽³⁾ Selle kohta on volinik Danuta Hübner teinud avalduse *Towards a Strategy for the Danube Region*, http://ec.europa.eu/commission_barroso/hubner/speeches/pdf/2009/07052009_u1m.pdf

valdkonda koordineerib üks Läänemere piirkonna liikmesriik, kellelt oodatakse selle rakendamisel koostööd kõigi asjaomaste sidusrühmadega⁽⁴⁾.

2.6 Läänemere strateegiat ja kavandatavaid meetmeid rahastatakse olemasolevatest allikatest, milleks on ELi struktuuri- ja arengufondid (55 miljardit eurot aastateks 2007–2013), kõik Läänemere riigid, valitsusvälised organisatsioonid, erasektor ja ka sellised finantsasutused nagu Euroopa Investeeringuspank, Põhja- ja Kesk-Euroopa Investeeringuspank ja Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank.

2.7 Lisaks neljale sambale sisaldab strateegia ka horisontaalseid meetmeid territoriaalse ühtekuuluvuse arendamiseks. Nende hulgas on:

— meetmed olemasoleva rahastamise ja poliitika ühitamiseks Läänemere strateegia prioriteetide ja meetmetega;

— meetmed ELi direktiivide kohaldamise koordineerimiseks ja põhjendamatute bürokraatlike tõkete vältimiseks;

— meetmed liikmesriikides mereala ruumilise planeerimise kui piiriülesele koostööle suunatud ühise lähenemise julgustamiseks;

— maa-ala ruumilise planeerimise arendamine Läänemere ääres asuvates ELi liikmesriikides;

— Läänemere strateegia raames läbi viidud edukate katseprojektide muutmine täismõõdus meetmeteks;

— teadustegevuse kui poliitiliste otsuste tegemise aluse arendamine;

— meetmed, merealaste ja sotsiaalmajanduslike andmete kogumise parandamiseks ja koordineerimiseks Läänemere makropiirkonnas;

— piirkondliku identiteedi kujundamine.

3. Märkused Läänemere strateegia kohta

3.1 Komitee tervitab nõukogu ja komisjoni poolt valitud lähenemisviisi Läänemere strateegia arengule ja eelkõige makropiirkonna sidusrühmade põhjalikku konsulteerimist. Strateegia on uuenduslik, kuna tugineb rahvusvahelisele juhtimisstruktuurile ja läheb seega Euroopa Liidu traditsioonilise regionaalpoliitika kohaldamisalast kaugemale. Kõnealune uus juhtimisstruktuur asetub rahvusriigi ja riigiülese ühenduse vahele.

⁽⁴⁾ Läänemere strateegia ja tegevuskava on saadaval järgmisel aadressil: http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/baltic/documents_en.htm

3.2 Strateegia neli sammast ja sellele järgnenud tegevuskava kujutavad endast tõsist katset luua paremini koordineeritud arenguraamistik Läänemere-taolisele mitmekülgsele piirkonnale ning püüdlust edendada territoriaalset ühtekuuluvust.

3.3 Läänemere piirkonna strateegia käsitust kirjeldab komisjon kui „käsilolevat tööd”. Läänemere piirkonna üksikute aspektide määratlemine on paratamatult ebatäpne, kuna geograafiline ulatus muutub sõltuvalt käsitletavast küsimusest. Näiteks erinevad keskkonnateemaga seotud geograafiline määratlus majandus- ja transpordigeograafiast. Läänemere piirkonna strateegia kujundamisel valitud lähenemisviis algab probleemide ja küsimuste määratlemisest; neil omakorda lastakse määratleda makropiirkonna geograafia. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee usub, et Läänemere piirkonna ees seisvate väljakutsete keerukus nõuab suurema tähelepanu pööramist strateegia tõhusale haldamisele.

3.4 Komitee tõdeb, et konsultatsioonifaasi abil saavutati strateegia kõrgetasemeline poliitiline heakskiit. Ametiühinguvõrgustikul BASTUN (*Baltic Sea Trade Union Network*), kes esindab kõigi Läänemere-äärsete liikmesriikide ja Venemaa ametiühinguliikmeid, on olnud silmapaistev roll konsultatsiooniprotsessis, mis on Läänemere piirkonna strateegiat tänaseni kujundanud. Loodud impulss peab säilima ka strateegia elluviimisel. Seoses sellega tervitab komitee otsust viia strateegia iga kahe aasta tagant, see tähendab Poola (2011), Läti (2013) ja Leedu (2015) eesistumise ajal Euroopa Ülemkogu arutusele.

3.5 Strateegia iga-aastaste eduaruannete koostamine koos kaks korda aastas korraldatava ülevaatamisega on samuti oluline mehhanism sidusrühmade jätkuva pühendumise tagamiseks. Komisjoniga peetud konsultatsioonide käigus ilmnes, et kuigi Läänemere strateegia käivitati ametlikult 19. juunil, on iseenesest jätkuvalt tegemist töös oleva projektiga. Komitee toetab seda ja tal on hea meel märkida, et 2009. aasta septembris ja oktoobris toimub Rootsi eesistumise raames kõrgetasemeline konverents ja ministrite kohtumine kõnealuse strateegia küsimuses. Pidades silmas sidusrühmadega konsulteerimisele omistatud tähtsust strateegia ettevalmistamisel, on väga oluline, et komitee osaleks aktiivselt selle arendamises, rakendamises ja levitamises.

3.6 Kui strateegia rakendamise osas näidi konsultatsioonide käigus jõudvat ühisele seisukohale, siis küsimuses, kas olemasolevad institutsioonilised raamistikud on selleks rakendamiseks sobivad, oli üksmeelt juba vähem. Nende ja teiste küsimuste käsitlemist jätkatakse kahtlemata sidusrühmade ja komisjoni edasistel aruteludel⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Hea üldine arutelu kõnealustes institutsioonilistes ja juhtimisküsimustes, vt C. Schymik ja P. Krümrey: „EU Strategy for the Baltic Sea Region: Core Europe in the Northern Periphery?“, aruteludokument FG1 2009, SWP Berlin.

3.6.1 Vahepeal peaks strateegia siiski ära kasutama olemasolevat Euroopa algatuste võimalusi. Näiteks on komitee kindlalt toetanud teadusuuringute ühise kavandamise algatust. Kõnealune algatus annab omapoolse panuse Läänemere strateegias sisalduvale komisjoni soovitusel kasutada ära Läänemere piirkonna täielik potentsiaal teadus- ja uuendustegevuse vallas, et muuta see jõukaks piirkonnaks.

3.7 Strateegia rahastamise osas soovib komitee rõhutada oma toetust Euroopa Liidu olemasolevate erisuguste rahastamiskanalite tõhusamale kasutamisele. Seda on võimalik läbipaistvaks muuta strateegia prioriteetsete valdkondade jaoks eelarvete loomise ja esitlemisega. Kui Läänemere piirkonna strateegia algatustele ei eraldata asjakohaseid rahastamisvahendeid, valitseb oht, et kogu strateegia muutub seosetuks ja laialivalguvaks ning liikmesriikide sidusrühmad loobuvad strateegia toetamisest. Seoses sellega kordab komitee oma seisukohta, et Läänemere strateegia tõhus rakendamine eeldab eraldi eelarve loomist, vältimaks ohtu, et strateegia jääb vaid poliitiliseks seisukohavõtuks ega täida sellele seatud eesmärgi⁽²⁾.

3.8 Tegevuskavas on selgelt tajutavad pinged. Tegemist on katsega tagada sidusrühmade jätkuv pühendumine, pakkudes väga ulatusliku rea prioriteetseid meetmeid. Sellel lähenemisviisil on oht piüda kõigile meele järele olla. Strateegia keerukus on ka ühtlasi üks tema suurimaid puudusi.

3.9 Komisjon üritab rakendamise keerukusega toime tulla, pannes iga liikmesriigi vastutama ühe või enama prioriteetse tegevuse eest. Teoorias on tegu nutika lähenemisviisiga, praktikas võib seda olla väga keeruline saavutada. Eeldatakse, et iga liikmesriik koordineerib meetmeid kogu makropiirkonnas ja komisjoni mitme peadirektoraadi haldusalas. Kogu strateegia hõlmab 21 peadirektoraadi pädevusvaldkondi. Senised kogemused mõne muu valitsustevahelise koostööprojekti osas on olnud vastakad. Säästvate linnade Leipzigi harta, mille rakendamise puhul valiti sarnane lähenemisviis, on oma tulemustes mõneti pettumust valmistanud ja selle senine edenemine on olnud aeglane⁽³⁾. Läänemere piirkonna strateegia on vaieldamatult veel keerulisem kui Leipzigi harta ning valitseb oht, et selle juhtimine võib osutuda liiga raskepäraseks.

⁽²⁾ Vt EMSK arvamus teemal „Läänemere piirkond: organiseeritud kodanikuühiskonna roll piirkondliku koostöö parandamisel ja piirkondliku strateegia määratlemisel”, punktid 2.6 ja 2.7. Euroopa ja Vaheemere piirkonna partnerlusel on näiteks märkimisväärne, eranditult Euromedile pühendatud eelarve. Arvamus on vastu võetud 13. mail 2009 (ei ole veel ELTs avaldatud).

⁽³⁾ Harta allkirjastati 24. mail 2007 Euroopa Liidu Nõukogu Saksamaa eesistumise ajal toimunud linnaplaneerimise ja territoriaalse ühtekuuluvuse eest vastutavate ELi ministrite mitteametlikul kohtumisel. Kõnealuses valitsustevahelises hartas esitatakse kaks peamist soovitusi, nimelt kasutada ulatuslikumalt ära integreeritud linnaplaneerimispoliitikat ning pöörata eritählepanu ebasoodsas olukorras linnasadele.

4. EMSK võimalik roll Läänemere piirkonna strateegias

4.1 Komitee on juba esitanud ettepaneku moodustada Läänemere kodanikuühiskonna foorum ning väljendanud valmisolekut alustada ettevalmistusi sellise foorumi vundamendi rajamiseks⁽¹⁾. Kõnealune foorum peaks toimima paralleelselt strateegiaga ning andma panuse strateegia kaks korda aastas toimuvasse ülevaatamisse. Strateegia ettevalmistusele eelnevate konsultatsioonikonverentside edu viitab veelkord vajadusele jätkuva avaliku arutelu ja strateegia rakendamist puudutava teadlikkuse tõstmise järele.

4.2 Komiteel ja Läänemere majandus- ja sotsiaalnõukogudel on oluline roll strateegia rakendamisel koostööhustiku ja ühisel tegutsemise tagamisel. Institutsiooni moodustamise edendamiseks ja kodanikuühiskonna osalusstruktuuri tugevdamiseks eelkõige uutes liikmesriikides ja naaberriikides (nagu Venemaa) võib olla kasulik luua piiriüleseid suhteid ja algatada koostöö sõsarorganisatsioonidega nagu ametiühingud, tarbijaorganisatsioonid ning ühiskondlikud ja vabatahtlike sektori organisatsioonid. Eelkõige peaksid kaheksast Läänemere liikmesriigist pärit komitee liikmed võtma saadiku, vestluspartneri ja raportööri rolli, et võimaldada komiteel säilitada informeeritud positsioon strateegia edenemise, edusammude ja väljakutsete küsimuses. Nii saab komitee kaasa aidata strateegia eesmärkide saavutamisele.

4.3 Komitee tervitab Läänemere strateegia tõsist katset arendada välja integreeritud lähenemisviis makropiirkondlikule koostööle. Komitee ja Euroopa Parlament on seda lähenemisviisi juba mõnda aega toetanud.

4.4 Komitee toetab strateegia rakendamise osas rõhutatud ulatuslikku lähenemisviisi, mille kohaselt juhivad liikmesriigid 15 prioriteetse valdkonna rakendamise koordineerimist ja asjaomaseid pilootprojekte.

4.5 Võib väita, et Läänemere piirkonna strateegia kujutab endast komitee rolli olulist proovilepanekut. See esitab komiteele väljakutse osaleda täiel määral strateegia kujundamises, vaatamata arvamuses eelpool käsitletud keerulistele haldusküsimustele. Eelkõige esitab see väljakutse neile kaheksale Läänemere liikmesriigile, keda strateegia hõlmab. See kohustab neid näitama initsiatiivi organiseeritud kodanikuühiskonna esindamisel strateegia käimasoleval elluviimisel Läänemere piirkonna kodanikuühiskonna foorumi tegevuse kaudu. Arvestades, et Läänemere piirkonna strateegia kestab tõenäoliselt mitmeid aastaid, näib üsna mõttekas luua komitees ajutine Läänemere piirkonna seireüksus või uurimisrühm, nii et kogu komitee saaks tõhusalt osaleda protsessis, millest võib kujuneda makropiirkondliku koostöö mudel kogu Euroopa Liidus.

Brüssel, 30. september 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹⁾ Vt EMSK arvamus teemal „Läänemere piirkond: organiseeritud kodanikuühiskonna roll piirkondliku koostöö parandamisel ja piirkondliku strateegia määratlemisel“, punkt 3.4. Arvamus on vastu võetud 13. mail 2009 (ei ole veel ELTs avaldatud).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Alkoholist põhjustatud kahju käsitleva Euroopa Liidu strateegia muutmine jätkusuutlikuks, pikaajaliseks ja valdkonnaüleseks” (ettevalmistav arvamus)

(2009/C 318/03)

Raportöör: **Jillian van TURNHOUT**

18. detsembri 2008. aasta kirjas palus Rootsi Euroopa asjade minister Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel Rootsi tulevase ELi eesistumise aja kontekstis koostada ettevalmistava arvamuse teemal:

„Alkoholist põhjustatud kahju käsitleva Euroopa Liidu strateegia muutmine jätkusuutlikuks, pikaajaliseks ja valdkonnaüleseks.”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 1. septembril 2009. Raportöör oli Jillian van TURNHOUT.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril – 1. oktoobril 2009 (30. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 128, vastu hääletas 5, erapooletuks jäi 4.

1. Kokkuvõte ja soovitused

1.1 Käesolevas ettevalmistavas arvamuses, mis koostatakse eesistujariigi Rootsi poolt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele esitatud taotluse alusel, keskendutakse sellele, kuidas muuta alkoholist põhjustatud kahju käsitlev Euroopa Liidu strateegia jätkusuutlikuks, pikaajaliseks ja valdkonnaüleseks⁽¹⁾. Rootsi eesistumise aja eesmärk on toetada ELi horisontaalse alkoholistrateegia rakendamist ja pikaajalise ennetustöö algatamist nii ELi kui ka riiklikul tasandil.

1.2 Käesolev arvamus tugineb komitee varasemale arvamusel alkoholist põhjustatud kahju kohta, milles käsitleti viit prioriteetset teemat: laste kaitsmine; alkoholist põhjustatud liiklusõnnetuste vähendamine; alkoholist põhjustatud kahju vältimine täiskasvanute hulgas ja töökohal; teavitamine, haridus ja teadlikkuse tõstmine; ning ühtne tõenditekoogu⁽²⁾.

1.3 Arvamuses tuuakse välja järgmised eesistujariigi neli prioriteeti:

- reklaami ja turunduse mõju noortele;
- hinna mõju kahju arengule;
- keskendumine lastele – eriti alkoholist põhjustatud sünnikahjustustele ja lastele perekonnas;
- alkoholi kuritarvitamise mõjud tervislikule ja väärikale vananemisele.

Et saavutada terviklik lähenemine, tuleks kõiki nimetatud teemasid ja teisi asjassepuutuvaid küsimusi käsitleda üheskoos.

⁽¹⁾ Valdkonnaülene tähendab siinkohal „mitut valdkonda, sealhulgas kodanikuühiskonda, ametiühinguid ja ettevõtteid hõlmav”.

⁽²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 30. mai 2007. aasta arvamus teemal „Euroopa Liidu strateegia liikmesriikide toetamiseks alkoholist põhjustatud kahju vähendamisel”, raportöör: Jillian van Turnhout, kaasraportöör: Thomas Janson, ELT C 175, 27.7.2007.

1.4 Joomisharjumused on riigiti väga erinevad, kuid enamik tarbijaid tarbib alkoholi enamasti vastutustundlikult (vt punkt 3.2)⁽³⁾. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on mures, et hinnanguliselt 15 % ELi täiskasvanud elanikkonnast tarbib alkoholi regulaarselt kahjulikul tasemel ning et kõige vastuvõtlikumad alkoholist põhjustatud kahju suhtes on lapsed. Poliitika-meetmed tuleks kavandada nii, et jõutakse just nendeni, kes juba tarbivad alkoholi kahjulikul tasemel.

1.5 Alkoholiturundus on üks tegureid, mis suurendab tõenäosust, et lapsed ja noorukid hakkavad tarbima alkoholi ning kui nad juba tarbivad alkoholi, siis suurendavad koguseid. Seda arvesse võttes kutsub komitee üles vähendama laste kokkupuudet alkoholiturundusega.

1.6 Õigesti kujundatud alkoholi hinnapoliitika võib olla tõhus vahend alkoholist põhjustatud kahju vähendamisel, eelkõige madala sissetulekuga inimeste ja noorte hulgas. Komitee leiab, et vaja on alkoholi kättesaadavust, turustamist ja reklaami käsitlevat eeskirja. Isereguleerimisest kõnealuses valdkonnas ei piisa.

1.7 Teadlikkuse tõstmiseks alkoholist põhjustatud sünnikahjustuste riskist toetab komitee teadlikkuse tõstmise kampaaniaid riiklikul ja ELi tasandil.

1.8 Komitee leiab, et rohkem on vaja ELi tasandil teavet alkoholi kuritarvitamise mõjude kohta tervislikule ja väärikale vananemisele.

1.9 Komitee tunnustab, et alkoholipoliitika peaks olema laiaulatuslik ning hõlmama eri meetmeid, mille puhul on tõestatud nende kahju vähendav mõju.

⁽³⁾ Konnopka, A & König, H-H, „The Health and Economic Consequences of Moderate Alcohol consumption in Germany 2002”, väljaandes: Value in Health, 2009.

2. Taustteave

2.1 Asutamislepingu⁽⁴⁾ artikli 152 lõike 1 alusel, milles sedastatakse, et ühenduse meetmed täiendavad riiklikku poliitikat, on Euroopa Liidul pädevus ja kohustus tegeleda alkoholi kuritarvitamisega seotud tervishoiuprobleemidega.

2.2 Pärast 2001. aastal vastu võetud nõukogu soovitus noorte alkoholitarbimise kohta⁽⁵⁾ kutsus nõukogu komisjoni üles jälgima ja hindama sellealaseid arengusuundi ja võetud meetmeid ning teatama vajadusest täiendavate meetmete järele.

2.3 2001. aasta juuni ja 2004. aasta juuni järeldest kutsus nõukogu komisjoni üles koostama ettepanekuid ühenduse ulatusliku strateegia kohta, mille eesmärk oleks vähendada alkoholist põhjustatud kahju ning mis täiendaks riiklikke poliitika-meetmeid⁽⁶⁾.

2.4 2006. aastal võttis komisjon vastu teatise „Euroopa Liidu strateegia liikmesriikide toetamiseks alkoholist põhjustatud kahju vähendamisel“⁽⁷⁾. Teatise eesmärk on kaardistada komisjoni ja liikmesriikide kehtestatud meetmed ning teatise selgitatakse, kuidas saab komisjon veelgi toetada ja täiendada riiklikke tervishoiupoliitika. Komitee leiab, et teatise ei esitata ulatuslikku strateegiat,⁽⁸⁾ kuna selles ei esitata ulatuslikku ja läbi-paistvat analüüsi kõigi ELi asjaomaste poliitikavaldkondade ja raskuste kohta, mis on ELi turueeskirjade tõttu mõnes liikmesriigis kvaliteetse tervishoiu- ja alkoholipoliitika säilitamisel tekkinud⁽⁹⁾. Samuti ei tunnistata strateegias, et alkohol on psüh- hoaktiivne aine, liiga suurtes kogustes tarbides mürgine ning teatud hulgal inimestel sõltuvust tekitav.

2.5 Euroopa Kohus on korduvalt kinnitanud, et alkoholist põhjustatud kahju vähendamine on oluline ja põhjendatud tervishoiueesmärk, mille saavutamiseks tuleb kasutada sobivaid ja subsidiaarsuse põhimõttega kooskõlas olevaid meetmeid⁽¹⁰⁾.

2.6 Komitee tunnustab kõigi asjaomaste sidusrühmade Euroopa alkoholi ja tervisefoorumi raames tehtud tööd alates selle käivitamisest 2007. aastal. Komitee tervitab sarnaseid arenguid kohalikul tasandil.

⁽⁴⁾ Euroopa Ühenduse asutamisleping.

⁽⁵⁾ Nõukogu 5. juuni 2001. aasta soovitus (2001/458/EÜ).

⁽⁶⁾ Nõukogu 5. juuni 2001. aasta järelused ühenduse strateegia kohta alkoholist põhjustatud kahju vähendamiseks (ELT C 175, 20.6.2001, lk 1) ning nõukogu 1. ja 2. juuni 2004. aasta järelused alkoholi ja noorte kohta (ei ole Euroopa Liidu Teatajas avaldatud).

⁽⁷⁾ KOM(2006) 625 lõplik.

⁽⁸⁾ Vt allmärkus 2.

⁽⁹⁾ Vt eelmine allmärkus.

⁽¹⁰⁾ Franzeni kohtuasi (C-89/95), Heinoneni kohtuasi (C-394/97), Gourmet' kohtuasi (C-405/98), Catalonia (liidetud kohtuasjad C-1/90 ja C-176/90), Loi Evin (C-262/02 ja C-429/02).

3. Kahjulike mõjude ülevaade

3.1 Euroopa Liidus tarbitakse maailma piirkondadest kõige rohkem alkoholi, st 11 liitrit puhast alkoholi inimese kohta aastas⁽¹¹⁾. Üldine alkoholitarbimine vähenes 1970ndatest aastatest 1990ndate aastate keskpaigani. Sellest ajast alates on see püsinud suhteliselt stabiilsena. Sellele vaatamata esineb riikide vahel ikka märkimisväärseid erinevusi nii tarbimise kui ka kahju osas, samuti kahju vormi osas⁽¹²⁾. Siiski on kahjulikud joomisharjumused jätkuvalt väga levinud⁽¹³⁾.

3.2 Enamik inimesi tarbib alkoholi enamasti mõistlikult. Siiski väljendab komitee muret, et 55 miljonit täiskasvanut ELis (15 % täiskasvanud elanikkonnast) tarbib alkoholi regulaarselt kahjulikul tasemel⁽¹⁴⁾. Alkoholi kuritarvitamine põhjustab ELis õnnetuste, maksahaiguste, vähi jms tõttu hinnanguliselt umbes 195 000 surmajuhtumit aastas. Alkoholi kuritarvitamine on kolmas peamine varase surma ja haiguste põhjus ELis⁽¹⁵⁾.

3.3 Komitee leiab, et üksikisikute alkoholi kuritarvitamine ei ole eraldiseisvalt arenev probleem, vaid sellel võib olla mitmeid põhjuseid, sealhulgas vaesus, sotsiaalne tõrjutus, perekeskond ja tööst tingitud stress.

3.4 Kui alkoholitarbimisega seotud kultuuritavad Euroopas on jätkuvalt erinevad, võib näha, et erinevad on ka alkoholi kuritarvitamisega seotud kultuuritavad, sealhulgas laste ja teismeliste seas⁽¹⁶⁾. Komitee kutsus komisjoni ja liikmesriike üles arvestama neid riiklikke ja kohalikke tarbimisharjumusi poliitika-meetmete määratlemisel.

3.5 Eriti vastuvõtlikud alkoholist põhjustatud kahju suhtes on lapsed. Hinnanguliselt mõjutab peres tarvitatav alkohol negatiivselt 5 kuni 9 miljonit last. Alkohol on 16 %-l juhtudest üks laste väärkohtlemise ja hooletussejätmise põhjuseid ning põhjustab igal aastal hinnanguliselt 60 000 alakaalulise lapse sünni⁽¹⁷⁾.

3.6 Kahjulik alkoholitarbimine võib põhjustada kahju mitte ainult alkoholi tarbijale, vaid ka kolmandatele isikutele. Alkoholist põhjustatud probleeme tuleks püüda lahendada ka töökohal tervishoiu- ja ohutuseeskirjade raames, mis on peamiselt tööandja vastutusalas. Töökeskkonna alkoholipoliitika võib

⁽¹¹⁾ „Alcohol in Europe, a public health perspective“ („Alkohol Euroopas: rahvatervise vaatepunktist“), Euroopa Komisjonile koostatud aruanne, P. Anderson ja B. Baumberg, Institute of Alcohol Studies, juuni 2006.

⁽¹²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 30. mai 2007. aasta arvamuse teemal „Euroopa Liidu strateegia liikmesriikide toetamiseks alkoholist põhjustatud kahju vähendamisel“, raportöör: Jillian van Turnhout, kaasraportöör: Thomas Janson, ELT C 175, 27.7.2007.

⁽¹³⁾ Vt allmärkus 11.

⁽¹⁴⁾ Üle 40 g alkoholi, st 4 jooki päevas meeste puhul ja üle 20 g alkoholi, st 2 jooki päevas naiste puhul.

⁽¹⁵⁾ „Alcohol-related harm in Europe – Key data October 2006“ Brüssel, MEMO/06/397, 24. oktoober 2006.

⁽¹⁶⁾ ESPADi aruanne, 2007.

⁽¹⁷⁾ Vt allmärkus 11.

aidata vähendada alkoholist põhjustatud õnnetusi ja töölt puudumist ning suurendada töövõimet. Komitee kutsub tööandjaid, ametiühinguid, kohalikke omavalitsusi ja teisi asjaomaseid organisatsioone üles tegema tihedat koostööd ja võtma ühiseid meetmeid alkoholist põhjustatud kahju vähendamiseks töökohal.

3.7 Alkohool on Euroopa Liidus oluline kaup, luues töökohti, tootes maksude näol tulu ning andes panuse ELi kaubavahetusbilanssi. Siiski mõjutab alkoholi kuritarvitamine suuremate tervishoiu- ja sotsiaalkulude ning väiksema tootlikkuse tõttu ka majandust. Alkoholist põhjustatud kahju ELi majandusele oli 2003. aastal hinnanguliselt 125 miljardit eurot ehk 1,3 % SKP-st⁽¹⁸⁾.

4. Reklaami ja turunduse mõju noortele

4.1 Komitee kutsub komisjoni üles tunnustama Maailma Terviseorganisatsiooni Euroopa Alkoholihartat,⁽¹⁹⁾ mille kõik ELi liikmesriigid 1995. aastal vastu võtsid, ning eelkõige selle eetikapõhimõtet, et kõigil lastel ja noorukitel on õigus kasvada üles keskkonnas, mis on kaitstud alkoholitarbimise negatiivsete tagajärgede ning, nii palju kui võimalik, ka alkohoolsete jookide propageerimise eest.

4.2 Euroopa Liidu Nõukogu soovitusel kutsuti liikmesriike üles looma tõhusaid mehhanisme reklaami, turunduse ja jaekaubanduse valdkonnas ning tagama, et alkoholitooted ei kujundataks ega reklaamitaks lapsi ja noorukeid silmas pidades.

4.3 ELi ja liikmesriikide tasandil teevad järjest rohkem muret noorte (15–24aastased) joomingud. 2006. aasta andmetel osales 24 % selle vanuserühma esindajaid joomingul vähemalt korra nädalas⁽²⁰⁾. Noorte hulgas on kõige sagedamini tarbitavad alkohoolsed joogid õlu (40 %) ja kanged alkohoolsed joogid (30 %),⁽²¹⁾ neile järgnevad vein (13 %), alkoholisaldusega karastusjoogid⁽²²⁾ (11 %) ja siider (6 %). Alkoholitarbimist ja joomingute tõenäosust noorte hulgas suurendavad ka sellised alkoholi müügi reklaamid nagu „happy hour” ja „kaks ühe hinnaga”⁽²³⁾. Edasise sammuna on vajalik alkoholi tarbimise miinimumvanuse rangem jõustamine ametiasutuste poolt.

4.4 Alkohoolireklaam ja turundus avaldavad mõju noorte suhtumise ja arusaama kujunemisele ning äratavad noorte

hulgas positiivseid ootusi alkoholitarbimise suhtes⁽²⁴⁾. Euroopa alkoholi- ja tervisefoorumi teadusrühma koostatud pikaajaliste uuringute ülevaates leiti järjepidevaid tõendeid selle kohta, et alkohoolireklaam avaldab mõju alkoholi tarbimise alustamisele alkoholi mittetarbivate noorte hulgas ja tarbimise suurenemisele nende juba alkoholi tarbivate eakaaslaste hulgas. Selline järeldus on seda tähelepanuväärsem arvestades, et uuritud on vaid väikest osa kogu turundusstrateegiast⁽²⁵⁾.

4.5 Komitee väljendab muret selle üle, et alkoholiturundus meelitab liigi alaealisi alkoholitarijaid,⁽²⁶⁾ ning juhib tähelepanu järjepidevatele järeldustele, et kokkupuude alkoholi sisaldava televisiooni ja sponsorlusega ennustab noorte alkoholitarbimise algust ja alkoholitarbimise suurenemist⁽²⁷⁾.

4.6 Maailma Terviseorganisatsiooni ekspertkomisjon leidis, et vabatahtlikud mehhanismid ei takista noori mõjutavat turundust ning et isereguleerimine näib toimivat üksnes sel määral, kui võrd on olemas pidev ja tõsiseltvõetav valitsusepoolse reguleerimise oht⁽²⁸⁾.

4.7 Alkohoolsete jookide ketis osalejad on väljendanud oma valmisolekut muutuda regulatsiooni ja iseregulatsiooni meetmete jõustamisel ennetavamaks⁽²⁹⁾. Nende ülesanne on tagada koostöös liikmesriikidega oma toodete vastutustundlik tootmine, turustamine ja turundus, aidates kaasa alkoholist põhjustatud kahju vähendamisele.

4.8 Audiovisuaalsete meediateenuste direktiiv aitab kehtestada alkohoolireklaami miinimumnõuded. Selles täpsustatakse, et „(...) alkohoolireklaam (...) ei tohi olla suunatud otseselt alaealistele, reklaamis ei tohi alkoholi tarbimist siduda kehalise suutlikkuse suurenemise, sotsiaalse ega seksuaalse eduga ning reklaamis ei tohi väita, nagu see ergutaks, rahustaks või aitaks lahendada isiklike probleeme”⁽³⁰⁾. Komitee leiab, et kõnealusest direktiivist üksi ei piisa, et lapsi alkoholiturunduse eest täielikult kaitsta.

4.9 Komitee soovib tungivalt, et komisjon seaks konkreetseks eesmärgiks laste kokkupuute vähendamise alkoholitoodete

⁽¹⁸⁾ Tervishoiu ja tarbijakaitse peadirektooraat.

⁽¹⁹⁾ Maailma Terviseorganisatsiooni „Euroopa Alkoholihartat” (1995).

⁽²⁰⁾ Vt allmärkus 11.

⁽²¹⁾ 2007. aasta ESPADi aruanne (2009).

⁽²²⁾ Terminit „alkoholisaldusega karastusjoogid” kasutatakse pudelis müüdivate alkohoolsete jookide kohta, mis sarnanevad karastusjookidele ja limonaadile.

⁽²³⁾ Independent Review of the Effects of Alcohol Pricing and Promotion (2008).

⁽²⁴⁾ Euroopa alkoholi- ja tervisefoorumi teadusrühma teaduslik arvamus (2009) ja uuring „Impact of Alcohol Advertising and Media Exposure on Adolescent Alcohol Use: A Systematic Review of Longitudinal Studies” (2009).

⁽²⁵⁾ Vt allmärkus 24, 1. osa.

⁽²⁶⁾ Vt allmärkus 11.

⁽²⁷⁾ Vt eelmine allmärkus.

⁽²⁸⁾ WHO ekspertkomisjoni aruanne alkoholitarbimisega seotud probleemide kohta, 2. aruanne, 2007.

⁽²⁹⁾ KOM(2006) 625 lõplik.

⁽³⁰⁾ Alkohoolsete jookide taskukohasus Euroopa Liidus: seose mõistmine alkoholi taskukohasuse, tarbimise ja kahju vahel (2009).

ja –reklaamiga ning et kõnealusel valdkonnas kehtestataks rangemad eeskirjad.

5. Hinna mõju alkoholist põhjustatud kahjudele

5.1 Üleeuroopaline huvi meetmete vastu alkoholist põhjustatud kahjude vähendamiseks kasvab. Alkohol on Euroopas oluline kaup, mis loob töökohti, toodab maksude näol kasumit ning annab kaubanduse kaudu panuse ELi majandusse. Siiski tarbib hinnanguliselt 15 % tarbijatest alkoholi kahjulikul tasemel, põhjustades kahju üksikisikutele ja ühiskonnale. 2003. aastal oli alkoholi kuritarvitamisest põhjustatud kahju ELis hinnanguliselt 125 miljardit eurot ehk 1,3 % SKP-st⁽³¹⁾.

5.2 RANDi uuringu andmetel on ELis suundumus kaasamüügist ostetava alkoholi tarbimise suunas, mis kipub olema odavam kui kohapeal tarbimiseks müüdav alkohol⁽³²⁾. Siiski tuleks märkida, et uuringus keskenduti üksnes kaasamüügist ostetava alkoholi hindadele ning neid ei võrreldud kohapeal tarbimiseks müüdava alkoholi hindadega.

5.3 Uuringutest nähtub, et alkohol on aastatel 1996–2004 muutunud ELis taskukohasemaks, mõnes riigis rohkem kui 50 %⁽³³⁾. Tõendusmaterjalist nähtub, et ELis on alkoholi taskukohasuse ja tarbimise vahel positiivne suhe⁽³⁴⁾.

5.4 Noored on tundlikud alkoholi hinnatõusu suhtes, mis toob kaasa alkoholitarbimise sageduse vähenemise noorte hulgas ning väiksemate koguste tarbimise igal tarbimiskorral⁽³⁵⁾. Samas näitavad teised uuringud, et noored võivad hinnatõusu tulemusel pöörduda kahjulikumate joomisharjumuste juurde, nt eeljoimine,⁽³⁶⁾ mille puhul tarbitakse odavamalt alkoholi kodus enne väljaminekut. Sellel järeltulusel on oluline mõju ELi alkoholipoliitikale, arvestades eelkõige alkoholi kuritarvitamise suurenemist noorte hulgas.

5.5 Hinnanguliselt on alkoholist põhjustatud 3,8 % kõigist surmajuhtumitest ja 4,6 % tervise halvenemise tõttu kaotatud eluaastatest maailmas. Alkoholitarbimise ning liiklusõnnetuste

ja nende põhjustatud surmajuhtumite vahel on positiivne suhe⁽³⁷⁾. Alkohol on mõne haiguse, nagu alkoholist põhjustatud maksahaigus ja alkoholist tingitud pankreatiit ainus põhjus ning muude haiguste ja vigastuste kaaspõhjus (nt teatud liiki vähk, südamehaigused ja ajuhalvatus ning maksatsirroos)⁽³⁸⁾. Alkoholi kuritarvitamine on kuritegude, vägivalda ja perekonnast ilmajäämise ning ohtliku seksuaalkäitumise ja suguhaiguste kaaspõhjus⁽³⁹⁾.

5.6 Juhuslikult suurest alkoholtarbimisest on ELis põhjustatud hinnanguliselt 2 000 mõrva, 17 000 liiklusõnnetuste tagajärjel asetleidnud surmajuhtumit (iga kolmas kõigist liiklusõnnetustes põhjustatud surmajuhtumitest), 27 000 õnnetusjuhtumi tagajärjel asetleidnud surmajuhtumit ja 10 000 enesetappu⁽⁴⁰⁾.

5.7 Alkoholi hinnapoliitika võib olla tõhus vahend alkoholist põhjustatud kahju vähendamisel⁽⁴¹⁾. Komitee leiab siiski, et hinnapoliitikat peaks arvestama strateegiate koostamisel alkoholist põhjustatud kahju käsitlemiseks pikaajalisel, jätkusuutlikul ja valdkonnaülesel viisil.

5.8 Alkoholipoliitika peaks olema laiaulatuslik ning hõlmama eri meetmeid, mille puhul on tõestatud nende kahju vähendav mõju, nagu alkoholijoores autojuhtimist käsitlev poliitika ja esmasel tervishoiul põhinevad meetmed. Komitee tunnistab, et alkoholist põhjustatud kahju lahendamine ei ole võimalik vaid ühe meetme abil.

5.9 Komitee leiab, et vaja on alkoholi kättesaadavust, turustamist ja reklaami käsitleva eeskirja tõhusat jõustamist. Iseregulimine on kõnealusel valdkonnas osa lahendusest, kuid sellest üksi ei piisa. Piirangud müügile alla omahinna ja müügikampaaniatele peaksid olema võimalikud ilma, et nad piiraksid kaubandust või rikuksid ELi õigusakte.

6. Keskendumine lastele – eriti alkoholist põhjustatud sünnikahjustustele ja lastele perekonnas

6.1 Euroopa saatus sõltub terve ja tootliku elanikkonna olemasolust. Seepärast tekitavad komiteele suurt muret tõendid selle kohta, et alkoholi kuritarvitamisest tulenevate haiguste all kannatavad järjest sagedamini noored⁽⁴²⁾.

6.2 Komisjon tunnistab, et lastel on õigus tõhusale kaitsele majandusliku ekspluateerimise ja väärkohtlemise kõigi vormide

⁽³¹⁾ Tervishoiu ja tarbijakaitse peadirektoraat, 2006.

⁽³²⁾ Vt allmärkus 11. Kohapeal tarbimise all mõeldakse pubisid, klubisid, restorane ja teisi jaemüüjaid, kes müüvad alkoholi kohapeal tarbimiseks; kaasamüügi all mõeldakse supermarketeid ja alkoholipoode, kes müüvad alkoholi tarbimiseks mujal.

⁽³³⁾ Taskukohasust mõeldetakse hinna ja sissetuleku netomõju alusel.

⁽³⁴⁾ Vt allmärkus 30.

⁽³⁵⁾ Modelling the Potential Impact of Pricing and Promotion Policies for Alcohol in England: Results from the Sheffield Alcohol Policy Model Version 2008(1-1).

⁽³⁶⁾ Alkoholi hind ja tarbijakäitumine. Turu-uuringud. IPSOS Belgium (2009).

⁽³⁷⁾ Vt allmärkus 30.

⁽³⁸⁾ „Global burden of disease and injury and economic cost attributable to alcohol use and alcohol use disorders”, The Lancet (2009).

⁽³⁹⁾ „Effectiveness and cost-effectiveness of policies and programmes to reduce the harm caused by alcohol”, The Lancet (2009).

⁽⁴⁰⁾ Vt allmärkus 11.

⁽⁴¹⁾ WHO ülemaailmsel hetkeseisu käsitleva aruande: „Alkoholipoliitika” (2004). Vt ka „Paying the tab. The costs and benefits of alcohol control (2007)” ning allmärkused 35 ja 37.

⁽⁴²⁾ Vt allmärkus 11.

vastu ⁽⁴³⁾. Komitee toetab kindlalt seda seisukohta.

6.3 Komitee märgib, et alkoholi kuritarvitamine ei mõjuta negatiivselt mitte ainult tarbijat ennast, vaid ka teisi inimesi, eriti õnnetuste, vigastuste ja vägivalda kaudu. Komitee tunnistab, et peredes on ohu suhtes kõige haavatavamad lapsed.

6.4 Hinnanguliselt mõjutab peredes tarbitav alkohol negatiivselt 5 kuni 9 miljonit last, alkohol on 16 %-l juhtudest üks laste väärkohtlemise ja hooletussejätmise tegureid ning põhjustab igal aastal 60 000 alakaalulise lapse sünni ⁽⁴⁴⁾. Muude lastele negatiivsete mõjude hulka kuuluvad vaesus ja sotsiaalne tõrjutus, mis võivad mõjutada nende tervist, haridust ja heaolu nii sellel hetkel kui ka tulevikus.

6.5 Koduvägivald, mis on tõsine probleem paljudes riikides ⁽⁴⁵⁾, on tugevalt seotud vägivalda toimepanija suure alkoholitarbimisega ⁽⁴⁶⁾. Kuigi koduvägivalda võib esineda ka alkoholimõjuta, võib suur alkoholitarbimine põhjustada teatud inimeste puhul vägivaldsust. Suure alkoholitarbimise vähenemine toob kasu vägivalda ohvritele, selle toimepanijatele ja sellistes peredes elavatele lastele.

6.6 Alkohol võib lastele mõju avaldada isegi enne nende sündi. Alkoholist põhjustatud sünnikahjustuste all mõeldakse püsivate sünnidefektide (füüsilised, käitumis- ja kognitiivsed häired) kogumit, mis on põhjustatud ema alkoholitarbimisest raseduse ajal.

6.7 Teadlikkus alkoholist põhjustatud sünnikahjustustest on väike. Tõenditel põhinevate ennetusprogrammide levitamine on kriitilise tähtsusega, vähendamaks alkoholist põhjustatud kahju raseduse ajal. Komitee toetab ELi ja liikmesriikide valitsuste suunatud teadlikkuse tõstmise kampaaniaid alkoholist põhjustatud sünnikahjustuste riski kohta.

7. Alkoholi kuritarvitamise mõjud tervislikule ja väärikale vananemisele

7.1 Eakad inimesed on alkoholi mõjude suhtes tundlikumad. Konkreetsete probleemide hulka kuuluvad tasakaal ja kukkumise oht ning terviseprobleemide tekkimine, mis võivad muuta eakad inimesed alkoholi suhtes vastuvõtlikumaks. Ligikaudu kolmandikul eakatest inimest kujuneb alkoholiprobleem esimest korda vanemas eas, tihti leina, halva füüsilise tervise, liikumisraskuste ja sotsiaalse tõrjutuse tulemusena ⁽⁴⁷⁾.

7.2 Alkoholi kuritarvitamine võib mõjutada eakate inimeste vaimset tervist, tekitades ärevust, depressiooni ja segadust.

7.3 Alkoholitarbimisest tingitud tervisehäired on levinud eakate inimeste, eelkõige meeste hulgas, kes on sotsiaalselt tõrjutud ja elavad üksi ⁽⁴⁸⁾. Probleemset alkoholitarbimist seostatakse laialtlevinud füüsiliste, psühholoogiliste, sotsiaalsete ja kognitiivsete tervisekahjustustega. Selliste kahjustuste all kannatab ligikaudu 3 % üle 65aastasest elanikkonnast, ⁽⁴⁹⁾ kuigi paljudel juhtudel võib see diagnostilise kriteeriumina märkamata jääda ning kontroll suunatakse noortele. Siiski on eakate inimeste alkoholiprobleemide ravi sageli lihtsam kui noorte puhul.

7.4 Alkohol võib suurendada mõne ravimi mõju ning vähendada teiste omi. Oluline on tõsta tervishoiutöötajate, mitteametlike hooldajate ja eakate kodanike teadlikkust ravimite ja alkoholi võimalikust koosmõjust.

7.5 Komitee leiab, et rohkem on vaja ära teha vananeva rahvastiku heaolu käsitlemiseks, sealhulgas anda ELi tasandil teavet alkoholi kuritarvitamise mõjude kohta tervislikule ja väärikale vananemisele.

Brüssel, 30. september 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Mario SEPI

⁽⁴³⁾ KOM(2006) 367 lõplik.

⁽⁴⁴⁾ Vt allmärkus 11.

⁽⁴⁵⁾ EMSK 16. märtsi 2006. aasta omaalgatuslik arvamus teemal „Naiste-vastane koduvägivald“ (ELT C 110, 9.5.2006) ja 14. detsembri 2006. aasta omaalgatuslik arvamus teemal „Lapsed kui koduvägivalda kaudsed ohvrid“ (ELT C 325, 30.12.2006); mõlema arvamuse raportöör: Renate Heinsch.

⁽⁴⁶⁾ Vt allmärkus 11.

⁽⁴⁷⁾ Vt Royal College of Psychiatrists, Ühendkuningriik, <http://www.rcpsych.ac.uk/mentalhealthinfoforall/problems/alcoholanddrugs/alcoholandolderpeople.aspx>.

⁽⁴⁸⁾ „Alcohol use disorders in elderly people: redefining an age old problem in old age“, British Medical Journal, (2003).

⁽⁴⁹⁾ Prevalence of mental disorders in Europe: results from the European Study of the Epidemiology of Mental Disorders' project (2004).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Seosed võrdõiguslikkuse, majanduskasvu ja tööhõivemäära vahel” (ettevalmistav arvamus)

(2009/C 318/04)

Raportöör: **Béatrice OUIIN**

18. detsembri 2008. aasta kirjas palus Rootsi Euroopa asjade minister Cecilia Malmström Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel seoses Rootsi järgmiseks eesistujariigiks saamisega koostada ettevalmistav arvamus teemal:

„Seosed võrdõiguslikkuse, majanduskasvu ja tööhõivemäära vahel”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 1. septembril 2009. Raportöör oli Béatrice OUIIN.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril–1. oktoobril 2009 (1. oktoobri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 138, vastu hääletas 6, erapooletuks jäi 6.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Küsimus, mille eesistujariik Rootsi esitas soolise võrdõiguslikkuse, majanduskasvu ja tööhõivemäära vaheliste seoste kohta, võimaldab analüüsida kõnealust küsimust laiemas perspektiivis. Soolise võrdõiguslikkuse teemat on käsitletud arvukates aruannetes, uuringutes, direktiivides, seadustes, soovitustes ja lepingutes. Vaatamata sellele on tegelik olukord endine ja sooline ebavõrdsus püsib. Tegemist on mineviku pärandiga, mille vastu on võideldud üksnes viimase 50 aasta jooksul. Kuigi sooline võrdõiguslikkus on õigusaktidega sätestatud, on siiski veel vaja muutusi suhtumises ning individuaalsetes ja kollektiivsetes käitumismudelites. Käesolevas arvamuses tehakse ettepanek muuta suhtumist eelkõige kolmes valdkonnas: ajakorraldus, inimestele abiteenuseid osutavate töökohtade professionaalsuse tunnustamine ja sooline tasakaal nii eri majandussektorites kui ka otsustuspädevatel ametikohtadel.

1.2 Komitee soovitused on mõeldud liikmesriikidele, Euroopa Komisjonile, sotsiaalpartneritele ning kõigile sidusrühmadele.

Liikmesriikidele

1.3 Majanduskasvu mõõdetakse SKP kasvuga. Sellest näitajast siiski ei piisa naiste majandusliku panuse mõõtmiseks. Selleks, et analüüsida seoseid soolise võrdõiguslikkuse ja majanduskasvu vahel, tuleks läbi vaadata majanduskasvu mõõtmise vahend.

1.4 Soolise võrdõiguslikkuse edendamist tuleb vaadelda kui vahendit, millega

— tõhustada majanduskasvu ja tööhõivet, mitte kui kulu või sundust;

— tugevdada naiste majanduslikku sõltumatust, mille tulemusel tarbivad naised rohkem kaupu ja teenuseid;

— investeerida inimressurssidesse, muutes kohustuslikuks võrdse juurdepääsu võimaldamise kutseõppele ja elukestvalem õppele ning väärtustades paremini kogemust ja mitmekesisust;

— luua tingimused töö-, pere- ja eraelu paremaks ühitamiseks, tehes vabatahtliku paindliku töökorralduse ettepanekuid nii ettevõtete kui ka töötajate huvides, suurendades tervishoiuteenuseid, pidades väikesi lapsi mitte koormaks, vaid investeringuks, ning innustades mehi osalema kodustes töödes;

— innustada naiste ettevõtlusvaimu, toetades ettevõtete loomist ja ülevõtmist, parandades naiste juurdepääsu rahastamisele;

- tagada, et soolist aspekti arvestatakse majandus- ja finantskriisi olukorras nii lühikeses, keskpikas kui ka pikas perspektiivis rakendatavate meetmete puhul nii Euroopa Liidus tervikuna kui ka iga liikmesriigi tasandil;
- vähendada töötajate vaesust (alamakstud, ebakindla töö ja ühe lapsevanemaga perede pead on tavaliselt naised) parema tööturule juurdepääsu, ohutu töö ja väärivate palkade kaudu.

Komisjonile

1.5 Komitee kutsub komisjoni üles kontrollima ja hindama liikmesriikide pingutusi soolise võrdõiguslikkuse tegevuskava loomisel ning toimima heade tavade ja kogemuste vahetamise platvormina.

Sotsiaalpartneritele

1.6 Komitee kutsub sotsiaalpartnereid üles rakendama ühist soolise võrdõiguslikkuse meetmete raamistikku, keskendudes naiste ja meeste rollile, suurendades naiste osatähtsust otsustusprotsessis, toetades tasakaalu töö- ja eraelu vahel ning vähendades palkade erinevust;

1.7 täiendada teadmisi ja vahendeid, et võidelda tööturu soolise segregatsiooni vastu ja töökohtade täitmise eest soolise võrdõiguslikkuse põhimõtte alusel;

1.8 väärtustama inimestele abiteenuseid osutavate töökohtade professionaalsust, tunnustades rohkem nende tööde tegemiseks vajalikke oskusi.

Kõigile kodanikuühiskonna osalejatele ja poliitikutele

- Komitee kutsub üles analüüsima pensionieeskirjadega seonduvate üksikasjade paindlikumaks muutmist, sealhulgas võimalust kasutada enne pensionile jäämist aega pereeluga seonduvate kohustuste jaoks;

- edendada majapidamisteenuste pakkumist avalike teenuste arendamise ja ettevõtete loomise teel;

- suurendama naiste arvu haldusasutuste juhtivatel ametikohtadel ning era- ja riiklike ettevõtete juhatustes ja nõukogudes;

- käsitleda kõnealust küsimust laiemal visiooniga, mis viiks nii koheste meetmete kui pikaajaliste strateegiateni.

2. Sissejuhatus

2.1 Vajadus meetmete järele, mille eesmärk on tõhustada naiste osalust tööturul, on Lissaboni strateegia lahutamatu osa, mis peab andma panuse Euroopa arengusse konkurentsivõimelisema teadmistel põhineva ühiskonna suunas.

2.2 Komisjoni 2008. aasta aruandes soolise võrdõiguslikkuse kohta Euroopas⁽¹⁾ öeldakse järgmist: „Naiste tööhõive suuremine on olnud viimastel aastatel peamine Euroopa Liidu tööhõive pideva kasvu mõjutaja. Ajavahemikul 2000–2006 suurenes tööhõives osalevate isikute arv EL 27s ligi 12 miljoni inimese võrra, millest enam kui 7,5 miljonit moodustasid naised. (...). Nii on väikelaste emade tööhõive tase vaid 62,4 %, kuid väikelaste isade vastav protsendimäär 91,4 %, seega on erinevus 29 protsendipunkti. Enam kui kolmveerand osalise tööajaga töötajatest on naised (76,5 %), see tähendab, et osalise tööajaga töötab üks naine kolmest, samas kui meeste puhul on näitaja vähem kui üks mees kümnest”.

2.3 Vastavalt 2009. aasta aruandele⁽²⁾ on naiste tööhõive 58,3 %, meeste puhul on see 72,5 %, osalise tööajaga töötavate naiste protsent on 31,2 %, seevastu meeste protsent on 7,7 %. Aruandes märgitakse naiste ülekaalu halvemini tasustatud sektorites ja rõhutatakse ebavõrdset jaotust asutuste ja ettevõtete juhtivate kohtade osas.

2.4 Kuigi soolist võrdõiguslikkust ei ole veel saavutatud, on töötavate naiste olukord üks maailma parimaid. Tänu Euroopa Liidule on selle küsimusega tegeletud algusest peale, kasutades asjaomaseid statistilisi vahendeid, uuringuid, analüüse ja seadusi.

2.5 Dokumenteeritud edusammudest ja positiivsetest tulemustest hoolimata ei ole naiste majanduslikku potentsiaali piisavalt väärtustatud. Lisaks mõjutab enneolematu rahvusvaheline majandus- ja finantskriis naisi ja mehi tõenäoliselt erinevalt nende erineva positsiooni tõttu majanduses, sotsiaalsfääris ja perekonnas.

⁽¹⁾ KOM(2008) 10 lõplik, lk 4.

⁽²⁾ KOM(2009) 77 lõplik.

2.6 Kuna tehtud on arvukalt uurimusi, esitatud on soovitusi ning ELi institutsioonid ja sotsiaalpartnerid on vastu võtnud otsuseid (komitee on üheksa aasta jooksul vastu võtnud 14 arvamust soolise võrdõiguslikkusega seonduvatel teemadel⁽¹⁾), siis ei käsitleta käesolevas arvamuses soolise võrdõiguslikkuse küsimust kogu ulatuses. Komitee määratleb selle asemel käsitletava teema seosed majanduskasvu ja tööhõive küsimustega, keskendudes Lissaboni strateegias seatud eesmärkidele seoses naiste osaluse suurendamisega tööturul⁽²⁾.

⁽¹⁾ EMSK arvamused:

- 24.3.2009, „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevate meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamise kohta, millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 86/613/EMÜ”, raportöör Madi Sharma (ELT C 228, 22.9.2009).
- 13.5.2009, „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 92/85/EMÜ rasedate, hiljuti sünnitanud ja rinnaga toitvate töötajate tööohutuse ja tervishoiu parandamise meetmete kehtestamise kohta”, raportöör Mária Herczog, CESE 882/2009 (ELT C 277, 17.11.2009).
- 22.4.2008, „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Võitlus naiste ja meeste palgaerinevuse vastu”, raportöör Ingrid Kössler (ELT C 211, 19.8.2008).
- 11.7.2007, „Töölaine konkurentsivõime ja ettevõtlikkus – kodanikuühiskonna, tööturu osapoolte ning piirkondlike ja kohalike omavalitsuste roll soolisest vaatenurgast”, raportöör Luis Miguel Pariza Castaños (ELT C 256, 27.10.2007).
- 11.7.2007, „Tööturu osapoolte roll töö-, pere- ja eraelu ühitamisel”, raportöör Peter Clever (ELT C 256, 27.10.2007).
- 12.7.2007, „Esmatähtsate kategooriate tööhõive (Lissaboni strateegia)”, raportöör Wolfgang Greif (ELT C 256, 27.10.2007).
- 13.9.2006, „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Naiste ja meeste võrdõiguslikkuse juhised 2006–2010”, raportöör Ingrid Attard (ELT C 318, 23.12.2006).
- 14.2.2006, „Naiste esindatus Euroopa Liidu majanduslike ja sotsiaalsete huvirühmade otsuseid tegevates organites”, raportöör Thomas Etty (ELT C 88, 11.4.2006).
- 14.12.2005, „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus Euroopa aasta „Võrdsed võimalused kõigile – Õiglase ühiskonna poole” (2007) kohta”, raportöör Mária Herczog (ELT C 65, 17.3.2006).
- 29.9.2005, „Naiste vaesus Euroopas”, raportöör Brenda King (ELT C 24, 31.1.2006).
- 28.9.2005, „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut”, raportöör Dana Štečovič (ELT C 24, 31.1.2006).
- 15.12.2004, „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes”, raportöör Madi Sharma (ELT C 157, 28.6.2005).
- 3.6.2004, „Ettepanek: nõukogu direktiiv, mille eesmärk on meeste ja naiste võrdne kohtlemine kaupade ja teenustega varustamise ning nende kättesaadavuse osas”, raportöör Claire Carroll (ELT C 241, 28.9.2004).
- 25.1.2001, „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 76/207/EMÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses töö saamise, kutseõppe ja edutamisega ning töötingimustega”, raportöör Christina Wahrolin (EÜT L 123, 25.04.2001).

⁽²⁾ 60 % aastal 2010.

3. Üldised märkused

3.1 Taust

3.1.1 Naiste tööhõive on 1960. aastatest alates pidevalt kasvanud. Suur samm soolise võrdõiguslikkuse poole on olnud 1970. aastatest alates naiste tööhõive oluline kasv. Niipea kui naistel oli võimalik valida emaks saamise aega ja pääseda juurde kõrgharidusele, soovisid nad meeste eeskujul rakendada oma pädevusi ühiskonnas, mitte üksnes perekonnas, ning saavutada majanduslikku iseseisvust. Tasustatud töö tähendab isiklikku sissetulekut, parimaid tagatisi sotsiaalkindlustus- ja pensionisüsteemis ning kaitset vaesuse eest lahkumise, lahutuse või leestumise korral.

3.1.2 Naiste saabumine tööturule tekitas uusi vajadusi, mida turg pidi rahuldama. Naiste tööd kodus ei arvestatud SKP puhul. Kui naised väljusid kodus sfäärist, loodi töökohad, et tulla toime ülesannetega, mida naised olid kodus täitnud. Siinkohal viidatakse lapsehoidjatele ja koduabilistele, kuid mitte üksnes.

3.1.3 Naiste tööhõive lõi vajadusi, mis aitasid kaasa majanduse arengule. Kui naised läksid tööle, muretseti koju kodutehnika, kaks autot, osteti valmistoite, lapsed ja vanemad einetasid rohkem väljas, perekondadel oli vaja raviteenuseid ja hoolduskohti haigete, puuetega isikute ja vanurite jaoks, kelle eest varem hoolitsesid koduperenaised, ning lastehoidu väljaspool kooliaega. Kahe palgaga võisid perekonnad osta endale eluase, nautida kultuuriüritusi ja reisida. Nii loodi töökohti tööstuses (kodutehnika, autotööstus, toiduainesektor), ühiskoostuses, sanitaar- ja sotsiaalsektoris, eelkooli-, väikelaste kasvatuses ja haridussektoris ning ehitus-, turismi-, vabaaja-, kultuuri- ja reisijateveo sektoris.

3.1.4 Juba nelikümmend aastat on majapidamistöõde muutmine töökohtadeks olnud majanduskasvu mootor. Kuid kas tegemist on tegeliku majanduskasvuga või peegeldub siin üksnes selle arvutamise mudel? Majandus ei tunne kodu ja pere heaks tehtavat tööd, mis on siiski vajalik ühiskonna toimimiseks, millega kaasneb küsimus, kuidas majanduskasvu arvestada.

3.2 Sooline võrdõiguslikkus ja majanduskasv – faktid ja tähelepanekud

3.2.1 Vastavalt ühele ELi analüüsile⁽¹⁾ ei tohiks soolise võrdõiguslikkuse panust majandusse mõõta üksnes ettevõtete suurema tulukuse mõõdupuuga. See on produktiivne investeering, mis kuulub ülemaailmse majandusarengu, majanduskasvu ja tööhõive suurendamise juurde. Sooline võrdõiguslikkus võib anda panuse arengusse järgmistel viisidel: 1) tänu naiste suuremale osalusele tööturul, millest tulenevalt kasutatakse paremini ära nende investeeringud haridusse ja koolitusse, 2) tänu suuremale majanduslikule sõltumatusse, 3) tänu naiste paremale kaasamisele maksusüsteemi, sest nii osalevad nad ühiskondliku heaolu tagamises.

3.2.2 Hoolimata sellest, et majanduslikku panust vaadeldakse laiemana kui ettevõtlusmudelit ja mitmekesisit juhtimist ettevõtte tasandil, on tõendeid ettevõtlusmudeliga seotud positiivsete majandustulemuste kohta. Ettevõtted, mille juhatuses on rohkem naisi, on tulusamad.

3.2.3 Võrdõiguslikkuse poliitikameetmeid võib käsitleda kui tõhusat investeeringut inimressurssidesse, isegi kui majandusarengu eesmärgid piirduvad majanduskasvuga. Investeeringute seisukohast võivad võrdõiguslikkuse poliitikameetmed avaldada positiivset mõju üksikisikutele, ettevõtetele, piirkondadele ja rahvastele. Kõrgharidusega naiste tõhusamal kasutamisel on ka võimalik majanduslik kasu.

3.2.4 Naiste suurem majanduslik sõltumatus toob kasu nende panuse kaudu kaupade ja teenuste tarbijatena majanduses ja leibkondade ostujõu näol. Naiste majanduslikku panust tuleks rohkem tunnustada riikliku, piirkondliku ja kohaliku tasandi majanduspoliitikas.

3.3 Praegune olukord

3.3.1 Ajal, mil majandus- ja keskkonnakriis annavad põhjust küsida, milline peaks olema soovitatav areng, kerkib esile seisukoht, mis seab kahtluse alla SKP tähtsuse ainsa majandusnäitajana. Tuleks kaaluda teiste näitajate kasutuselevõttu⁽²⁾.

3.3.2 Millised need näitajad ka ei oleks, jääb naiste olukord ebavõrdseks, mis tähendab ühiskonna jaoks kulutust. Riigid investeerivad võrdselt nii poiste kui ka tüdrukute haridusse – 60 % Euroopa ülikoolide lõpetanuist on siiski naissoost – ei ole

⁽¹⁾ „Analysis note: The Economic Case for Gender Equality”, Mark Smith ja Francesca Bettion, 2008 – rahastanud Euroopa Komisjoni tööhõive peadirektoraat ja koostatud kõnealusele peadirektoraadile kasutamiseks.

⁽²⁾ Näiteks kasutab ÜRO Arenguprogramm (UNDP) inimarengu indeksit HDI, mille kohaselt klassifitseeritakse riigid kolme näitaja alusel: SKP elaniku kohta, keskmine eluiga sünnihetkel ja haridustase; inimarengu soospetsiifilist arenguindeksit GDI, mis võimaldab hinnata meeste ja naiste olukorra erinevust; ning naiste majanduselus ja poliitikas osalemise indeksit GEM.

loogiline, miks riigid ei toeta naisi rohkem tööturul. Riiklikud kulutused, mis on tehtud naiste ja meeste võrdväärse hariduse nimel, peaksid võimaldama naistel saavutada meestega võrdväärset vastutust ja palka. Naised peavad kasutama ära praeguseid muutusi, et omandada uusi pädevusi, mida on vaja uute töökohtade jaoks. Naiste panuseid, nende kõrget haridustaset ning potentsiaali vastata tööturu tulevastele vajadustele alahinnatakse siiski jätkuvalt ning neile ei pöörata piisavat tähelepanu.

3.3.3 Soolise ebavõrdsuse vastu võitlemine ei ole üksnes moraali küsimus, see tähendab ka inimressursside paremat haldamist. Mida rohkem naisi töötab, seda rohkem rikkust nad loovad, tarbides üha enam kaupu ja teenuseid ning aidates suurendada maksutuluseid. Töökollektiividel, kus töötavad nii naised kui ka mehed, on parem uuenduspotentsiaal. Kui anda abielupaaridele võimalus muretseda laps, võimaldades vanematel samal ajal säilitada oma töökohta, aitab see võidelda demograafilise defitsiidiga. Kui Euroopa Liit soovib investeerida inimestesse, siis peab ta eelkõige parandama naiste olukorda⁽³⁾.

3.3.4 Naiste arengupotentsiaali pidurdavad eelkõige järgmised asjaolud:

- kohustuste ebavõrdne jaotus perekondades (lapsed, haiged, eakad vanemad, majapidamistööd jne);
- nii arvult kui kvaliteedilt ebapiisavad eelkoolialiste laste riiklikud ja alternatiivsed hoiuasutused;
- stereotüüpide mõju;
- tööturu horisontaalne ja vertikaalne segregatsioon;
- sooline segregatsioon kooli- ja kõrghariduse valikul;
- naiste kvalifikatsiooni ja pädevuste mittetunnustamine paljude ametite puhul;
- vastu tahtmist valitud osaline tööaeg;
- ebakindlad töökohad;

⁽³⁾ KOM(2009) 77 lõplik: „Kõige kõrgema sündivusega liikmesriikides on tehtud kõige rohkem lastevanemate töö ja eraelu tasakaalu heaks ning neis on ka kõige kõrgem naiste tööhõive tase”.

- mitteametlik töö;
- madal palk;
- meeste ja naiste palgaerinevused ⁽¹⁾;
- ahistamine ja vägivald soolistel ja/või seksuaalsetel alustel;
- liiga vähe naisi vastutavatel kohtadel majanduses ja poliitikas;
- ebasoodsad tingimused naisettevõtjate jaoks, liiga nõrk toetus ettevõtete loomisel ning ülevõtmisel ja piiratud juurdepääs rahastamisele;
- teatud kogukondadest tingitud tagasimineki;
- eeskujude puudumine;
- nad ise – naised ei tõsta end esile nagu mehed. (Nad kõhklevad vastutusrikastele töökohtadele kandideerides, neil jääb puudu enesekindlusest, nad ei loo võrgustikke ega kasuta võimalusi ning ei soovi diskrimineerimisega võidelda.)

3.3.5 Tuleb teha jõupingutusi naiste tööturule pääsemise ja tööturul püsimise tingimuste parandamiseks ning naiste ja meeste palgaerinevuste kaotamiseks. See võimaldab tagada suuremat majanduskasvu ja paremaid töökohti, vaesuse vältimist ja vähem kulutusi sotsiaalse ümberjaotamise jaoks. Euroopas puudutab vaesus eelkõige üksikemasid ⁽²⁾.

3.3.6 Varasema ülesannete jaotuse korral rahastati mehe sissetulekust tema abikaasa tööd perekonnas, sotsiaalvaldkonnas ja kodus. Kui abielupaaridel on kaks palka, siis ei ohverda nad ühte palka selliste teenuste rahastamiseks, mis kuulusid varem naiste majapidamistöõde hulka, vaid nad eelistavad tarbida kaupu.

3.3.7 Naiste tasuta töö kodu polnud hinda, kuid olles muutunud palgatööks, on selle hind, mida selle kasutajad ei ole valmis või võimelised maksta. Lapsehoidjate, pere- ja koduabiliste palgad on kõige madalamad, nad töötavad osalise tööajaga eri tööandjate juures (tööandjad on eraisikud, kes palkavad nad paariks tunniks nädalas) ja sageli mitteametlikult. Majapidamistöõd moodustavad kõige suurema mitteametliku töö sektori Euroopas.

3.3.8 Vanemad usaldavad oma kõige kallima vara, väikese lapse isiku hoolde, kelle palk on palju väiksem keskmisest palgast, lootes samal ajal, et lapsehoidja pädevustase on kõrge. Samuti jäetakse koduabilisele oma kodu võtmed, maksmata talle piisavat palka, et tagada tema usaldatavus. Kõnealust kvalifikat-

siooni on raske tunnustada, kuna perekonnad peavad kergeks ülesandeid, millega nad ka ise toime tulevad. Oma laste eest hoolitsemine pole küll amet, teiste laste eest hoolitsemine aga on (teadmised psühholoogia, toitlustamise, hügieeni, keskendumise, kuulamise, tähelepanu, pideva valvsuse jms alal). Vajalikke oskusi, mida sageli peetakse „loomu poolest” naistele omasteks, ignoreeritakse seetõttu professionaalsel tasandil ning neid antakse enamasti üle mitteametlikul viisil perekonnas ega õpetata koolis.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Areng soolise võrdõiguslikkuse suunas võib ka edaspidi luua majanduskasvu ja töökohti,

- kuna naiste tööhõive tase võib tõusta, mis toob kaasa suurema vajaduse teenuste järele;
- kuna naiste palgad võidakse ümber hinnata, mis loob ostujõudu, täiendavat tarbimisvõimet ja maksutulu;

— sest asjaolu, et üha enam naisi võib töötada poliitilistel ja otsustuspädevatel ametikohtadel, mõjutab positiivselt ettevõtete ja asutuste saavutusi;

— sest naisettevõtjate arvu suurenemine annab lisaväärtuse ning annab innovatsiooni ning töökohtade loomise kaudu majandusse rahalise panuse.

4.2 Kuna mõttetu on korrata seda, mida teistes ELi dokumentides on juba kinnitatud, piirdub Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee oma ettepanekutes mõne vähem analüüsitud teemaga.

4.2.1 Võitlus tööturu soolise segregatsiooniga

4.2.1.1 Praegu on kõige suurem takistus soolise võrdõiguslikkuse saavutamisel tööturu sooline segregatsioon. On meeste ja naiste ameteid. Naiste ametites on palgad sageli palju madalamad ning vastu tahtmist osalise tööajaga töötamise ja ebakindlate töökohtade levik suurem.

4.2.1.2 Niikaua kui ühte ametit peavad ainult ühe soo esindajad, kuuluvad selle ameti juurde stereotüübid. Nüüdseks on tõestatud, et mehed ja naised on võimelised tegema kõiki töid. Pikka aega meestele kuulunud ametites (sealhulgas õpetaja, kohtuniku, perearsti jms ametid) on nüüdseks valdavalt naised.

⁽¹⁾ Vt Euroopa Komisjoni väga asjakohane kampaania „Equal pay for work of equal value”, <http://ec.europa.eu/equalpay>.

⁽²⁾ KOM(2009) 77 lõplik: „See avaldab mõju ka riskile langeda vaesusse, eelkõige üksikvanemate puhul, kes enamikul juhtudel on naised (vaesusriskis olijate osakaal on 32 %).”.

Miks on nii raske saavutada mõlema sugupoole tasakaalu tööhõive valdkonnas? Tuleb saada rohkem teadmisi kõnealusel küsimuses, et võidelda tööturu soolise segregatsiooniga ja tõhustada mõlema sugupoole tasakaalu tööhõive valdkonnas. See võimaldaks samuti vältida töøjõupuudust teatud sektorites.

4.2.1.3 Mõlema sugupoole tasakaalu tööhõives ja ametites takistavad tegurid on ebateadlikud ja seotud väljakujunenud ettekujutustega. Need juurduvad inimestes juba haridussüsteemiga, st eri ametialade valimisega poiste ja tüdrukute poolt. Vanemad ja õpetajad peavad olema teadlikumad noorte ametivaliku tagajärgedest. Selles kontekstis on kesksel kohal tööandjate ja töötajate esindajad, kes seavad kvalifikatsioonid hierarhiasse palgaläbirääkimistel. See tähendab, et nad peaksid olema teadlikud kodus ja perekonnas omandatud oskuste väärtusest. Sooline ebavõrdsus valitseb ka juhtival ametikohtadel. Suurtes ettevõtetes ja haldusasutustes tuleb rakendada meetmeid, et tagada suurem sooline tasakaal.

4.2.2 Vaja on tõsta inimestele abiteenuseid osutavate töökohtade kvalifikatsiooni ja professionaalsuse taset.

4.2.2.1 Inimestele abiteenuseid osutavatest töökohtadest peavad saama tõelised elukutsed tunnustatud kvalifikatsiooni, koolituse, diplomi ja karjääriga. Selleks, et välistada isikliku suhet eraisiku ja koduabilise vahel, tuleb abiteenuste osutamiseks luua ettevõtted ja avalikud asutused. Perekonnad ei peaks enam olema tööandjad, vaid kliendid või tarbijad, kes ostavad või saavad kasutada mõne tunni jooksul abi majapidamises, vanuri hooldamisel, lastehoius, laste koolitöodes jne. Kõikjal tuleks kehtestada süsteem, mida rakendatakse mõnedes Euroopa riikides, kus tööandjaks olev ettevõtte või avalik asutus vastutab vara ja isikute turvalisuse eest ning peab kontrollima kliendi kodus töötavate töötajate kvalifikatsiooni. Neil töötajatel on seega ainult üks tööandja, neile hüvitatakse sõiduks kuluv aeg ning neil on juurdepääs ametialasele koolitusele ja kõigile kollektiivsetele tagatistele. Tuleb töötada välja Euroopa viiteraamistik majapidamisteenuseid osutavate töökohtade jaoks, mis hõlmab ka nende ametite psühholoogilise mõõtme (usaldus, empaatia, tähelepanu, kuulamine, valvsus jne) ja vajalikud teadmised (toitlustuse alal ning kasutatavate toodete mõju kohta tervisele ja keskkonnale jne), mitte üksnes majapidamistööde materiaalse ja tehnilise mõõtme.

4.2.2.2 Kvalifikatsiooni tunnustamine tõstab teenuste hinda, mida juba praegu enamik perekondi maksta ei suuda, seega võiks riigi ja ettevõtete poolne rahastamine, juhul kui see on osa ettevõtete tasandi kokkulepetest, muuta need teenused kõigile kättesaadavamaks.

4.2.2.3 Inimestele abiteenuseid osutavate töökohtade väärtustamine ja paremad palgad võimaldavad tasakaalustada nende ametite soolist jaotust. Kui mehed soovivad töötada koduabilisena, lapsehoidjana või pereabilisena, siis on tehtud suur edusamm soolise võrdõiguslikkuse suunas.

4.2.3 Kohustuste parem jaotus perekonnas

4.2.3.1 Isad pühendavad perekondlikele ja kodustele ülesannetele vähem aega kui emad. Isasid tuleb teavitada nende tähtsusest laste jaoks ja kutsuda mehi üles võtma vastutust oma eakate vanemate ja haigete pereliikmete eest – see on üks soolise võrdõiguslikkuse tingimus.

4.2.4 Lapsehoid

4.2.4.1 Lapsehoiu teenuste arendamist ei tohi vaadelda kui kulu, vaid kui investeeringut. Gösta Esping-Anderseni sõnul⁽¹⁾ maksavad töötavad emad pikas perspektiivis toetuse tagasi tänu suurenenud sissetulekutele ja maksudele, mida nad maksavad. See tulu hüvitab algse riikliku toetuse ja sellel on lapse jaoks positiivne mõju. See investeering võimaldaks samuti pidurdada demograafilist taandarengut Euroopas.

4.2.5 Teenuste osutamise arendamine

Võrdõiguslikkust on võimalik saavutada selliste teenuste arendamise abil, mis vabastaksid naised majapidamistöödest ja perekondlikest ülesannetest, et toetada nende võimalusi saada kindel, kvalifitseeritud ja täistööajaga töökoht. Selliste teenuste (lapsehoid, koolivälised teenused, eakate ja puuetega inimeste hooldus, majapidamistööd, triikimine jne) arendamisega luuakse töökohti.

4.2.5.1 Nende teenuste arendamine toimub ühise rahastamise kaudu (riik, ettevõtted, kliendid)⁽²⁾. Mõned äsjased ettevõtete kokkulepped pakuvad selliseid teenuseid töötajatele palgatõusu alternatiivina. Selliste teenuste pakkumine, mis võimaldavad paremini ühitada era- ja tööelu, kuulub ettevõtete sotsiaalse vastutuse juurde.

⁽¹⁾ „Trois leçons sur l'Etat-Providence“, 2008, Pariis, Le Seuil.

⁽²⁾ Teenuste tšeki (*chèque-emploi-service*) näide Prantsusmaalt, mille kohaselt kõnealuseid teenuseid rahastatakse osaliselt maksutagastuse kaudu, on huvitav alternatiiv, mis on andnud positiivseid tulemusi mitteametliku töö vastu võitlemisel kõnealusel sektoril. Süsteem viidi sisse pankade, riigi ja sotsiaalkaitsesüsteemi kokkuleppe alusel, mille kohaselt pangad väljastavad spetsiaalseid tšেকে, millega tasuda majapidamisteenuste eest, et kaotada mitteametlik töö ja kergendada erasektori tööandjate jaoks sotsiaalsete ja maksudeklaratsioonide täitmist.

4.2.6 Nn ajakrediidi kehtestamine

4.2.6.1 Teenustest üksi ei piisa, et ühitada töö- ja pereelu. Laste kasvatamine ja koolitamine nõuab teatud eluperioodil aega. Osaline tööaeg vabatahtliku valikuna aitab perepeadel üldiselt paremini ühitada oma töö-, pere- ja eraelu. See ei peaks nõrgendama naiste positsiooni tööturul ja eraelus, kui nad on perepead, ega takistama isadel pühendumast pereelule. Mõlemal vanemal peab olema võimalus oma lastega tegeleda.

4.2.6.2 Aega on vaja ka teiste pereliikmete jaoks: elu lõppjärgus olevad inimesed, haiged, eakad vanemad. Ajal, mil kõiki pensionisüsteeme reformitakse, tuleb lõpetada elu vaatlemine kolmes etapis: õpingud, töö ja pension. Igaühel peab olema võimalus elukestvaks õppeks ning piisavalt ajakrediidi aastaid perekondliku, ühiskondliku, huvialaringide, poliitilise ja kodanikuaktiivsusega seonduva tegevuse jaoks. Soovi korral peaks olema võimalik pensioniiga varem alustada, kui eelistatakse võtta vaba aega (mis on rahastatud nagu pension) aktiivses eas.

4.2.7 Naiste arvu suurendamine juhtivatel ametikohtadel

4.2.7.1 Naised on vähe esindatud kõigil juhtivatel kohtadel, st poliitiliselt vastutavatel kohtadel, haldusasutustes ja suurte ettevõtete juhtkondades, samal ajal kui ettevõtetel, mille juhtkonnas on rohkem naisi, on kõige paremad finantstulemused. Naised loovad vähem ettevõtteid ja nad on harvem ettevõtete juhid. Mehed on aga vähe esindatud perekonna sfääris ja nad võtavad harvem vanemapuhkust.

4.2.7.2 Naised, kes on suutnud tungida meeste keskkonda, võiksid suunata naisi, kes soovivad teha samasugust karjääri (mentorlus). Suurtes riigiasutustes või eraettevõtetes võivad osutada vajalikuks sundmeetmed, et tagada naiste suurem osakaal juhtivatel kohtadel.

4.2.8 Naisettevõtjate toetamine

Naistel, kes kaaluvad ettevõtte loomist või arendamist ELis, on suuri raskusi ettevõtete loomisel ja nende jätkusuutlikuks muutmisel, sest neil puuduvad piisavad teadmised ärimaailma, ettevõtte tüüpide ja sektorite kohta, neil jääb vajaka teabest, kontaktidest ja võrgustikest ning neid pidurdavad stereotüübid. Samuti takistab neid lastehoiuteenuste vähenenud paindlikkus ja ebapiisavus ning raskused ühitada äritegevust ja perekondlikke kohustusi, samuti meeste ja naiste erinev suhtumine ettevõtlusse. Soolise võrdõiguslikkuse ELi tegevuskavas määratleti rakendatavad meetmed, mille eesmärk on toetada naiste ettevõtlusvaimu, aidata neil luua oma ettevõtte või võtta üle olemasolev ettevõtte ning kasutada selleks kohandatud koolitusi ettevõtjatele, samuti lihtsustada nende juurdepääsu rahastamisele.

4.2.9 Sotsiaalpartnerite roll

Pidades silmas asjaolu, et soolise ebavõrdsuse püsivad põhjused tööturul on keerukad ja omavahel seotud, võtsid Euroopa sotsiaalpartnerid 2005. aastal oma esimese ühise töökava raames vastu soolise võrdõiguslikkuse raammeetmed, milles käsitleti nelja valdkonda: tegeleda meeste ja naiste rolliga, edendada naiste osatähtsust otsustusprotsessis, toetada töö- ja eraelu tasakaalu ning vähendada palgaerinevusi.

Brüssel, 1. oktoober 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettevõtluse vormide mitmekesisus”
(omaalgatuslik arvamus)**

(2009/C 318/05)

Raportöör: **Miguel Ángel CABRA DE LUNA**

Kaasraportöör: **Marie ZVOLSKÁ**

10. juulil 2008. aastal otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Ettevõtluse vormide mitmekesisus”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 9. septembril 2009. (Raportöör oli Miguel Ángel CABRA DE LUNA ja kaasraportöör oli Marie ZVOLSKÁ.)

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril – 1. oktoobril 2009. aastal (1. oktoobri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 113, erapooletuks jäi 4.

1. Ettepanekud ja soovitused

1.1 Arvamuse eesmärk on kirjeldada ettevõtluse vormide mitmekesisust Euroopa Liidus. Kõnealuse mitmekesisuse kaitsmine ja säilitamine on väga oluline ühtse turu saavutamiseks ja Euroopa sotsiaalse mudeli alalhoidmiseks, samuti Lissaboni tööhõive, konkurentsivõime ja sotsiaalse ühtekuuluvuse strateegia eesmärkide saavutamiseks.

1.2 Arvamuse keskmes on vajadus nii ettevõtteid reguleeriva õigusraamistiku kui ka konkurentsipoliitika järele, mis edendaks ühtselt ettevõtluse vormide mitmekesisust ja paljusust, mis on üks ELi peamisi eeliseid, nii, et kõikidele ettevõtluse vormidele oleksid tagatud võrdsed võimalused, võttes arvesse iga vormi eripära.

1.3 Ettevõtluse eri vormide paljusust ja mitmekesisust tunnustatakse EÜ asutamislepingus ning see toimib ka tegelikkuses eri õiguslike põhikirjade kaudu, mis on heaks kiidetud või hetkel kaalumisel.

1.4 Kõnealune mitmekesisus rikastab ELi ning on olulise tähtsusega Euroopa Liidu jaoks, kelle juhtlause on „Ühinenud mitmekesisuses”. Ettevõtluse kõik vormid peegeldavad mingit

aspekti Euroopa ajaloost ning igapäevast neist on meie kollektiivse mälu ja kultuuri – „meie kultuuride” – kandja. See mitmekesisus väärrib säilitamist.

1.5 Kõnealune mitmekesisus on ka oluline aluspõhi Lissaboni strateegia majanduskasvu, tööhõive, säästva arengu ja sotsiaalse ühtekuuluvuse eesmärkide saavutamisel, mille aluseks on ettevõtete konkurentsivõime säilitamine ja suurendamine.

1.6 Konkurentsivõime eesmärk ei peaks olema tagada ühtlustamine, vaid tasakaalustatud õigusraamistik, mida saaks kohaldada ettevõtluse eri vormidele, millel peab olema võimalik areneda, säilitades samal ajal omaenda eesmärgid ja töömeetodid.

1.7 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee palub komisjonil alustada assotsiatsioonide ja vastastikke ühinguid puudutavate erinevate Euroopa põhikirjade heakskiitmist. Komitee tervitab alustatud tööd Euroopa sihtasutuse teemal ning loodab, et selle lõpptulemus on põhikirja peatne vastuvõtmine kõnealuses valdkonnas. Komitee tervitab Euroopa ühistut käsitleva määruse lihtsustamist, kuna selle keerukus aeglustab selle arengut.

1.8 Tuge ja teavet, õigusabi ning turustamisabi pakkuvad teenused ja võrgustikud ning teised teenused peaksid hõlmama ka kõiki ettevõtluse liike.

1.9 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsub komisjoni üles austama ühistute identiteeti raamatupidamisküsimustes ning käsitlema liikmete aktsiakapitali ühistute omakapitalina, mitte võlana, seni kuni liikmest saab ühistust välja astudes kreditor.

1.10 Majandusstatistika ühistute, vastastikuste ühingute, assotsiatsioonide, sihtasutuste jms ettevõtete kohta on väga piiratud ja heterogeenne, mis raskendab selle analüüsimist ja peamiste makromajanduslike eesmärkide saavutamiseks antud panuse hindamist.

1.10.1 Seetõttu kutsub Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee komisjoni ja liikmesriike üles toetama eelnimetatud ettevõtlusvormide statistiliste registrite loomist. Eelkõige satelliitkontode ettevalmistamine vastavalt Euroopa Raamatupidamissüsteemi (ESA) 1995. aastal ühtlustatud nõuetele, mis on sätestatud dokumendis „Sotsiaalmajanduslike ettevõtete – ühistute ja vastastikuste ühingute – satelliitkontode loomise juhend”⁽¹⁾ ja EMSK raportis sotsiaalse ettevõtluse kohta Euroopa Liidus⁽²⁾.

1.11 Komitee kutsub komisjoni üles innustama liikmesriike uurima võimalust pakkuda ettevõtetele kompensatsioonimeetmeid nende kindla sotsiaalse väärtuse alusel või piirkondlikku arengusse antud, tõestatud panuse alusel⁽³⁾.

1.12 Seoses järelevalvekeskusega, mis tegeleb mitmesuguste ettevõtlusvormidega kui olulise osaga Euroopa konkurentsivõimest, kutsub komitee Euroopa Komisjoni üles tagama, et ette-

võtteid ei diskrimineeritaks üheski neid puudutavas poliitikas, ning koordineerima seda valdkonda koostöös komisjoni eri talitustega.

1.13 Komitee kutsub sotsiaalses dialoogis osalema kõiki organisatsioone, kes on ettevõtluse eri vormide osas kõige representatiivsemad.

2. Ettevõtluse ja siseturu eri vormid Euroopa Liidus

2.1 Ettevõtlusvormide mitmekesisus Euroopa Liidus tuleneb meie keerukast ja mitmekesisest ajaloolisest kujunemisloost. Iga vorm vastab konkreetsele ajaloolisele, sotsiaalsele ja majanduslikule olukorrale, mis on sageli olnud igas Euroopa riigis erinev. Lisaks peavad ettevõtted tekkima ja jätkuvalt kohanema muutuva ühiskonna ja turu suundumustega, isegi muutma oma õiguslikku vormi. Seetõttu on eri ettevõtlusvormide paljusus ja mitmekesisus ELi pärandi väärtuslikud aspektid ning olulise tähtsusega Lissaboni strateegia eesmärkide – majanduskasvu, tööhõive, säästva arengu ja sotsiaalse ühtekuuluvuse – saavutamisel, mis põhinevad ettevõtete konkurentsivõime säilitamisel ja suurendamisel. Selle mitmekesisuse kaitsmine ja säilitamine on äärmiselt olulised, tagamaks konkurentsivõimelised turud, majandusliku tõhususe, majandussubjektide konkurentsivõime ning sotsiaalse ühtekuuluvuse säilimise Euroopa Liidus.

2.2 ELi institutsioonid tunnustavad seda EÜ asutamislepingu artiklites 48, 81 ja 82 ning Lissaboni lepingu⁽⁴⁾ artiklis 3.3, kus tehakse ettepanek määrata ELi üheks eesmärgiks sotsiaalne turumajandus, mis põhineks turueeskirjade ning üksikisikute kui töötajate ja kodanike sotsiaalse kaitse tasakaalul.

2.3 Erinevaid ettevõtlusvorme saab määratleda eri kriteeriumide abil, nt nende suurus, õiguslik struktuur, juurdepääs rahastamisele, nende eesmärgid, osakapitalile antud finants- ja poliitilised õigused (kasumi ja dividendide jaotamine, hääleõigus) või osakapitali struktuur, kas tegu on riigi- või eraettevõttega, juhatajate määramine, nende tähtsus (ELi, riikliku ja kohaliku tasandi) majanduse jaoks, töökohtade arv, pankrotioht jne. Kõik eelnimetatu moodustab mitmekesisuse raamistiku, mida on lihtsustatud vormis kujutatud järgmises tabelis:

⁽¹⁾ „Manual for drawing up the Satellite Accounts of Companies in the Social Economy: Co-operatives and Mutual Societies”. CIRIEC, Euroopa Komisjoni tellimusel, 2006.

⁽²⁾ CIRIEC „Euroopa Liidu sotsiaalmajandus”. EMSK, Brüssel, 2008. www.cese.europa.eu. ISBN number 928-92-830-08-59-0.

⁽³⁾ ELT C 234, 22.9.2005.

⁽⁴⁾ Lissaboni lepingu vastuvõtmise järgne Euroopa Liidu lepingu konsolideeritud versioon, ELT C 115, 9.5.2008.

ERI ETTEVÕTLUSVORMID EUROOPA LIIDUS

SUURUSTÜÜP	Rahvusvaheline	Suur	Keskmine ja väike
Avaliku sektori omandis	X	X	X
Noteeritud	X	X	X
Noteerimata		X	X
Perekonna äriühing		X	X
Osaühing	X	X	X
Ühistu	X	X (*)	X (*)
Vastastikune ühing		X (*)	X (*)
Sihtasutus		X (*)	X (*)
Assotsiatsioon		X (*)	X (*)
Muud mittetulunduslikud ettevõtlusvormid, mida võib liikmesriikides leida		X (*)	X (*)

(*) Mõnes liikmesriigis, Euroopa Parlamendis, Euroopa Komisjonis ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees tuntakse selliseid ettevõtlusvorme sotsiaalmajandusettevõtetenä. Tegemist on sotsioloogilise kategooriaga, mitte õigusliku terminiga.

Euroopa Ühenduste Kohtu (?) kohtupraktika kohaselt võib sihtasutusi, assotsiatsioone ja teisi mittetulunduslikke organisatsioone pidada majandustegevuses osalejateks, kui nad teostavad majandustegevust, nagu seda mõistetakse EÜ asutamislepingu artiklites 43 ja 49, ning seetõttu on nad kaasatud kõnealusesse klassifikatsiooni.

2.4 Ehkki kõigi ettevõtete ühine eesmärk on luua väärtust ja suurendada tulemusi, võivad väärtuse ja tulemuste mõõtmise näitajad või põhimõtted erineda vastavalt ettevõtte tüübile ja ettevõtet kontrollivate või selle tegevusest kasu saavate isikute eesmärkidele. Mõnel juhul tähendab tulemuste suurendamine aktsionäride investeeritud kapitalilt teenitud suurima võimaliku tulu saavutamist, teistel juhtudel tähendab väärtuse loomine ja tulemuste optimeerimine liikmetele või üldsusele pakutavate teenuste kvaliteedi suurendamist (nt haridusteemalises ühistus, mille omanikud on perekonnad, või vastastikusel abistavas ühistus või avaliku teenindamise kohustuste korral).

2.4.1 On ka võimalus, et mõnedel suuritel ettevõtetel ei ole aktsionäre ning et nad eraldavad oma finantskasumi taasisvesteerimiseks või avalikes huvides olevatel sotsiaalsetel eesmärkidel, nagu teevad mõne Euroopa riigi hoiupangad (?).

2.4.2 Paljudes kohalikes mikroettevõtetes ja VKEdes ei väljendata väärtuse loomist mitte üksnes finantskasu eesmärkides, vaid ka sotsiaalsetes eesmärkides nagu töötingimused, isejuhtimine jne.

(?) Vt näiteks kohtuasjad C-180/98, C-184/98 (Pavlov) ja kohtuasi C-352/85 (Bond van Adverteerders).

(?) Viimase 50 aasta jooksul on majandusosalases kirjanduses rõhutatud erinevaid objektiivseid funktsioone vastavalt ettevõtte tüübile – vt B. Ward (1958), E.D. Domar (1967), J. Vanek (1970), J. Meade (1972) ja J.L. Monzón (1989), autorid, keda tsiteeritakse dokumendis „Sotsiaalmajanduslike ettevõtete – ühistute ja vastastikuste ühingute – satelliitkontode loomise juhend“ (allmärkus 1).

2.5 Järgnevalt kirjeldame üksikasjalikult eri ettevõtlusvorme vastavalt nende suurusele ja seejärel vastavalt omandivormile.

2.6 Rahvusvahelised ja suured ettevõtted, mis on tavaliselt börsil noteeritud, võivad oma suuruse tõttu majandussüsteemide tootlikkuse ja konkurentsivõime osas areneda ning heade tulemuste korral hoiavad nad ka tööhõive taseme kõrgel (?).

2.7 Ettevõtete konkurentsieelised põhinevad üha enam konkurentsistrateegiatel, milles teadus- ja arendustegevus ning tehnoloogiauuendused on kesksel kohal. Rahvusvahelised ja suured ettevõtted etendavad juhtrolli ELi majanduse erasektori poolt teostatavas teadus- ja arendustegevuses ning tehnoloogiauuendustes, ehkki maailmamajanduse juhtivates sektorites ei pruugi veel olla piisavalt rahvusvahelisi ega suuri ettevõtteid. Ehkki suured ja rahvusvahelised ettevõtted on olulised majanduse ja tööhõive jaoks, tuleb mees pidada, et nad on ise sageli osa suurtest, ülemaailmsetest tootmisvõrgustikest, mis koosnevad kas üksteisega tihedalt seotud VKEdest (suur ettevõtte võrgustikus) või sõltumatutest ettevõtetest (moodul-tootmisvõrgustikud). Just neis Euroopa riikides, kus rahvusvaheliste ja suurte ettevõtete osakaal on kõige suurem, on kõige varem märgata praeguse majandusliku olukorra põhjustatud tootmis- kadusid ja töökohtade kaotust.

2.8 Kuna kõnealused ettevõtted on viimastel aastakümnetel tellinud paljud oma tootmisprotsessi etapid ja teenuste infrastruktuuri allhankena VKEdelt, sõltuvad VKEde tootmismahd ja tööhõive tase paljude muude tegurite hulgas sageli rahvusvaheliste ja suurte ettevõtete nõudlusest, mistõttu need etendavad olulist rolli Euroopa koha määramisel maailmaturul. Ehkki 40 suurimast tööstusettevõttest maailmas asub 30 % ELis, (?) moodustab nende turuväärtus ainult 24 % koguväärtusest ning

(?) Mõningatel juhtudel ei pruugi suuritel ettevõtetel olla aktsionäre või nad ei võta välja dividende, nagu nt hoiupangad mõningates Euroopa riikides. On ka selliseid suuri ettevõtteid, ühistuid, mis lasevad välja börsinimekirjades registreerimata osakuid või siis vastastikuseid ühistuid, mis opereerivad pigem omakapitali ja reservidega kui liikmetelt saadud kapitaliga.

(?) www.forbes.com The Global 2000, 4.2.2008.

mõnedes uuenduslikes tehnoloogiasektorites nagu info- ja side- tehnoloogial põhinevad sektorid, piirdub ELi osakaal üheainsa suure ettevõttega.

2.9 VKEd, VKEde võrgustikud, mikroettevõtted ja sõltumatud töötajad on viimastel aastakümnetel aidanud kaasa olulistele tehnoloogilistele muudatustele ning moodustavad Euroopa majanduse selgroo. 99 % ELi ettevõtetest on VKEd ja nad tagavad 66 % töökohtadest ⁽⁹⁾. Ehkki nad ei ole tavaliselt börsil noteeritud, võivad nad kasutada börsinimekirja oma kapitali või riskikapitali suurendamiseks.

2.9.1 VKEsid tuleks reeglina toetada ning mitte üksnes Euroopa ettevõtlusalgatuse „Small Business Act” ⁽¹⁰⁾ kaudu. VKEd pakuvad sageli võimalust töökoha säilitamiseks, kuna huvirühmad, mis nimetatud ettevõtteid loovad ja kontrollivad, on inimesed, kellele on tugevad sidemed piirkonnaga, kus nad tegutsevad, ning kes on näidanud üles suurt võimekust töökohade loomisel ja säilitamisel. VKEd on ettevõtluskultuuri loomulikud inkubaatorid, püsiv treeningplats ettevõtete direktoritele ja juhtidele.

2.10 Olenevalt omandivormist võivad üldhuviteenuseid pakkuvad ettevõtted olla aktsiaseltsid või ühisettevõtted ning võivad võtta koguni eraettevõtte õigusliku vormi. Geograafilises mõttes võivad nad olla rahvusvahelised, riiklikud või kohalikud, ehkki suurem osa neist tegutseb kohalikul või piirkondlikul tasandil. Oma tegevuses keskenduvad nad peamiselt üldhuviteenustele, nagu ühistransport, energia, vesi, jäätmekäitlus, sideteenused, sotsiaalteenused, tervishoid, haridus jne pakkumisele. Kõnealused ettevõtted võivad siiski osaleda ka äritegevuses tingimusel, et nad vastavad läbipaistvuse direktiivi (93/84/EÜ ⁽¹¹⁾) nõuetele. Kui nad tegutsevad üldhuve arvestades, taasinvesteertakse nende tulud kohaliku ja piirkondliku tasandi tegevusse, andes seeläbi suure panuse sotsiaalsesse, majanduslikku ja piirkondlikku ühtekuuluvusse. Üldhuviteenuseid pakkuvatel ettevõtetel kui olulistel teenustel pakkujatel on suur tähtsus majanduse edendamisel üldiselt ning investeerimisel olulistesse valdkondadesse, mis toimivad ülejäänud majanduse hoobadena (elekter, info- ja sidetehnoloogia ning selle infrastruktuur, transport jne).

2.11 Loetletud ettevõtete omanikeks on nende registreeritud aktsionärid. Aktsionärid ostavad ja müüvad aktsiaid avalikel aktsiaturgudel.

2.12 Noteerimata ettevõtted võivad olla suured või väikesed, kuid nende aktsiad (osad või muud väärtpaberid) ei ole määrat-

luse kohaselt aktsiaturul noteeritud. Paljudel juhtudel tegutsevad noteerimata ettevõtted siiski börsinimekirja saamise suunas, eriti kui kaasatud on riskikapital või erainvestorid. Isegi väikesed ja keskmise suurusega eraettevõtted võivad kapitali suurendamiseks ettevõtte laiendamise eesmärgil kasutada aktsiaturu noteeringut.

2.13 Pere-ettevõtted on jõuline vahend ettevõtluskultuuri levitamiseks ning jätkuvalt parim viis võimaldamaks miljonitel inimestel tegeleda ettevõtlusega, mitte üksnes VKEde, kus nad moodustavad enamuse, vaid ka suurtes pere-ettevõtetes, mis nii olulistes riikides nagu Saksamaa, Ühendkuningriik, Itaalia ja Prantsusmaa moodustavad 12–30 % kõikidest suurtest ettevõtetest ⁽¹²⁾. Nii suuri kui ka väikeseid pere-ettevõtteid iseloomustab perekonna püsiv kontroll ettevõtte üle, isegi kui tegemist on aktsiaseltsiga. Sellistel juhtudel võib puududa soov olla kantud börsinimekirja.

2.14 Osaihingud on anglosaksi kultuuriruumis tüüpilised äriettevõtted, mis on olemas ka teistes ELi liikmesriikides. Osaihinguid loovad sageli vabade elukutsete esindajad (juristid, raamatupidajad jne) ning tegemist on tõhusa vahendiga erialateenuste pakkumiseks äritegevuse vormis. Seda laadi ettevõtete omanikeks on partnerid, kelle peamine omavaheline ühendav lüli peale investeeritud kapitali on nende endi töö. Kui partnerid lähevad pensionile või lahkuvad osaihingust, müüvad nad oma osaluse osaihingule.

2.15 ELi mitmekesiste ettevõtlusvormide käsitlemise lõpuks tuleb nimetada paljusid erinevaid eraettevõtteid, mis on oma struktuuri ja tegevuse poolest sarnased, mille tegevusel on sotsiaalsed eesmärgid, millest esmane on üksikisikute vajadustele vastamine, mitte kapitali investoritele tulu tagamine ⁽¹³⁾. Kõnealused ettevõtted on enamasti kooperatiivid, vastastikused ühingud, assotsiatsioonid ja sihtasutused ⁽¹⁴⁾. Komisjoni, parlamendi ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee dokumentides rühmitatakse kõnealune ettevõtete kogum tavaliselt nimetuse „sotsiaalmajandusettevõtted” alla ⁽¹⁵⁾. Ehkki seda terminit ei kasutata igas ELi liikmesriigis ning teistes kasutatakse väljendeid „kolmas sektor” ⁽¹⁶⁾, „kolmas süsteem”, „solidaarne

⁽⁹⁾ ELT C 120, 20.5.2005, lk 10 (punkt 2.1); ELT C 112, 30.4.2004, lk 105 (punkt 1.7); Small Business Act, ELT C 182, 4.8.2009, lk 30

⁽¹⁰⁾ KOM(2008) 394 lõplik – „Kõigepealt mõtle väikestele” Euroopa väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act”.

⁽¹¹⁾ 30. septembri 1993. aasta direktiiv 93/84/EMÜ, millega muudetakse direktiivi 80/723/EMÜ liikmesriikide ja riigi osalusega äriühingute vaheliste finantsühete läbipaistvuse kohta (ELT L 254, 10.12.1993, lk 16).

⁽¹²⁾ A Colli, P Fernñdez ja M Rose, (2003): A. Colli, P. Fernñdez ja M. Rose, (2003): „National Determinants of Family Firm Development? Family Firms in Britain, Spain and Italy in the Nineteenth and Twentieth Centuries”, *Enterprise & Society*, 4, lk 28-64.

⁽¹³⁾ Sotsiaalmajandus (allmärkus 2).

⁽¹⁴⁾ Euroopa Parlamendi aruanne sotsiaalmajanduse kohta (2008/2250 (INI)).

⁽¹⁵⁾ Komisjon viitab „sotsiaalmajanduse” sektorile mitmetes dokumentides, nt KOM(2004)18 lõplik, „Ühistute edendamise kohta Euroopas” (punkt 4.3).

⁽¹⁶⁾ Näiteks Ühendkuningriigis on olemas kolmanda sektori amet (Office of the Third Sector), mis tegeleb „vabatahtlike ja kogukondlike rühmituste, sotsiaalmajanduslike ettevõtete, heategevuse, ühiste ja vastastikuste ühingutega”, teiste sõnadega – seda liiki ettevõtetega, mida käesolevas dokumendis nimetatakse „sotsiaalmajandusettevõteteks”. Kolmanda sektori amet on valitsusorganisatsioon, mis moodustab osa valitsuskabinetist (www.cabinetoffice.gov.uk).

majandus" jne, kirjeldavad kõik need terminid ettevõtteid, mis on samasuguste tunnustega levinud kogu Euroopas ⁽¹⁷⁾.

3. Sotsiaalne mõõde

3.1 Ehkki rahvusvahelistel, suurtel ning väikese ja keskmise suurusega ettevõtetel ei ole selget sotsiaalhoolekande eesmärki, annavad nad oma tegevusega otsustava panuse konkurentsivõime ja tööhõive suurendamisse ning neil on üldine sotsiaalne mõõde. See sotsiaalne ja piirkondlik mõõde on väga selge kohalike VKEde ja mikroettevõtete puhul, kellel on piirkonnaga tugev side.

3.2 Euroopa rahvamajanduse ja regionaalse arvepidamise süsteemi (ESA 1995) kohaselt rühmitatakse kõik majanduslike otsuste tegemise keskused iga riikliku majanduse puhul viide institutsioonilisse valdkonda ⁽¹⁸⁾. Kooperatiivid, vastastikused ühendused, assotsiatsioonid ja fondid on ka Euroopa Liidu tasandil väga olulised osalejad oma märkimisväärse majandustegevusega neist institutsioonilistest valdkondadest kolmes. Sotsiaalmajandus moodustab ELi ettevõtetest tervikuna 10 % ehk kaks miljonit ettevõtet ⁽¹⁹⁾ ning see moodustab palgalisest tööhõivest 7 % ⁽²⁰⁾. Kooperatiividel on 143 liiget, vastastikutel ühendustel 120 miljonit liiget ning assotsiatsioonidesse kuulub 50 % ELi elanikkonnast ⁽²¹⁾.

3.2.1 Need ettevõtted, olgu nad suured või väikesed, asuvad piirkondades ja/või sotsiaalvaldkondades, mille probleemid ja väljakutsed ohustavad siseturgu ja sotsiaalset ühtekuuluvust ning kus nad arvestavad sotsiaalkuludega ja avaldavad positiivset välismõju.

3.2.2 Kuna nad on seotud kohalike kogukondadega ja nende esmane eesmärk on vastata inimeste vajadustele, ei siirdu nad mujale, võideldes sel viisil maapiirkondade rahvaarvu vähenemisega ning aidates kaasa ebasoodsamate tingimustega piirkondade ja linnade arengule ⁽²²⁾.

3.3 Üldhuviteenuseid pakkuvad ettevõtted on Euroopa sotsiaalse mõõdme tugisammas. Neil on konkreetne roll Euroopa sotsiaalse

mudeli lahutamatu osana, kuna nende tegevuse kaudu teenuste pakkumisel järgivad ja edendavad nad kõrge kvaliteedi, turvalisuse ja mõistlike hindade, võrdse kohtlemise, üldise kättesaadavuse ja kasutajate õiguste põhimõtteid. Sellest tulenevalt avaldavad nad ka otsest ja kaudset mõju tööhõivele, kuna usaldusväärne infrastruktuur meelitab ligi erainvesteeringuid. Üldhuviteenuseid pakkuvad ettevõtted moodustavad olulise osa majandusest, pakkudes tööd 25–40 protsendile tööjõust ning moodustades SKPst üle 30 %.

3.4 Sotsiaalmajanduslikud ettevõtted (sotsiaalühistud ja paljude erinevate õigusvormidega teised sarnased ettevõtted) tegutsevad teenustepakkujatena sellistes valdkondades nagu tervishoid, keskkond, sotsiaalteenused ja haridus. Sageli annavad nad oma tootmisprotsessidesse märkimisväärse panuse omakasupüüdmatu pühendumise näol, olles avaliku sotsiaalse heaolu poliitika tõhusad vahendid. Lisaks sellele on suur osa sotsiaalmajanduslike ettevõtetest nõ tööalast integratsiooni edendavad ettevõtted (Work Integration Social Enterprises), kelle eesmärk on luua töökohti ja integreerida tööturul ebasoodsas olukorras olevaid inimesi.

3.5 Sotsiaalmajanduslikud ettevõtted ei moodusta eraldi õiguslikku kategooriat, ent hõlmavad sotsiaalset ja majanduslikku kasu loovaid ettevõtteid väga erinevate sektorites. Neid ei ole lihtne klassifitseerida. Põhiküsimus peaks olema see, kuidas neid ettevõtjaid toetada, luues tingimused, mis võimaldavad neil arendada oma uuendussuutlikkust. See on kriisiaegadel eriti väärtuslik oskus ⁽²³⁾. Euroopa Liidu Komisjon peaks tõsiselt kaaluma sotsiaalmajanduslike ettevõtete poliitika väljatöötamist ⁽²⁴⁾.

3.6 Juhtudel, kus nende representatiivsus on oluline, tuleks sotsiaalsesse dialoogi kaasata organisatsioonid, kes on ettevõtluse eri vormide osas kõige representatiivsemad.

3.6.1 Mõned eelnimetatud sektorid on juba osalenud valdkondlikes läbirääkimistes, näiteks Euroopa kindlustuskooperatiivide ja vastastikuste kindlustusseltside liit (AMICE) kindlustuse alal, organisatsiooni *Cooperatives Europe* ⁽²⁵⁾ mõned liikmed ja Euroopa ühistupankade liit (EACB) ja Euroopa hoiupankade ühendus (ESBG) pangandussektor ⁽²⁶⁾.

⁽¹⁷⁾ Aruanne (2008/2250) (INI).

⁽¹⁸⁾ ESA 1995 jagab kõik sarnase majandusliku käitumisega organisatsioonid (ESA 95,2.18) viide suurde sektorisse (ESA 95, tabel 2.2): a) kaupu ja mittefinantsteenuseid tootvad ettevõtted (S.11), b) finantsinstitutsioonid (S.12), c) valitsemissektor (S.13), d) kodumajapidamised (S.14) ja e) kodumajapidamisi teenindavad kasumitaotluseta institutsioonid (S.15). ESA 1995 klassifitseerib ka eri tootmisüksused *majandusharudeks*, mis hõlmavad vastavalt neid üksusi, mis tegelevad sama liiki tootmisega (ESA 95,2.108) ning jagab need viide eri jaotustasandisse, kuhu on vastavalt jagatud 60, 31, 17, 6 ja 3 majandusharu. (ESA 95, lisa IV).

⁽¹⁹⁾ Aruanne (2008/2250) (INI).

⁽²⁰⁾ Sotsiaalmajandusettevõtted annavad otseselt tööd 11 miljonile täistööajaga töötavale inimesele ja neid võib leida igat liiki majandustegevuse valdkonnas, olgu tegu siis suure konkurentiga finants- või põllumajandusvaldkonnaga või siis uuenduslike sektoritega nagu isikutele osutatavad teenused või taastuenergia.

⁽²¹⁾ EMSK (2008), sotsiaalmajandus (allmärkus 2).

⁽²²⁾ KOM(2004) 18 lõplik, punkt 4.3, (Ühiste edendamine Euroopas).

⁽²³⁾ It's time for social enterprise to realise its potential (Sotsiaalmajanduslikel ettevõtetel on aeg oma potentsiaali realiseerida), Trimble, Robert, ajakiri The Bridge, lk 17. www.ipt.org.uk

⁽²⁴⁾ EMSK 25. oktoobri 2007. aasta arvamuse „Ettevõtlik meelelaad ja Lissaboni tegevuskava“, ELT C 44, 16.2.2008, lk 84.

⁽²⁵⁾ Tuleks märkida, et mõned organisatsioonid, nagu näiteks *Cooperatives Europe*, korraldavad uurimusi nende representatiivsuse kohta osalemaks sotsiaaldialoogi puudutavates konsultatsioonides.

⁽²⁶⁾ EMSK arvamused: ELT C 182, 4.8.2009, lk 71 ja ELT C 228, 22.9.2009, lk 149–154.

4. Eri ettevõtlusvormide õiguslik ja regulatiivne raamistik

4.1 Sissejuhatus: eri ettevõtlusvormid ja siseturg

4.1.1 Siseturu kujunemisel ja arengus ei tohi eesmärk pühitseta abinõu, mistõttu tuleb luua õiguslik ja regulatiivne raamistik, mis kajastab turul tegutsevate eri majandusettevõtjate eripärasid selliselt, et kõikidele ettevõtluse vormidele oleksid tagatud võrdsed võimalused, võttes arvesse iga vormi iseärasusi. Praegune on raamistik üldiselt kujundatud suurte börsil tegutsevate ettevõtete järgi ja selle kohaldamine kõigile ettevõtlusvormidele loob takistusi väiksemate ettevõtete jaoks. Raamistik peaks julgustama ettevõtjaid tõhusalt toimima, mis omakorda aitab muuta süsteemi õiglasemaks. Kõnealust raamistikku rakendatakse äriühingu-, raamatupidamis-, konkurents- ja maksuõiguse, statistilise ühtlustamise ja ettevõttepoliitika valdkonnas.

4.2 Äriühinguõigus

4.2.1 Euroopa aktsiaseltsidel ja ühistutel on oma põhikirjad, kuid muud ettevõtlusvormid seisavad siseturul silmitsi erinevate takistustega, mis tulenevad üleeuroopaliste põhikirjade puudumisest. Euroopa väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted vajavad paindlikke Euroopa õigusakte, mis lihtsustaks nende riigipiiriülest tegevust. Ühistud vajavad samuti Euroopa ühistumääruse lihtsustamist, kuna selle keerukus takistab valdkonna arengut.

4.2.2 Õigusliku aluse puudumine takistab Euroopa tasandil tegutsevatel sihtasutustel töötamast võrdsetel alustel ettevõtluse teiste õigusvormidega. Seega tervitab komitee Euroopa sihtasutuste põhikirja teostatavusuuringu tulemusi ja kutsub komisjoni üles viima mõjuhinnang lõpule 2010. aasta algul ja esitama määruse ettepaneku, mis võimaldab Euroopa-ülestel sihtasutustel tegutseda siseturul võrdsetes tingimustes⁽²⁷⁾.

4.2.3 Sarnastel põhjustel nõuab komitee, et komisjon alustaks tööd Euroopa assotsiatsioonide ja vastastikuste ühingute üleeuroopaliste põhikirjade koostamise osas.

4.3 Raamatupidamisõigus

4.3.1 Raamatupidamisstandardid tuleks kohandada ettevõtluse eri vormidele. Takistused, mida põhjustab uue rahvusvahelise raamatupidamissüsteemi kasutuselevõtt börsil noteeritud ettevõtete jaoks, on järjekordne näide raamatupidamisõigusega seotud piirangutest. Raamatupidamist Euroopa Liidus ei saa ühtlustada Euroopa Liidus eksisteerivate eri ettevõtlusvormide mõne vormi oluliste eripärade kaotamise arvelt.

4.3.2 Ühistud moodustavad erijuhtu, mille puhul on ilmselgelt keeruline määratleda *ettevõtte omakapitali* käsitust, mida on

⁽²⁷⁾ Komisjoni läbiviidud Euroopa sihtasutuse põhikirja teostatavusuuringu kohaselt ulatuvad Euroopa sihtasutuste piiriülese tegevuse ees seisvate tökete kulud hinnanguliselt 90–100 miljoni euroni aastas.

võimalik üldiselt ja valimatult kohaldada. Sellel võib olla negatiivne ja hävitav mõju ettevõtluse mitmekesisusele. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsus komisjoni üles austama ühistute identiteeti raamatupidamisküsimustes ning käsitlema liikmete aktsiakapitali ühistute omakapitalina, mitte *võlana*, seni kuni liikmest saab ühistust välja astudes kreditor⁽²⁹⁾.

4.3.3 Komitee nõustub de Larosière'i rühma soovitusel,⁽²⁹⁾ mille kohaselt ei peaks raamatupidamisstandardid mõjutama erapoolikult ärimudeleid, edendama protsükliilist käitumist ega takistama pikaajaliste investeeringute tegemist ja ettevõtete stabiilsust.

4.4 Konkurentsõigus

4.4.1 Iga ettevõtte peaks õiguslikust vormist sõltumata suutma tegutseda, säilitades samas oma *modus operandi*. Seetõttu ei saa konkurentsõiguse põhineda ühel ühtsel ettevõtlusmodelil ning peab vältima diskrimineerivat käitumist ja väärtustama head tava riiklikul tasandil. Küsimus ei ole privileegide loomises, vaid õiglase konkurentsõiguse edendamises. Vastavalt eelmistele arvamustele⁽³⁰⁾ leiab komitee, et konkurents- ja maksueeskirjad peavad arvestama ettevõtete kulude erinevusi, mis ei ole seotud ebatõhusate tootmisprotsessidega, vaid sotsiaalkulude sisestamisega ja need tuleb reguleerida kompenseerival moel.

4.4.2 Teatud konkurentsipoliitika vahendid ei ole neutraalsed eri ettevõtlusvormide suhtes, nagu komitee on juba sedastanud „sotsiaalmajandussektor vajab maksustamise, riigihanke ja konkurentsieeskirjade osas konkreetsetele vajadustele sobivaid lahendusi”⁽³¹⁾. Näiteks riigitoetus erainvesteeringutele teadus-, arendus- ja uuendustegevuse vallas eesmärgiga suurendada tootmissüsteemi konkurentsivõimet eelistab peaaugalt suuri ettevõtteid, kes on nende tegevuste peamised elluviijad. Kuna

⁽²⁹⁾ Nagu nõutakse hiljutises raamatupidamist puudutavas kirjanduses: CIRIEC-Hispaania, Review of Public, Social and Cooperative Economy nr 58, august 2007 (www.ciriec.es), „Clasificación del capital social de la sociedad cooperativa: una visión crítica” („Ühistute sotsiaalkapitali klassifikatsioon: kriitiline analüüs”), B. Fernández-Feijóo ja M. J. Cabaleiro.

⁽²⁹⁾ ELi finantsjärelvalvega tegeleva kõrgetasemelise rühma aruanne, veebruar 2009 http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/-de_larosiere_report_en.pdf; soovitus 4, lk 21.

⁽³⁰⁾ ELT C 234, 22.9.2005 ja KOM(2004) 18 lõplik.

⁽³¹⁾ EÜT C 117, 26.4.2000, lk 52 (punkt 8.3.1). Samuti EÜT C 117, 26.4.2000, lk 57. Euroopa Komisjon eristab „riigiabi” ja „üldise meetmeid”, viimased hõlmavad „maksusoodustusi keskkonna, teadus- ja arendustegevuse või koolitusega seotud investeeringutele, mis tulevas kasuks vaid ettevõtetele, kes teevad selliseid investeeringuid, ilma et see sisaldaks tingimata riigiabi” (komisjoni teadaanne riigiabi eeskirjade kohaldamise kohta ettevõtete maksustamisele (EÜT C 384/5, punkt 14, 10.12.1998). Euroopa Liidus on suuretehted kõige aktiivsemad teadus- ja arendustegevusse investeerijad. Näiteks 2007. aasta andmetel investeerib Hispaanias 27,6 % suurtest ettevõtetest teadus- ja arendustegevusse, samas kui vastavaid investeeringuid teeb vaid 5,7 % ettevõtetest, mille töötajate arv jääb alla 250. www.ine.es

suurettevõtetele on suurem valikuvabadus oma tootmishoonete paigutamisel, saavad nad ka paremini ära kasutada töötleva tööstuse jaoks tehtavaid riiklikke investeeringuid infrastruktuuri. Vahel toob see kaasa ebasoodsad konkurentsitingimused väikesetele ettevõtetele, kellel on vähe reaalseid võimalusi ettevõtte asukoha valikul.

4.4.3 Konkurentsieeskirjade puhul tuleks samuti arvesse võtta nende sotsiaalmajanduslike ettevõtete erakordsust, kes toodavad ja turustavad turuväliseid kaupu ja teenuseid tõrjutud elanikkonnariühmadele või inimestele, keda ähvardab sotsiaalne tõrjutus. Kõnealused ettevõtted toovad oma tootmisprotsessidesse olulisi altruistlikke vahendeid.

4.5 Maksuõigus

4.5.1 Mõningates liikmesriikides satuvad mõned ettevõtted tihti olukordadesse, kus on tegu ebavõrdse konkurentsiga ja seda põhjustel, mis ei ole seotud tootmisprotsessi endaga, vaid tulenevad turutõrgetest⁽³²⁾. Teiste sõnadega olukordadest, kus turg ise ei ole tõhus ja ressursse ei jaotata optimaalselt. Komitee toetab direktiivi ettepanekut, mis käsitleb käibemaksu määra vähendamist kohapeal osutatavatele teenustele (mis puudutab suures osas VKEsid) ning kinnitab taaskord nõustumist komisjoni sõnastatud põhimõttega, mille kohaselt teatud ettevõtlusvormidele antud maksusoodustused peavad olema tasakaalus seaduses määratud piiridega või selle ettevõtlusvormiga seotud ühiskondliku lisaväärtusega⁽³³⁾. Seepärast kutsub komitee komisjoni üles innustama liikmesriike uurima võimalust pakkuda ettevõtetele kompensatsioonimeetmeid, lähtudes nende poolt tõestatud ühiskondlikust väärtusest või lähtuvalt nende panusest piirkondlikusse arengusse⁽³⁴⁾. Eelkõige tuleks leida lahendusi mõnes riigis esinevale probleemile, kus mittetulunduslikud organisatsioonid ei saa taotleda tagasi käibemaksu, mis on tasutud esemete ja teenuste ostmisel, mida nad vajavad oma üldist huvi pakkuvate ürituste läbiviimiseks. Mainimist väärivad ka maksurežiimid, mida kohaldatakse nende mittetulundusühingute suhtes, mis tegelevad avalikkuse huvidega mitte seotud majandustegevusega.

4.5.2 Praegu on VKEdel vähe reaalseid võimalusi investeerida teadus- ja arendustegevusse ning tehnoloogiauuendustesse, mis on olulised aspektid muutmaks tootmist tõhusaks ja hoidmaks äri konkurentsivõimelisena. See loob ebasoodsa konkurentsiolekorda, mida tuleks tasakaalustada sellesse valdkonda investeerivatele VKEdele suunatud maksusoodustustega. Soovitused sisaldavad paljusid kompensatsioonimeetmeid, mis on riigiti erinevad ning millest tuleks mainida järgmiseid: spetsiifilised maksusoodustused mitmete eri investeeringute tegemise eest teadus- ja arendustegevusse, maksutagastused, kui ettevõtte tegevus ei ole kasumit taotlev, ja madalamad sotsiaalkindlustusmaksed. Pidades silmas VKEde strateegiliselt olulist rolli ühenduse majanduses, soovib komitee igal liikmesriigil kasutada kompensatsioonimeetmete parimat võimalikku kombinatsiooni, et toetada VKEde püsimist ja nende kasvu. Kõnealuste programmide kõige suurem mõju on see, et nad võivad toetada teadus- ja arendustegevusele spetsialiseerunud VKEde arengut nende esimestel aastatel.

4.6 Statistika ühtlustamine

4.6.1 Statistilisi andmeid ettevõtluse eri vormide kohta kogutakse liikmesriikides ja kogu ELis vastavalt kriteeriumitele, mis põhinevad Euroopa rahvamajanduse ja regionaalse arvepidamise süsteemil (ESA 1995). Siiski on majandusstatistika ühistute, vastastikuste ühingute, assotsiatsioonide, sihtasutuste ja muude sarnaste ettevõtete kohta väga piiratud ja koostatud lähtuvalt heterogeensetest kriteeriumitest, mis raskendab analüüsimist ja suurte makromajanduslike eesmärkide saavutamiseks antud panuse hindamist. Seepärast tellis komisjon käsiraamatu⁽³⁵⁾ koostamise, mis muudaks võimalikuks nende ettevõtete riiklike statistiliste andmete võrdlemise, lähtudes ühtsetest kriteeriumitest riikliku raamatupidamise mõistes. Komitee kutsub üles kasutama neid uusi analüüsivahendeid, et koostada ühtlustatud statistika eelnevalt nimetatud ettevõtlusvormide suhtes kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides ning rakendada vastavasisulist tõhusamat poliitikat.

Lisaks oleks soovitatav luua meetod, mis annaks tõe Euroopa mikroettevõtete seirekeskuse loomiseks.

Brüssel, 1. oktoober 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽³²⁾ Komisjoni teatis – KOM(2008) 394 lõplik.

⁽³³⁾ KOM(2004) 18 lõplik.

⁽³⁴⁾ ELT C 234, 22.9.2005, EMSK arvamus teemal KOM(2004) 18 lõplik, punkt 4.2.3.

⁽³⁵⁾ *Manual* (vt allmärkus 1).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Õiglase kaubanduse toiduained: isereguleerimine või õigusaktid?” (omaalgatuslik arvamus)

(2009/C 318/06)

Raportöör: **Hervé COUPEAU**

10. juulil 2008. aastal otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Õiglase kaubanduse toiduained: isereguleerimine või õigusaktid?”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 2. septembril 2009. Raportöör oli Hervé COUPEAU.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril–1. oktoobril 2009 (1. oktoobri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 164, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused

1.1 Põllumajandustoodete õiglase kaubanduse eesmärk on rahvusvahelises kaubanduses kaupade müügist saadava tulu õiglasema jaotuse põhimõtte kehtestamine, et võimaldada arenguriikidest pärit tootjatel:

— käivitada majandusarengu protsess (tootmisahela struktureerimine, tööstusharude korraldamine jne);

— algatada sotsiaalse arengu protsess (tervishoiu- ja haridusstruktuuride loomine jne);

— hakata tegelema keskkonnahaldusega (bioloogilise mitmekesise säilitamine, CO₂ heitkoguste ohjamine jne).

1.2 Euroopa on kõige suurem õiglase kaubanduse turg, moodustades maailma turust 65 %. Tooteid müüakse postimüügi kataloogide kaudu, internetis, toidlustusettevõtete kaudu ning avaliku sektori ja valitsusvälistes mittetulunduslikes müügi-kohtades ja ärilistes jaemüügipunktides. Kokku on 25 riigis rohkem kui 79 000 müügikohta. 2008. aastal oli käive üle 1,5 miljardi euro. Lähimüük on pidevalt suurenenud u 20 % aastas. Siiski jääb see number küllalt tagasihoidlikuks võrreldes põllumajandus- ja toiduainetööstuse 913 miljardi euro suuruse käibega 2007. aastal.

1.3 On olemas kaks üksteist täiendavat sertifitseerimismudelit: tootepõhine (FLO (Fairtrade Labelling Organizations – Õiglase Kaubanduse Märkimise Organisatsioonid), kes on kehtestanud normid 18 toiduainekategooriale) ja protsessipõhine (WFTO (World Fair Trade Organization – Ülemaailmne Õiglase Kaubanduse Organisatsioon), kes sertifitseerib peamiste õiglase kaubanduse organisatsioonide tarnekette ja juhtimissüsteeme nii arenenud kui ka arenguriikides). Mõlemad sertifitseerimisviisid on parandanud tarbijagarantiisid ja vähendanud võimalust, et ettevõtted kasutaksid oma tulu suurendamiseks seda eetilist kaubandusvormi, ilma et nad vastaksid peamiste rahvusvaheliste arenguorganisatsioonide kehtestatud kriteeriumidele.

1.4 Sertifitseerimine aitab seda tüüpi kaubandust tõhusalt ka soodustada ning kaitseb väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtteid, kes soovivad selle kaubandusega ühineda.

1.4.1 Sertifitseerimistega soovitakse arvestada õiglase kaubanduse mitmemõõtmelisusega:

— kaubandus: toetatakse tasakaalustatud suhet, millest saavad kasu ebasoodsas olukorras olevad lõunapoolsed tootjad ja töötajad;

— areng: tugevdatakse rahaliselt, tehniliselt ja korralduslikult tootjate organisatsioone;

— haridus: lõunapoolsete riikide üldsusele ja kaubanduspartnereile jagatakse teavet ning suurendatakse nende teadlikkust;

— poliitika: võetakse kohustus saavutada traditsioonilises rahvusvahelises kaubanduses õiglasemad eeskirjad.

1.4.2 Hoolimata isereguleerimisel tehtud edusammudest soovib komitee juhtida tähelepanu vajadusele, et mudel põhineks Euroopa sertifitseerimissüsteemil, mille põhimõtete hulgas on ka nõue, et tehnilistele nõuetele vastavuse üle teostaks väliskontrolli mõni sõltumatu akrediteeritud organ, ilma et see piiraks toiduainete turustamist käsitlevate üldiste õigusnormide täitmise nõuet.

2. Sissejuhatus

2.1 Käesolevas arvamuses käsitletakse konkreetselt õiglast kaubandust selle otseses tähenduses, s.t alternatiivset kaubanduspartnerlust, kus luuakse tootja ja tarbija vahel selline side, mis on viimastel aastakümnetel õiglase kaubanduse liikumise raames välja kujunenud. On olemas ka teisi vähem või rohkem säästvat kaubandustegevust tagavaid süsteeme, kuid neid ei ole arvamuses käsitletud, kuna need süsteemid ei vasta kõikidele punktis 1.4.1 nimetatud õiglase kaubanduse kriteeriumitele.

2.2 Õiglast kaubandust hakati arendama selleks, et luua rahvusvahelistes kaubandussuhetes ebasoodsas olukorras olevate arenguriikide tootjatega kaubandussuhted. Aidates kaasa säästvale arengule, annab õiglase kaubanduse suure panuse lõunapoolsete riikide ühiskonda. Selle eesmärk on vähendada vaesust, nt tootjate organisatsiooni toetades. Põhjapoolsetes riikides on õiglase kaubanduse eesmärk toetada jätkusuutlikuma tarbimise mudelit.

2.3 See veel noor ja arenev sektor laieneb kiiresti ja äratub järjest rohkem huvi Euroopa tarbijates.

2.4 Kuid tarbijate usaldust tuleb veel tugevdada, sest isegi siis, kui neile õiglase kaubanduse põhimõtte meeldib, ütlevad paljud, et neil ei ole piisavalt teavet, ja paljud kardavad, et suured ettevõtted või jaemüügiketid võivad reegleid rikkuda.

2.5 Jätakuvalt müüakse õiglase kaubanduse tooteid peamiselt spetsialiseerunud turustuskanalite kaudu. Selliseid struktuure on palju, nad on väikesed ja tarbijad hindavad neid.

3. Taustteave

3.1 1948. aasta inimõiguste ülddeklaratsiooni artiklis 23 öeldakse, et „Igal töötajal on õigus õiglasele ja rahuldavale tasule, mis tagab inimväärilise elatuse temale endale ja ta perekonnale”.

3.2 Õiglase kaubanduse alustas oma tegevust viiekümne aastal Ameerika Ühendriikides ja liikus sealt edasi Ühendkuningriiki ja seejärel ülejäänud Euroopasse. Õiglase kaubanduses võetakse arvesse, millist sotsiaalset ja keskkonnakahju põhjustavad tööstusriikide impordiahelad.

3.3 ÜRO 1964. aasta kaubandus- ja arengukonverentsil (UNCTAD) kaevati ebavõrdsete kaubandustingimuste üle ja hoiatati rahvusvahelist üldsust, et rahvusvahelise kaubanduse eeskirjad ei ole inimeste ja sotsiaalvaldkonna seisukohast jätkusuutlikud. Lõunapoolset riigid rõhutasid vajadust õiglasema kaubavahetuse järgi („Trade, not aid”).

3.4 Mõned olulised kuupäevad õiglase kaubanduses:

- 1860: avaldati Eduard Douwes Dekkeri romaan „Max Havelaar”
- 1940ndate aastate lõpp: organisatsioonid Ten Thousand Villages ja SERRV hakkasid Ameerika Ühendriikides kaupleva lõunapoolsete riikide vaeste kogukondadega
- 1950ndate aastate lõpp: OXFAM UK hakkas Ühendkuningriigi poodides müüma Hiina põgenike toodetud käsitööd
- 1957: noored Hollandi katoliiklased löid ühingu arenguriikidest pärit toodete impordiks
- 1964: OXFAM UK lõi esimese alternatiivse kaubanduse organisatsiooni (ATO – alternative trade organisation)
- 1967: loodi esimene õiglase kaubanduse organisatsioon Hollandis
- 1969: avati esimesed õiglase kaubanduse poed Hollandis
- 1971: loodi esimene õiglase kaubanduse ühistu Bangladeshis („jute work”)
- 1973: Hollandis müüdi esimest korda õiglase kaubanduse kohvi
- 1988: kohvile anti esimest korda „õiglase kaubanduse” Max Havelaari nimeline märgis
- 1989: loodi Rahvusvaheline Alternatiivse Kaubanduse Föderatsioon (IFAT), mis hiljem nimetati ümber Ülemaailmseks Õiglase Kaubanduse Organisatsiooniks (WFTO)
- 1990: loodi Euroopa Õiglase Kaubanduse Assotsiatsioon (EFTA)
- 1993: loodi Transfair märgistuse organisatsioon Saksamaal
- 1994: õiglase kaubanduse süsteemi lisati tee
- Loodi Euroopa Maailmapoodide Võrgustik (NEWS – the Network of European Worldshops)
- 1996: Hollandis lisati õiglase kaubanduse süsteemi banaanid

- 1997: märgistamise organisatsioonid (Max Havelaar, Transfair, Rattvisemarkt, Faire Trade jt) ühinesid, moodustades Õiglase Kaubanduse Märgistamise Organisatsioonid (FLO – Fairtrade Labelling Organisations) Kaubandusketid Monoprix ja Auchan nõustusid müüma õiglase kaubanduse kohvi
- 1998: õiglase kaubanduse organisatsioonid (FLO, IFAT, NEWS ja EFTA) ühinesid, moodustades organisatsiooni FINE
- 2004: õiglase kaubanduse tooteid jagati mõnedes Prantsuse sööklates

3.5 Maailma Kaubandusorganisatsiooni eeskirjades ei arvestata inimeste, sotsiaalsete ja keskkonnaprobleemidega. Vajadus olukorda muuta innustab inimesi osalema inimlikes kaubandusuhetes. Nende jaoks on õiglase kaubandus tõend sellest, et teistsugune maailm on võimalik. Õiglase kaubandus edendab läbipaistvust, head haldust ja vastutustunnet ning aitab sellega kaasa säästvale arengule.

4. Kirjeldus

4.1 Õiglase kaubanduse ja üldisemalt eetilise, vastutustundliku ja inimestele rohkem mõtleva tarbimise eesmärk on teha kindlaks, milliste vahenditega saab kindlustada üldsuse seas saavutatud edu,

- tagades, et õiglase kaubandus on läbipaistev, nähtav ja mõistetav;
- tagades, et ostuga aidatakse kaasa arenguriikide põllumajandusettevõtete arengule.

4.2 Komitee märgib, et õiglase kaubanduse normide koostamisel on arvestatud (Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni) töötajate põhiõiguste, keskkonnanõuete, bioloogilise mitmekesisuse ning sellega, et tootjatele tagatakse rahvusvahelistes kaubandusuhetes parem tasu.

4.3 Mõnele võib väljend „õiglase kaubandus” tunda vastuoluline, sest turuseadustes puuduvad inimväärtused. Kuid kaubanduse sidumine sotsiaalse dialoogiga, eesmärgiga saavutada maailma kaubanduses suurem võrdsus, on 21. sajandi väljakutse, mida komitee sooviks aidata saavutada, sest see võimaldab säästvat arengut, kehtestades paremad kaubandustingimused ja tagades, et Doha voorus peetakse kinni ebasoodsas olukorras olevate tootjate ja töötajate õigustest.

4.4 Kui uued turuosalisel võtavad õiglase kaubanduse toetuseks kasutusele uued märgised ja käitumisjuhendid, siis võib see tarbijates tekitada ka segadust. Kui võrdlus- ja tagatissüsteeme on mitmeid erinevaid, siis ohustab see õiglase kaubanduse kontseptsiooni, põhimõtteid ja määrava tähtsusega kriteeriume ning võimaldab ootamatulike kaubanduslikke mehhanisme, mis põhinevad sellistel tagatissüsteemidel, mis on vähem kulukamad nende jaoks, kes kannavad kulusid tootmisahela lõpuosas, kuid millega pakutakse ka vähem tuge arenguriikide arengule. Komitee pooldab õiglase kaubanduse organisatsioonide rahvusvahelist sertifikaati (vt eespool esitatud ettepanekuid terminoloogialoogia kohta), tunnistades sõltumatu, akrediteeritud järelevalveorgani loomise ning – mõistagi – kehtivate toidualaste õigusnormide järgmise vajadust.

4.5 Komitee kutsub üles tagama, et kõik õiglase kaubanduse tooted vastaksid kõikides Euroopa Liidu riikides samadele kriteeriumitele. Praegu ei ole Euroopas ametlikku seadusliku jõuga õiglase kaubanduse määratlust. Komitee toetab FINEs (võrgustik, kuhu kuuluvad FLO, IFAT, NEWS! ja EFTA) vastu võetud ühist määratlust, mida Euroopa Komisjon kasutas hiljutises õiglase kaubanduse teemalises teatises ⁽¹⁾

„Õiglase kaubandus on kaubanduslik partnerlus, mis põhineb dialoogil, läbipaistvusel ja austusel ning taotleb võrdsete võimaluste suurendamist rahvusvahelises kaubanduses. See annab panuse säästvasse arengusse, kehtestades paremaid kauplemistingimusi ebasoodsas olukorras olevatele tootjatele ja töötajatele, eelkõige lõunapoolsetes piirkondades, ning tagades nende õigused.

Tarbijate toetatavad õiglase kaubanduse organisatsioonid osalevad aktiivselt tootjate abistamises, teadlikkuse tõstmises ja taotlevad traditsioonilise rahvusvahelise kaubanduse eeskirjade ja tavade muutmist.”

5. Tootjad (põhimõtted)

5.1 Õiglases kaubanduses tagatakse, et tootjatele makstakse püsivalt nii hästi kui võimalik, et pakkuda piisavat sissetulekut inimväärseks elamiseks vastavalt asjaomaste piirkondade ja riikide tootjate organisatsioonide ja ametiühingute määratlusele.

5.2 Hind tuleb kindlaks määrata vastavalt keskmisele tootmiskulule ja sõltub järgnevast:

- kohaliku tööjõu kulutatud aeg, mille eest makstakse selliselt kohandatud tasu, et see tagab inimväärse elutaseme;

⁽¹⁾ KOM(2009) 215 lõplik.

— keskpikas ja pikaajalises perspektiivis vajalikud investeringud, et vastata õiglase kaubanduse majandus-, keskkonnan- ja sotsiaalstandarditele;

— turuanalüüs;

— enamiku õiglase kaubanduse osaliste poliitilised valikud: tootjate eelrahastamine 60 % ulatuses enne saagi koristust, tootjate ja turustajate suhete stabiliseerimine tagamaks tootjatele kindla turu ja turustajatele kindlad varud.

5.3 Õiglase kaubandus peab täitma teatud nõudeid, nagu eksploateerivast tööst, eelkõige laste tööst keeldumine ning Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni standarditest kinni pidamine, isegi kui riigi enda sotsiaalõigus seda ei nõua.

5.4 Õiglas kaubanduses makstakse toiduainete eest osaliselt ette, et võimaldada tootjatel tooraine eest maksta.

5.5 Toiduainete tootmisprotsessil tuleb kindlasti kaitsta keskkonda, loodusvarasid ja ELis kehtivaid õigusnorme.

5.6 Õiglase kaubandus võimaldab luua sotsiaalselt kasulikke töökohti nii tootmisahela alg- kui ka lõppetappides (ning võimaldab ka kõige ebakindlamas olukorras olevatel inimestel saavutada tänu tööle taas inimväärikus).

5.7 Õiglase kaubandus tagab oma tegevuse tõelise jälgitavuse ning täieliku, pideva ja avaliku läbipaistvuse kõikidel tootmisahela etappidel (taust, hind, kasumimarginaal jne).

5.8 Õiglase kaubandus peab säästvat arengut silmas pidades võimaldama solidaarse majanduse tekkimist.

5.9 Õiglast kaubandust tuleks hinnata ainult konkreetsete tegude ja võetud kohustuste, mitte vaid heade kavatsuste järgi.

5.10 Õiglase kaubandus on üks tunnustatud lahendus, millega algatada uus globaalne toidupoliitika, mille puhul austatakse inimõigusi.

6. Tooted

6.1 Õiglase kaubanduse käibest moodustavad enamuse toiduained. Nende toodete seas on esimesel kohal kohv, kuid samuti müüakse ka teed, šokolaadi, kuivatatud puuvilju, vürtse, riisi, teravilju, suhkrut, mett ja moosi. Värske toodang on turule tulnud hiljuti ja on veel õiglase kaubanduse võrgustikus väheoluline varude läbimüügi aegluse tõttu. Kuid alates nende müümisest suurtes tarbijajähistutes ja muudes erajaemüügipunktides on müügiarvud märkimisväärselt tõusnud.

6.2 Õiglase kaubanduse eesmärk aidata parandada arenguriikide väiketootjate olukorda peaks võimaldama kujundada kõrgelt arenenud toiduainete tootmisahelaid, et luua sotsiaalselt jätkusuutlikke töökohti.

6.3 Õiglase kaubandus peaks suutma keskenduda kõige olulisemate sektorite mõjutamisele, et anda sellele protsessile suurem poliitiline kaal ja pidada samas kinni tootjate huvidest.

7. Peamised riigid

7.1 Kõik riigid, kes on õiglasesse kaubandusse kaasatud põllumajanduse valdkonnas, asuvad lõuna pool. Kuna õiglase kaubanduse kauplemisprotsess on suhteliselt läbipaistev, on see selgelt näidanud, et tarbijate ostuhinnast tootjale minev osa on väike (100-st kulutatud eurost saadetakse kohalikku majandusse tagasi ainult 20 eurot) ning suur osa lisandväärtusest (nt töötuluses ja jaemüügis) jääb arenenud maailma. Tegelikult on küsimus selles, kas õiglase kaubandus suudab püsivalt muuta rahvusvahelise kaubanduse eeskirju.

8. Õigusaktid või sertifitseerimine

8.1 Komitee leiab, et sertifitseerimine on tarbijatele parim tagatis. Sertifitseerimine on kontrollimisprotsess, mida viib läbi kolmanda riigi akrediteeritud (pärast akrediteerimisprotsessi läbimist) sõltumatu amet, et kinnitada, et teenus, toode või protsess vastab spetsifikaadi (mis võib olla õiguslikult siduv) nõuetele. Seega on sertifitseerimine ja akrediteerimine mõlemad kontrollimisprotseduurid, kuid akrediteerimisel kontrollitakse oskusi ja sertifitseerimisel vastavust spetsifikaadile. Õiglase kaubanduse ja üldisemalt eetilise, vastutustundlikuma ja inimestele rohkem mõtleva tarbimise eesmärk on teha kindlaks, milliste vahenditega saab kindlustada saavutatud edu, võimaldades

1) tagada, et õiglase kaubanduse töökorraldus on läbipaistev, nähtav ja mõistetav. Selleks tuleb korraldada teabekampaania, et selgitada, kuidas õiglase kaubanduse toimib ja millised on eesmärgid;

2) tagada, et toiduaine ostust saavad kasu arenguriikide külad, külaelanikud ja põllumajandusettevõtete areng.

8.2 Õiglase kaubandus on seega loonud tagatissüsteemid, kuid nende õiguspärasus põhineb läbirääkimistel ja mitmete sidusrühmade kaasamisel.

— FLO loodud tagatissüsteemis määratletakse toodete spetsifikaadid.

— WFTO loodud spetsifikaatides ja võrdlusraamistikus käsitletakse, millised tavad kehtivad õiglas kaubanduses kasutatavates struktuurides.

8.3 FLO ja WFTO püüavad tagada, et kaks tagatissüsteemi täiendaksid teineteist. Selleks tuleb leida kahe lähenemisviisi sarnased ja ühised punktid. Senini on püüdnud olukorra kirjeldamisega.

8.4 Need kontrollsüsteemid on väga vajalikud. Kõrgetasemeline tagatis on esmatähtis erinevate õigusaktide levimise vältimiseks põhjapoolsetes riikides ning vastab tarbijate huvidele. Õiglase kaubanduse organisatsioonid on juba kehtestanud rahvusvaheliste normide kogu ning leppinud kokku õiglase kaubanduse põhimõtete hartas. Nad peavad jätkama koostööd ühise tootjate sertifitseerimissüsteemi loomisel.

9. Arenguabi andmise tingimused

9.1 Õiglase kaubanduse aitab vähendada vaesust, säilitades samas säästva arengu alused.

9.2 Euroopa Liidu välispoliitikaga saab edendada põllumajanduse arengut arenguriikides. Selleks, et väikesed põllumajandustootjad pöörduksid õiglase kaubanduse poole, võiks toetuste andmine sõltuda õiglase kaubanduse kriteeriumitest kinni pidamisest, sest nii aidatakse kaasa nende riikide säästvale arengule.

10. Õiglase kaubanduse väljakutsed

10.1 Õiglase kaubanduse põhineb vaieldamatult kohalike ja rahvusvaheliste turuosaliste kaubanduslikul, sotsiaalsel, hariduslikul ja poliitilisel dünaamil. See peaks

10.2 Õiglase kaubanduse on sotsiaalmajanduslik uuendus, mida kodanikuühiskond toetab selliste rahvusvaheliste kaubandustavade muutmiseks, et pöörata senisest suuremat tähelepanu inimlikule aspektile. See peaks

— säilitama oma mõjuvõime ettevõtete sotsiaalse ja keskkonnamajanduse vastutuse üle;

— tugevdama oma sotsiaalset alust ametiühingute, tarbijajuhenduste, keskkonnateadlaste ning kohalike tootjate ametiühingutega;

— laiendama ja mitmekesistama oma turgu, kuna kauplemisel on vaja laiendada oma toodete valikut ja võrgustikke;

— andma tootjatele suurema osa lisaväärtusest;

— toetada lõunapoolsete riikide tootmiskorraldust, et anda neile suurem sõltumatus;

— edendama kohalikku arengut ja tugevdama põhilisi majandus-, sotsiaal- ja kultuuriõigusi;

— suutma üldiselt parandada traditsioonilise kaubanduse eeskirju ja tavasid.

11. Kas „õiglasem” ka Euroopa tootjate jaoks?

11.1 Kõik õiglase kaubanduse põllumajandustooted toodetakse arenguriikides. Kuid mõningaid tooteid, nagu suhkrut, veini ja banaane, toodetakse ka Euroopa riikides palju kõrgemate sotsiaalsete standardite järgi, mistõttu võivad nad olla kallimad kui sertifitseeritud õiglase kaubanduse tooted.

11.2 Sellise keerulise olukorra vältimiseks tuleks luua nende sektorite tootjate rahvusvaheline organisatsioon, et jõuda kõigile sobivale kompromissile.

12. Õiglase kaubanduse – uus majanduslik alus

12.1 Paljud inimõiguste organisatsioonid kaebavad rahvusvahelise kaubanduse (WTO) mõju üle.

12.2 Maailmas on nii kvalitatiivselt kui ka kvantitatiivselt väga erinevaid õiglase kaubanduse osalisi ja sidusrühmi. Just nende võime hõlmata mitmeid õiglase kaubanduse valdkondi annab sellele lähenemisviisile mõtte ja võimaldab märkimisväärset mõju avaldada.

Brüssel, 1. oktoober 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Lisa I

Tootjate kasumimarginaal võrreldes traditsioonilise kaubandusega

Kaubandusliik	Kohv	Darjeelingu tee	Suhkur	Kinoa	Basmati riis
Traditsiooniline	5 %	7 %	2,5 %	6,7 %	6,5 %
Õiglane	17 %	9,5 %	3,8 %	8,5 %	9,5 %

Lisa II

Max Havelaari tai riisi hinna jaotuse näide:

- 15 % tootjale
 - 26 % töötlemiskulud
 - 2 % lõivud
 - 57 % pakendamise- ja turustamiskulud
-

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Vähem soodsate piirkondade põhjamõõde”
(omaalgatuslik arvamus)**

(2009/C 318/07)

Raportöör: **Kaul NURM**

26. veebruaril 2009. aastal otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Vähem soodsate piirkondade põhjamõõde”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 2. septembril 2009. Raportöör oli Kaul NURM.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril ja 1. oktoobril 2009 (30. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 175, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Ühise põllumajanduspoliitika aluseesmärgid, sh toiduga varustatuse tagamine, on endiselt asjakohased, eeldades põllumajandustootmise säilimist kogu ELi territooriumil, sh ka põhjapiirkondades.

1.2 Käesolev arvamus keskendub looduslikele, kliimaatilistele ja geograafilistele eripäradele ja probleemidele ELi põhjapoolsetes piirkondades, kus põllumajandustootmisel on mitmeid külmast kliimast tulenevaid kitsendusi, mis nõuavad täiendavaid kulutusi võrreldes soodsamates agrokliimaatilistes tingimustes põllumajandustootjatega.

1.3 Põhjapiirkondades on põllumajanduses tootmiskulud suuremad ja tootlikkus oluliselt madalam kui soodsates põllumajanduspiirkondades. Rentabluse jätkuv langus ja samas ka tootjate motivatsiooni nõrgenemine on oht põllumajanduse jätkumisele Euroopa põhjapiirkondades. Neid ohte saab vältida sobivate põllumajanduspoliitika vahendite rakendamisega.

1.4 Maakasutus tuleb ebasoodsate looduslike tingimustega põhjapiirkondades tagada, et säilitada traditsioonilised maastikud ja kõrge loodusväärtusega alad. Ebasoodamate piirkondade (LFA) toetus on instrument, mille kaudu seda on võimalik saavutada, kuid see eeldab toetuse senisest suuremat suunamist piirkondadele, kus maa kasutusest väljalangemise oht on suurim.

1.5 Lisaks LFA alade uute kriteeriumite määratlemisele tuleb reaalse positiivse mõju saavutamiseks samaaegselt üle vaadata ka selle rahastamise põhimõtteid. Ühe võimalusena tuleks kaaluda LFA maksete integreerimist I samba maksetega. Senine süsteem, kus otsetoetuste tasemed põhinevad ajaloolistel tootmisnäitajatel, soosib soodsates piirkondades tegutsevaid farmereid. LFA toetus pole piisaval määral kompenseerinud ebasoodsate looduslike tingimustega piirkondade tootmistingimusi.

1.6 Toetustasemete määramisel peaks tulevikus LFA aladel arvesse võtma igas konkreetses piirkonnas looduslike piirangute ja ebasoodsate tingimuste ületamiseks tehtavate kulutuste kogusummat: mida kehvemad on looduslikud olud, seda kõrgemad peaksid olema toetustasemed. Siiski tuleks määrata kindlaks ka toetustasemete alam- ja ülempiirid.

1.7 Looduslike piirangute määratlemisel tuleks arvestada lisaks vegetatsiooniperioodi positiivsete temperatuuride summale ka piirkonna talviste negatiivsete temperatuuride kogusummaga.

1.8 Põhja-alad asuvad Euroopa suurtest turgudest kaugel, nende maapiirkonnad on äärmiselt hõredalt asustatud ning põllud on fragmenteerunud, suurendades põllumajandusliku tootmise kulusid. Nende piirkondade asustatuna hoidmiseks ja seal põllumajandusliku tootmise jätkamiseks on LFA toetus vajalik. Seetõttu soovib EMSK arvestada LFA kriteeriumite kindlaksmääramisel ühe kriteeriumina ka hõreasustust ning töötada välja lisakriteeriumid metsarikaste alade põllumajandusliku tootmise toetamiseks.

1.9 EMSK soovib arvamuses esiletoodud põhjapoolsemate alade looduslike, kliimaatilisi ja sotsiaalmajanduslike erisusi võtta arvesse uute LFA alade (ebasoodsate looduslike tingimustega piirkondade) kriteeriumite väljatöötamisel ja määratlemisel; seejuures on üks võimalus määratleda need analoogselt mäestikualadega kui eripiirkonnad.

2. Taust

2.1 EMSK on käsitlenud ebasoodsate piirkondade (LFA) teemat oma varasemates omaalgatuslikes arvamustes⁽¹⁾.

2.2 21. aprillil 2009 tutvustas Euroopa Komisjon oma teatist KOM (2009) 161 lõplik, milles tehakse ettepanek LFA alade määratlemise põhimõtete muutmiseks ja uute kriteeriumide kindlaksmääramiseks. Muu hulgas toob komisjon esile ka uue LFA nimetuse ja soovib neid alasid tulevikus nimetada ebasoodsate looduslike tingimustega piirkondadeks. EMSK tervitab uut lähenemist.

2.3 ELi ühisturul on tagatud kaupade ja teenuste vaba ringlemine, mistõttu põllumajandustootmine ei ole ilma eritoetusteta pikas perspektiivis võimalik suurema ühikukuluga ELi põhjapoolsetel aladel. See omakorda mõjutab negatiivselt nende piirkondade sotsiaalset ja keskkonnavalast jätkusuutlikkust ning bioloogilist mitmekesisust.

2.4 LFA skeem ja tema mõju ei ole liikmesriikide vahel võrreldav. Kasutatavate kriteeriumide paljususe tõttu ei peegelda praegused LFA alade toetuskeemid piisaval määral looduslikest ja kliimaatilistest tingimustest tulenevaid tootmistingimuste erisusi ning ei kompenseeri neid adekvaatselt ja proportsionaalselt.

2.5 Maailma ja ka Euroopa pikaajalise toiduga kindlustamiseks peab põllumajandustootmine jätkuma ka Euroopa Liidu põhjapiirkondades, kus prognooside kohaselt globaalse soojenemise tulemusel agrokliima 50–100 aasta perspektiivis võib parandada. Selle tagajärjel toimub lõunapiirkondades kõrbestumine; tootmine Euroopas võib nihkuda põhja poole.

3. Põhjapiirkondade looduslikud ja kliimaatilised iseärasused, probleemide üldkirjeldus ja erikohtlemise põhjendus

3.1 ELi põhjapiirkondade põllumajanduslikku tootmist eristab Lõuna- ja Kesk-Euroopast märksa lühem vegetatsiooniperiood, oluliselt väiksem taimekasvuts vajalike efektiivsete

temperatuuride summa ja suuremas osas aastast liigniiskus. Sademete jaotus on aastaringiselt ebahütlane: kevad-suvisel perioodil, taimede tärkamise, võrsumise ja kasvu ajal, on probleemiks sademete vähesus, sügisesed sagedased vihmad takistavad aga õigeaegset saagikoristust ja viivad saagi kvaliteedi alla.

3.2 Põhjapoolsete alade põllumajandust mõjutab oluliselt ka pikk talv, mille tulemusena maapind külmub. Minimaalsed temperatuurid võivad langeda isegi alla -40 kraadi Celsiust. Pinnase külmumissügavus sõltub nii negatiivsete temperatuuride summast kui ka lumikatte paksusest, ulatudes Lätis ja Eestis kuni ühe meetri, Põhja-Soomes ja -Rootsis kuni 2 meetrini. Lume ja pinnase sulamine ning mulla soojenemine on pikaajaline protsess, seetõttu lükkub kevadkülv ja taimekasvu algus edasi. Sõltuvalt laiuskraadist ja kaugusest merest toimub kevadkülv põhjaaladel alates aprilli lõpust kuni juuni keskpaigani. Seetõttu tuleks LFA kriteeriumide väljatöötamisel võtta arvesse ka piirkondade negatiivsete temperatuuride kogusummat.

3.3 Vundamendid, vee ja kanalisatsioonitrassid tuleb rajada allapoole pinnase külmumissügavust, hoonete välisseinad tuleb soojustada, seetõttu on ehitiste rajamiskulud suuremad. Märkimisväärsed on kulutused ka hoonete talvisele kütmisele ja lumekoristusele.

3.4 Tulenevalt jääajajärgsest lühikesest mullatekkeprotsessist on põhja-alade mullad õhemad, ebahütlase loomise ja boniteediga, üldjuhul ka liigniisked, paiguti kivised, liigselt savised, liivased või turbased, mistõttu tuleb teha suuri kulutusi maaparendusele, ennekoike kuivendussüsteemide rajamiseks ja hoolduseks, aga ka põldude lupjamiseks.

3.5 Põhjaaladid iseloomustavad künklikud ja fragmenteerunud glatsiaalsed pinnavormid, domineerivad väheviljakad metsad, märgalad jt looduslikud alad, mis põhjustavad põldude väiksust ja hajutatust. Esineb alasid, kus talu keskmine põllusuurus võib olla alla 1 hektari ja põllud on talusüdamest küllalt kaugele metsade vahele laiali pillutatud. See ei võimalda suuremate ja efektiivsemate masinate kasutust ja suurendab ühtlasi talusiseid tootmis- ja transpordikulusid. Taolisi looduslike piirangid pole võimalik leevendada ka alternatiivsete kultuuride valiku kaudu ega muul viisil tootmist ratsionaliseerides. Seetõttu on vaja kasutusele võtta lisakriteeriumid, mis arvestaksid looduslike piiranguid metsarikastes piirkondades. Kriteeriumiks võiks olla põllumaa osakaal hektari kohta. LFA meetme kaudu tuleks kompenseerida täiendavad transpordikulud taludes.

⁽¹⁾ ELT C 318, 23.12.2006, lk 86; ELT C 44, 16.2.2008, lk 56 ja ELT C 120, 16.5.2008, lk 47.

3.6 Põhja-alade maapiirkondade asustus on väga hõre, jäädes väljaspool suuri linnu alla kümne inimese ruutkilomeetril, ääremaal koguni alla kolme inimese, põhjustades suuri kulutusi transpordile nii tootmises kui ka avalike ja erateenuste kättesaamisel. Mehhaniseerimisega on Põhja-Euroopas 20ndal sajandil toimunud töövõime oluline kasv ja töökohtade kadumine maal, mistõttu madal asustustihedus ja teenuste kesisus on omakorda saanud maapiirkondadest väljarännet suurendavaks teguriks – paljud talud lõpetavad tootmise, kuna noored ei soovi jätkata talu pidamist. Siiski on põllumajandus koos metsandusega ja turismiga põhja-alade maaelu majanduslik alus. Maalised kogukonnad on märksa väiksemad, seetõttu on avalike teenuste kulud, näiteks kooli- ja huviharidus, elanike kohta märksa suuremad. Maal hõreasustusega aladel on elu kallim, kuna vähene elanikkond moodustab nii kaupade kui teenuste tarbimisel väikese tarbijaskonna. Põhja-alade kaugemad piirkonnad on liiga kaugel suurtest keskustest, et käia seal igapäevaselt tööl või teenuseid saamas. LFA meetme kaudu tuleks kompenseerida täiendavad transpordikulud keskustest (turust) kaugemal paiknevatele taludele.

3.7 Mida vähem jääb Põhja-Euroopas inimesi maapiirkondadesse elama, seda kallimaks muutub nende elu, kes sinna elama jäävad, kuna kaupade, teenuste, arstiabi ja koolihariduse ja muu kättesaamiseks tuleb katta järjest pikemaid vahemaid. Seetõttu on Põhja-Euroopa hõreasustusaladel töökohtade säilitamine ja loomine nii põllumajanduses kui väljaspool seda erilise tähtsusega. Seda peaksid toetama nii ühine põllumajanduspoliitika kui ka regionaalpoliitika. Nende poliitikate rakendamise edukusest sõltub, kas suudetakse tasakaalustada maa-linn-rännet, peatada maade hülgamine ja ääremaade majanduslik ja sotsiaalne kõrbestumine. Nende ELi piirialade hoidmine asustatuna on ka julgeolekupoliitiliselt oluline kogu Euroopa Liidule.

3.8 Põhja-alade metsad ja märgalad on koos ekstensiivsema põllumajanduse ja poollooduslike kooslustega aluseks looduslike mitmekesisusele ja liigirikkusele. Muu hulgas on Põhjala pesitsusalaks miljonitele rändlindudele, kellele siinsed põllud ja looduslikud heinamaad on toitumiskohad.

3.9 Looduslike piirangute, põllumajandusmaa fragmenteeritusest ja hõreasutust tingitud transpordikulude tõttu on põllumajanduse kasumikkus ja sissetulekud põhjapoolsetel aladel

madalad. See omakorda on määranud ära seni kehtinud ÜPP põhimõtete kohaselt madalad I samba otsetoetuste tasemed. Soovides tagada põllumajandusmaa kasutamist, toiduainete jätkusuutlikku tootmist ja maastiku hooldamist põhjalade ebasoodsates looduslike tingimustega piirkondades, tuleb põllumajandustootjatele tagada tootmiseks soodsate piirkondadega võrreldav sissetulek. Vastasel juhul lahkuvad elanikud küladest, maad langevad kasutusest välja, hooldatud kultuurmaastikud võsastuvad ja kaotavad viljakuse. Ühe võimalusena soovib EMSK Euroopa Komisjonil täiendavalt analüüsida põhjapoolsete piirkondade erisusi ning võimalusel määratleda need analoogselt maastikualadega kui eripiirkonnad.

3.10 Looduslike piirangute iseloom ja ulatus võib piirkonniti olla erinev. Seetõttu tuleks toetustasemetel määrata LFA aladel arvesse võtta igas konkreetsetes piirkonnas looduslike piirangute ja ebasoodsate tingimuste ületamiseks tehtavate kulutuste kogusummat: mida kehvemad on looduslikud olud, seda kõrgemad peaksid olema toetustasemed. Siiski tuleks määrata kindlaks ka toetustasemetel alam- ja ülempiirid.

4. Looduslikud piirangud taimekasvatuse, probleemide kirjeldus ja erikohtlemise põhjendus

4.1 Taimekasvatust mõjutavad põhja-aladel külmad talved, lühike vegetatsiooniperiood, väike efektiivsete temperatuuride summa ja liigniiskus, mis nõuab suuri investeeringuid kuivendussüsteemide ehitamiseks. Kuivendussüsteemide eluiga on sõltuvalt drenaažiks kasutatud materjalidest ca 30–50 aastat ning need vajavad pärast seda uuendamist. Iga-aastased kulutused kuivendussüsteemide hoolduseks ja remondiks on täiendavad lisakulud. Kuivendussüsteemide rajamine ja nende olemasolu on eelduseks liigniiskete maade kasutamiseks.

4.2 Kristalsest lähtekivimist või liivakivist tingituna on suuremas osas põhja-aladel happelised mullad, mille viljelemise eelduseks on regulaarne põldude lupjamine iga 6–8 aasta järel, mis nõuab lisakulutusi võrreldes neutraalse Ph aladega. Lupjamine tuleb vaadelda mitte kui mullaviljakuse suurendajat, vaid kui eeltingimust happeliste maade viljelemiseks ning püsivate looduslike piirangute leevendamiseks. EMSK arvates peaks happeliste muldade probleem leidma senisest enam tähelepanu LFA alade määratlemisel ja uute kriteeriumide väljatöötamisel.

4.3 Põhjapiirkondades tuleb kogu vili kuivatada erilistes vilja-kuivatites, kuna koristatava vilja niiskusesisaldus võib ulatuda kuni 30 %ni. Vilja säilitamiseks tuleb seda kuivatada 12–14 %ni. Viljakuivatite ehitamine nõuab suuri investeeringuid ja kuivatamisel kuluv energia on märkimisväärne lisakulu. Kuivatite ja seadmete maksumus on kuni 300 000 eurot, seadmete kasutamisega sõltuvalt nende kasutuse intensiivsusest on 10–15 aastat. Talude andmetele tuginedes on kulutused vilja kuivatamiseks keskmiselt 20–25 eurot tonni vilja kohta, ehkki erinevatel aastatel on vilja niiskus ja kuivatamiseks vajalik energia erinev. Kui arvestada keskmiseks viljasaagiks põhja-aladel 3–4 tonni hektari kohta, saame täiendavaks hektarikuluku põhjaaladel 60–100 eurot.

4.4 Taimesordid peavad olema külmakindlamad, taluma sageli isegi juunis esinevaid öökülmi, mistõttu nende saagikus on madalam. Lühikese kasvuperioodi tõttu pole võimalik kasvatada pikka kasvuperioodi ja kõrgemaid ööpäevaringseid temperatuure eeldavaid saagikaid sorte, näiteks söödamaisi, mis alandaks märgatavalt ka loomakasvatuse kulusid. Seetõttu põhineb loomade söötmine valdavalt rohusilol, mille ühikukulud on söödamaisi omadest kõrgemad.

4.5 Öökülma oht mõjutab kõige enam puuvilja-, marja- ja köögiviljakasvatust. Vähemalt kord kümne aasta jooksul esineb nii tugevaid öökülmi taimede õitsemise ajal, et see hävitab kogu saagi. Öökülmade tõrjumiseks on küll mitmeid võimalusi, nagu hallatõrjevihmutus, suitsukate, katteloord jms, kuid nende kasutamine on täiendav raha- ja tööjõukulu.

4.6 Tulenevalt lühikesest vegetatsiooniperioodist tuleb kõik põllutööd teha väga lühikese aja jooksul. See eeldab tavaoludega võrreldes suuremat masinaparki, mis omakorda nõuab keskmiselt rohkem investeeringuid hektari kohta.

5. Looduslikud piirangud loomakasvatusele, probleemide kirjeldus ja erikohtlemise põhjendus

5.1 Põhja oludes on karjatamisaeg lühike (mai keskpaigast kuni septembri lõpuni), seetõttu on loomadele talveks varutava sööda kogus ja tootmiskulud suuremad. Ka tuleb talvise sööda hoiustamiseks ehitada erilised hoidlaid. Sageli tulenevalt ilmastikuoludest pole võimalik alustada heintaimede koristusega optimaalsel ajal, mistõttu nende toiteväärtus langeb. Sage sagedased vihmahood heina või silo tegemise ajal võivad viia alla sööda kvaliteedi.

5.2 Loomakasvatustlike ehitiste ja rajatiste kulud on kallimad kui soojades piirkondades, sest ehitiste vundamendid, vee- ja kanalatsioonitrassid tuleb rajada sügavamale maapinna külmu- missügavust (Eesti näite varal vähemalt üle 1,2 meetri).

5.3 Lisakulutusi vajab ka lume- ja libedusetõrje nii farmialadel kui ka farmiteedel. Külmakergete tõttu on teekatte uuendamine vajalik kord 5–10 aasta jooksul. Hõreasustusest tingituna leidub Põhjamaades palju pinnase- ja kruusakattega teid. Nende hooldamiseks ja remondiks tuleb teha lisakulutusi, eriti kevadiste teedelagunemiste järgselt, ja suvel tolmutõrjeks.

5.4 Piima varumiskulud kilogrammi varutava piima kohta hõreasustusaladel on suuremad kui tiheasustusega intensiivpõllumajanduse aladel, kuna piima kogumiseks tuleb läbida pikki vahemaid. Näiteks on paljudel mere- ja sisemaa saartel piimatootmine lõpetatud, kuna veokulude tõttu ei ole tootmine rentaabel. Kallim on ka muude tootmiseks vajalike sisendite transport taludesse.

6. Põhja-alade põllumajanduse ja maaelu säilitamine on oluline kogu Euroopa Liidule

Põllumajandusliku tootmise jätkamine ja maapiirkondade asutatuna hoidmine põhja-aladel on üle-euroopalise tähtsusega järgnevatel aspektidel lähtuvalt:

- kindlustab nende piirkondade elanikud kohaliku toiduga ja tagab ELi varustatuse tulevikus globaalse soojenemise korral,
- säilitab töökohti ja hoiab maapiirkonnad asustatuna,
- säilitab ja paljudel juhtudel suurendab looduslikku mitmekesisust,
- hoiab maastikud avatuna ja atraktiivsena turismi- ja puhkemajanduse tarvis,
- tagab ELi piirialade julgeolekut.

Brüssel, 30. september 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Energiaühenduse meetmete ja programmide edendamine lõpptarbivate tasandil” (omaalgatuslik arvamus)

(2009/C 318/08)

Raportöör: **Claudio CAPPELLINI**

10. juulil 2008 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmisel teemal:

„Energiaühenduse meetmete ja programmide edendamine lõpptarbivate tasandil” (omaalgatuslik arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektioon võttis arvamuse vastu 8. septembril 2009. Raportöör oli Claudio CAPPELLINI.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril ja 1. oktoobril 2009 (1. oktoobri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 126, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tegeles viimase koosseisu ametiajal Euroopa energiaühenduse poliitika erinevate küsimuste ja nende eri aspektidega (välismõõde, energiaalased väljakutsed nii lühikeses kui pikas perspektiivis, tarnepoliitika ja energiatarne kindluse poliitika), et saavutada majanduslikult tasuv, jätkusuutlik energiapoliitika. Komitee rõhutab koostöös kõigi asjaosaliste, lõpptarbivate ja liikmesriikidega korraldatud energiaühenduse päevade tulemuste väärtustamise ja edendamise tähtsust. Kõnealust arvesse võttes kutsub komitee Euroopa Komisjoni ja Euroopa Parlamendi uut koosseisu üles kindlalt järgima komitee varasemates soovitustes sõnastatud soovitusi ⁽¹⁾.

1.2 Komitee on lisaks sellele seisukohal, et sellise energiapoliitika rakendamine, mille eesmärk on edendada energiaühendust ja uusi keskkonnasõbralikke energiatehnoloogiaid, võiks olla mitte üksnes keskkonnaprobleemide lahendamine, vaid ka sõltuvuse vähendamine energiatarne, tulles toime kõrgete toorainehindadega ja nende mõjuga lõpptarbivatele.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib tõhustada jõupingutusi, mille eesmärk on lõpptarbivate (eelkõige tarbijate ja väikeettevõtete) süstemaatiline kaasamine uute, Euroopa Ülemkogu poolt 2007. aasta märtsis määratletud piirangute järgimisse ning praeguse majanduskriisi haldamisse.

1.3 Komitee on seisukohal, et sotsiaalpartnerlus Euroopa ja riikide tasandil võib avada võimaluse energia lõpptarbivate, eelkõige väikeettevõtete, nende organisatsioonide, kohaliku tasandi riikliku ja erapartnerluse vormide ja ühistute suuremaks kaasamiseks, eesmärgiga suurendada Euroopa eesmärkide saavutamiseks antavat panust energiaühenduse ja rohelise majanduse

valdkonnas. Asjaolu, et kõnealune ülesanne on kaasatud kõige asjaomasemas konteksti, näiteks Euroopa sotsiaalmeetmete kava (sealhulgas sektorite tasandil), võib anda tõhusa panuse töökohtade loomisse ja selliste uute kõrgemat kvalifikatsiooni nõudvate ametikohtade loomisse, mis seonduvad energiasektoriga ja uute teenuste levikuga.

1.4 Komitee on seisukohal, et valik tõhustada energiapoliitika Euroopa dimensiooni, peaks samuti innustama siseturul ja riiklikel turgudel veelgi säästva arengu strateegia ja ulatuslikuma teaduslik-tehnoloogilise koostöö tugevdamist, mis võimaldab taaskäivitada riikliku ja erasektori investeeringuid, sealhulgas ELi liikmesriikide vahelise tõhustatud koostöö vorme

1.5 Komitee jagab oma pettumust ja muret seoses teabe ning ühtsete ja üksikasjalike andmete puudumisega energiaühenduse kohta lõpptarbimisel, asjaolu, mis raskendab usaldusväärsete statistiliste ning ühtlustatud näitajate määratlemist. Antud olukorra muudab keerulisemaks ka varasemate, lõpptarbivate jaoks kättesaadavate, andmete vähesus Euroopa tasandil.

Komitee väljendab oma muret selle pärast, et liikmesriigid ei ole vastavalt kõnealusele direktiivile õigel ajal välja töötanud riiklikke energiaühenduse tegevuskavasid.

1.6 Lisaks sellele arvab komitee, et tõhustamiseks Euroopa energiaühenduse poliitika täielikku, ühtlast ja põhjalikumat rakendamist riiklikul tasandil, tuleks kiirelt kasutusele võtta – koostöös Euroopa Komisjoni ja liikmesriikidega ning pärast süstemaatilisi konsultatsioone lõpptarbivate esindusorganisatsioonidega – Euroopa ühine järelevalvesüsteem, mis oleks õiglane, läbipaistev ja võimaldaks võrrelda energiaarveid.

⁽¹⁾ CESE 1513/2008, ELT C 77, 31.3.2009, lk 54), CESE 1913/2008; CESE 621/2009 CESE 52/2009

1.7 Komitee on lisaks sellele seisukohal, et Euroopa energia-tõhususpoliitika rakendamise parandamiseks tuleks tugevdada selle sektoripõhist aspekti, et poliitika järelmeetmed oleks ulatuslikumad ning et oleks võimalik arendada nende mõjuanalüüsi. Tegelikult on energiapoliitikal erinev mõju igale majandustegevusele, vaatamata sellele, kas tegemist on energiat tarbivate ettevõtetega (mille problemaatika on erinev, vastavalt nende energiatarbimise mahule, tootmisprotsessi tüpoloogiale jms) või ettevõtetega, kes tegutsevad energiaketi eri sektorites (sealhulgas seadmete tootjad ja paigaldajad, energiatarbijad või ehitussektori ettevõtted), kus peituvad suured energiasäästuvõimalused.

1.8 Komitee on veendunud, et Euroopa programmid (konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogramm (CIP), Euroopa aruka energiakasutuse programm (IEE) ja teised) nõuavad kiiret lihtsustamist, mida pole võimalik edasi lükata; lõpptarbijad peaksid olema rohkem kaasatud neisse programmidesse, mille meetmed peaksid olema sidusamad ja terviklikumad (nagu näiteks keskkonnanõuetele vastavuse tagamise abiprogrammis ECAP). Seetõttu tehakse ettepanek uue tervikliku programmi kohta, mille abil oleks võimalik neid tegevusi lõpptarbijate huvides paremini kooskõlastada.

Komitee kutsub ELi, liikmesriike ja ettevõtteid üles investeerima piisavalt energeetikaalastesse teadusuuringutesse ja nende tulemuste edastamisse lõpptarbijatele, tänu uue info- ja sidetehnoloogia rakendamisele tehnilistel ja kõrgtehnoloogilistel ametialadel loodavatesse energiasäästudesse, energiavaldkonna arendamise ja uuendamisse, ning soovib rakendada kaasavat ülemaailmset koostööd kõnealuses valdkonnas.

1.9 Komitee leiab, et EL peaks kiirelt tagama enda jaoks maksu- ja laenuinstrumendid ning -poliitika, mis on paremini kooskõlas energiasäästustrateegiaga, lihtsustades seejuures kõigi lõpptarbijate, eelkõige VKEde ning riikliku ja erasektori (individuaalsete või kollektiivsete) partnerluste jaoks tõhusamate, säästvamate tootmismudelite kasutamist.

Olles teadlik hariduse ja koolituse tähtsusest energiasäästu kultuuri levitamisel Euroopa tasandil, teeb Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ettepaneku käivitada erakorraline konsulteerimine sotsiaalpartnerite ja sidusrühmadega Euroopa ja riiklikul tasandil, eesmärgiga suunata ümber olemasolevad ELi vahendid, tõhustades energiasäästlikkusega seonduvaid ametioskusi ja -profiile ning innustades avalikkuse teavitamist ja teadlikkuse tõstmist.

2. Direktiivi 2006/32/EÜ eesmärgid

2.1 Direktiivil 2006/32/EÜ on järgmised eesmärgid:

- „parandada energiatõhusust lõpptarbijatel”, eesmärgiga panustada energiatarne kindlusse;

- vähendada CO₂ ja teiste kasvuhoonegaaside heidet, et tulla toime kliimamuutustega, uurida kulutõhusat energiasäästupotentsiaali majanduslikult tõhusal viisil, innustades uuendustegevust ja konkurentsivõimet.

Sel eesmärgil nähakse direktiivis ette terve rida üldeesmäärke, sealhulgas järgmised:

- kehtestada liikmesriikide jaoks soovituslikud säästueesmärgid ning asjaomased mehhanismid nende saavutamiseks;
- määratleda institutsioonilised, finants- ja õigusraamistikud turutõkete ja -puuduste eemaldamiseks, mis takistavad lõpptarbijate energiatõhusust;
- luua tingimused energiateenuste turu arendamiseks, eelkõige VKEde jaoks;
- saavutada üldine riiklik soovituslik energiasäästu eesmärk 9 % ulatuses kõnealuse direktiivi üheksandaks rakendusastaks, energiateenuste ja teiste energiatõhususe suurendamise meetmete rakendamise abil.

3. Üldised märkused

3.1 Direktiivi 2006/32/EÜ rakendamise faasis selgus Euroopa Komisjoni algselt kehtestatud ambitsioonikate eesmärkide ebaasjakohasus järgmistel põhjustel:

- meetmed ei olnud piisavalt innustavad ja neid oli kerge eirata direktiivi siseriiklikku õigusse ülevõtmisel;
- riiklikud tegevuskavad ja riiklikud ülevõtmismeedmed olid vähem sidusad ja tõhusad direktiivis ettenähtust;
- täiendavad programmid ja meetmed ei olnud piisavalt kooskõlastatud, vaid olid liiga killustatud.
- selliste ühtsete andmete ja teabe puudumine, mis olid hädavajalikud järelmeetmete rakendamiseks ja kõnealuse direktiivi mõju hindamiseks lõpptarbijatele, mistõttu algatus osutus täiesti ebaasjakohaseks ning selle raames ei olnud võimalik tagada vajalikke elemente ELi energiatõhususe sidusa ja jätkusuutliku arengu jaoks.

Praeguste kogemuste põhjal võib öelda, et ELi 27 liikmesriigist üksnes mõned on seni rakendanud asjakohast ja hästi struktureeritud energiapoliitikat, innustamaks energiatõhusust ja taastuvate energiaallikate arendamist, käivitades selliste uute sektorite arendamise protsessi, mis seonduvad kõnealuste tehnoloogiatega, panustades igati energiahinna kärpimisse väikeettevõtete ja majapidamiste jaoks.

Dokumendis „Roheline raamat – turvalise, säästva ja konkurentsivõimelise Euroopa energiavõrgu suunas”⁽¹⁾ pooldab komisjon Euroopa põhivõrguettevõtja loomist.

Kolmes hiljutises arvamuses⁽²⁾ väljendas komitee seiskohta, et tuleks teostada uuringud selle kohta, kas on teostatav luua üleeuroopalised energiaalased üldhuviteenused, mida võiks rakendada ühise energiapoliitika huvides. Lühidalt leiab komitee neis arvamustes, et see debatt peab toimuma eelnevalt, kuna sellised teenused kujunevad Euroopa solidaarsuse väljenduseks ja vastuseks ELi ette kerkivatele väljakutsetele olulistes, rahvusvahelistes ja riigiülestes valdkondades nagu energiavarustuse kindlus, veevarude majandamine, bioloogilise mitmekesisuse säilitamine, õhukvaliteedi säilitamine, sise- ja välisjulgeolek jne. Selliste ühiskondlike teenuste olemasolu parandaks kõigi lõppkasutajate teadlikkust nende vastutusest.

3.2 Lõpptarbijad ja Euroopa lähenemisviisi energiapoliitika valdkonnas

See oluline hiline mine paljudes liikmesriikides energiatõhususe eesmärkide saavutamisel ja praegune karm majanduskriis kinnitavad kiiret vajadust paremini kooskõlastatud, kavandatud ja konkreetsete meetmete järele, mis võimaldaksid kasutada ELi ja liikmesriikide vahendeid ning toetaksid riiklikesse ja erainvesteringutesse panustamist. Säästva arengu strateegia ja lähenemisviisi toetuvad tõhususe, detsentraliseeritud tootmise ja uute keskkonnasõbralike energiaallikate (sealhulgas biomass) põhimõtetele ning Euroopa tasandil saadud tulemuste tutvustamisele liikmesriikides ja lõpptarbijate esindajatele. See võiks aidata vältida selle teadustegevuse killustamist, mida tuleb teostada kooskõlastatult ühiste jõupingutuste abil rahvusvahelisel tasandil.

Kuna tegemist on võitlusega majanduskriisi vastu ja energiatõhususpoliitika taaskäivitamisega ning sellega seonduvate rahastamismeetmetega, on oluline uuesti läbi mõelda Euroopa maksu- ja laenu poliitika, lähtudes lõpptarbijate, laenu sektori ja energiasektori ettevõtjate vajadustest ning kohaliku tasandi asjaomaste ametiasutuste vajadustest, innustades energiateenustega tegelevate ettevõtete süsteemi arengut Euroopa tasandil.

3.3 Energiatõhususega seonduv kultuur ja uued teadmised lõpptarbijate seisukohast

Tuleb nentida üld- ja sektoripõhise teabe puudulikkust ning seda, et hinnangud ELi energiatõhususpoliitika mõju kohta lõpptarbijate, eelkõige VKEde ja teiste osalejate jaoks on ebapiisavad, samuti puudub metodoloogia, mis võimaldaks kontrollida rahvusvaheliste ja Euroopa eesmärkide kooskõlastatust, ühtlasi puudub ka lõpptarbijate saadud tulemuste järelevalve protsess.

⁽¹⁾ KOM(2008) 782 lõplik/2.

⁽²⁾ CESE 1911/2008, ELT C 175, 28.7.2009, lk 43 ja EMSK arvamus teemal „Roheline raamat: turvalise, säästva ja konkurentsivõimelise Euroopa energiavõrgu suunas”, CESE 1029/2009, mõlema arvamuse raportöör oli Laure Batut; EMSK arvamus teemal „Üldist majandushuvi pakkuvad teenused: kuidas peaksid jagunema pädevused ELi ja liikmesriikide vahel?”, CESE 966/2009 (Euroopa Liidu Teatajas seni avaldamata) – TEN/389, raportöör Raymond Hencks.

Teatud liikmesriikides läbiviidud esimese kontrollimise põhjal võib öelda, et tööstustoodangu ja energiatarbimisega seonduvate andmete kättesaadavus on väga piiratud üksikasjaliku teabe puudumise tõttu.

Seetõttu on vajalik algatada valikvaatlusi, et koguda andmeid ning määratleda vajalikud näitajad lõpptarbimise ja asjaomaste teenuste energiatõhususe järelevalveks ja hindamiseks, et oleks võimalik hinnata direktiivi mõju igas liikmesriigis rakendatavatele strateegiatele ja sekkumismeetmetele.

3.4 Energiatõhususe näitajad ja lõpptarbijate vajadused

Euroopa Komisjon ja liikmesriigid võiksid muu seas sõltumatu ekspertrühma loomisega vajaduse korral toetada ja soodustada selliste ühtlustatud ja usaldusväärsete näitajate väljatöötamist, mille abil oleks võimalik mõõta ja hinnata energiasäästu, mis võib tuleneda ka uue info- ja sidetehnoloogia rakendamisest. Hõlpsasti mõistetavate näitajate väljatöötamine, võiks olla tagatiseks lõpptarbijatele, kes võiksid sellest omakorda asjaomasel viisil kasu saada. Selline lähenemisviis aitaks vähendada nn rohelise või puhta energia mõiste kuritahtlikku või eksitavat kasutamist puhtalt turustamisstrateegiana või ilma esitamata tõelisi põhjendusi, millega võiks tõestada või mõõta energiasäästu või heitkoguste vähendamist, vältides samal ajal ebauusaid kaubandustavasid.

3.5 Integreeritud järelevalve- ja vaatlussüsteemi kasutamine kõigi liikmesriikide poolt võimaldaks Euroopa Liidul ja liikmesriikidel

- kasutada energiatõhususe valdkonnas Euroopa ekspertrühma abi ja sõltumatute asutuste võrgustikku lõpptarbijate, eelkõige ettevõtete (sealhulgas VKEde ja käsitööstussektori) jaoks;
- koostada perioodilisi aruandeid ELi poliitikate ja nende mõjude kohta lõpptarbijatele (eelkõige VKEdele);
- omada mitmekeelset teabeplatvormi, mida on kerge kasutada ja mis on kergelt juurdepääsetav; tugevdada ja tõhustada kontakte Euroopa ja riikliku tasandi esindusorganisatsioonide ning peamiste sidusrühmade vahel.

3.6 Saada üle hilinemistest ja vältida lünki riiklike energiatõhususe tegevuskavade väljatöötamisel

Riiklikud energiatõhususe tegevuskavad ei anna tunnistust liikmesriikide võetud kindlast ja tõsisest kohustusest toetada direktiivis määratletud eesmärkide elluviimist (nad on sageli väga ähmased, kusjuures puudub vajalik teave ja teaduslikud näitajad, mis oleksid vajalikud kavandatud meetmete võimaliku mõju korrektseks hindamiseks, ning ei ole asjakohased direktiivis seatud eesmärkide saavutamiseks), eelkõige tarbimise piiramise osas kõige tähtsamates sektorites, sealhulgas transpordi- ja ehitussektor. Sellest tuleneb vajadus võtta konkreetsemaid ja elluviidavaid algatusi energiatõhususe valdkonnas ning muuta need meetmed või vähemalt mõned neist siduvamaks, kontrollides erinevust riiklike plaanide ja konkreetsete tulemuste vahel,

vastavalt lähenemisviisile, mida järgiti mootorsõidukite heite, CO₂ heitkoguste üldise vähendamise, kasvuhoonegaaside heite ja taastuvenergiate puhul.

Komisjoni korraldatud äsjasel internetipõhisel konsulteerimisel energiatõhususe tegevuskava (KOM(2006) 545 lõplik) hindamise ja läbivaatamise teemal tulid ilmsiks puudujäägid direktiivi lõpptarbivate konsulteerimise osas. Aastaruanne, mille väljatöötamiseks võiks anda oma panuse ka Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, võiks kujutada endast, tingimusel, et kasutatakse kõigi lõpptarbivate jaoks asjaomast konsulteerimismeetodit, vahendit, mille abil oleks võimalik täita riiklike energiatõhususe tegevuskavade väljatöötamisel esile kerkinud lüngad.

3.7 Lõpptarbivatele paremini kohandatud Euroopa programmide „uus põlvkond“

Juurdepäasumenetluste lihtsustamine programmidele (konkurentsivõime ja innovatsiooni raamprogramm ja eelkõige programm „Arukus energeetika – Euroopa“) on seega vajalik, et lihtsustada neile juurdepääsu ka väikeettevõtete ja nende esindusorganisatsioonide jaoks ning ebasoodsas olukorras olevate piirkondade (mägipiirkonnad ja äärealad) haldusorganite jaoks. Lisaks sellele toetab komitee avaliku ja erasektori partnerluste ja energiateenustega tegelevate ettevõtete innustamist, eelkõige Euroopa, riiklikul ja kohalikul tasandil, lihtsustades VKEdes kaasamist Euroopa keskkonnasäästlike riigihangete konkreetse rakendamisse. Samuti kutsutakse lihtsustamise ja parema õigusloome protsessi raames komisjoni üles analüüsima koos lõpptarbivate üleeuroopaliste ja riiklike organisatsioonide esindajatega seda, millised on kõige tõhusamad menetlused ja tavad, lihtsustamaks lõpptarbivate ja direktiivis ette nähtud asjaomaste osalejate jaoks energiatõhususpoliitika rakendamist.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Direktiivis määratakse energiaettevõtjatele ka ülesanded energiateenuste valdkonnas (artikkel 6). See säte on eriti probleemataoline, kuna paljudel rahvusvahelistel turgudel on juhtunud, et suured energiaettevõtjad tegutsevad energiaketi lõppturgudel, sealhulgas energiateenused ning paigaldamine ja hooldus, kasutades seejuures ära eeliseid, mis tulenevad nende juhtivast positsioonist energiaketi teistes osades (tootmine, turustamine ja müümine), mis on loonud suuri takistusi väikeettevõtete arengule energiateenuste sektoris.

4.1.1 Ikka veel leidub olulisi probleeme ja raskusi direktiivi rakendamisel lõpptarbivate puhul, sealhulgas näiteks

— energiateenuste rakendamiseks vajaliku teabe kättesaadavus ja läbipaistvus (mis on sageli reserveeritud üksnes energiaettevõtjatele ja pädevatele ametiasutustele) – artikkel 7;

— energiatarbimise korrektne mõõtmine ja tarbimise kohta asjaomast teavet sisaldava arve esitamine.

Seega tuleks tõhustada järelevalve-, kontrolli- ja karistusmeetmeid, mida teostavad pädevad organid liikmesriikides ja Euroopa Liidus, ning panustada energiaettevõtjate tõhusamasse ja mõjuvamasse järelevalvesse (vt direktiivi artikleid 11 ja 13).

4.1.2 Tuleks tagada tõhus juurdepääs „energiasäästu rahastamisvahenditele“ ja selle juurde kuuluvate „mehhanismide“ hea toimimine, mida tuleks täiustada tehniliselt ja poliitiliselt lõpptarbivate huvides, pidades silmas eelkõige energia maksustamise küsimust. Eriti tuleks kontrollida kõnealuseid vahendeid ja nende tulemusi tihedas koostöös lõpptarbivate üleeuroopaliste ja riiklike esindusorganisatsioonidega, eelkõige tagasilöögi efekti (*rebound effect*) pehmendamise võimalusi silmas pidades. Vastavalt EMSK arutelule teemal „Energiatõhususe meetmete ja programmide edendamine lõpptarbivate tasandil“, mis toimus 9. juulil 2009. aastal Itaalia Riiklikus Majandus- ja Töönõukogus (CNEL), viitab tagasilöögi efekt tõsiasjale, et energiatõhususe parandamiseks võetud meetmed võivad mõnikord energiatarbimist pigem suurendada kui vähendada.

4.1.3 Ka energiaauditid ja nn valged sertifikaadid (artikkel 12) on väga olulised energiateenuste arendamisel ning neid tuleks veelgi tõhustada liikmesriikides.

Selles kontekstis võiks ka Euroopa sotsiaalpartnerite dialoog, sealhulgas sektorisisene dialoog, olla oluline panus energiatõhususpoliitika rakendamisel uute töökohtade loomise ja tootmisüsteemi konkurentsivõime suurendamise eesmärgil.

4.1.4 Tuleb välja töötada arvutusmeetodid energiasäästu mõõtmiseks. Sellised meetodid on ikka veel nõrgalt arenenud ning ühtlustamata. Seega on põhjust kehtestada paremad arvutusmeetodid, mis on lõpptarbivate jaoks ühised, ning mida rakendatakse liikmesriikides ühtlustatud kujul.

Kokkuvõttes tuleb rõhutada, et Euroopa Komisjon on algatanud arvukaid rikkumismenetlusi seetõttu, et direktiivi ei ole rakendatud üldse või on seda rakendatud üksnes osaliselt. See on toonud endaga kaasa suurenenud halduskoormust ja kulusid, mis lõppkokkuvõttes mõjutavad lõpptarbivaid.

Brüssel, 1. oktoober 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ülemaailmse kriisi mõju Euroopa peamistele tootmis- ja teenustesektoritele” (omaalgatuslik aramus)

(2009/C 318/09)

Raportöör: **Antonello PEZZINI**

Kaasraportöör: **Enrico GIBELLIERI**

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee otsustas 26. veebruaril 2009 vastavalt oma kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse teemal

„Ülemaailmse kriisi mõju Euroopa peamistele tootmis- ja teenustesektoritele”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööstuse muutuste nõuandekomisjon võttis arvamuse vastu 10. septembril 2009. Raportöör oli Antonello PEZZINI ja kaasraportöör Enrico GIBELLIERI.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril – 1. oktoobril 2009 (1. oktoobri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 156, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on veendunud, et praeguse finantskriisi tagajärjed Euroopa peamistele tootmis- ja teenustesektoritele nõuavad, et ELi institutsioonid ja liikmesriigid vaataksid põhjalikult läbi ELi poliitika ja vahendid ning kooskõlastaksid need omavahel paremini, et hinnata ümber oma väärtused ja seada esmatahtsaks reaalmajanduse ning ettevõtete, töötajate ja kodanike vajadused.

1.2 Komitee pooldab tugevalt Lissaboni lepingu ratifitseerimist, et tagada ELi struktuuri võime muuta Euroopa areng konkurentsivõimelisemaks, säästvamaks ja avatumaks. Selleks on vaja järgmist:

— ettevõtjate ja töötajate vahelise koostöö tihendamise meetmed;

— paremini kooskõlastatud ühised poliitikameetmed;

— kiiremad otsustusprotsessid;

— lihtsamad ja läbipaistvamad õigusaktid.

1.3 Komitee on veendunud, et kui Euroopa projekti uuendatakse Jean Monnet' ideede vaimus Pariisi lepingu sõlmimisel, millega rajati Euroopa Söe- ja Teraseühendus (ESTÜ), siis on võimalik panna alus Euroopa majanduse elavdamisele. Praegu kehtivad aluslepingud on osutunud kriisiga ning selle majanduslike ja sotsiaalsete tagajärgedega toimetuleku jaoks murettekitavalt piiratuks.

1.4 Subsidiarsuse põhimõtet tuleb mõista selle esialgses tähenduses. Otsustamispädevus ja vastutus tuleb anda tasandile, kus see Euroopa kodanikele kõige enam kasu toob. Ülemaailmsete probleemidega vastamisi seistes peavad poliitikameetmed ja vahendid olema nii Euroopa kui ka ülemaailmse mõõtmega.

1.5 Komitee on veendunud, et liikmesriikide valitsused ja ELi Nõukogu peavad tegema kõik võimalikud jõupingutused, et taastada üldsuse usaldus tugevama Euroopa poole püüdlamise vastu. Selline Euroopa on võimeline end varustama ühiste tunnustatud vahenditega ning tulema toime nii praeguse kui ka tulevaste ülemaailmsete kriisidega.

1.5.1 Komitee on teadlik sellest, et osa riike, mis kuuluvad Euroopa Ühenduse loonud esialgsesse rühma, tunnevad eelkõige praeguses kriisis märkimisväärset vastumeelsust siseturu eeskirjade vastu sellistes valdkondades nagu konkurents ja riigiabi. See on viga ⁽¹⁾.

1.5.2 Praeguses olukorras peaks nõukogu Euroopa Parlamendi ja komisjoni toetusel koostama strateegilise pakti, mis sisaldaks järgmist:

— suur pühendumine ühtsele turule ja vahendite tugevdamine, eelkõige valdkondades, kus esineb puudusi ⁽²⁾;

⁽¹⁾ Endine komisjoni konkurentsivolinik Mario Monti on väljendanud muret siseturule toetava Euroopa mudeli püsijäämise üle (ajalehe Corriere della Sera 10. mai 2009. aasta juhtkiri).

⁽²⁾ Kvalifikatsioonide tunnustamine, kapitalitulu maks; eri riikides töötades makstud pensionimaksude ühendamine jne.

- kohustus kooskõlastada maksustamist sel viisil, et austatakse riikide maksualast sõltumatust, kuid samal ajal edendatakse teatud valdkondades koostööd;
- kokkulepe anda kitsikuses olevatele liikmesriikidele teatud tingimustele vastamise korral võimalus ühineda kiiresti euroalaga;
- proportsionaalsete, läbipaistvate ja järk-järgult vähenevate kooskõlastatud avalike meetmete rakendamine, et kahandada süsteemiriske, ning kiire naasmine isemajandava tegevuse tasemele vabal turul.

1.6 Komitee sõnum on, et kodanikud, sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskond tervikuna on veendunud, et praegune kriis annab innustust töötada tugevama Euroopa nimel, mis suudab enam kui riigid oma eraldiseisvates piiratud rollides.

1.7 Riikidel tuleb paluda tuua praktilisi ohvreid oma esindatuse ja nähtavuse osas, et tugevdada maailmas Euroopa rolli, mida demokraatlikult esindavad Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon.

1.8 Komitee on veendunud, et esimene vahend, mis tuleb luua, peaks olema tõeliselt tugev tööstuspoliitika, mida ei mõjuta finantsspekulantide valikud ja mis on suunatud säästvate arengu aspektist kohandada ja tulevikus kasutada viiekümne aastaga kogutud konkreetseid kogemusi, mis on saanud ESTÜ lepingul põhinevas tööstuspoliitikas kahes peamises Euroopa tootmissektoris ⁽¹⁾.

1.9 Euroopa saab kriisist jagu ja majandus elavneb siis, kui arendatakse ettevõtteid ja sotsiaalmajandust ning nende võimet pakkuda uuenduslikke lahendusi.

1.10 Arengustrateegia loomiseks peavad sotsiaalpartnerid ja organiseeritud kodanikuühiskond tervikuna tegema tööd territoriaalse sotsiaalse vastutuse väljaarendamise nimel, et viia ellu kooskõlastatud strateegiate pakett, sealhulgas:

- **vastupidavuse ja püsijäämise strateegia**, mis võimaldab tegutseda väljakujunenud turgudel seal paremini spetsialiseerudes, kuluisid kärpides, tegevust lähedaste majandusharude arvelt mitmekesistades või uutel viisidel;
- **toote- ja teenuseprotsessi uuendamise strateegia**, sh turu ja tehnoloogia muutmine ning uutest materjalidest uute toodete valmistamine;

- **uued algatused**, mis hõlmavad uute ettevõtetüüpide, valdkondade või algatuste väljatöötamist. On vaja tulevikuhinnanguid, et näha ette uusi laienevaid tooteid (nagu juhtivad turud), millele tuleks suunata uusi investeeringuid;

- **kohalik turustamine**, mille puhul rõhutatakse tippset, sõlmides lepinguid teaduskeskustega, et suurendada tehnoloogiliste teadmiste levitamist;

- **rahaline toetus** arengufondidest, sh laenu tagatised Euroopa Investeerimisfondi raames ⁽²⁾;

- **krediidiühistute riskikapitali kapitaliseerimine** haldusastute ja pangandussüsteemi kokkulepete kaudu, et mikro- ja väikeettevõtted saaksid makseid edasi lükata, eelkõige tööhõive määra säilitamiseks;

- **lühiajaline võlgade konsolideerimine**, et mikro- ja väikeettevõtted saaksid keskenduda tootmisele, turustamisele ja müügi järgsetele teenustele;

- uuendusliku teenuse sektori toetamine (keskkonناسäästlik majandus), kasutades ära uuenduslike koolitusvõimalusi Euroopa Sotsiaalfondi raames;

- **kvaliteetsete isiklike teenuste arendamine**, osaliselt edendades ja tugevdades sotsiaalkindlustus- ja tervishoiusüsteemi ⁽³⁾;

- **infrastruktuuripoliitika rakendamine**, aidates kaasa enamate uuenduslike valikute tegemisele vähem CO₂ heiteid tekitava majanduse nimel ning luues tingimusi, mis muudavad asjaomases piirkonnas elamise soodsaks;

- **energiatõhususe ja keskkonnakaitsekriteeriumide edendamine riigihanke menetluses**;

- rahastamise abil **uute ja tõhusamate toodete kasutamise innustamine** vanade toodete asemel;

- **parem juurdepääs teabele**;

- **toormaterjalide lihtsam kasutus**.

⁽¹⁾ Vt Manufuture Euroopa platvorm (www.manufuture.org) ja intervjuu Étienne Davignoniga Davignoni kava rakendamise teemal (Brüssel, 14.1.2008, www.ena.lu).

⁽²⁾ Euroopa Investeerimisfondi (EIF) rahastab Euroopa Investeerimispank (EIB). Vrd konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogrammi (CIP) esimene samm.

⁽³⁾ Vt juhtiv turg „e-tervishoid“ (KOM(2007) 860) – ning käesoleva arvamuse punkt 6.10.

1.11 Tööstusriikide stimuleerivate meetmete pakette võrreldes selgub, et Euroopa valitsuste seas on vaja ühtsemat vaatepunkti, eelkõige seoses säästva arengu ja ettevõtete sotsiaalse vastutuse ärgitamisega, rääkimata tihedamast kooskõlastamisest Euroopa Komisjoniga. Pealegi ei piisa vaid sõnaseadmisest. Liikmesriigid peavad oma kavad kiiresti ellu viima, sest kriis mõjutab tugevalt ettevõtjaid ja töötajaid.

1.12 Komitee väljendab heameelt jõupingutuste üle, mis tehti Prahast 7. mail 2009 toimunud tööhõive tippkohtumisel. Määratleti valdkonnad, kus rakendada meetmeid riigi ja ELi tasandil koos sotsiaalpartneritega ja toetudes tugevdatud sotsiaaldialoogile, ⁽¹⁾ et tagada suurem tähelepanu töökohtade loomisele ja nõudluse suurendamiseks vajalikele meetmetele.

1.13 Lissaboni strateegia peab säilitama oma usaldusväärsuse ja näitama oma võimet kohaneda uue kontekstiga, kiirendades reforme ning määratledes selgeid prioriteete ja uusi meetodeid, ning kohandudes ELi säästva arengu strateegia eesmärkidega Lissaboni strateegiale järgnevas strateegias, milles lepatakse kokku lähikuudel.

1.14 Euroopa valitsused peavad tegema suuremaid jõupingutusi, et tagada ühenduse tasandil võetud kohustuste täitmine täies mahus ja vastavalt kokkulepitud ajakavale.

1.15 Riigiabi, millega toetatakse tööhõivet globaliseerumisest ja krediidikriisist kahjustatud ettevõtetes, peab tuginema järgmistele eeldustele:

— abi ei tugevda proteksionismi ega takista vaba konkurentsi;

— abi saavad ettevõtted peavad esmajärjekorras säilitama tööhõive määra;

— tuleb austada kollektiivlepinguid ja säilitada töötajate ostuvõime;

— töötajad saavad kasutada vähendatud tootmise perioode uute oskuste omandamiseks ning neid tuleks selles toetada;

— avaliku sektori rahaline toetus ei muutu aktsionäridele sissetuleku allikaks dividendide kaudu ega aktsiate tagasiostmise muude vormide kaudu;

⁽¹⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Tööhõive tippkohtumise tulemused” (CESE 1037/2009), ELTs veel avaldamata.

— abiga toetatakse võimalikult palju uute keskkonnasõbralike toodete ja teenuste väljatöötamist;

— abi ei tohi takistada konkurentsi ning peab olema ajutine ja kahanev;

— maksumaksjate kaitseks rakendatakse sobivaid järelevalvemehhanisme;

1.16 Ettepanekud, mis on seni vastu võetud kriisi sotsiaalsete aspektidega tegelemiseks, ei ole olnud piisavad. Piisavat tähelepanu ei ole pööratud töökohtade loomisele ja nõudluse suurendamiseks vajalikele meetmetele (nt paremini kooskõlastatud eelarvepõhiste stimuleerivate meetmete pakettid ELi tasandil ja palgapoliitika küsimused) ⁽²⁾.

1.17 Seoses eeskirjadega tuleb ajutiste tööturumeetmete puhul tagada, et lühiajaline tööhõive käib käsikäes sobiva koolitusega, eelkõige töötavate ja tööhõivatu valdkonnas, ning tagatud palgatasemega.

1.18 Komitee leiab, et ELi tootmisstruktuuri edasiseks püsijäämiseks on hädavajalik rakendada poliitikat, millega suunata noored kõigil hariduse ja koolituse tasandil taas tehniliste ja teaduslike valdkondade juurde, et vältida tootmisega seotud väärtuste hävimist ja asendamist finantsalaste ja spekulatiivsete väärtustega ⁽³⁾.

1.19 Et lihtsustada tootmise elavnemist ning Euroopa tööstus- ja teenustesektorite jätkusuutlikkust, peab komitee vajalikuks intensiivistada teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni olemasolevate vahenditega, nagu teadus- ja arendustegevuse seitsmes raamprogramm ning Euroopa Tehnoloogiainstituut, kuid samuti võttes kasutusele selge valdkondliku läheneviisi, mis põhineb Euroopa tehnoloogiafoorumite määratletud prioriteetidel.

1.20 Komitee soovib tungivalt luua ELi algatus, millega toetada äriteenuste sektorit, uuenduslike teenuste väljatöötamist ning kodanikele, tarbijatele, töötajatele ja ettevõtjatele kasu toovaid lahendusi, eelkõige seoses VKEdes rahvusvahelisemaks muutumise ja ekspordiga.

⁽²⁾ Vt 1997. aasta novembris Luxembourgis toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumisel vastu võetud ettepanekud vähendada käibemaksu teatud tööturuteenuste puhul, mille määratlevad liikmesriigid Euroopa raamistikus.

⁽³⁾ „Eesmärk on saavutada see, et ELi riikides saavad vähemalt 50 % õpilastest kõrghariduse ning vähemalt 25 % kõrgkoolide õpilastest valib tehnilise, inseneri- või teadushariduse.” (Electra aruanne)

1.21 Nagu komitee president on märkinud, ⁽¹⁾ leiab komitee, et on vaja läbi vaadata struktuurifondidest ja eelkõige Euroopa Sotsiaalfondist vahendite taotlemise kriteeriumid, võimaldades neile otsest juurdepääsu nii ELi tasandil kui ka valdkondlikel alustel. See oleks kooskõlas ESTÜ kogemustega, mis olid tõhusad ja kiiresti rakendatavad.

1.22 Seoses rahvusvahelise kaubandusega peab komitee esmatahtsaks kiirendada mitmepoolsete kaubandusläbirääkimiste Doha vooru lõpuleviimist, mis saadaks positiivse sõnumi rahvusvahelistele turgudele ja avaldaks suurt mõju praegusele kriisile ⁽²⁾. EL peab läbirääkimistel võtma endale suurema juhirolli ja lähtuma ühtsest seisukohast, et saavutada ambitsioonikad tulemused, mis tagavad kooskõla ILO põhiliste töönormidega ja inimväärse töö kontseptsiooniga, mis on olulised Euroopa tootmis- ja teenustesektorite edasise kasvu tagamiseks.

1.23 Praeguses olukorras valitseb väga reaalne oht sattuda proteksionistlikku allakäiguspiraali. Selle vältimiseks peab komisjon aktiivselt jõustama ELi kaubanduse kaitse eeskirju, võtma kindlaid meetmeid dumpingu ja subsideeritud toodete vastu, võtma abinõusid põhjendamatute proteksionistlike meetmete vastu ning intensivistama dialoogi ELi peamiste kaubanduspartneritega, et lahendada kaubandusvaidlused.

2. Taust

2.1 Tootmis- ja teenustesektorid on Euroopa majanduse selgroog. Ühtse turu loomine on kutsunud esile nende suure arengu, mis põhineb ühistel normidel ja eeskirjadel.

2.2 Tootmis- ja teenustesektorid on vastamisi erakordsete probleemidega:

- **finantskrahhi**, mis on avaldanud mõju kogu maailma majandusele ning õhustanud enneolematu jõu ja sünkroonusega turgude usaldusväärset ja töökindlust;
- **uus rahvusvaheline tööjaotus** koos selleks vajaliku tööstuse ratsionaliseerimisega ja ümberkorraldamisega, mida tingib uus ülemaailmne turg, kuhu on täielikult sisenenud hiljuti industrialiseeritud kontinendid, sest neid seovad väiksemad piirangud;
- **kliimamuutused ja keskkond**, kus ülim eesmärk on

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee presidendi Mario Sepi kiri komisjoni presidendile José Manuel Barrosole seoses Prahast toimunud ELi sotsiaalpartnerite tippkohtumisega.

⁽²⁾ Vt arvamus „Läbirääkimised uute kaubanduskokkulepete üle: EMSK seisukoht“, ELT C 211, 19.8.2008, lk 82–89, ning arvamus „Uuendatud Lissaboni strateegia väline mõõde“ (ELTs veel avaldamata).

üldsuse heaolu huvides tagada ökosüsteemi kaitse ja säästev areng. Selleks on vaja suuremat energiatõhusust, ajakohastatud tootmisüksikeid ning uusi tooteid ja teenuseid, mis põhinevad puhastel tehnoloogiatel;

- **inimkapital, rahvastiku vananemine ja tugevad rändevõid**, mis nõuavad suuremat ametialast liikuvust ja paindlikkust, elukestvat õpet ning kõrgemat kvalifikatsioonitaset, et tagada parem elukvaliteet ja paremad töökohad;
- **valitsemise puudujäägid** rahvusvahelisel ja Euroopa tasandil, kus vajakajäämisi esineb asutustes, suutlikkuses otsustada ja eeskirjades, nagu näitab praegune rahvusvaheline rahasüsteem ja Euroopa projekti kriis;
- **piirkondlikud erinevused**, mis ELis üha kasvavad;
- **avalike asutuste ja ettevõtete eelarvevahendite vähendamine**, mistõttu ei pruugi vahendid olla piisavad majanduse ja tööturu elavdamiseks vajalike reformide elluviimiseks.

2.3 Praeguse majanduslanguse tõttu võib olla vajalik, et kõnealustes sektorites tehakse veel suuremaid jõupingutusi, et

- kohaneda uue rahvusvahelise tööjaotusega;
- kaitsta ökosüsteemi ja tagada säästev areng;
- suunata tähelepanu uutele tootmis- ja töötlemistehnoloogiatele;
- luua ja parandada töökohti pideva oskuste täiendamise ja ametialase arenguga.

2.4 Praegused kriisid mitte ainult ei kujuta endast väljakutset ettevõtete püsijäämisele, vaid nad pakuvad ka suuri arengu- ja uuendusvõimalusi. Ettevõtteid ei tohiks aga jätta sellega üksinda toime tulema. Ettevõtlust ja töökohtade loomist tuleks soodustada reformide viivitamatu elluviimisega, et parandada ettevõtluskeskkonda ebavajalikkude halduskoormust vähendades, siseturgu säilitades ja täiustades, riskikapitali edendades, innovatsiooni ja kaitstud paindlikkuse meetmeid soodustades, vähem ja paremaid õigusakte luues, teadus- ja äriühingute kontaktidesse investeerides ning inimestele haridust ja koolitust pakkudes, eelkõige tehnika- ja teadusvaldkondades ning juhtivate turgude arendamisel.

2.5 Komitee rõhutab, kui oluline on keskenduda peamistes tootmis- ja teenustesektorites (eelkõige turismis) praegusele olukorrale ja võimalikele tulevikuväljavaadetele, pidades silmas mitut olulist ja omavahel seotud aspekti:

— **rahvusvaheline mõõde.** Kriis arenes integreeritud rahvusvahelistes ringkondades, mis suutsid kasutada uuenduslikke instrumente, mis jäid eri turgude ja tervikliku rahvusvahelise turu regulatiivsete ja järelevalve instrumentide kontrolli alt täielikult välja. See lisandus Euroopa jõupingutustele kohandada ülemaailmse viiteraamistikuga, kus BRIC-riigid⁽¹⁾ saavutavad ja tõenäoliselt ületavad 30 %-lise globaalse SKP aastaks 2020;

— **institutsiooniline mõõde.** Seaduses ettenähtud riiklikud, piirkondlikud ja rahvusvahelised valitsemismehhanismid olid täiesti võimetud probleeme eelnevalt tuvastama, aegsasti meetmeid ja vahendeid määratlema, et vältida häirete levikut ühe piirkonna või riigi majandusest teise, ning välja töötama vastumeetmeid kahju piiramiseks;

— **sotsiaalne mõõde.** 2009. aasta märtsis tõusis töötus euroalas 8,9 %-ni (7,2 % märtsis 2008) ja 27-liikmelises ELis 8,3 %-ni (6,7 % märtsis 2008), samal ajal kui alla 25-aastaste töötus oli euroalas 18,1 % ja 27-liikmelises ELis 18,3 %⁽²⁾;

— **reaalmajanduse mõõde.** 2007. aasta detsembriga võrreldes langes 27-liikmelises ELis tööstustoodang 2008. aasta detsembris 12,8 %, ehitustegevus langes 6,7 %, ühendusesisene kaubandus 13,7 % ning ELi toodete eksport 5,8 %⁽³⁾. Tootmise kahanemine puudutas peamiselt keemia-, tekstiili-, auto- ja metallitööstust ning eksport vähenes jõuliselt auto-, keemia-, side- ning radio- ja teletööstuses ning teenuste puhul turismivaldkonnas⁽⁴⁾;

— **keskkonnamõõde.** Energiatõhusus, võitlus kliimamuutustega ja ressursside säästev kasutus on väljakutsed, mis on vaja kiirelt lahendada meie planeedi kaitse ja arengu huvides. Euroopa jaoks on eelkõige olulised tervishoid, ökosüsteemi kaitse ja üldine majandus, mis avaldab suurt mõju konkurentsivõimele eelkõige selges, stabiilses ja ühtlustatud õigusraamistikus.

3. Rahvusvaheline mõõde

3.1 Ameerika Ühendriikides langes SKP 2008. aasta

⁽¹⁾ Brasiilia, Venemaa, India, Hiina.

⁽²⁾ Eurostat STAT, 30.4.2009.

⁽³⁾ SEK(2009) 353.

⁽⁴⁾ Maaailma Turismiorganisatsiooni (UNWTO) baromeeter, kd 7, nr 2, juuni 2009.

neljandas kvartalis 1 %, pärast seda kui oli kolmandas kvartalis langenud 0,1 %. Jaapanis langes SKP 3,3 %, olles eelmises kvartalis langenud 0,6 %. Eurotsoonis langes SKP 1,5 %, pärast eelmise kvartali 0,2 %-list langust⁽⁵⁾.

3.2 Töötuse tase kasvab kiiresti ja näib OECD prognoosi kohaselt lähenevat 2010. aasta lõpuks 12 %-le. Samal ajal tõusevad palgad aeglasemalt või üldse mitte.

3.3 Komisjon märgib:⁽⁶⁾ „Laenuandmise jätkuv nappus kammitseb ka nõudluse ja tarbijate usalduse suurendamiseks tehtavaid pingutusi. (...) Praegune kriis on üleilmne ja sellest ei toibuta täielikult enne, kui maailmamajanduse suurimad tegijad hakkavad taas kasvama ja omavahel kauplema”.

3.4 Euroopa Ametiühingute Konföderatsioon jagab seda arvamust, märkides, et „majanduskasvu väljavaated aastaks 2009 ja edaspidiseks on ärevusttekitavad, arvestades, et olukord enne võimalikku paranemist halveneb ning ta paraneb ainult siis, kui mõtteviisis toimub põhjalik nihe: tuleb eemaldada lohutavast, kuid ebarealistlikust lootusest pöörduda tagasi endiste meetodite juurde ning tuleb suunduda uue majandusliku tegevvõime poole, mis hõlmab investeringuid inimestesse, innovatsiooni ja säästvasse arengusse, samuti valitsuse rolli taasväärtustamist:

— turgude reguleerimisel,

— avalike teenuste pakkumisel ja

— võitluses palga ja sissetulekute ebavõrdsuse vastu.”⁽⁷⁾

3.5 Enne G 20 tippkohtumist Londonis 18. märtsil 2009 rõhutas Euroopa Tööandjate Föderatsioon, et „finantskriis avaldab laastavat mõju ettevõtetele kui majanduse peamisele liikumapaneevale jõule, sest neil puudub juurdepääs finantsvahenditele. (...) Ülemaailmse majandusliku hävingu vältimiseks on vaja majanduslikke stiimuleid”⁽⁸⁾.

4. Institutsiooniline mõõde

4.1 On tekkimas laiem konsensus ja ühendatakse jõude, et rakendada erakorralisi meetmeid ja määratleda hädaabipoliitikat, et iga hinna eest säilitada ettevõtteid, tootmisettevõtteid, tootmist ja teenindust, töökohti, sissetulekuid ja kodumajapidamiste tarbimist, ka väljaspool kehtivaid eeskirju.

⁽⁵⁾ 2009. aasta esimeses kvartalis oli langus 2,5 % võrreldes eelmise kvartaliga. 2009. aasta mais langes ELi tööstustoodang 15,9 % võrreldes eelmise aastaga (16,8 % tootmissektoris) – vrd SEC 2009/1088 – 20.7.2009.

⁽⁶⁾ KOM(2009) 114.

⁽⁷⁾ Euroopa Ametiühingute Konföderatsiooni Euroopa majanduse elavdamise kava puudutava resolutsiooni kokkuvõte, 5.12.2008, <http://www.etuc.org/>.

⁽⁸⁾ BUSINESSEUROPE, 17.3.2009, valmistudes G 20 ärikohtumiseks, 18.3.2009, <http://www.buinessurope.eu/>.

4.2 Poliitika, mis on suunatud kriisi majanduslike, tööhõivealaste ja sotsiaalsete mõjude piiramisele, suunates riigisiseseid tekkinud pinged naaberriikide kanda, ei ole mitte ainult vale lahendus probleemile, vaid see võib ka suruda riikide majandusele peale natsionalistlikke ja proteksionistlikke hoiakuid, mis hävitaksid Euroopas ja kogu maailmas viimastel aastatel suure vaevaga üles ehitatud rahvusvahelise koostöö ja piirkondliku integratsiooni raamistikud.

4.3 Komitee leiab, et igasuguse praegust kriisi lahendava tegevuse olulised elemendid peaksid olema järgmised:

— uue rahvusvahelise ja ülemaailmse koostööraamistiku **loomine**, mis põhineks majandus-, rahandus- ja rahvusvahelises finantsüsteemis esinevate, ka varjatud hälvete ennetava kõrvaldamise läbipaistvatel reeglitel, säilitades samas vaba rahvusvahelise kaubanduse;

— finantssektoriga uue sotsiaalse lepingu sõlmimise võimaluste kohene **uurimine** ning rahvusvahelise finantsturu tugev ümberreguleerimine ja parem järelevalve, rääkimata paremast avalikust kontrollist stiimulite pakettide üle, tagamaks, et finantstoetus jõuab töötajate, tarbijate ja ettevõtetenäi ning tagab rahvusvahelise kaubanduse toimimise;

— ELi aluspõhimõtete **säilitamine**, pidades silmas järgmist:

— ELi ühtne turg;

— inimeste, kaupade, kapitali ja teenuste vaba liikumine;

— ühiste poliitikameetmete arendamine ja täielik rakendamine, eriti mis puutub konkurentsipoliitikasse;

— ettevõtlusvabadus ja Euroopa sotsiaalmudeli kaitse;

— proportsionaalsete, läbipaistvate ja järk-järgult vähenevate kooskõlastatud avalike meetmete **rakendamine** süsteemsete riskide vähendamiseks;

— Euroopa tootmis- ja teenindussektori konkurentsivõime ja mahu **säilitamine** ja parandamine;

— teadmispõhise majanduse **edendamine**;

— töötajate, sealhulgas ka juhtivtöötajate oskuste **täiendamine**;

— toodete ja menetluste **täiustamine**, pidades silmas keskkonnakaitset, energiatõhusust ning materjalide tõhusamat kasutamist, ning raamtingimuste loomine nende turule viimiseks;

— territoriaalse sotsiaalse vastutuse arengu **toetamine**;

— Euroopa ettevõtete haldus- ja regulatiivse koormuse suurenemise **takistamine**;

— koordineeritud lähenemise **väljatöötamine** IPR-le ⁽¹⁾;

— krediidile juurdepääsu **parandamine**, eriti VKE-de puhul.

4.4 Komitee on veendunud, et praegune kriis peaks viima institutsioonilise arenguhüppeni suurema majandusliku integratsiooni suunas, mille eesmärk on kvaliteedipõhine majandus ning rohkem töökohti ja paremad töökohad.

4.5 Komitee usub siiski, et kvalitatiivne hüpe Euroopa Liidu suurema poliitilise integratsiooni suunas on veelgi vajalikum. Ta leiab, et see on ainus tee saavutada tasakaal natsionaalsest egoismist loobumise ja ühise tuleviku poole püüdlamise prioriteetide vahel.

4.6 Komitee on veendunud, et ainult siis, kui Euroopa projekti uuendatakse Jean Monnet' vaimus Pariisi lepingu sõlmimisel, millega kutsuti ellu Euroopa Sõe- ja Terasühendus, on võimalik panna alus Euroopa majanduse elavdamisele.

4.7 Aega viimata tuleb viia lõpule Lissaboni lepingu ratifitseerimine, et tagada ELi struktuur, mis toimib paremini kooskõlastatud poliitikameetmete kaudu.

5. Kriisi sotsiaalne mõõde: mõju töötajatele, ettevõtetele ja majapidamistele

5.1 Viimaste kuudega on ümberkorraldused ettevõtetes dramaatiliselt suurenenud. Paljudes ettevõtetes on käivitatud koondamisskeemid, millel on märkimisväärsed sotsiaalsed tagajärjed, muu hulgas noorte inimeste tulevikule ⁽²⁾. Teised on välja kuulutanud pankroti.

⁽¹⁾ IPR = rahvusvahelised tootejuhised

⁽²⁾ 27 liikmesriigist koosnevas ELis jõudis noorte töötus 2009. aasta esimeses kvartalis 18,3 %-ni, mis vastab 5 miljonile töötule noorele – EUROSTAT 23.7.2009.

5.2 Komitee usub kindlalt, et inimressursid on võti ELi konkurentsivõime taastamiseks nii töötajate oskuste kui ka kvalifikatsiooni osas ning uue juhtimisstiili omandamiseks.

5.3 Komitee usub, et investeeringud töötajatesse ja töökohade kaitse on elulise tähtsusega Euroopa tööstusliku konkurentsivõime edendamise jaoks nii töötajate kvalifikatsiooni, uute oskuste kui ka ettevõtete sotsiaalse vastutuse uue mudeli osas ⁽¹⁾.

5.4 Kriisi ulatust arvestades tuleks viivitamatult käivitada majanduslanguse ohvriks langenud töötajate jaoks kutseõppe- ja tööhõiveskeeme, mis on suunatud kasvavatele sektoritele, nt taastuvenergiale.

5.5 Tuleks kaaluda majapidamiste tarbimise toetamise meetmeid, ka nõudluse stimuleerimiseks ⁽²⁾.

6. Reaalmajanduse mõõde: tootmis- ja teenustesektorite taaskäivitamine

6.1 **Deindustrialiseerimine.** Võib-olla on komisjon ja paljud liikmesriigid viimastel aastatel, eriti aastatuhandevahetusel, tööstus- ja tootmispoliitikale vähe tähelepanu pööranud ja eelistanud peamiselt Põhja-Ameerikast pärinevatel mudelitel põhinevatel keerulistest finantsüsteemidest saadud heaolu.

6.2 2005. aastal võttis EL vastu integreeritud Euroopa tööstuspoliitika kontseptsiooni, mis põhineb erinevatel valdkondlikel ja horisontaalsetel meetmetel. Sellele järgnes 2007. aastal vahekokkuvõte, millega anti panus ELi majanduskasvu ja tööhõive strateegiasse ⁽³⁾. Seejärel käivitas EL 2008. aastal säästva tööstuspoliitika tegevuskava, ⁽⁴⁾ mille kohta komitee on juba arvamuse koostanud ⁽⁵⁾.

6.3 Sotsiaalselt vastutustundlike ja konkurentsivõimeliste ettevõtete, sotsiaal-majanduslike ettevõtete ja paremini kvalifitseeritud ning osalevate töötajate keskset osatähtsust tuleb kajastada ka tootmis- ja teenustesektorite elavdamise poliitikas.

6.4 Lissaboni strateegia peab säilitama oma usaldusväarsuse. Liikmesriigid ja ELi institutsioonid peavad näitama oma võimet

⁽¹⁾ See muutub veelgi raskemaks mõju tõttu, mida VKEdele avaldab Basel II kokkuleppes ette nähtud suhe riskifondide ja laenude vahel. ELi tasandil tuleks rakendada meetmeid selle mõju leevendamiseks.

⁽²⁾ Vt tarbijausalduse indeks (tabel 6), „Business & Consumer Survey Results”, majandus- ja rahandusküsimuste peadirektoraat, juuni 2009.

⁽³⁾ KOM(2007) 374.

⁽⁴⁾ KOM(2008) 397.

⁽⁵⁾ Vt aramus „Säästev tarbimine ja tootmine”, ELT C 218, 11.9.2009, lk 46–49.

kohaneda uue kontekstiga, määratledes Lissaboni strateegia järgseks ajaks selged prioriteedid ja uued meetodid, milles lepitakse kokku lähikuudel. Reforme tuleks kiirendada, määratledes selged ja konkreetsed prioriteedid koos teostatavate ja kontrollitavate ajakavadega.

6.5 Komitee arvates tuleks Euroopa tootmis- ja teenustesektorit arendada toodete ja menetluste täiustamise kaudu. Komitee kutsub ELi üles rakendama selles suhtes rangeid meetmeid.

6.6 Komitee usub, et niisugune tööstusstrateegia peaks sisaldama järgmist:

— **suuremad investeeringud uutesse hoonetesse ja olemasolevate hoonete säästvaks muutmiseks**, eriti mis puutub avaliku sektori ja tööstushoonetesse ⁽⁶⁾, kasutades madala juhtivusega materjale nagu klaas ja keraamika, et vähendada tarbimist;

— **suuremad investeeringud energiatõhususe toetamiseks**, taastuvenergia tootmise võimsuse suurendamiseks ning süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise tehnoloogiate arendamiseks;

— **investeeringud keskkonnasõbralikesse transpordiskeemidesse**, mida iseloomustab kohalik tootmine ja parem jäätmekäitlus, nagu on kirjeldatud komisjoni Euroopa energiasäästlike autode algatuses ⁽⁷⁾;

— **tootmis- ja teenustesektorite parem juurdepääs valitsuse toetatud investeerimisfondidele**, et lihtsustada innovatsiooni ning arendada välja puhtaid tehnoloogiaid ja protsesse auto- ja masinaehitusesektoris, täiendamaks ja kinnitamaks komisjoni nn tuleviku tehaste algatust ⁽⁸⁾;

— **materiaalse ja mittemateriaalse infrastruktuurivõrgustiku edendamine ELi tasandil**, eelkõige lairiba-infotehnoloogia edendamiseks, samuti EL i2010 algatuse toetamiseks. Need on arukad investeeringud ja infrastruktuurid, mis teenivad integratsiooni huve laiendanud ELis.

⁽⁶⁾ Ühine tööhõivearuanne 2008/2009, tervishoiu- ja tarbijakaitsekoostöö, 9.3.2009

⁽⁷⁾ Vt „Euroopa majanduse taastamise kava”, KOM(2008) 800 lõplik

⁽⁸⁾ Ibid.

6.7 Tuleb tegeleda VKEde erilise olukorraga, eriti mis puutub nende puudulikkude juurdepääsu krediitidele ja laenudele. Hetkel ei täida VKEdele suunatud vahendid oma otstarvet.

6.8 Euroopa väikeettevõtlusalgatus „Small Business Act”, mille kohta komitee on koostanud arvamuse, ⁽¹⁾ „ei ole nimetatud väljakutse jaoks piisavalt kõrgel tasemel, eriti praeguste majandus- ja finantsraskuste kontekstis”, kuna seda ei rahastata piisavalt. Ometi on tähtis tagada kõnealuse algatuse täielik, õigeaegne ja süstemaatiline rakendamine liikmesriikides.

6.9 Nagu komitee on sageli rõhutanud, on lisaks krediidile juurdepääsu võimaldamisele praeguses olukorras äärmiselt tähtis:

- võtta vastu Euroopa äriühingute põhikiri, ⁽²⁾ milles tagatakse töötajate õigused. See on VKEde jaoks kiireloomuline küsimus;
- vaadata läbi ühenduse direktiiv hilinenud maksmise kohta;
- edendada tööstusklasterite kui kohaliku arengu mootorite rolli, moodustades ELi tasandil funktsionaalseid tootmisklas- treid, mis on eriti kasulikud tootmis- ja teenustesektoris;
- käivitada ühenduse juhendamisalgatused uutele VKEdele ja uutele ettevõtetele, et parandada nende eduväljavaateid ning juurdepääsu rahvusvahelistele turgudele;
- jälgida pidevalt sektori kitsaskohti, et ennetada sektoripõhi- seid turutõrkeid ning välja arendada positiivne ja tulevikku suunatud arenguvision.

6.10 Komisjon on pärast laiaulatuslikke avalikke konsultat- sioone määratlenud terve rea konkreetseid tootmis- sektoreid, millele tuleks suunata stimuleerivaid ja taaselustavaid meetmeid. Juhtivate turgude algatuse esimese etapi jaoks määratleti kuus turgu ⁽³⁾:

- e-tervishoid,
- kaitsetekstiilid,
- säästev ehitustegevus,
- materjalide korduvkasutus;

⁽¹⁾ CESE 38/2009, ELT-s veel avaldamata.

⁽²⁾ Vt komitee arvamus teemal „Euroopa äriühingute põhikiri väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele”, EÜT C 125, 27.5.2002.

⁽³⁾ KOM(2007) 860 lõplik.

— biotoorainel põhinevad tooted;

— taastuvad energiaallikad.

6.11 Komisjoni kasutatud meetodit tuleks rakendada ka tei- stele sektoritele. See tähendab valdkondade määratlemist, kus kooskõlastatud tegevus peamiste poliitikavahendite ja raamtingi- muste kaudu, samuti tugevdatud koostöö peamiste sidusrüh- made vahel, võiks kiirendada turu arengut ilma konkurentsitiin- gimustesse sekkumiseta ⁽⁴⁾. Sama võib öelda ka Euroopa kaitse- tööstuse arengu kohta, mida peaks pärast Euroopa Kaitseagen- tuuri loomist ning ühise julgeoleku vallas tehtud edusamme katma paremini kooskõlastatud Euroopa poliitika ⁽⁵⁾.

6.12 Et muuta Euroopa tööstuspoliitika tõhusamaks, tuleb võtta arvesse üksikute sektorite, sealhulgas autotööstuse (sõiduautod, veoautod ja mootorrattad ⁽⁶⁾), keemi- tööstuse, laevaehituse, söe- ja terasetööstuse, ehituse, klaasi- ja keraami- katootmise, tsemenditootmise, tekstiili- ja rõivatööstuse, põllu- majandus- ja toiduainetetööstuse, masinaehituse, elektromehhaa- nika, lennundus- ja kosmosetööstuse, infotehnoloogia, telekom- munikatsiooni, energiatööstuse ja tervishoiuteenuste konkreetset konteksti.

6.13 Komitee leiab ka, et uudsete toodete turule viimiseks on oluline edasi arendada vastloodud tööstuspoliitika vahendeid, nagu ühised tehnoloogiaalgatused, innovatiivsed riigihanked ning säästva tootmise ja tarbimise tegevuskava.

6.14 Komitee leiab samuti, et teenustesektori liberaliseerimist tuleks kiirendada, eriti mis puutub vabade elukutsete poolt pakutavatesse teenustesse ning järjepidevatesse tariifi- ja *numerus clausus* piirangutesse.

6.15 Komitee soovib tungivalt luua ELi algatus, millega toetada äriteenuste sektorit, uuenduslike teenuste väljatöötamist ning kodanikele, tarbijatele, töötajatele ja ettevõtjatele kasu toovaid lahendusi, kiirendades üleminekut digitaalsetele teenus- tele ning lairibahenduse laialdasele kasutamisele ning kaotades tõkked e-valitsuse ja süsteemide koostalitlusvõime rakendamise- l.

6.16 Komitee usub, et ühist välispoliitikat tuleks tugevdada ja muuta see rangemaks suhetes ülejäänud maailmaga.

⁽⁴⁾ Konkurentsivõime nõukogu järeldused innovatsioonipoliitika ja konkurentsivõime kohta, 4.12.2006.

⁽⁵⁾ Vt arvamused „Kaitseotstarbeliste toodete ühendusesisene vedu” ja „Euroopa kaitsepoliitika”, vastavalt ELT C 100, 30.4.2009, lk 109 ja ELT C 10, 14.1.2004, lk 1.

⁽⁶⁾ ELi mootorrataste sektoril peaks olema samuti juurdepääs liikmesrii- kide loodud toetus- ja stimuleerimisskeemidele, nagu neid kasuta- takse autotööstuse puhul, kuna ka see sektor kannatab praeguse majanduskriisi tagajärgede all.

7. Säästva arengu mõõde

7.1 Komitee on toetanud⁽¹⁾ ja toetab edaspidigi algatusi säästva kaevandamis-, tootmis- ja tarbimispoliitika arendamiseks, integreerituna täielikult ELi ülejäänud poliitikavaldkondadega, et muuta potentsiaalsed väljakutsed konkurentsieelisteks.

7.2 Komitee on veendunud, et ELi tegevuses tuleks jätkuvalt seada ambitsioonikaid eesmärke, mida toetavad õiguslikud ja

finantsvahendid, mis ei õhnesta Euroopa konkurentsivõimet, pannes ettevõtetele ja kodanikele suurema koormuse, vaid toetavad häid tavasid ja protsesse innovatsiooni ja tehnoloogiliste edusammude nimel.

7.3 Komitee kordab, et olulised on sobivad algatused, mille abil saavutada rahvusvahelisel areenil juhtiv positsioon energia- ja tööhõususe alal, laiendades taastuvenergia tootmisvõimsust ja arendades süsinikdioksiidi kogumise tehnoloogiaid.

Brüssel, 1. oktoober 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ökoloogiline tootmine”, ELT C 224, 30.8.2008, lk 1

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Töö ja vaesus: hädavajaliku tervikliku lähenemisviisi väljatöötamine” (omaalgatuslik arvamus)

(2009/C 318/10)

Raportöör: **Nicole PRUD'HOMME**

26. veebruaril 2009 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Töö ja vaesus: hädavajaliku tervikliku lähenemisviisi väljatöötamine”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 1. septembril 2009. Raportöör oli Nicole PRUD'HOMME.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril–1. oktoobril 2009 (30. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 173, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 7.

1. Soovitused

Töötajate vaesus on nii töövõtjate kui ka mõnede füüsilisest isikust ettevõtjate jaoks mitmete omavahel seotud kriteeriumitega keeruline teema. Terviklik lähenemine peaks võimaldama vastu võtta tõhusaid mehhanisme väljakutsetega toimetulekuks.

1.1 Euroopa projekti keskne eesmärk peaksid olema kvaliteetsed töökohad kõikidele.

1.2 Vaeste töötajate küsimust peaks Euroopa sotsiaaldialogi raames regulaarselt käsitlema.

1.3 Tuleks kiiresti arendada välja analüüsivahendid, et õppida tundma olukorda Euroopa tasandil selle erinevustes, kuid ka ühispunktides.

1.4 Peaks uurima uusi viise sotsiaalkaitse ja tööhõive kombineerimiseks, mis võimaldaks tagada kõikidele töötajatele inimväärse sissetuleku ja looma neile sellega tingimused oma põhivajaduste rahuldamiseks (eluase, tervishoid, haridus neile endile ja nende lastele jne).

1.5 Kvaliteetsete töökohtade jaoks tuleks tagada tõhus väljaõpe ja täiendkoolitus. Eri tasanditel (riigi- ja piirkondlikul tasandil) tuleks võtta meetmeid sellise keskkonna loomiseks, millega välditakse noorte varajast õpingute poolelijätmist.

1.6 Tuleks jätkata tööd ja arutelusid seoses turvalise paindlikkusega, et leida uus tasakaal paindlikkuse (vajalik ettevõtetele) ja tõeliste turvalisust suurendavate vahendite vahel (töötajate

kaitse), mis takistaksid töötajate vaesuse suurenemist ja oleksid suunatud selle kõrvaldamisele.

1.7 2010. aasta, mille komisjon on kuulutatud vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise Euroopa aastaks, peaks olema võimalus tõsta teadlikkust ja mobiliseerida tegevust kõnealuses valdkonnas Euroopa Liidu ja liikmesriigi tasandil.

2. Taust

2.1 ELis on tehtud vaeste töötajate kohta terve rida uurimistöid, ettepanekuid ja uuendusi, mis näitavad, et töö ei kaitse ilmtingimata vaesuse eest, eriti praeguses sotsiaal-majanduslikus kontekstis.

2.2 Komisjon rõhutas uutele riiklikele strateegiaaruannetele tuginevas teatises „Ettepanek: 2009. aasta ühisaruanne sotsiaalse kaitse ja sotsiaalse kaasatuse kohta”⁽¹⁾, kui oluline on vaeste töötajate ja kvaliteetsete töökohtade küsimus. Teatises määratletud teema ja konkreetsed probleemid on täielikult kooskõlas ELi murede ja aktiivseks kaasamiseks läbiviidud tegevusega. Tuleb üheaegselt võidelda nii vaesumise vastu kui ka toetada kvaliteetsete töökohtade loomist kõikidele.

2.3 Teema muutub veelgi olulisemaks kriisiolukorras, kus töötus suureneb oluliselt ja riigieelarvega seonduv pingev kasvab. Hetkeolukorrast tuleb siiski kaugemale vaadata ja kõnealust küsimust tuleb vaadelda praegustes erakorralistes tingimustes käsitlemist nõudva küsimusena, kuid ka struktuurilise küsimusena, mis on keskmises ja pikas perspektiivis sotsiaalkaitse ja tööpoliitika positiivsete ja soovitatavate arengute keskmises.

⁽¹⁾ KOM(2009) 58 lõplik.

2.4 Komisjon, kes on koostamas dokumenti töö ja vaesuse kohta, kuulutas 2010. aasta vaesuse ja sotsiaalse tõrjutusega võitlemise Euroopa aastaks. Nimelt elab peaaegu 80 miljonit inimest ELis (s.t 16 % elanikest) vaesuses. Neist paljud on töötavad vaesed. 8 % töötajatest elab allpool vaesuspiiri⁽¹⁾.

2.5 Komitee tõi arvamuses vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise Euroopa aasta (2010) kohta⁽²⁾ välja, et rahalise vaesuse tavapärase näitajale lisaks on vaja teisi vaesusenäitajaid, mis näitavad vaesuse püsivust ja seda, millest tegelikult ilma jäädakse, et nähtust täielikult arvesse võtta. Lisaks tehnilistele detailidele antakse võrdlustega, mis on nüüd tänu Euroopa tasandil kokkulepitud määratlusele võimalikud, selge ülevaade praegustest suundumustest.

3. Mõiste määratlus

3.1 Kasutades „vaese töötaja” mõistet, tuleb kõigepealt selgitada kahte mõistet: „töötaja” ja „vaene”. Töötaja vaesus sõltub ühelt poolt tema isiklikust sissetulekust, mille ta on omandanud oma töölepingu kestel (töötasust) ja teiselt poolt tema perekonna üldistest majanduslikest ressurssidest. Töö all mõeldakse individuaalset kutsetegevust. Vaesus tähendab, et leibkonna kogutulu ei ole piisav. Vahel võivad isikud, kes ei ole vaesed ja/või kes ei tundu vaesed, ootamatult vaeseks jääda.

3.2 Vaesust määratletakse leibkonna, kuid tööd üksikisiku tasandil. Seega ei tehta vahet kahel analüüsitasandil. Töötava elanikkonna vaesus sõltub kõigepealt tööhõive olukorrast ja üksikisikute töökohtade tingimustest ning seejärel leibkonnast, kuhu nad kuuluvad. See kahtlane hindamine toob kaasa raskusi. Inimene võib saada väga väikest palka, kuid mitte olla vaene (sest teiste pereliikmete sissetulekud on suuremad). Samas võib inimene olla vaene, kuigi tema palk on keskmise sissetuleku lähedane ja seda peetakse piisavaks ühiskonnas, kuhu ta kuulub. Mõned võivad olla mitteaktiivsed (töötud), kuid saada vaesusemäära kaugelt ületavaid toetusi. Samas võidakse töötada suure koormusega, kuid saada väga väikest palka ja pidada üleval mitut inimest, mistõttu langetakse allapoole vaesuspiiri.

3.3 Sellest tulenevalt tuleb vaeste töötajatega tegeleda nii tööhõivepoliitikas, sotsiaalabi-, sotsiaalkindlustus- kui ka perepoliitikas.

3.4 Euroopa tööhõivestrategia raames, mis on omakorda Lissaboni strategia osa, on vaeste töötajate arvu vähendamine muutunud üheks Euroopa Liidu prioriteediks. Seega tuli 2003.

aastal luua hindamis- ja võrdlusnäitaja. Ühenduse sotsiaalse kaasatuse protsessiga seoses teostatavate tööde raames võttis Euroopa Liidu sotsiaalkaitsekomitee 2003. aasta juulis vastu ühise näitaja, et hinnata vaeste töötajate osakaalu Euroopa Liidus ja mõningaid nende peamisi sotsiaaldemograafilisi omadusi.

3.5 Sotsiaalkaitsekomitee määratluse alusel on vaene töötaja isik, kes on vaatlusaasta jooksul peamiselt töötanud (töövõtja või füüsilisest isikust ettevõtjana) ja elab leibkonnas, mille kogusissetulek on alla 60 % riigi keskmisest sissetulekust. Isikul pidi olema töökoht enam kui pool aastast. Täpsemalt määratleb töötajate vaesuse riski näitaja töötajana kõik isikud, kes töötasid vaatlusperioodi jooksul vähemalt seitse kuud kaheteistkümnest⁽³⁾.

4. Statistiline hinnang

4.1 Sotsiaalse kaitse ja sotsiaalse kaasatuse valdkonna Euroopa Liidu strateegia ühiste eesmärkide raames avaldas komisjon 2008. aasta lõpus aastaaruande sotsiaalsuundumuste kohta liikmesriikides (vt lisa)⁽⁴⁾. Seal selgub, et 2006. aasta lõpus ohustas vaesus 16 % eurooplastest. 8 % Euroopa Liidu töötajatest elasid allpool vaesuspiiri. Arvud varieeruvad 4 % või vähema (Tšehhi Vabariik, Belgia, Taani, Holland ja Soome) ning 13 % või 14 % (vastavalt Poola ja Kreeka) vahel⁽⁵⁾. Töötajate vaesus on seotud madalate palkade (määratletud kui palk, mis jääb alla 60 % mediaanpalgast), madala kvalifikatsiooni, ebakindla töö, mõnede füüsilisest isikust ettevõtjate madala tasustamise ja osalise tööajaga töötamisega, mis ei ole tihti vabatahtlik. Sellist tüüpi vaesus on seotud ka leibkonna teiste liikmete majandusliku staatusega. Komisjon märgib, et lastega peredes ei ole ühe sissetulekuga peremudel piisav leibkonna vaesusest päästmiseks.

4.2 Suhtelise rahalise vaesuse näitajat on tihti kritiseeritud, sest see ei käsitle tegelikult erinevaid vaesustumise olukordi. Sissetulekuvaesus on muidugi vaid üks vaesuse aspekt. Euroopa Liidus on arendamisjärgus teisi näitajaid, mis annavad vaesusest erineva ja täiendava pildi.

⁽³⁾ Täpsema teabe ja sellest lähtuvate arengute jaoks vt Guillaume Allègre „Vaene töötaja ELis: ettevalmistav võrdlusanalüüs” („Working poor in the EU: an exploratory comparative analysis”), OFCE töödokument nr 2008-35, november 2008. Sophie Ponthieux „Töötavad vaesed statistika kategooriana. Metoodika raskused ja aktiivse sissetulekuga vaesuse mõiste”, INSEE töödokument nr F0902, märts 2009.

⁽⁴⁾ 2008. aasta ühisaruanne sotsiaalse kaitse ja sotsiaalse kaasatuse kohta: http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/joint_reports_en.htm.

Vt kõik avatud koordineerimise meetodi töödest pärit andmed ja teemad: http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/the_process_en.htm. Hiljutise Euroopa perspektiivi, mõne ELi liikmesriigi olukorra kirjelduse ja probleemide kohta vt Hans-Jürgen Andreß, Henning Lohmann *The Working Poor In Europe. Employment, Poverty and Globalization*, Cheltenham, Edward Elgar, 2008.

⁽⁵⁾ Tuleb täpsustada, et rahalist vaesust mõõdetakse riiklikul tasandil. Euroopa vaesuspiiri puhul oleks riikide järjestus täiesti teistsugune.

⁽¹⁾ Eurostat, Statistics in focus, 46/2009.

⁽²⁾ EMSK 29. mai 2008. aasta aramus „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise Euroopa aasta (2010) kohta”, raportöör: Krzysztof Pater, kaasraportöör: Erika Koller (ELT C 224, 30.8.2008).

4.3 Rahalise vaesuse mõõtmisvahendite kõrval arendatakse ka teisi vaesuse mõõtjaid, mis on seotud elutingimustega. Euroopa tasandil mõõdetakse näiteks materiaalselt puudust (vt lisa). Näitajas võetakse arvesse nende isikute osakaalu, kes elavad leibkondades, kus puudub vähemalt kolm järgmisest üheksast elemendist: 1) võime katta ootamatuid kulutusi, 2) üks nädal puhkust aastas, 3) võime tasuda oma laene, 4) vähemalt üle päeva üks eine liha, kana või kalaga, 5) kohase soojustusega eluase, 6) pesumasin, 7) värvi televiisor, 8) telefon, 9) isiklik auto. Loomulikult on kõik need elemendid materiaalsete tingimuste näitajana vaieldavad. Nende kokkupanemine annab aga huvitava pildi. Puuduse määras esineb suuri erinevusi, ulatudes 3 %-st Luksemburgis kuni 50 %-ni Leedus. Need erinevused on palju suuremad kui rahalised erinevused (10 %-st kuni 21 %-ni).

4.4 Materiaalse puuduse alusel reastatuna muutub liikmesriikide järjestus radikaalselt. Aga sel juhul on tegemist vaesusega üldiselt, mitte ainult vaeste töötajatega. Varsti peame suutma näidata, milline on iga liikmesriigi vaeste töötajate olukord materiaalse puuduse kontekstis. Põhimõtteliselt ei ole töötajate vaesus ainult madala sissetuleku probleem, vaid ka elukvaliteedi (töö-, pere- ja sotsiaalne elu) küsimus.

5. Töötajate vaesuse tegurid

5.1 Esimene töötajate vaesuseni viiv tegur on töötaja staatuse ebakindlus. Paljud sidusrühmad, sh Euroopa Ametiühingute Konföderatsioon ja Euroopa ametiühingud, on mures kasvava ebakindluse pärast tööturul. Üle 19,1 miljoni tähtajalise töölepingu⁽¹⁾ ja ligikaudu 29 miljonit vale-FIEt (peamiselt ehitussektoris) moodustab kokku ligikaudu 48,1 miljonit töötajat, kelle staatust iseloomustab teatav ebastabiilsus. On selge, et need inimesed moodustavad sama riigi piires väga mitmekülgse rühma ning veelgi enam eri riikide vahel. Probleemi suurust tuleb aga mõõta kümnete miljonite töötavate inimestega, kes on silmitsi teatud ebakindlusega, mis võib viia töötajate vaesuseni.

5.2 Tööandjad rõhutavad töötajate vaesuse küsimuse keerukust, tuues eelkõige esile seose vaesumise ohu ja haridustaseme vahel. Haridus- ja koolitussüsteemid peaksid olema tõhusamad ja õiglasemad. Lisaks on ülioluline muuta töö tasuvaks⁽²⁾, st tagada tõhus tasakaal maksusüsteemide ja sotsiaalkindlustussüsteemide vahel.

⁽¹⁾ European Union Labour Force Survey-Annual results 2008; http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-09-033/EN/KS-QA-09-033-EN.PDF

⁽²⁾ Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee uuring „Töötamise tasuvaks muutmine”, kus käsitletakse maksusüsteemide ja sotsiaalkindlustuse vastastikust mõju. Vt ka EMSK arvamus „Sotsiaalkaitse: töötamise tasuvaks muutmine”, raportöör Donna St Hill (ELT C 302, 7.12.2004).

5.3 Töötajate vaesus põhineb töö madalal tasustamisel (mis ei ole tihti vastavuses täidetud tööülesannetega) ja peremudeli muutustel. Peremudelite arengut, mis mõjutab eri liikmesriike eri määral, iseloomustab kõikjal kasvav ebastabiilsus, mis on tingitud üha sagedematest lahkuminekutest ja üha suurenevast arvust ühe lapsevanemaga peredest, kus on üks töötav inimene ja millel on seega suurem oht vaesusesse langeda. Komisjoni dokumendis „2007. aasta ühisaruanne sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse kohta”⁽³⁾ osutati juba, et kuigi töö on parim vahend vaesusega võitlemiseks, ei saa see olla ainus vahend. Seega on vaja võtta või jõustada solidaarsusel põhinevaid meetmeid perekondade, naiste, noorte, üliõpilaste, puuetega inimeste, vanurite, sissetöötajate, kõige haavatavamate rühmade jaoks. Muuhulgas tuleb rõhutada, mil määral määrab töötajate vaesus laste vaesuse.

5.4 Transpordi-, eluaseme-, tervishoiu- jt kulude tõus kipub samuti töötajaid nõrgestama. Kõige enam puudutab nimetatud kulude tõus miinimumpalga lähedast palka teenivaid ja alamkeskklassi töötajaid, kuna nad asuvad tihti tööhõivepiirkondade äärealadel.

5.5 Töötajate vaesus võib olla inimese madala pädevus- või väljaõppetase, kohase palgaga töö jaoks nõutavate pädevuste puudumise või ebasobivate töötingimuste tagajärg. Haavatavad rühmad on tihti eakad inimesed, noored, naised, suured pered, puuetega inimesed, varakult kooli pooleli jätnud inimesed ja sissetöötajad. Seega on oluline tagada kõigile puuetega inimestele kohandatud vastuvõtutingimused töökohas ja igale lapsele hea algus eluks esimeste kooliaastate kaudu, aga tegeldes samas ka kooli pooleli jätmise probleemiga, mille määr on veel liiga kõrge (Euroopas praegu 15 %).

5.6 Sügavamal tasandil on töötajate vaesus väga tihti vaeg-
tööhõive tulemus. Töötajate vaesus on nii töövõtjate kui ka mõnede füüsilisest isikust ettevõtjate jaoks mitmete omavahel seotud kriteeriumitega keeruline teema. Väljakutsetega toimetulekuks tõhusate mehhanismide leidmiseks tuleb võtta terviklik lähenemine. Ilma majanduskasvu ja globaliseerumisega kohanemisele (ja praeguse kriisiga toimetulekule) suunatud üldise poliitika ei saa olla tõhusaid kavasid töötajate vaesusega võitlemiseks.

6. Ettepanekud terviklikuks lähenemisviisiks töötajate vaesuse tõrjumiseks

6.1 Eelkõige tuleb töötajate vaesuse vastu võitlemisel mõelda makromajanduslikes terminites. Dünaamikat ei saa korralikult kontrollida ühekordsete meetmetega, eriti kriisiolukorras. Tööhõive ja füüsilisest isikust ettevõtja tegevus, täpsemalt kvaliteetne tööhõive kõigi jaoks, peab olema kõigi Euroopa institutsioonide prioriteet.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/sps/joint_reports_en.htm#2007

6.2 *Usaldusväärset näitajad:* ühiste usaldusväärsete näitajate väljatöötamine vaeste töötajate jaoks peab jätkuma. Euroopa investeeringud ja avatud koordineerimise meetod on juba võimaldanud suuri edusamme. Tuleb siiski minna veel kaugemale ja täiendada teadmisi veel täielikumate andmete põhjal, võttes samal ajal arvesse vaeste töötajate osakaalu, vaesuse intensiivsust ja vaeste vahel jaguneva sissetuleku ebavõrdsust (riigi sees ja riikide vahel).

6.3 Tehnilisest vaatenurgast on statistiliste küsimuste puhul vaja riikide lävendil põhinevaid riiklikke andmeid ja ka Euroopa lävendil põhinevaid täiesti Euroopa andmeid. See võimaldaks lisaks tänasel päeval ainsa olemasoleva näitaja põhjal sätestatule kategoriseerida muudel alustel ja omada muid visioone.

6.4 *Õiglane ja inimväärne tasu, mida toetab tugevdatud sotsiaalne dialoog:* töötajate vaesust tuleb tõrjuda ka ambitsioonika palgapoliitikaga. Tuleb toetada ja mitmekordistada algatusi, millega üritatakse pöörduda süsteemi juurde inflatsioon + asjakohane osa tootlikkuse kasvust. Sellega seoses peavad palgaläbirääkimised kui sotsiaalse dialoogi alustala mängima kaalukat rolli võitluses töötajate vaesuse vastu. Sektori, riigi või Euroopa tasandil ei ole tõelist rahalist mõju ettevõtete jaoks, kui läbirääkimised kulgevad edukalt ja seega ei maksta preemiat tõelise sotsiaalse dialoogi eest. Inimväärset tööd puudutavaid edusamme tehakse sotsiaalse dialoogi, sotsiaalpartnerite investeeringute, ettevõtete vastutuse ning riigiasutuste stimuleerivate ja parandavate meetmete kaudu ning praegu pankade rolli abil VKEde suhtes. Võitlus deklareerimata töö vastu on määrav vahend võitluses töötajate vaesuse vastu. Ühelt poolt seetõttu, et see puudutab kõige haavatavamaid isikuid (sisserändajad, ebakindlas olukorras olevad inimesed), aga samuti seetõttu, et see võib viia peaaegu orjapidamiseni, mis on vastuolus põhiõiguste hartaga.

6.5 Ettevõtluse ja füüsilisest isikust ettevõtja tegevuse mehhanismid: paljud ettevõtjad ja füüsilisest isikust ettevõtjad on vaesed töötajad, eriti äri alustamise ajal. Tuleb luua toetusmehhanismid, sest paljud neist väikestest ja keskmise suurusega ettevõtetest hakkavad looma uusi töökohti. 80 % majanduskasvust tuleb väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete sektorist, aga paljud ettevõtjad lepivad väikese palgaga või loobuvad

oma äri loomise alguses sellest üldse, seades nii oma perekonna vaesusesse langemise ohtu.

6.6 *Kohandatud koolitussüsteemid:* elukestev õpe eelkõige madalama kvalifikatsiooniga töötajate jaoks on peamine tingimus pädevuste parandamisel ja töötajatele õiglase ja inimväärse palgaga töökohtade tagamisel.

6.7 *Kohandatud sotsiaalkaitse:* võitlus töötajate vaesuse vastu toimub toimivate meetmete ratsionaliseerimise kaudu. Sotsiaalteenuseid peab olema võimalik tõhusamalt kombineerida uute lapsehoiu- ja tööalast liikuvust edendavate teenustega (nii nagu töö, peab ka liikuvus olema tasuta), mis võimaldab vaestel töötajatel leida uuesti hästi tasuv töö.

6.8 Kuna selgub, et mõnes riigis töötab märkimisväärne hulk kodutuid, siis tuleb koondada sotsiaaleluasemete ressursid ja anda prioriteet neile, kes töötavad, aga kellel on oht kaotada töö ja stabiilsus eluaseme halva kvaliteedi või puudumise tõttu.

6.9 *Töökeskonna ja tööga arvestamine:* kuna töötajate vaesus on konkreetselt olulisel määral seotud töötingimustega, siis on ülilooline tegeleda töökeskonnaga seotud aspektidega: vabatahtliku liikumise toetamine, subsideeritud toidule juurdepääs, eluasemetingimused, lapsehoiuteenused. Peale selle peaks tööd andval ettevõttel olema võimalik hinnata, milliste meetmetega saaks nende töölepingutesse lisada rohkem turvalisust ja kuidas nende töötajad võiksid edasi areneda ja tõsta oma kvalifikatsiooni.

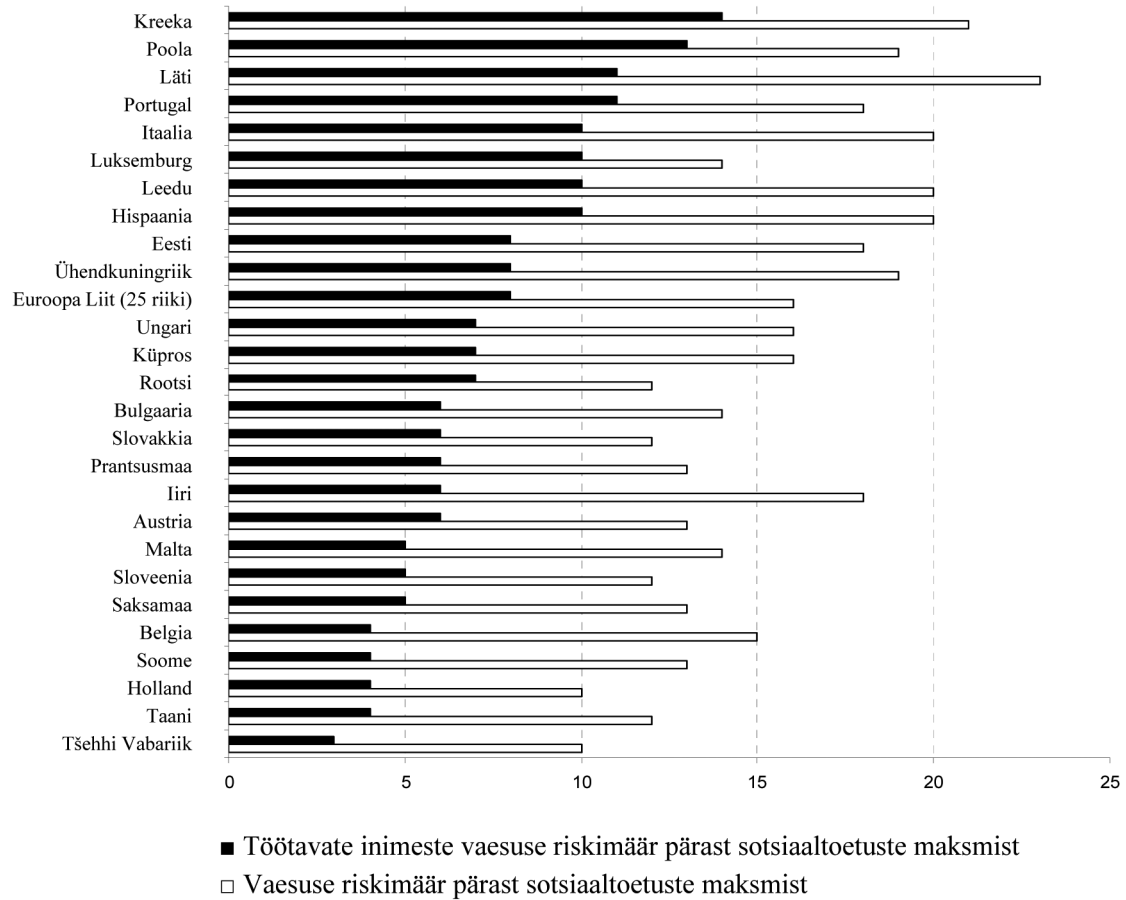
6.10 *Teavitamine ja mobiliseerimine:* vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise Euroopa aasta raames tuleb mobiliseerida avalik arvamus ja meedia. Vaeste töötajate nähtuse analüüsimine, rääkimine inimväärlikust alandavatest olukordadest, mida see nähtus endaga kaasa toob, ning Euroopa kodanike mobiliseerimine võib lõpetada viletsuse, kuhu mitmed töötajad on sattunud, ja aidata anda neile tagasi nende väärikus. Kaastunde asemel tuleb rääkida kvaliteetsete töökohtade leidmisest kõigi jaoks, et edendada eetilisel viisil Euroopa sotsiaalmudelit.

Brüssel, 30. september 2009.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Lisa

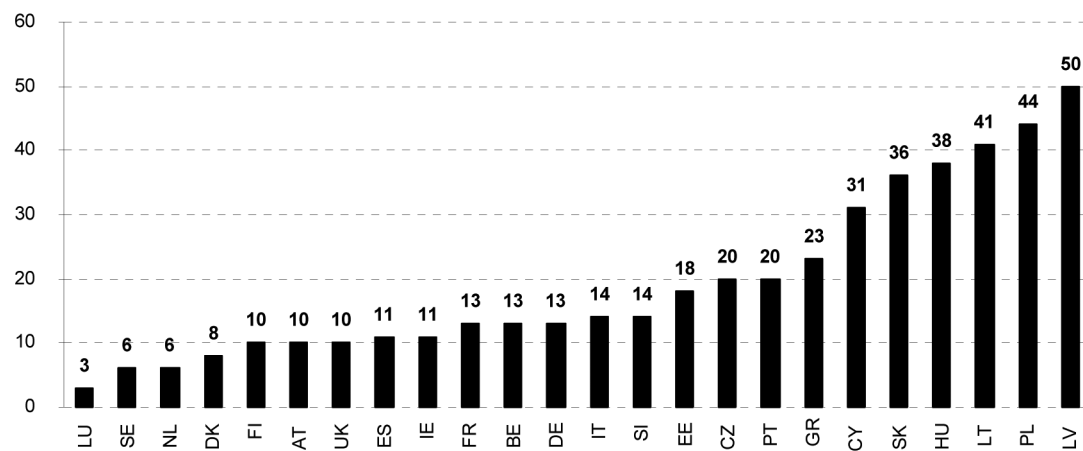
Joonis 1. Töötajate vaesus Euroopa Liidus 2006. aastal

Allikas: Eurostat / sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ühenduse statistika (EU-SILC).

Joonis 2. Materiaalne puudus Euroopa Liidus.

Nende isikute osakaal, kes elavad leibkondades, kus puudub vähemalt kolm loetletud üheksast elemendist (2006, %-des).

Allikas: Eurostat / sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ühenduse statistika (EU-SILC).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „De Larosière'i aruanne” (omaalgatuslik arvamus)

(2009/C 318/11)

Raportöör: **NYBERG**

23. märtsil 2009 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse teemal

„De Larosière'i aruanne”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühte-kuuluvuse seksioon võttis arvamuse vastu 11. septembril 2009. Raportöör oli Lars NYBERG.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril – 1. oktoobril 2009 (30. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 152, vastu hääletas 37, erapooletuks jäi 15.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Praeguses ulatuses finants- ja majanduskriisi ei ole rahuajal esinenud 1930ndatest aastatest saadik. Käesoleva arvamuse teema on siiski üksnes finantskriis ning võimalused, kuidas vältida juhtunu kordumist. Just see oli de Larosière'i rühma ülesanne, kelle aruannet komitee käesolevas arvamuses käsitleb. Antud küsimuste olulisus ilmneb muu hulgas selles, et komisjon on esitanud juba mitu ettepanekut, nt reitinguagentuuride, finantstegevuse erivormide ning finantsjärelevalve kohta, mis oli de Larosière'i rühma peateema.

1.2 Kriisi olulisim põhjus oli liiga suur likviidsus, mis de Larosière'i rühma sõnul tulenes osalt USA ekspansiivsest rahapoliitikast ja tasakaalu puudumisest maailmamajanduses, kõige selgemalt USA ja Hiina suhetes. Teine mõeldav seletus oleks komitee arvates, et tulude jagunemisel on toimunud nihe töötajate sissetulekutelt kapitalitulule. Tulude jagunemine on ebahühtlasem. Kõige jõukamad on pidanud leidma võimalusi oma suuremate sissetulekute investeerimiseks. Kuna tegelikud investeerimisvõimalused ei ole samas tempos kasvanud, on väärtpaperite hinnad tõusnud. De Larosière'i rühm on nn finantsmulli põhjalikult analüüsinud, kuid oleks vaja täiendavat analüüsi selle kohta, milliseid poliitilisi otsuseid oleks tulevikus tarvis.

1.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab üldiselt rühma esitatud 31 soovitusi, kuid soovib küsimust laiemalt vaadelda ning esitada kommentaare ja täiendusi.

1.3.1 De Larosière'i rühm teeb ettepaneku kehtestada pankadele nn headel aegadel kõrgemad ja nn halbadel aegadel madalamad kapitalinõuded. Kuna makromajanduslike kõikumiste

korral on majandusprognooside tegemine keeruline, võib antud ettepanek olla riskantne. Samal ajal näitab Hispaania eeskujul, et varieeruvatel kapitalinõuetel põhinev süsteem toimib. Komitee leiab seepärast, et kõnealuse meetme ajastamist tuleb enne selle rakendamist analüüsida.

1.3.2 Komitee leiab, et kõrgemad kapitalinõuded ja bilansiväliste meetmete läbipaistvus on hädavajalikud. Hispaania ametivõimud on kehtestanud bilansiväliste meetmete kohta väga karmid reeglid ning just Hispaania panku mõjutas kriis kõige vähem.

1.3.3 Termineid „bilansiväline” ja „eriotstarbel rajatud” on vahel väärtalt tarvitatud. Riskivarad on panga enda bilansist eemaldatud, et vältida kapitalinõudeid ja vahel selleks, et maksudest kõrvale hoida. Seda arvestades leiab komitee, et eeskirju tuleks karmistada.

1.3.4 Komitee leiab, et peamine nõue aruande järelmeetmetes peaks olema pangavarade riskifaktori suurem läbipaistvus. Komitee nõustub rühma seisukohaga, et pangad ja rahandusametused peavad riskifaktoriga varasid edasi müües alati säilitama osalise riski. Finantstootete riskid peavad olema selgelt esile toodud. Finantstooted peavad olema läbipaistvad, et usaldus finantsturu vastu taastuks. Komitee soovib ka siinkohal viidata Hispaaniale. Finantssektori uusi vahendeid ei tohi kasutada enne, kui rahandusametused on neid kontrollinud. Arutada tuleks selliste kontrollide sisseviimist. Tuleks otsustada, kas need kontrollid peaksid olema riiklikud või on vaja ühtset üleeuroopalist kontrollisüsteemi. Finantstegevuse piiriülesuse määra arvestades oleks otstarbekas ühtne süsteem.

1.3.5 Paralleelseks pangasüsteemiks nimetatakse laenuandmise erinevaid vorme, mis ei ole reguleeritud. Kõnealused uued finantstegevuse vormid on saanud areneda ilma reguleerimata, koguni ilma reservinõueteta. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõustub, et ka neid on vaja reguleerida. Aruandes kutsutakse üles koostama ühtsed eeskirjad, eri varade määratlused ning rakendama tugevamat kontrolli ka investeerimisfondidele. Sellega on lihtne nõustuda.

1.3.6 Vaja on karmimaid nõudeid pankade juhtimisele ja auditile. Komitee leiab, et audiitorite rolli ei ole de Larosièrè'i rühma pakutud lahendustes piisavalt rõhutatud. Toimiva auditi puhul oleks riskivarade levimist saanud piirata. Rahandusastuste juhatustel peab olema võimalik varade hindamisel auditit usaldada. Basel II läbivaatamisel tuleb kaasata ka audiitorite roll ja raamatupidamise vormid.

1.3.7 Aruandes antakse häid soovitusi soodustuste süsteemi kohta. Tegemist oleks mitmeaastase raamistikuga ning soodustused põhineksid tegelikel tulemustel, mitte ei oleks eelnevalt tagatud. Komitee leiab, et vajalik on üleminek lühinägelikkuselt pikaajalisele ettevaatamisele, kus soodustuste aluseks ei oleks spekulatsioonid. Samamoodi toetab komitee finantstehingute maksustamise ideed ja sellest saadava tulu võiks eraldada arenguabile. Täiendav nõue on, et soodustuste aluseks ei tuleks võtta üldist arengut, vaid seda, kas pank on oma tegevuses suutnud positiivselt erineda üldisest suundumusest. Lisaks sellele oleks soovitatav kehtestada soodustuste ülemäär, et vältida liialdusi, mis põhjustavad halvasti läbimõeldud riskide võtmist. Finantskriisist väljumisstrateegias peab olema sätestatud, et riigieelarvest finantsasutustele eraldatud tohutud summad tuleb maksta tagasi, selle asemel, et pöörduda tagasi suurte kasumite ja soodustuste juurde.

1.4 Finantsturu järelevalve oli de Larosièrè'i rühma peamine ülesanne. Komitee arvates on järelevalve võtmetähtsusega ka selleks, et ära hoida veel üht finantskriisi. Kuid järelevalve eeldab eeskirjade olemasolu. Seetõttu võib sama oluliseks pidada aruande esimeses osas tehtud ettepanekut eeskirju muuta ja karmistada.

1.4.1 De Larosièrè'i rühm nendib, et finantssüsteemi makrosaldatavuse järelevalveks on vaja Euroopa tasandi asutust, mis hoiataks finantsriskide eest. Tehakse ettepanek, et selle vastutuse võtaksid enda peale Euroopa Keskpank (EKP) ja Euroopa Keskpankade Süsteem (EKPS) ning see tuleks anda ülesandeks spetsiaalsele nõukogule. Ehkki kõnealuse nõukogu administratiivne seotus EKP-ga on iseenesest mõistlik, peaks järelevalve teostamise eest ametlikult vastutama EKPS. Järelevalve peab kindlasti hõlmama kõikide liikmesriikide finantssüsteeme ning EKPS peab määrama ka kõnealuse uue nõukogu juhtkonna.

1.4.2 Aruandes tehakse ettepanek luua kahes etapis uus mikrotasandi usaldatavusjärelevalve süsteem, spetsiaalsete ametitega pankade, investeerimisfondide ja väärtpaberiturgude järelevalveks. Teises etapis tuleks välja töötada ühtsed järelevalve põhieeskirjad ning kõrvaldada erinevused siseriiklikul kohandamisel. Selles etapis tuleks ühtlustada ka võimalikud sanktsioonid. Komitee leiab, et selle protsessiga ei ole põhjust viivitada ning tunnustab seetõttu komisjoni teatistes tehtud ettepanekut kogu mikrotasandi usaldatavusjärelevalve süsteem viivitatult välja töötada.

1.4.3 Komitee hinnangul võib piiriülese tegevusega pankade järelevalvega tegelevate riiklike järelevalveasutuste kolleegiumide haldamine olla keerukas, kui puudub piisav ühtlustamine. Erinevuste tõttu riiklike järelevalveasutuste eeskirjades oleksid kõnealused kolm ametiasutust tegelikkuses sunnitud osa järelevalvest üle võtma.

1.4.4 Nende uute asutuste juhatustesse ei peaks kuuluma üksnes pankurid, vaid iseenesestmõistetavalt ka ametiühingud, pangateenuste tarbijad ning ka Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kui kodanikuühiskonna esindaja.

1.5 Ülemaailmses plaanis osutatakse aruandes vajadusele tugevdada Basel II kokkulepet, rahvusvahelisi raamatupidamiseeskirju, reitinguagentuuride ülemaailmset reguleerimist, tuletisväärtpaberiturge, muuta finantssektori juhtimistavasid ning anda Rahvusvahelisele Valuutafondile (IMF) olulisem roll. Rühm soovib kõrvaldada võimaluse, et rahandusasutused siirduvad teatud jurisdiktsiooni alla seetõttu, et sealne finantssektor on nõrgalt reguleeritud. Mitmed rühma ettepanekud võeti vastu juba G20 Londoni tippkohtumisel. 1999. aastal loodud finantsstabiilsuse foorum (Financial Stability Forum – FSF) muudeti finantsstabiilsuse järelevalvenõukoguks (Financial Stability Board – FSB). Komitee loodab, et kõnealune asutus on läbi paiste ning et sellele eraldatakse piisavalt ressursse, pädevusi ja õigusi tegutseda. Komitee tervitab asjaolu, et Rahvusvahelisele Valuutafondile eraldatakse rohkem ressursse, kuid on kriitiline fondi esitatud nõuete suhtes, kus seatakse kahtluse alla Euroopa sotsiaalse mudeli olulisi osi. Seda olulisem on, et EL oleks Rahvusvahelises Valuutafondis üksmeelselt esindatud.

1.5.1 Finantsturu teemalistes aruteludes kasutatakse praegu mõistet „stressitest“, mis kujutab endast meetodit selle hindamiseks, kuidas riigi pangasüsteem finantsturu kriisiga toime tuleb. Praeguse finantskriisi taustal on lihtne mõista, kui olulised sellised testid võiksid olla. Samas tõstatub otsustava tähtsusega küsimus, kas testi tulemused peaks avalikustama. Kui Rahvusvaheline Valuutafond viib sellise testi läbi ning avaldab teabe, et riigi pangasüsteem ei tuleks kriisiga toime, võib kriisist saada fakt.

2. Sissejuhatus

2.1 Praeguses ulatuses finants- ja majanduskriisi ei ole rahuajal varem esinenud. 1939ndate aastate depressioon leidis aset ajal, mil maailma majandus ei olnud niivõrd integreeritud kui praegu. Siis tabas kriis peamiselt Ameerika Ühendriike ja Euroopat. Praegune kriis on suuresti ülemaailmne.

2.2 Finantssektoris alguse saanud kriis on kujunenud majanduskriisiks ja -languseks paljudes maailma piirkondades. Sellele järgneb ilmselt sotsiaalne kriis ja suur tööpuudus. Selle ulatus sõltub sellest, milline poliitika suudetakse kriisi lahendamiseks välja töötada. Selle kõrval on kujunenud välja poliitiline kriis, mis on kaasa toonud mitmete valitsuste tagasiastumise.

2.3 Käesoleva arvamuse teema on siiski üksnes finantskriis ning võimalused, kuidas vältida juhtunu kordumist. Üldise kriisi taustal on teema ulatus piiratud. See ei käsitle majanduskriisi ega meetmeid praeguse finantskriisi lahendamiseks, nagu näiteks riiklike vahendite eraldamine finantssektorile. Arvamuses käsitletakse tulevikku, eelkõige finantssektori järelevalvet.

2.4 Just see oli de Larosière'i rühma ülesanne, kelle aruannet komitee käesolevas arvamuses käsitleb. De Larosière'i rühm pidas vajalikuks oma ülesannet laiendada. Seda oli tarvis ammendava pildi andmiseks, et koostada paremini läbimõeldud ettepanekuid.

2.5 Praegune kriis sai alguse finantssektoris. Enne de Larosière'i rühma aruande avaldamist oli kriis saavutanud nii suure ulatuse, et Euroopa Komisjon esitas mitu õigusaktide muutmise ettepanekut. Neist olulisim on ilmselt reitinguagentuure käsitlev ettepanek. Finantstegevuse erivormide kohta on esitatud direktiivi ettepanek. 27. mai teatise käsitletakse de Larosière'i aruande seda osa, mis puudutab finantssektori järelevalvet. Teatise juurde kuuluva töödokumendi 1. lisa kohaselt on teatise ja de Larosière'i aruande vahel ainult viis erinevust. Neid erinevusi kommenteeritakse punktides 6.2.4, 6.3.1 ja 6.3.5. Komitee koostab eraldi arvamuse tulevaste konkreetsete õigusakti ettepanekute kohta. Isegi kui komisjon ei käsitle selles teatise ülejäänud osi de Larosière'i aruandest, leiab komitee, et need osad on finantssektori tuleviku jaoks väga olulised.

2.6 De Larosière'i aruande koostasid pankurid pankuritele ning ettepanekuid mõistma peaksid peamiselt komisjoni panganduseksperdid ja liikmesriikide rahandusministrid. Komitee avaldab toetust aruande 31 soovitusel, kuid leiab, et vaatevälja tuleks laiendada. Need, kes finantskriisi tegelikult tekitasid, ei saa üksipäini vastutada praeguste probleemide lahendamise eest. Finantsturu teenuste tarbijad on üksikisikud ja ette-

võtted, kes oma säästud sinna paigutavad ning sealt laenavad oma investeringute tarbeks. Finantsturu ülesanne on neid, st kodanikuühiskonda parimal viisil teenindada. Peale aruande üldise toetamise soovib komitee teha märkusi ja pakkuda välja täiendusi.

3. Finantskriisi põhjused

3.1 Likviidsuse ülejääk finantssektoris ei ajendanud keskpanga meetmeid võtma. Jälgiti üksnes hinnataset ja see ei õigustanud intressimäärade tõusu. Odava sularaha tõttu tõusid väärt-paberite hinnad. Selles, et likviidsus oli kriisi tekkimisel liiga suur, ei ole mingit kahtlust, nagu ka selles, et see on kriisi tagajärjel langenud liiga madalale tasemele. Otsustamine, milline on likviidsuse ja raha hulga sobiv tase tavatingimustes, on seevastu raske ülesanne. Komitee soovib viidata ka dilemmale, mis puudutab inflatsiooni ja raha pakkumise teatud mõõdu samaaegset kasutamist rahapoliitiliste näitajatena. Raha liiga ulatusliku pakkumise tulemusel peaks keskpank tõstma intressimäära taset. Kui inflatsioonitase on samal ajal madal, peaks tulemuseks olema intressimäära kärpimine. Kui raha pakkumist kasutatakse näitajana ka sellistes keerukates olukordades, tuleks komitee arvates arvestada võimaliku järelmõjuga reaalmajandusele.

3.2 Poliitilised otsused toetada eluaseme omamist ostja maksuvõimest sõltumata madalad laenukulud ja finantsasutuste välja töötatud uued eri väärt-paberite kombinatsioonid tõid kaasa kõrge riskitasemega laenude varjamise. Need väärt-paberid levisid maailma finantsturgudel, kuna USAs oli 2005–2006. aastal erasäästude tase lausa negatiivne. Komitee arutas seda küsimust 2008. aasta juulis⁽¹⁾. „Hiljutine kriis USA riskantsete hüpoteeklaenude turul näitas, et kinnisvarahindade kõikumine, millele lisanduvad kliendiriski pealiskaudse hindamise tavad osamaksete mittetasumise osas, mis on ebaproportsionaalselt kõrged võrreldes tagatiseks oleva kinnisvara väärtusega, võib tekitada piisavalt tõsiseid kriise, et kogu finantssüsteem kõikuma löüa. Seepärast tuleb iga ühenduse tasandi meetme puhul arvestada [...] kõnealust kogemust.”

3.3 Samal ajal tõi maailmakaubanduse tasakaalustamatus kaasa suure ülejäägi teatud riikides (eelkõige Hiinas), mille eest osteti USA riigi võlakirju. Uued keerukad väärt-paberite kombinatsioonid (sh kõrge riskitasemega laenud) andsid suurt tulu ning kogu finantsturg taotles üha kõrgemat tulu. Suurem hulk väärt-pabereid võimaldas uute laenude andmist, nii et suurenes nende finantstehingute maht, mis põhinesid suurema riskitasemega väärt-paberitel. Uute keerukate väärt-paberite üheks eesmärgiks peeti seega riskide hajutamist. Suurenenud käive finantsturgudel jättis mulje pidevalt kasvavast tulust.

⁽¹⁾ ELT C 27, 3.2.2009, lk 18

3.4 Riskantset hüpoteeklaenu, mida oli raske edasi müüa pangasüsteemis, kombineeriti uute väärtpaberitega (väärtpaberistamine), mis võimaldas seda edasi müüa tänu sellisele süsteemile. Sellise olukorra pidurdas ja majanduskriisi vallandas asjaolu, et USAs algas 2008. aastal majanduslangus, millega kaasnes töötuse kasv. Paljud majaomanikud ei suutnud maksta oma intresse. Pangad olid sunnitud oma vara hinda kärpima ja seda müüma. Panga vara väärtus langes veelgi ja üha kiiremini. Usaldus vähenes.

3.5 De Larosièrè'i aruandes viidatakse mitmetele teguritele, mis seda võimaldasid:

- kõnealuse protsessi alguses toimus pangategevuse rahvusvaheline reguleerimine Basel I kokkuleppe raames, innustades praktikas bilansivälise riskide meetodit; seda korrigeeriti osaliselt Basel II kokkuleppes;
- selliste uute keerukate väärtpaberite plahvatuslik levik, millega kaubeldi üle leti, kusjuures riskid jäid nähtamatuks;
- rahandusametuste tegevuse reguleerimine põhines riskihindamisel, mida teostasid reitinguagentuurid;
- reitinguagentuurid andsid neile varadele, mis olid peaaegu väärtusetud, sama krediitvõimelisuse kui riigi võlakirjadele; agentuure rahastavad need finantsasutused, kelle väärtpabereid hinnatakse;
- rahandusametuste juhatused ja juhtkonnad ei mõistnud uute keerukate finantstoodetega seonduvaid ohte;
- puudulik reguleerimine ja puudulik kontroll ilma kooskõlastuseta ning tugev konkurents eri finantskeskuste vahel.

3.6 De Larosièrè'i aruandes võib leida kaudset kriitikat keskpankade kohta, kes ei rakendanud meetmeid likviidsuse erakordselt suure kasvu vastu.

3.7 Komitee soovib minna analüüsis veelgi kaugemale. Kasvav likviidsus oli osaliselt tingitud maailmamajanduse tasakaalustamatusest. See väljendub kõige selgemini USA ja Hiina vahelises suhtes: kaubanduse ülejääk Hiinas, kalduvus säästa 30–40 % sissetulekust haiguste ja pensioni jaoks ning kaubandusbilansi puudujääk USAs koos olematute säästudega. Teine mõeldav seletus, mida de Larosièrè'i rühm ei käsitle oleks komitee arvates see, et tulude jagunemisel on toimunud nihe töötajate sissetulekutelt kapitalitulule. Tulude jagunemine on ebaühtlasem. Mitte üksnes ILO, vaid ka OECD on öelnud, et selline areng tuleb pidurdada.

3.8 Kõige jõukamad on pidanud leidma võimalusi oma suuremate sissetulekute investeerimiseks. Kuna tegelikud investeerimisvõimalused ei ole samas tempos kasvanud, on väärtpaberite hinnad tõusnud. Praeguste probleemide kõnealuseid põhjuseid pole võimalik lahendada finantsturgude uue reguleerimise teel, kuna vajalikud on poliitilised otsused. De Larosièrè'i aruandes on nn finantsmulli põhjalikult analüüsitud, kuid oleks vaja täiendavat analüüsi selle kohta, milliseid poliitilisi otsuseid oleks tulevikus tarvis.

3.9 Kirjeldatud finantsolukord soodustas kahtlemata spekulatiivsete tehingute levikut, millel ei olnud midagi pistmist reaalmajanduse näitajate arenguga ning mille puhul ei arvestatud vastukaaluks kasutusele võetavate maksu- ja rahanduspoliitika rahvusvaheliste vahenditega, mis oleksid võinud levikut pidurdada. Finantsorganid ja rahvusvahelised organisatsioonid ei ole siinkohal võtnud arvesse paljude sotsiaallikumiste arvamusega. Viimased on korduvalt nõudnud regulatiivsete meetmete vastuvõtmist, millest üks olulisemaid on Tobini maks.

4. Poliitika ja reguleerimine

4.1 Vastavalt aruandele on kriis tingitud ebaõnnestumistest turgudel, ülemaailmsest tasakaalustamatusest, halvast reguleerimisest ja nõrgast järelevalvest. Kõiki neid probleeme ei ole võimalik lahendada reguleerimise teel, kuid hea reguleerimine on üks eeldus. Aruandes öeldakse, et kõigi probleemidega tuleb tegeleda, kuid kavandatud reguleerimise piisavuses võib kahelda. Lisaks sellele jääb aruande põhjal mulje kartusest, et suurem reguleerimine võib vähendada uuenduslikke lahendusi rahanduses. Komitee soovib siinkohal meenutada, et hüpoteeklaen ja nn väärtpaberistamine kujutavadki endast uuendusi rahanduses. Teatud uuenduste kuritarvitamine on praeguste finantsprobleemide põhjus. Reguleerimine võib vahel aidata leida uuenduslikke lahendusi rahanduses, nagu nt SEPA (ühtne euromaksete piirkond).

4.2 Aruandes tehakse ettepanek paremini kooskõlastada tegevust keskpankade ja turge reguleerivate poliitiliste organite vahel. Keskpangad peavad tegelema rohkem makromajanduslike analüüsidega, teostades finantsturgude paremat järelevalvet. Üldmainitu ning see, et Rahvusvaheline Valuutafond peaks pühendumisega rohkem järelevalvele, on komitee arvates hädavajalikud ettepanekud.

4.3 Aruandes öeldakse, et poliitiline reguleerimine ja isereguleerimine finantssektoris peavad teineteist täiendama. Kuna sisekontroll siiani ei toiminud, öeldakse, et isereguleerimise üle tuleb teostada järelevalvet. Sellega kustutatakse tegelikult piirid poliitilise reguleerimise ja isereguleerimise vahel.

4.4 Ka praktikas puuduvad piirid. Kokkulepetes Basel I ja Basel II kehtestavad pangad ise reeglid finantssektori jaoks. Kas pangad ja teised rahandusasutused suudavad neid reegleid täita, sõltub neist endist või riigist, juhul kui reeglid on kehtestatud õigusaktide kujul (Basel II kehtib EL-is alates 1. jaanuarist 2008, USA-s alates 1. aprillist 2010). Aruandes ei vaadelda tõsiselt neid organisatoorseid ja demokraatia puudujääke finantsturgudel, mida põhjustab isereguleerimine. Globaliseerunud turu puhul peaks keskseks teemaks olema see, kas poliitilistel organitel on piisavalt mõjuvõimu.

5. De Larosièrè'i rühma soovitus

5.1 Kapitalinõudeid pankade jaoks tuleks pidevalt suurendada. Kuna panganduse kriis on praegu olukorras, kus puudub krediit, peab selline suurendamine toimuma edaspidi. Seda peab komitee hädavajalikuks nõudeks, et edaspidi vältida olukorda, kus ühiskond peab pankade likviidsuse probleemide korral kapitaliga toetama. Komitee nõustub seisukohaga, et EL peaks kehtestama määratlused kapitalinõuete jaoks.

5.2 Kapitalinõuete muutmine vastavalt konjunktuurile. Aruande kohaselt peaksid keskpangad võtma arvesse mitte üksnes inflatsiooni, vaid ka raha- ja krediituri arengut üldiselt. Kui krediitid kasvavad liiga palju, peavad keskpangad olema valmis samal põhjusel korrasutama ka rahapoliitikat. Tehakse ettepanek kehtestada pankadele nn headel aegadel kõrgemad ja nn halbadel aegadel madalamad kapitalinõuded. Võttes arvesse seda, kui raske on teha majandusprognose, võib see olla riskantne. Kui nõudeid suurendatakse pärast mõnda aega kestnud häid aegu ja krediitikasvu, võib suurendamine pigem majanduslangusele kaasa aidata siis, kui head ajad hakkavad lõppema. Samal ajal näitab Hispaania eesküju, et varieeruvatel kapitalinõuetel põhinev süsteem toimib. Komitee leiab, et ajastamisega seonduvaid riske tuleb enne meetme rakendamist analüüsida.

5.3 Karmimad reeglid bilansiväliste meetmete kohta kõrgemate kapitalinõuete ja suurema läbipaistvuse näol. Hispaania ametivõimud on kehtestanud bilansiväliste meetmete kohta väga karmid reeglid ning just Hispaania panku mõjutas kriis kõige vähem.

5.3.1 Kui pangad rakendavad bilansiväliseid meetmeid, siis ühendatakse see kõige sagedamini finantsturul ühe, nimelt „eriotstarbel rajatud“ uuendusega. Nende eesmärk on sageli riskivarade eemaldamine pankade enda bilansist, et pankadele mitte ohtu seada. Maksude vältimine võib olla teiseks põhjuseks. Võttes arvesse seda, kui palju on neid vahendeid kuritarvitatud,

peab komitee hädavajalikuks nii „bilansiväliste“ meetmete süsteemi kui „eriotstarbel rajatud“ meetmete karmimat reguleerimist. Reguleerimise puhul on oluline silmas pidada, et nende meetodite abil ei oleks ettevõtetel võimalik varjata midagi oma tegevusest.

5.4 Pangavarades sisalduvad riskid peavad olema selgemalt väljendatud. Komitee arvates peaks see olema üks peamine nõue, kui komisjon kehtestab aruande järelmeetmetes loodetavasti tõelise läbipaistvuse pangavarade jaoks.

5.4.1 Aruandes käsitletakse väärtpaperistamist, tuletisväärtpaperiturge, investeerimisfondide ja nn paralleelset pangasüsteemi. Komitee soovib näha terviklikku lahendust, mille puhul ükski probleem, mis seonduv suurema riskitasemega väärtpaperitega, ei jää eri ettepanekute pädevusalast välja. Paralleelseks pangasüsteemiks nimetatakse laenuandmise erinevaid vorme, mis ei ole reguleeritud. Aruandes tehakse ettepanek laiendada neile (riskihajutamistfondidele, investeerimispankadele jms) Basel II kokkulepet. See näib olevat iseenesest mõistetav ning tuleks viivitamatult kehtestada. Kõnealused uued finantstegevuse vormid, mis sageli esinesid pangasüsteemi kõrval, on saanud areneda ilma reguleerimata, koguni ilma reservinõueteta. Aruandes kutsutakse üles koostama ühtsed eeskirjad, eri varade määratlused ning rakendama tugevamat kontrolli ka investeerimisfondidele. Sellega on lihtne nõustuda. Oleks soovitatav, et pankadel ja rahandusasutustel säiliks riskifaktoriga varasid edasi müües alati osaline risk.

5.5 Komisjon esitas 13. mail ettepaneku „Alternatiivsete investeerimisfondide valitsejad“, milles käsitletakse mitmeid uusi instrumente. Komitee koostab selle direktiivi ettepaneku kohta arvamuse hiljem. Juba 2006. aastal koostas komitee arvamuse investeerimisfondide teemalise rohelise raamatu kohta ⁽¹⁾.

5.6 Raamatupidamiseeskirjade osas teeb Rahvusvaheline Arvestusstandardite Nõukogu (IASB) ettepaneku muu hulgas kehtestada eeskirjad uute keerukate varade jaoks. Turuväärtusest lähtuv raamatupidamismeetod „mark-to-market“ halvendas kriisiolukorda veelgi. Kui varade väärtus langes, tehti nende kohta arvestuskanne päevakursi järgi. Kõnealuses raskes olukorras on varade väärtust veelgi alla surutud, oluliselt madalamale nende tegelikust väärtusest. Alternatiivmeetod – hinnata varasid nende ostuhinnast lähtuvalt – ei toimi samuti sellises olukorras. Selles valdkonnas on komitee arvates palju ruumi uuenduste jaoks.

⁽¹⁾ ELT C 110, 9.5.2006, lk 19

5.7 Tuleks küsida, mis mõte on varjatud riskidega varasid pangasüsteemis pidevalt edasi müüa? Võib-olla tuleks mõned instrumendid kaotada. Pankurid räägivad sageli uuenduste tähtsusest finantsturgudel. Kas see protsess on arenenud liiga kaugele? Komitee kutsub komisjoni üles vaatama läbi olemasolevad vahendid, nende väärtuse ja neis sisalduvad riskid ning tegema ettepanekuid vahendite võimaliku kaotamise kohta või alles jäänud vahendite määratluste kohta. Pangandus üksi ei saa kanda selle eest vastutust. Komisjon peab tegema ettepaneku otsuse vastuvõtmiseks Euroopa Parlamendis ja nõukogus. Finantstooteid ei tohiks muuta liiga keerukaks. Neis sisalduvad riskid peavad olema selgelt väljendatud. Finantstooted peavad olema läbipaistvad, et usaldus finantsturu vastu taastuks.

5.7.1 Komitee soovib ka siinkohal viidata Hispaaniale. Finantssektori uusi vahendeid ei tohi kasutada enne, kui rahandusamet on neid kontrollinud. Komisjon peaks oma ülevaates analüüsima Hispaanias ja teistes ELi riikides kasutatavate instrumentide vahelisi erinevusi. Sama ajal tuleks selliste kontrollide üldist kehtestamist arutada ning otsustada, kas need peaksid olema riiklikud või kas on vaja ühist kontrollisüsteemi. Finants-tegevuse piiriülesuse määra arvestades oleks otstarbekas ühtne süsteem.

5.8 Komitee nõustub rühma ettepanekuga pankadesisese riskijuhtimise kohta, et see oleks eraldi funktsioon, et seda tööd hinnataks kõrgelt ning et ei usaldataks sama palju riskide välis hinnanguid (reitinguagentuurid). Ettepanekut luua rahandusametute raames kriisihajamise meetmed võib loomulikult toetada. Otsustav küsimus on see, kas soovitud kõnealustes valdkondades jäävad üksnes soovitud. Kui kaugeleulatuv võib olla finantsettevõtete sisemine korraldus? Parim, mida on võimalik kõnealuses valdkonnas teha, on tagada järelevalveorganitele võimalus kontrollida korraldust ja avaldada kriitikat.

5.9 Kui kriisist sai fakt, tugevdasid paljud liikmesriigid ELi nõudeid pangagarantiide kohta hoiuste jaoks. Aruandes soovitakse eeskirjade ühtlustamist eesmärgiga muuta kaitse võrdseks ja piisavalt tugevaks kõigi pangaklientide jaoks. Tuleb lahendada teises riigis asuvate pangafiliaalide probleem, aga kuhu tuleks luua fondid nende tagatiste jaoks? Komitee nõustub selles küsimuses komisjoniga ja kutsub komisjoni üles esitama viivitamatult ettepanekuid uute ELi eeskirjade kohta pangagarantiide jaoks.

5.10 Vaja on karmimaid nõudeid pankade juhtimisele ja auditile. Juhtunu taustal on see hädavajalik nõue. Kas rahandusametute jaoks on olemas moraalinormid. Näib, et mõnedel juhtudel ei ole see mõju-

tanud tegelikku toimimist. Kui tegemist on isiklike kutseoskustega, siis on raske koostada konkreetseid ettepanekuid. Uute eeskirjadega ja teatud vahendite võimaliku turult kõrvaldamisega oleks pangajuhtimine lihtsam. Nende vahenditega, mille eesmärk on riskide varjamine, osutub pangajuhtimine keerulisemaks. Lisaks sellele leiab komitee, et audiitorite rolli ei ole de Larosière'i rühma pakutud lahendustes piisavalt rõhutatud. Toimiva auditi puhul oleks riskivarade levimist saanud piirata. Rahandusametute juhatustel peab olema võimalik varade hindamisel auditit usaldada. Basel II läbivaatamisel tuleb kaasata ka audiitorite roll ja raamatupidamise vormid. Samuti oleks väga positiivne, kui ajutiste komiteede loomise kaudu võimaldataks mõnedel sidusrühmadel hinnata finantsasutuste poliitikat ja vahendeid.

5.10.1 Soodustuste süsteemid, mille alusel hüvitatakse lühinägelikke riskantseid paigutusi, on pangajuhtkonna tegevuse üks oluline ajend. Aruandes antakse häid soovitusi soodustuste süsteemide kohta, sealhulgas, et nad kehtiksid mitme aasta kohta ja põhineksid tegelikel tulemustel ning et nad ei oleks eelnevalt tagatud. Komitee arvates on vajalik üleminek lühinägelikkuselt pikaajalisele ettevaatamisele, kus soodustuste aluseks ei oleks spekulatsioonid. Samamoodi toetab komitee finantsehingute maksustamise ideed ja sellest saadava tulu võiks eraldada arenguabile. Täiendav nõue on, et soodustuste aluseks ei tuleks võtta üldist arengut, vaid seda, kas pank on oma tegevuses suutnud positiivselt erineda üldisest suundumusest. Lisaks sellele oleks soovitatav kehtestada soodustuste ülemäär, et vältida liialdusi, mis põhjustavad halvasti läbimõeldud riskide võtmist.

5.11 Reitinguagentuuride osas soovitatakse teha Euroopa Väärtpapierijärelevalve Komiteele ülesandeks nende agentuuride litsentseerimine. Komisjon on juba esitanud reitinguagentuuride kohta määruuse ettepaneku. Komitee koostas arvamuse kohta ettepaneku, milles ta toetab komisjoni ettepanekut⁽¹⁾. Aruandes öeldakse, et reitinguagentuuride rahastamine tuleks üle vaadata. Komitee on seisukohal, et juba nüüd on võimalik kindlalt väita, et rahastajaks ei saa olla need, kelle krediitvahendeid reitinguagentuurid hindavad.

6. Järelevalve

6.1 Finantsturu järelevalve oli de Larosière'i rühma peamine ülesanne. Komitee arvates on järelevalvel võtmetähtsus küsimuses, kuidas veel üht finantskriisi ära hoida. Kuid järelevalve eeldab eeskirjade olemasolu. Seetõttu võib sama oluliseks pidada aruande esimeses osas tehtud ettepanekut eeskirju muuta ja karmistada.

(1) ELT C 277, 17.11.2009 (ECO/243 – Reitinguagentuurid)

6.2 Euroopa järelevalvesüsteem makrotasandil

6.2.1 Aruandes kritiseeritakse praegust järelevalvet liigse keskendumise pärast üksikutele rahandusasutustele ja tehakse ettepanek tõhustada selle asemel järelevalvet kogu finantsüsteemi üle. Vastutus selle eest soovitakse määrata Euroopa Keskpangale ja Euroopa Keskpankade Süsteemile. Kui järelevalve peab toimuma piiriülesest (rahandusasutused, mille filiaalid asuvad teistes riikides) on vajalikud siduvad vahendusemehhanismid.

6.2.2 De Larosière'i rühm nendib, et finantsüsteemi makrosaldatavuse järelevalveks on vaja ametlike volitustega Euroopa tasandi asutust, mis hoiataks finantsriskide eest. EKP/EKPS raames tuleks luua spetsiaalne sõltumatu nõukogu/juhatus (European Systemic Risk Board), kelle ülesanne see on. Sellesse peaksid kuuluma peale keskpankade ka kolm ametiasutust, kes võiksid tegeleda järelevalvega mikrotasandil. Komitee leiab, et praegu on ebatõenäoline, et mõnel asutusel oleksid makrotasandil järelevalve teostamiseks vajalikud teadmised olemas. Need teadmised tuleb seetõttu üles ehitada, et toetada kõnealust nõukogu. De Larosière'i aruandes märgitakse ka, et üldiste riskide tekkimisel finantsüsteemis tuleb komisjonilt abi paluda.

6.2.3 Komitee toetab ECOFINi ja Euroopa Ülemkogu täienudusi komisjoni ettepaneku kohta, mis avaldati 27. mai teatistes, vastavalt millele peaks EKP üldnõukogu kuuluma Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukokku (ESRN) koos vaatlejatena osalevate riiklike järelevalveorganitega, igal riigil peaks olema üks hääl ning võimalikud soovitusel tuleks teha ECOFINi kaudu. Euroopa Ülemkogu tegi isegi ettepaneku, et ESRNi esimees tuleks valida EKP üldnõukogu poolt. Komitee toetab ettepanekut, kuna kõik 27 liikmesriiki kuuluvad kõnealusesse nõukogusse. Euroopa Ülemkogu soovib, et uutel Euroopa järelevalveasutustel oleksid ka volitused teostada reitinguagentuuride järelevalvet. Komitee toetab ettepanekut, mis on reitinguagentuuride kohta käiva direktiivi ettepaneku raames toimunud arutelu tulemus, kuid soovib juhtida tähelepanu sellele, et see vastutus saab olla neist kolmest asutusest ainult ühel.

6.3 Euroopa järelevalvesüsteem mikrotasandil

6.3.1 Igapäevase järelevalve jaoks soovitakse tugevdada kolme olemasolevat komiteed, mis tegelevad pankade, kindlustusseltside ja väärtpaberiturude kontrollimisega, muutes need ametiasutusteks. Reguleerimine nendes kolmes valdkonnas on niivõrd erinev, et nende ühendamine üheks ametiasutuseks ei ole aktuaalne.

6.3.2 Tehakse ettepanek, et nendes uutes ametiasutustes oleks esindatud üksnes finantssektor. Nagu juba rõhutatud, on komitee arvamusel, et finantsstegevus ei puuduta üksnes neid, kes otseselt finantsstegevuses osalevad. On oluline, et ametiasutuste tegevuses osaleksid ka töötajate organisatsioonid. Samuti peaks panga-, kindlustus- ja väärtpaberitega seonduvate teenuste tarbijatel olema võimalus ametiasutuste tegevuses osaleda. Siinkohal võib tuua võrdluseks Barack Obama valitsuse ettepaneku USA-s. Seal rajatakse eraldi nõukogu pangaklientide jaoks, kes tegevust jälgivad. Komiteele kui kodanikuühiskonna esindajale tuleks loomulikult teha ettepanek osaleda selles tegevuses.

6.3.3 Neile uutele ametiasutustele tehakse muu hulgas ülesandeks leida *erinevused* olemasolevate ELi eeskirjade *rakendamisel liikmesriikides*. Loomulik jätk peaks komitee arvates olema see, et komisjon teeb ettepaneku kohandada eeskirju nende erinevuste kõrvaldamiseks.

6.3.4 Aruandes öeldakse, et liikmesriikides peaks olema *pädevad järelevalveametid*, kes võiksid rakendada hirmutavaid karistusi. Komitee võib sellega üksnes nõustuda ning rõhutada, kui oluline on, et need ametiasutused oleksid pankadest ja finantsasutustest sõltumatud. Komisjoni kutsutakse üles koostama selle eesmärgi saavutamiseks ELi eeskirjad.

6.3.5 De Larosière'i rühm soovib, et riiklikud järelevalveorganid teostaksid igapäevast järelevalvet, kuid nimetatud kolm uut ametiasutust kehtestaksid normid ja kooskõlastaksid tegevuse. Riiklike ametiasutuste tegelikku sõltumatust tuleks kontrollida. Kui rahandusasutus tegutseb mitmes riigis, tuleb luua asjaomaste riiklike järelevalveorganite kolleegiumid. Seniste kogemuste taustal tehti teabevahetus riiklikele organitele kohustuseks.

6.3.6 Aruandes tehakse ettepanek arendada uut süsteemi mikrotasandil kahes etapis. Teises etapis tuleks välja töötada ühtsed järelevalve põhieeskirjad ning kõrvaldada erinevused sise-riiklikul kohandamisel. Selles etapis tuleks ühtlustada ka võimalikud sanktsioonid. Komitee leiab, et kõnealuse protsessiga ei ole põhjust viivitada ning tunnustab seetõttu komisjoni teatistes tehtud ettepanekut kogu mikrotasandi usaldatavusjärelevalve süsteem viivitamatult välja töötada.

6.3.6.1 Kolleegiumidel, kuhu kuuluvad asjaomased riiklikud järelevalveasutused, võib komitee arvates olla raske asju ajada, kui samal ajal ei ole arendatud välja vajalikku ühtlustamist. Erinevuste tõttu riiklike järelevalveasutuste eeskirjades oleksid kõnealused kolm ametiasutust tegelikkuses sunnitud võtma üle osa järelevalvest mitmes riigis tegutsevate rahandusasutuste üle.

6.3.6.2 Komitee toetab täielikult Euroopa Ülemkogu üleskutset Euroopa Komisjonile esitada konkreetseid ettepanekuid selle kohta, kuidas Euroopa Finantsjärelevalveasutuste Süsteem võiks kriisiolukorras täita järelevalveasutuste jaoks tõhusat koordineerijarolli, tunnustades samal ajal riiklike asutuste vastutust finantsstabiilsuse säilitamisel ja kriisiohjamisel seoses võimalike finantstagajärgedega ning keskpankade vastutusega eelkõige likviidsusabi andmisel kriisiolukorras.

7. Globaalne tasand

7.1 De Larosièrè'i rühm viitab sellele, et isegi globaalsel tasandil on tegemist finantssektori reguleerimise, järelevalvega ja kriisihaldamisega selles sektoris ning et selleks puudub raamistik. Rühm kutsub üles tõhustama Basel II kokkulepet ja rahvusvahelisi raamatupidamiseeskirju, reguleerima reitinguagentuure globaalsel tasandil, muutma juhtimisviisi finantssektoris ja suurendama Rahvusvahelise Valuutafondi osatähtsust. Rühm soovib kõrvaldada võimaluse, et rahandusasutused siirduvad teatud jurisdiktsiooni alla seetõttu, et sealne finantssektor on nõrgalt reguleeritud. Pankade järelevalveasutuste kolleegiumid on eriti olulised maailmapankade puhul.

7.2 Võib arvata, et ülemaailmses mastaabis on raske muutusi ellu viia. Mitmed rühma ettepanekud võeti vastu juba G20 Londoni tippkohtumisel. 1999. aastal loodud finantsstabiilsuse foorum (Financial Stability Forum) muudeti finantsstabiilsuse järelevalvenõukoguks (Financial Stability Board), suurendades selle liikmete arvu kõigile G20-riigile, kaasates Hispaania ja Euroopa Komisjoni ning selle vastutusvaldkondade arvu, tugev-

dades tühtlasi selle seost Rahvusvahelise Valuutafondiga. Need muudatused on igati kooskõlas de Larosièrè'i rühma soovitusetega. Senine foorum ei tulnud toime varase hoiatusega finantsüsteemi riskide eest praeguses kriisiolukorras. Komitee loodab, et muudatused suurendavad kõnealuse asutuse läbipaistvust ning et sellele eraldatakse piisavalt ressursse, pädevusi ja õigusi tegutseda. Samuti tuleb rõhutada, et suurem osa Londonis vastu võetud otsustest on veel ellu viimata.

7.3 Finantsturu teemalistes aruteludes kasutatakse praegu terminit „stressitest“, mis kujutab endast meetodit selle hindamiseks, kuidas riigi pangasüsteem finantsturu kriisiga toime tuleb. Praeguse finantskriisi taustal on lihtne mõista, kui olulised sellised testid võiksid olla. Samas tõstatub oluline küsimus, kas testi tulemused peaks avalikustama. Kui Rahvusvaheline Valuutafond viib sellise testi läbi ning avaldab teabe, et riigi pangasüsteem ei tuleks kriisiga toime, saab kriisist fakt. Sellised stressitestid peaksid siiski olema võimalikult avalikud ning neist võib saada oluline vahend riikide finantsüsteemide järelevalve valdkonnas.

7.4 Londoni tippkohtumisel võeti arvesse ka ettepanekut anda Rahvusvahelise Valuutafondi käsutusse rohkem raha akuutsete probleemidega riikide aitamiseks. Komitee tervitab kõnealust ettepanekut, kuid suhtub kriitiliselt Rahvusvahelise Valuutafondi nõudmistesse, vastavalt millele seatakse kahtluse alla olulised sotsiaalsed küsimused, mis on Euroopa sotsiaalmudelil peamise tähtsusega osad. Seda olulisem on, et Euroopa Liit oleks Rahvusvahelises Valuutafondis üksmeelselt esindatud.

Brüssel, 30. september 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Lisa

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse

Arutelu käigus lükati tagasi järgmised muudatusettepanekud, mis kogusid hääletamisel vähemalt veerandi antud häältest (kodukorra artikli 54 lõige 3).

Punkt 1.2

Välja jätta:

~~„Kriisi olulisim põhjus oli liiga suur likviidsus, mis de Larosière'i rühma sõnul tulenes osalt USA ekspansiivsest rahapoliitikast ja tasakaalu puudumisest maailmajanduses, kõige selgemalt USA ja Hiina suhetes. Teine mõeldav seletus oleks komitee arvates, et tulude jagunemisel on toimunud nihe töötajate sissetulekutelt kapitalitulule. Tulude jagunemine on ebahühtlasem. Kõige jõukamad on pidanud leidma võimalusi oma suuremate sissetulekute investeerimiseks. Kuna tegelikud investeerimisvõimalused ei ole samas tempos kasvanud, on väärtpaperite hinnad tõusnud. De Larosière'i rühm on nn finantsmulli põhjalikult analüüsinud, kuid oleks vaja täiendavat analüüsi selle kohta, milliseid poliitilisi otsuseid oleks tulevikus tarvis.“~~

Motivatsioon

Nagu raportöör mujal arvamuses ütleb ning kooskõlas de Larosière'i aruandega, on kriisil mitmeid põhjuseid, kuid ei ole mingeid tõendeid, et tulude jagunemise muutumine oleks üks neist. Ükski uurimus kriisi põhjuste kohta ei näita seda.

Hääletuse tulemus

Poolt: 68 Vastu: 121 Erapooletuid: 15

Punkt 1.3.3

Välja jätta:

~~„Termeid „bilansiväline“ ja „eriotstarbel rajatud“ on vahel väärtalt tarvitatud. Riskivarad on panga enda bilansist eemaldatud, et vältida kapitalinõudeid ja vahel selleks, et maksudest kõrvale hoida. Seda arvestades leiab komitee, et eeskirju tuleks karmistada.“~~

Motivatsioon

Nagu raportöör õigesti ka ütleb, on bilansiväliste meetmete peamine põhjus omavahendite säilitamine. Ei ole mingeid tõendeid selle kohta, et seda tehakse maksudest kõrvale hoidmiseks, mis oleks lisaks väga raske, isegi kui seda tehakse bilansiväliselt.

Hääletuse tulemus

Poolt: 65 Vastu: 125 Erapooletuid: 12

Punkt 1.4.4

Välja jätta:

~~„Nende uute asutuste juhatustesse ei peaks kuuluma üksnes pankurid, vaid iseenesestmõistetavalt ka ametiühingud, pangateenuste tarbijad ning ka Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kui kodanikuühiskonna esindaja.“~~

Motivatsioon

Asutuste juhatustesse ei kuulu ainult pankurid, vaid ka rahandusasutuste esindajad. Samuti ei ole õigustatud uute liikmete kaasamine, kuna see raskendaks uute asutuste töötamist. De Larosière'i aruande soovitusel 12 öeldakse selgelt, et uute asutuste juhatuse liikmed peavad olema sõltumatud spetsialistid.

Hääletuse tulemus

Poolt: 60 Vastu: 132 Erapooletuid: 8

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ühise põllumajanduspoliitika tulevik pärast 2013. aastat” (täiendav arvamuse)

(2009/C 318/12)

Raportöör: **Adalbert KIENLE**

24. veebruaril 2009. aastal otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra rakenduseeskirja artikli 29 lõikele a) koostada täiendava arvamuse järgmisel teemal:

„Ühise põllumajanduspoliitika tulevik pärast 2013. aastat”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 2. septembril 2009. Raportöör oli Adalbert KIENLE.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril 2009 ja 1. oktoobril 2009 (30. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 167, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 13.

1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee roll ÜPP edasiarendamise protsessis

1.1 Komiteel on hea traditsioon tegeleda ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) eesiseisvate reformidega põhjalikult ja varajases järgus, kui võimalik, enne Euroopa Komisjoni teatiste või seadusandlike tekstide esitamist. Euroopa Komisjoni taotlusel 2007. aastal koostatud ettevalmistava arvamusega „Ühise põllumajanduspoliitika praeguse olukorra hindamine ja selle tulevik pärast 2013. aastat”⁽¹⁾ oli komitee lausa esimene Euroopa Liidu institutsioon, kes esitas põhjalikuma käsitluse ühise põllumajanduspoliitika tuleviku kohta.

1.2 Nii Prantsusmaa eesistumise ajal 2008. aasta teisel poolaastal kui ka Tšehhi eesistumise ajal 2009. aasta esimesel poolaastal püüti edendada arutelu ÜPP edasise kujundamise üle pärast 2013. aastat, ent need püüdlused on seni jäänud tulemusteta. Eelkõige seetõttu, et põllumajandusministrite nõukogu vältis seni sisu ja meetodite formaalset kindlaksmääramist, peab komitee ilmtingimata vajalikuks praegu ajakohase täiendava arvamuse koostamist oluliste päevakajaliste arengute kohta. See võiks 2008. aasta „Ühise põllumajanduspoliitika praeguse olukorra hindamise” järel olla sillaks aruteluga ÜPP tuleviku üle pärast 2013. aastat. Lisaks peab komitee vajalikuks veel ühe, põhjaliku arvamuse koostamist ÜPP kogu teemadekompleksi kohta.

1.3 Pärast põllumajandusministrite nõukogu otsust ÜPP „tervisekontrolli” kohta novembris 2008 on põllumajandusturgudel aset leidnud osalt drastilised hinnalangused. Eriti dramaatiline on piimahinna langus. Komitee arvates on vajalik veelkord üle kontrollida turvaabinõud, sealhulgas veel olemasolevad koguselised piirangud, sellest aspektist, kas need on sobivad selliste olukordade pehmendamiseks.

2. Lähtetingimused ÜPP edasiarendamiseks pärast 2013. aastat

2.1 2005. aasta ÜPP reformiga seoti põllumajanduslikud otsetoetused suures osas tootmisest lahti, mõningates liikmesriikides jaotati need ka täielikult või osaliselt piirkondlikult ümber. Otsetoetuste kõrval moodustavad ELi põllumajanduspoliitika teise olulise samba maaelu arengu meetmed (EAFRD). Otsetoetustega püüeldakse „multifunktsionaalsuse” vaimus nii konkurentsivõimelise kui ka sotsiaalselt ja keskkonnavalaselt säästliku põllumajanduse suunas.

2.2 Euroopa tarbijate kindel ja suhteliselt soodsate hindadega varustamine toiduainetega tundus mitmete aastakümnete jooksul iseenesestmõistetava ja probleemituna. Järgmisteks aastakümneteks ennustatakse aga siiski ülemaailmset hinnatõusutrendi, seda nii põllumajanduslike kui ka mittepõllumajanduslike toorainete (nt toornafta) osas. Samas arvestatakse ka hindade märkimisväärselt suureneva volatiilsusega.

2.3 Oluliste põllumajandustoodete tootjahindade ekstreemseid kõikumisi viimase kahe aastate jooksul – viimati olid ekstreemselt madalad nt piima ja teravilja hinnad – tuleb käsitleda äratushelinana. Tulevikus muutub taas olulisemaks kindla toiduainetega varustatuse sotsiaalne mõõde, seda eelkõige madala sissetulekuga inimeste jaoks. Seda ka seepärast, et põllumajandusturud on reeglina eriti tundlikud hinnakõikumiste suhtes, mis võivad avaldada negatiivset mõju varustusstabiilsusele ja põllumajandusettevõtetele. Pealegi esineb toiduainete tarneahelas ilmselgelt märkimisväärselt tasakaalustamatust. Kontsentreeritud jaekaubandusest lähtuvalt tekib tugev majandusurve põllumajanduslikule esmatootmisele ja töötlemise etappidele. On tekkinud arutelu selle üle, kas põllumajanduslikul etapil saadakse õiglane osa toiduainete tarneahela kasumimarginaalidest.

⁽¹⁾ ELT C 44, 16.2.2008, lk 60.

2.4 Euroopa Liit ja selle liikmesriigid järgivad toiduohutuse, keskkonnakaitse, kliimakaitse ja loomakaitse osas kõrgeid eesmärke. See on Euroopa põllumajandusmudeli oluline osa. 2003.–2005. aastal ellu viidud ÜPP reformiga otsustati lahutatud tootmistoetused siduda alusstandarditest ja „headest põllumajandus- ja keskkonnatingimustest” kinnipidamisega (nn *cross compliance*). Lisaks sellele „baastasemele” pakutakse põllumajanduse keskkonnameetmeid, millel aga alates 2007. aastast puuduvad stiimulid. Põllumajanduse keskkonnapoliitiliste ja ühiskondlike eesmärkide saavutamiseks on vaja perioodiks pärast 2013. aastat edasi arendada toetuspoliitilist arhitektuuri. Komitee on korduvalt rõhutanud oma põhimõttelist seisukohta, et Euroopa põllumajanduse orienteerimine üksnes maailmaturu tingimustele või siis maailmaturu hindadele oleks vale tee.

2.5 Kirjeldatud eesmärkide ja ülesannete saavutamiseks on perioodil 2014–2020 vaja asjakohast rahastamist. Ühisele põllumajanduspoliitikale tehtud kulutuste osakaal ELi sisemajanduse koguproduktiga (SKP) võrreldes on praegu alla 0,4 protsendi. Püsiv ülesanne saab olema teavitada kodanikke, milliseid ühiskondlikult olulisi teenuseid toetatakse ühise põllumajanduspoliitika eelarvest. Põllumajandusele tehtud kulutuste osa ELi üldeelarves langeb perioodil 1993–2013 umbes 50 %-lt 33 %-le.

3. Arutelude ja otsuste eeldatav ajaline kulg

3.1 Nõukogus peeti Prantsusmaa ja Tšehhi Vabariigi eesistumise ajal esimesed arutelud ELi põllumajanduspoliitika kujundamise üle pärast 2013. aastat.

3.2 Sellest lähtuvalt paneb Euroopa Komisjon esimesed kaalutlused (teatis) pärast 2013. aastat aset leidva põllumajanduspoliitika kohta poliitilisele arutelule pärast uue koosseisu kinnitamist, ilmselt 2010. aasta sügisel. Seejuures tuleb arvestada veel ka esseeisvat „finantslääbivaatamist”. Õigusakti ettepanekute esitamist ÜPP kohta pärast 2013. aastat võib oodata 2011. aasta keskpaigaks. Parlament, nõukogu ja komisjon võiksid siis nende üle otsustada 2012. aasta esimesel poolel.

3.3 Lissaboni lepinguga saab Euroopa Parlament esmakordselt kaasotsustusõiguse ühise põllumajanduspoliitika valdkonnas. Parlamendi sellisel tugevdamisel on põhimõtteline ja positiivne mõju arutelule ÜPP edasiarendamise üle pärast 2013. aastat.

4. Suunised ÜPP edasiarendamise üle peetavaks aruteluks

4.1 Arutelu ÜPP edasiarendamise üle pärast 2013. aastat peab komitee arvates ka edaspidi põhinema multifunktsionaalse

põllumajanduse mudelil, mis on turule orienteeritud ja teenib samas ühiskondlikke huve. Alates 1992. aastast toimunud ÜPP reformidega on püütud tasakaalustada eesmärkide konflikti ühelt poolt rahvusvahelise turu avamise (märksõna: WTO Doha läbirääkimiste voor) ja teiselt poolt kõrgete ühiskondlike nõudmiste (märksõnad: ennetav tarbijakaitse, keskkonnakaitse ja loomakaitse) vahel. Niisuguse põllumajanduspoliitika jätkamine pärast 2013. aastat muudab jätkuvalt vajalikuks ÜPP piisava rahastamise.

4.2 Põllumajandusele otsetoetuste maksmise vahend jääb endiselt ÜPPs keskele kohale. Komitee arvates peab ÜPP püsijäämiseks tema funktsioon muutuma. Tasakaalustamise funktsioon turukorralduslike hindade alandamiseks väheneb. Teiselt poolt lisanduvad uued funktsioonid ühiskondlike teenuste ja avalike hüviste tagamisel. Seoses praeguse kriisiolekuga ja oodatavate hinnakõikumistega põllumajandusturgudel muutuvad olulisemaks stabiliseerimise ja varustuskindlusega seotud ülesanded. Seega saavad ÜPPst kasu ka tarbijad. Samuti tuleb paremini arvesse võtta kliimakaitse aspekte.

4.3 Põllumajanduspoliitika praegune kombinatsioon „esimesest ja teisest sambast” peaks põhimõtteliselt säilima, ent sambad tuleks omavahel veelgi paremini kooskõlla viia. Tuleks jälle rohkem tähelepanu pöörata ÜPP ühtsele rakendamisele liikmesriikides. Eelkõige tuleb täpsemalt määratleda toetusmeetmete põhjendused ja eesmärgipüstitused, milliseid eesmärke nendega järgitakse.

4.4 Komitee ootab, et pärast 2013. aastat võrdsustataks ajalooliselt tingitud erineva suurusega otsetoetuste summad ettevõtete ja liikmesriikide vahel. Seejuures tuleb välja töötada objektiivsed mõõdupuud, mis võtavad arvesse erinevaid struktuurilisi, looduslikke ja agrokliimaatilisi tingimusi. Lisaks tuleb silmas pidada suuri erinevusi maaelu arendamise meetmete rahaliste vahendite vahel eri piirkondades. Komitee arvates tuleb silmas pidada seda, et ühise põllumajanduspoliitika rakendamisel liikmesriikides ei tekiks järjest suuremaid erinevusi.

4.5 Pidades silmas suurt hinnalangust mõnel olulisel põllumajandusturul, ootab komitee mõjusaid samme, mis võimaldaksid tagada, et põllumajanduslikule etapile saab väärtusahelas osaks õiglane osakaal.

Lisaks ootab komitee järeltulevat, kuidas tulevikus kohandada turvaabinõusid põllumajandusturgude jaoks, arvestades ülemaailmse majanduskriisi olemust.

4.6 Komitee arvates tuleb jätkuvalt toetada protsessi põllumajandusettevõtete või siis põllumajandussektori kohanemiseks turu ja konkurentsi arenguga, näiteks toetades investeeringutega kvaliteedi parandamist ja toiduohutuse suurendamist või säästlikku ressursikasutust. Veelgi olulisem näib aga olevat põllumajandustootjate ja tootjaorganisatsioonide turupositsiooni parandamine. Tulevane ühine põllumajanduspoliitika peab hõlmama vahendeid, mis võimaldavad liikmesriikidel rahastada neid prioriteete piisava paindlikkusega.

4.7 Seal, kus põllumajandusettevõtete konkurentsivõimelisus on piirid, näiteks ebasoodsamates piirkondades ja mäestikualadel, tuleb need komitee arvates kõnealuste alade tulevase põllumajandusliku kasutamise huvides mõistlikult tasakaalustada. Piimaveiseid peetakse ELis ligikaudu 60 protsendi ulatuses ebasoodsamas olukorras olevates piirkondades, sealhulgas ligikaudu 25 protsendi ulatuses mäestikualadel. Nende pidamise näitel saab selgeks, et riikliku hinnatoetuse ja põllumajandusturgude muusuguse reguleerimise üks ülesannetest võib ebasoodsamates piirkondades kaasa tuua eriti tugeva majandussurve.

4.8 Maaelu arengu toetamisel tuleks rohkem arvesse võtta demograafilisi probleeme (nt infrastruktuuri ja kvalifitseeritud tööjõu olemasolu). Kui terveid tootmisharusid (nt suhkur,

piim, tubakas) ootab teatud traditsioonilistes tootmispiirkondades majanduslik kokkukukkumine, siis on tarvis erilisi kohandamismeetmeid. Samuti tuleks tähelepanu pöörata sotsiaalsetele aspektidele, näiteks tööohutusele.

4.9 On oht, et stiimulite ametlikul äralangemisel võivad põllumajanduse keskkonnameetmed kaotada kindla suuna. Selleks et põllumajandustootjad ka edaspidi neid toetusmeetmeid eelistaksid, nõuab komitee lisaks tekkinud kulude hüvitamisele ka põllumajandustootjate osutatavate keskkonnateenuste toimivat tasustamist. Selline tasustamine tuleb välja töötada ka põllumajandustootjate aktiivse tegevuse eest kliima- ja loomakaitses.

4.10 Nõuetele vastavus (*cross compliance*) võeti üldise kohustusena pindalatoetuste säilitamisel kasutusele esmalt vabatahtlikuna 2000. aastal ja kohustuslikuna alates 2005. aastast. Ühest küljest kritiseerib Euroopa Kontrollikoda liiga pealiskaudset käsitlust, ent teisest küljest on põllumajandustootjad ja kohalikud kontrolliasutused kritiseerinud liiga suurt halduskoormust. Komitee soovib ettevaatlikku edasiarendamist: iga ettepaneku puhul nõuetele vastavuse kriteeriumide loetelu muutmiseks tuleb täpselt uurida, kas see tõesti toob kaasa paranemise.

Brüssel, 30. september 2009.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 456. ISTUNGJÄRK 30. SEPTEMBRIL JA 1. OKTOOBRIIL 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „E-õiguskeskkonna Euroopa strateegia väljatöötamine” ”

KOM(2008) 329 (lõplik)

(2009/C 318/13)

Raportöör: **Jorge PEGADO LIZ**

3. mail 2008 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „E-õiguskeskkonna Euroopa strateegia väljatöötamine” ”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 9. septembril 2009. Raportöör oli Jorge PEGADO LIZ.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril - 1. oktoobril 2009 (30. septembri istungil) ühehäälselt vastu järgmise arvamuse.

1. Ettepanekud ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni teatist „E-õiguskeskkonna Euroopa strateegia väljatöötamine” selle õige ajastatuse tõttu ning selle koostamise ja esituse struktureerituse ja informatiivsuse tõttu, tänu millele komitee otsustas ka antud küsimuses koostada arvamuse, kuigi algselt seda temalt ei taotletud.

1.2 Peamised tegurid, mida tuleb arvesse võtta, on Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni vahel sõlmitud leping, mida on arvestatud justitsi- ja siseasjade nõukogu 28. novembri 2008. aasta otsuses kõnealuse valdkonna tegevuskava rakendamise kohta aastaks 2013, samuti soovitused algatuse ulatuse ja selle tulevase arengu kohta.

1.3 Selle taustal suhtub komitee rakendatavate meetmete suunistesse üldiselt positiivselt, eeldusel, et võetaks arvesse teatud tingimusi ja reservatsioone seoses kõnealuste meetmete arengu ja rakendamisega.

1.4 Komitee soovib juhtida tähelepanu eelkõige vajadusele määratleda korralikult e-õiguskeskkonna enda konkreetne ulatus, võttes arvesse uute infotehnoloogiate teisi rakendusi kodakondsuse ja üldisemalt avaliku halduse osas.

1.5 Komitee soovib samuti rõhutada õigusemõistmise – nn õiglase õigusemõistmise – ülimald eesmärke: tagada, et a) kiiduväärsed algatused lihtsustada ja normeerida seadusi ja menetlusi õigusemõistmisele juurdepääsu osas teenivad reaalselt avalikkuse huve üldisemalt ning majanduslike ja sotsiaalsete osalejate huve konkreetsemalt ning b) need algatused on juristide jaoks nii vastuvõetavad kui ka soovitud.

1.6 Komitee soovib väljendada muret võimaluse üle, et mõni selle valdkonna algatus võib kahjustada Euroopa kodanike põhiõigusi, eelkõige õigust andmekaitsele; komitee soovib tungivalt kõigi vastu võetud meetmete rakendamise puhul rangelt arvesse võtta rahvusvaheliste konventsioonide ning riikliku tsiviilmenetlusõiguse aluspõhimõtteid, mis on kõigi ELi liikmesriikide poolt tunnustatud.

1.7 Komitee kutsub komisjoni üles arvestama täiel määral erinevate riiklike õigusaktide konkreetseid eripärasid, mis kajastavad kultuurinorme ja riiklike väärtushinnanguid, mida tuleks alal hoida, kooskõlas subsidiaarsuse põhimõtte ning samuti iga konkreetse algatuse kulude ja tulude analüüsi, järgides proportsionaalsuse põhimõtet.

1.8 Seetõttu soovib komitee, et erinevaid kavandatud algatusi kujundades peaks komisjon alati silmas üldsuse arvamust õiguse rakendamise kohta, tagamaks, et info- ja sidetehnoloogiad teeniksid õiguse huve, mitte vastupidi.

1.9 Komitee soovib eelkõige olla eriti ettevaatlik ja hoolikas õiguskaitsemenetluste elektrooniliseks muutmise jaoks mõeldud mehhanismide kasutuselevõtmisel, et järgida menetlusnõudeid ja püsiva andmekandja nõuet, tagades õiguskindluse ja turvalisuse.

1.10 Lõpetuseks kutsub komitee üles Euroopa Parlamenti ja nõukogu jälgima tähelepanelikult eri meetmete arengut, teostama järelevalvet nende rakendamise üle, pidades silmas vastavates otsustes kehtestatud väärtushinnanguid ja norme, mida ka komitee heaks kiidab.

2. Sissejuhatus ja seletuskiri

2.1 E-õiguskeskkonna teema tõstatati süstemaatiliselt esmakordselt 2003. aastal Itaalia eesistumise ajal ühiselt Euroopa Nõukoguga peetud konverentsil, kus sedastati, et interneti eelseid, võimalusi ja ohtusid puudutavad arutelud viivad meid ikka ja jälle tagasi väärtushinnangute ja õiguste juurde, mis on kehtestatud eelkõige Euroopa Nõukogu inimõiguste ja andmekaitse konventsioonides ⁽¹⁾.

2.2 Pärast seda on paljud liikmesriigid arendanud välja oma elektroonilised õigusemõistmise süsteemid, mitmel neist on hästi välja töötatud teoreetiline külg ning nad keskenduvad ladusa praktilise rakenduse tagamisele, ⁽²⁾ kuid vajakajäämisi on koordineerituse osas.

⁽¹⁾ Konverentsi pealkirjaga „Internetistrateegiad ja e-õiguskeskkond Euroopas“ Roomas 13.–14. novembril 2003.

⁽²⁾ Märkimist väärib näide Belgia kohta, kus e-õiguskeskkonna väljarendamise eest vastutava komisjoni koosseisu kuulusid mõned õigusvaldkonna kõige väljapaistvamad akadeemikud ja praktikud, nagu professor George de Laval, kes tegeleb menetluse algatamise viiside ja õigusemõistmise valdkonna eri osalejate vahelise suhtlemisega, ning professor Yves Pouillet, kelle spetsialiseerumisvaldkond on tõendite kogumise õigus. Teine näide puudutab Portugali, kus viidi läbi põhjalik uuring uute tehnoloogiate kasutamise kohta kohtumenetluse erinevate momentide ja etappide kohta. See uuring arenes konkreetset väljapõhjalikust aruandest pealkirjaga „Para um novo judiciário: qualidade e eficiência na gestão dos processos cíveis“ (Uue õigusemõistmise poole: kvaliteet ja tõhusus tsiviilmenetluse juhtimises), mille koostas Portugali kohtusüsteemi alaline seireüksus professor Boaventura de Sousa Santose juhtimisel ja professor Conceição Gomesi koordineerimisel.

2.3 Ühenduse tasandil liigitati antud teema alguses e-valitsuse alla, eriti pärast dokumente „e-Euroopa 2002“ ja „e-Euroopa 2005“, mis võeti vastu vastavalt Feira (2000) ja Sevilla (2002) ülemkogude poolt, ning pärast i2010 strateegiadokumenti ⁽³⁾.

2.3.1 E-õiguskeskkonna projekt algatati tegelikult kuuenda raamprogrammi all ühena esimestest „integreeritud projektidest“, kuid selle eesmärgid olid ikka veel äärmiselt piiratud ja katse- lised. Alles 2007. aasta jaanuaris Dresdenis toimunud justiitsministrite mitteametlikul kohtumisel käsitleti seda teemat põhjalikumalt ning seda käsitlet jätkati 2007. aasta mais Bremenis toimunud konverentsil „Töö e-õiguskeskkonnaga“ ⁽⁴⁾.

2.4 Portugali eesistumise ajal ⁽⁵⁾ sai kõnealuse teema käsitlus uut hoogu: kõigepealt justiits- ja siseministrite mitteametlikul kohtumisel 1.–2. oktoobril 2007, kus määratleti tulevaste valikute põhiaspektid; seejärel 6.–7. detsembril 2007 toimunud justiits- ja siseministrite nõukogus, kus hinnati eelnevalt tehtud tööd ja määrati projekti lõpptähtajaks juuni 2008, ning lõpuks 14. detsembri 2007. aasta ministrite nõukogu järeldustes, milles tervitati siiani

e-õiguskeskkonna valdkonnas tehtud saavutusi ja kutsuti üles tööd jätkama.

2.5 Seejärel koostas komisjon kõnealuse teatise, mis edastati nõukogule, Euroopa Parlamendile ning *Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele*, kuigi komiteele taotlust arvamuse koostamiseks ei esitatud. Antud olukorras otsustas komitee initsiatiivi üles näidata ja väljendada oma seisukohti teatise suhtes.

2.6 Vahepeal on nii Euroopa Parlamendil ⁽⁶⁾ kui ka nõukogul ⁽⁷⁾ olnud võimalus nimetatud teatise, eelkõige selle

⁽³⁾ KOM(2005) 229 lõplik, 1.6.2005. Vrd EMSK arvamus ELT C 110, 8.5.2006, raportöör: Göran Lagerholm.

⁽⁴⁾ On märkimisväärne, et 10. mai 2005. aasta dokumendis „Haagi programm: Viie järgneva aasta kümme prioriteeti“, KOM(2005) 184 lõplik, ei viidata uute tehnoloogiate kasutamisele õigusemõistmise valdkonnas. Ambitsioonide puudumisele selles programmis juhtis tähelepanu Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee oma arvamuses, mille koostas Luis Miguel Pariza Castaños, ELT C 65, 17.3.2006. Vt hiljutine komisjoni teatis „Haagi programmi rakendamise 2007. aasta aruanne“ (KOM(2008) 373 lõplik, 2.7.2008), milles väidetakse, et üldine hinnang on üsna ebarahuldav.

⁽⁵⁾ Sellega seoses tasub viidata Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. septembri 2007. aasta otsusele nr 1149/2007/EÜ, millega luuakse ajavahemikuks 2007–2013 üldprogrammi „Põhiõigused ja õigusasjad“ raames eriprogramm „Tsiviilõigus“ (ELT L 257, 3.10.2007).

⁽⁶⁾ Vrd Euroopa Parlamendi 18. detsembri 2008. aasta resolutsioon, mis sisaldab soovitusi komisjonile e-õiguskeskkonna kohta (raportöör: Diana Wallis - 2008/2125(INI) - T6-0637/2008), ning kodanike õiguste, justiits- ja siseküsimuste komisjoni 5. novembri 2008. aasta arvamus (raportöör: Luca Romagnoli).

⁽⁷⁾ Vrd 27.–28. novembri 2008. aasta justiits- ja siseministrite nõukogu 2908. istungi pressiteade (16325/08) ja viiteks 7. novembri 2008. aasta dokument 15315/08 eesistujariigilt Coreperile/nõukogule (JURINFO 71, JAI 612, JUSTCIV 239, COPEN 216).

lisa oleva tegevuskava suhtes arvamust avaldada. Pidades silmas, et tegemist on meetmete programmiga, mis tuleb välja töötada viie aasta jooksul, ei tohiks allpool toodud kommentaare ja soovitusi jätta tähelepanuta – need kujutavad endast antud valdkonnast eriti huvitatud ja selle pärast muretsevate kodanikuühiskonna esindajate panust – ning neid võiks kavatavate eri meetmete rakendamisel arvesse võtta ⁽¹⁾.

3. Komisjoni teatise põhisisu ⁽²⁾

4. Üldmärkused

4.1 Komitee toetab üldjoontes komisjoni algatust, mida nüüd täiendavad Euroopa Parlamendi ettepanekud ja nõukogu suunised.

4.1.1 Komitee toetus sisaldab siiski teatud tingimusi ja reservatsioone.

4.2 Esiteks on oluline e-õiguskeskkond korralikult määratleda. E-õiguskeskkonda võiks küll liigitada laiemate kontseptsioonide alla nagu „e-demokraatia” ja „e-valitsus”, milles ta on põhikomponent, ja kuigi ta on tihedalt seotud „e-õigusega”, mis peaks lihtsustama elektroonilist juurdepääsu a) õigustekstidele ja nende valmimisele reaajas nii materiaal- kui ka menetlusõiguse, nii siduvate kui mittesiduvate õigusaktide osas, b) kohtulahenditele ja c) haldusotsustele, peaks e-õiguskeskkond siiski piirduma õigusemõistmise menetluslike aspektidega tsiviil-, kaubandus- ja võib-olla ka haldusasjades – teisisõnu kohtutavade ja -menetlustega, sealhulgas vahekohtumenetlustega ⁽³⁾.

4.3 Peale selle tuleb silmas pidada, et igasuguse õigusemõistmise programmi ülim eesmärk ei ole mitte ainult teha kiireid, tõhusaid, kulutõhusaid ja selgeid otsuseid, vaid tagada ka ÕIGLANE KOHTUPIDAMINE ⁽⁴⁾, milles võetakse täielikult arvesse põhiõigusi, eelkõige isikuandmete kaitse õigust.

4.3.1 Seega tahab komitee hoiatada liigsete püüdluste eest lihtsustada, tõhustada ja kiirendada menetlusi või muuta neid kulutõhusamaks, mis võib seada ohtu õiguse mõistmise kui põhiväärtuse ja mis võib selle asemel, et lihtsustada ligipääsu õigusemõistmisele, muuta selle hoopis raskemaks või keerukamaks.

⁽¹⁾ Õigupoolest tulenes see selgelt 2. detsembril 2008 Prantsusmaa eesistumise ajal Euroopa Parlamendis Brüsselis toimunud parlamentidevahelisel õigusosalast koostööd tsiviilasjades käsitleval foorumil, eriti teisel istungil „E-õiguskeskkond: vahend kodanikele, juristidele ja ettevõtetele” tehtud märkustest ja aruteludest.

⁽²⁾ Arvamuste pikkuse kohta kehtestatud piiride tõttu ei ole toodud kokkuvõtet komisjoni teatisest. Lugejal soovitatakse tutvuda dokumendiga ning asjaomaste Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsustega.

⁽³⁾ Välja arvatud alternatiivsed vaidluste lahendamise mehhanismid, mis – olles küll mõeldud vaidlusi lahendada – ei kuulu õigusemõistmise alla; need on lihtsalt vabatahtlikud ja kohtusüsteemivälised menetlused, mille eesmärk on asjaomaste osapoolte huve tasakaalustada.

⁽⁴⁾ Nagu öeldakse kokkuvõtvalt ladinakeelses sententsis „Justitia est constans et perpetua voluntas jus suum cuique tribuendi”.

4.4 Sama oluline on tagada, et menetlusetappide soovitatav elektrooniliseks muutmine ja lihtsustamine ning töömeetodite ja protsesside standardiseerimine ei hägusta erinevust ilmselgelt erinevate aspektide vahel ning et koos ebaolulisega ka olulisest ei loobuta, kaotades koos ebavajalike ja soovimatute aspektidega ära jooned, mis on olulised ning ei pruugi ega mõnikord ei tohigi olla identsed.

4.4.1 On ülioluline tagada, et iga infotehnoloogiate rakendamise programm vastab realselt Euroopa avalikkuse vajadustele üldiselt ning majanduslike ja sotsiaalsete osalejate, samuti juristide vajadustele konkreetselt. Samuti ei tohi ükski sedalaadi programm juristide huvidele vastu töötada.

4.4.2 On vaja ka tagada, et ühegi käivitava või väljatöötamisele oleva programmi puhul ei oleks võimalik kolmandate osapoolte sekkumine, kas siis pahatahtlik või hooletusest tingitud, mis võiks ohtu seada süsteemi kasutuse turvalisuse ja usaldusväärsuse või tekitaks võimaluse, et toimikuid ja nende sisu võidakse kas osaliselt või täielikult muuta.

4.5 Veel tuleb alati silmas pidada üht teist momenti seoses erinevate menetluslike aspektidega, mis võivad tavainimesele tunduda liigsed ja tarbetud, kuid mis annavad olulise panuse õiguse mõistmise kui toiminguga ja kohtunike mainesse avalikkuse silmis ning mis tagavad põhiõigustest kinnipidamise õiguse mõistmisel ⁽⁵⁾.

4.6 Tuleb lisada, et kuna menetlusõigusel kui sellisel on materiaalõiguse suhtes abifunktsioon ja kuna viimane on eri liikmesriikides vastavalt kultuurilistele eripäridele erinevalt kujunenud ning kuna poleks ei võimalik, soovitatav ega sobilik neid materiaalõigusi normeerida, ei tohi ega saa ka kohtumenetluse peamisi ja paratamatult erinevaid aspekte normeerida. Vastasel korral tekib oht, et menetlusõigus satub vastuollu materiaalõigusega, mida ta peaks kaitsma ja toetama.

4.7 Kuna õigus ja konkreetselt menetlusõigus kujutab endast õigusemõistmiseks mõeldud tehniliste õiguslike vahendite kogumikku, mida kasutavad spetsiaalse koolituse ja sobivate professionaalsete kogemustega juristid, on nimetatud õiguse määratlemisel ja rakendamisel loogiline kasutada juristidele omast spetsiifilist erialakeelt.

⁽⁵⁾ Autor peab siin silmas menetlusõiguse „aluspõhimõtteid”, millest kõige olulisem on „õiglase kohtupidamise tagamine” ja mis peale selle hõlmavad kohtu erapooletust, osapoolte võrdsuse printsiipi, dispositiivsuse printsiipi ja osapoolte kättesaadavuse printsiipi, võistleva protsessi tagamise printsiipi, avaliku protsessi õigust, tõendamisõigust, istungi jätkuvuse printsiipi ja garantiid, et süüdistatavat teavitatakse nõuetekohaselt kõigist menetluslikest sammudest (vrd eeltoodu kohta Miguel Teixeira de Sousa, „Estudos sobre o Novo Processo Civil” („Uurimused uue tsiviilmenetluse kohta”), LEX Lissabon, 1997)

4.7.1 Liigne soov muuta õigust „lihtsaks” ja „kõigile ligipääsetavaks” võib vähendada selle täpsust ja kaotada selle spetsiifilise tehnilise tähenduse, mis omakorda ei ole ega peakski olema ühesugune kõigi liikmesriikide õigustes.

4.7.2 Siin on normeerimise asemel samuti pigem vaja õigusemõistmise eri vahendite „vastavustabelit” või „ühtset tugirahastust”.

4.8 Komitee leiab lõpetuseks, et uute tehnoloogiate kasutamise süsteemi edukas rakendamine õigusemõistmise valdkonnas eeldab seda, et antud süsteem vastaks asjaomase organisatsiooni vajadustele ja eesmärkidele, et see oleks olemasolevate arvutisüsteemidega ühilduv, et viidaks eelnevalt läbi hetkel kasutatava menetluse audit ning et antud süsteemi saaks kiiresti ja väheste kuludega kohandada uute olude ja uute eesmärkidega.

4.8.1 Suuremat osatähtsust tuleks omistada algatuse kui terviku ja selle iga rakendusetapi üldisele kulude ja tulude suhtele, arvestades, et komisjoni poolt läbi viidud mõjuhinnaangus (mis on nähtavasti kättesaadav vaid ühes keeles) arvused ei ole käsitletud. Selle asemel tunnistatakse seal sõnaselgelt, et kulud kahtlemata tekivad, kuid neid ei ole võimalik hinnata ning neid saab täpsustada vaid iga juhtumi puhul eraldi, samas kui tulude osas väidetakse, et üldiselt on majanduslik kasu kindlasti olemas, kuid seda on raske määratleda. See on ülimalt subjektiivne avaldus, mis niisuguse ulatusega projekti puhul ei ole vastuvõetav (¹).

5. Konkreetsete märkused

5.1 Kuna kohtuprotsess koosneb erinevatest (menetluslikest) toimingutest, mida tuleb dokumenteerida õiguskindluse ja osapoolte õiguste tagamise vajaduse tõttu, siis tekitab kogu kohtuprotsessi katva püsiva andmekandja nõue suulise menetluse ja elektroonilise muutmise õigusriigis problemaatiliseks.

5.1.1 Sellega seoses on vaja analüüsida ja arvesse võtta praeguses üldstrateegias kirjeldatud meetmete mõningaid aspekte.

5.2 Mis puutub *e-õiguskeskkonna portaali*, siis leiab komitee, et enne selle käivitamist tuleks korraldada põhjalik väljaõpe kõigile kohtusüsteemi töötajatele (kohtunikele, prokuröridele, kohtuametnikele, riigiametnikele ja kõigile juristidele) tagamaks, et sellest saab kõigi jaoks kasulik ja töökindel vahend.

5.2.1 Komitee leiab, et portaalist võiks saada foorum kohtumenetluste alase teabe ja teenuste jaoks, mis oleks kasulik suhtlusvahend avalikkusele, ettevõtetele ja kohtutöötajatele, et aidata lahendada õiguslikke küsimusi.

5.2.2 Komitee arvates võiks portaalist saada kasulik ja vajalik töövahend kõigile kohtutele igapäevaseks kasutamiseks. Selleks tuleb siiski tagada, et portaal sisaldaks usaldusväärset ja õiget teavet, tal peaksid ideaaljuhul olema erinevad juurdepääsutasandid ja juurdepääsuõigused vastavalt kõne all oleva teabe liigile, et kaitsta asjaomaseid eraisikuid.

5.2.3 Portaali peaks olema ka koht, kus oleks juurdepääs ühenduse ja liikmesriikide õigusaktidele kooskõlas tsiviil- ja kaubandusajuga käsitleva Euroopa õigusala koostöö võrgustiku reeglitega (²). See peab olema ligipääsetav avalikkusele ja võimaldama paremat üldist õiguslikku konsultatsiooni ning abi õiguslike probleemide lahendamisel.

5.3 Mis puutub *videokonferentsidesse*, siis leiab komitee, et kõigi liikmesriikide kohtuid tuleks põhjalikult inspekteerida, (³) et kindlaks teha, kas neil on olemas audiovisuaalne varustus, mis võimaldaks selle vahendi laialdast kasutamist, kuna hetkel ei ole selge, kas kõik liikmesriigid on varustanud oma kohtud videokonferentsideks vajaliku varustusega, kas olemasolev varustus on ühildatav või kas see on isegi töökorras (⁴).

5.3.1 Peale selle leiab komitee, et seal, kus eesmärk on saada tunnistajatelt ütlusi või teavitada kohtumenetluse etappidest või otsustest, on vaja tõelist seadusandlikku ühtlustamist eri liikmesriikide vahel seoses avalduste tegemise ja videokonferentsidega, tagamaks, et sama teemat puudutavaid õigusakte ei tõlgendata ega kohaldata erinevalt, kuna ilma vajaliku seadusandliku kooskõlastuseta põrkub videokonferentside kasutamine vastu õiguslikele ja isegi kultuurilistele tõketele eri liikmesriikides.

5.3.2 Komitee leiab, et kui videokonferentsid võetakse vastu esitatud kujul, siis peaksid asjaomased kohtud alati taotlema selle võimaluse kasutamist, ja siinkohal nõustub komitee sellega, et portaali võiks abistada videokonferentside korraldamisel kohtute vahel, kuna ta sisaldab kõiki selleks toiminguks vajalikke elemente (⁵).

(²) Eriti arvestades asjaolu, et komisjoni hiljutises ettepanekus otsuse kohta, millega muudetakse otsust 2001/470/EÜ, on määratud see kasutamiseks ainult juristidele (vrd ELT C 175, 28.07.2009, lk. 84, raportöör: María Candelas Sánchez Miguel).

(³) Eesistujariik Tšehhi Vabariik on vahepeal palunud esitada liikmesriikidel kogu teave, mis neil on audiovisuaalsete seadmete kohta kohtutes ning on avaldanud kõik vastused dokumendis pealkirjaga „Kokkuvõte ELi liikmeriikide vastustest Tšehhi Vabariigi justiitsministri taotlusele saada teavet kohtutes olevate videokonferentsiseadmete kohta”.

(⁴) Süsteemi koostalitusvõimet käsitles komisjon hiljuti dokumendis KOM(2008) 583 lõplik, mille kohta komitee koostas arvamuse (ELT C 218, 11.09.2009, lk. 36 (raportöör: Antonello Pezzini), mida koos valiku teiste komitee arvamustega lugejale viidatakse.

(⁵) Tasub ära märkida nõukogu juriidiliste andmete töötlemise (e-kohtu) töörihm, eelkõige töörihma 15. mai 2009. aasta eduaruanne juriidiliste andmete töötlemise kohta (DOC 9362/09), strategiadokument videokonferentside kohta (DOC w9365/09), kasutajajuhend (DOC 9863/09) ja avaliku teabe brošüür (DOC 9862/09) (kõik kuupäevaga 15. mai 2009), milles kajastatakse täpselt käesolevas arvamuses esitatud samu probleemkohti.

(¹) Vt mõjuhinnaang SEC(2008) 1947, 30.5.2008, punktid 5.3.2 ja 5.3.3, lk 30 ja 31.

5.4 Mis puutub *ametiasutuste vahelisse koostöösse*, eelkõige eelnevaid karistusi puudutava teabe vahetamise osas, siis on komitee arvamusel, et võttes arvesse asjaomase teabe delikaatset iseloomu tuleb sedalaadi koostöös rakendada ülirangeid turvalisuse ja andmekaitseõudeid, et kaitsta asjaomaste isikute privaatsust ⁽¹⁾.

5.4.1 Komitee leiab siiski, et eelnevalt tuleks läbi viia uurimus iga liikmesriigi riiklike õigusaktide ja hetkeolukorra kohta, tagamaks, et karistusregistri andmete kui väga delikaatset teabe puhul ei teki erinevusi rakendamises ja kohtlemises.

5.5 *Tõlkimise* osas soovib komitee juhtida tähelepanu asjaolule, et e-õiguskeskkonna portaal peab olema mitmekeelne ja pakkuma teavet kõigis Euroopa Liidu keeltes. Automaatne tõlkesüsteem peaks selleks, et end õigustada, võimaldama kirjalikku ja sünkroontõlget veebilehel, et tagada sellele ligipääs kõigile ELi kodanikele.

5.5.1 Juristide abistamiseks peaks e-õiguskeskkonna portaal sisaldama andmebaasi juriidiliste tõlkide ja tõlkijate kohta, samuti vajalikke vorme, mis tuleks korrektselt tõlkida iga ELi liikmesriigi õigussüsteemis kasutatavasse keelde.

5.5.2 Kõigisse ELi keeltesse toimuva automaattõlke ja sünkroontõlke tõhusa süsteemi poolt tekkivate tohutute kulude teostatavust ja proportsionaalsust tuleb põhjalikult kaaluda saavutatavate tulemuste ja nendest saadava praktilise kasu suhtes.

5.6 Spetsiaalseid reservatsioone ja erilist ettevaatlikkust eeldavad algatused hõlmavad nt Euroopa maksekäsmenetluse ⁽²⁾ või Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetluse ⁽³⁾ täielikku elektrooniliseks muutmist ja samuti teiste täielikult elektrooniliste Euroopa menetluste loomist, kohtumenetluse etappidest teavitamist eranditult vaid elektroonilisel teel, kohtumenetluse kulude tasumist veebipõhiselt või dokumentide õigsuse elektroonilist kinnitamist.

5.6.1 Komitee soovitab uute arengute käivitamisel eeltoodud valdkondades olla äärmiselt ettevaatlik, kaaluda hoolikalt kulude ja tulude suhet ja rakendada ulatuslikke katseaegu enne üldist vastuvõtmist; samuti kutsub komitee üles andma absoluutseid garantiisid, tagamaks kooskõlastatuse kõigis õigusriikides kehtivate menetlusõiguslike normidega.

Brüssel, 30. septembril 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹⁾ Vt Euroopa andmekaitseinspektori arvamus, mis käsitleb komisjoni teatist Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele: E-õiguskeskkonna Euroopa strateegia väljatöötamine (2009/C128/02), ELT C 128, 6.6.2009, lk. 13.

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1896/2006, millega luuakse Euroopa maksekäsmenetlus (ELT L 399, 30.12.2006, lk 1).

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrus (EÜ) nr 861/2007, millega luuakse Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetlus (ELT L 199, 31.7.2007, lk 1).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Ohutud, uuenduslikud ja kättesaadavad ravimid: uus tulevikuvision farmaatsiaspektori jaoks” ”

KOM(2008) 666 (lõplik)

(2009/C 318/14)

Raportöör: **Joost van IERSEL**

10. detsembril 2008 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Ohutud, uuenduslikud ja kättesaadavad ravimid: uus tulevikuvision farmaatsiaspektori jaoks” ”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsiooni arvamus võeti vastu 9. septembril 2009. Raportöör oli Joost van IERSEL.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril – 1. oktoobril 2009 (30. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 170, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 4 liiget.

1. Ettepanekud ja soovitused

1.1 Teatise⁽¹⁾ püütakse sätestada pikaajaline tegevuskava farmaatsiatööstuse Euroopa ühtse turu⁽²⁾ poole liikumiseks, mis peaks patsientide suurenenud vajadustega toimetulekuks looma jätkusuutliku keskkonna farmaatsiatööstuse jaoks Euroopas ja kogu maailmas.

1.2 Komitee on seisukohal, et teatis loob hädavajaliku raamistiku, millel on hulk väärtuslikke eesmärke. Programmi teostamise viiside osas jäädakse teatise siiski üsna ettevaatlikuks ja ebaselgeks.

1.3 Farmaatsiatööstus sõltub väga palju siseriiklikust tervishoiusüsteemist ja finantstingimustest. Samas on see vastamisi rahvastiku ja patsientide kasvavate vajaduste ja ootustega ning suureneva konkurentsiga kogu maailmas. Farmaatsiaspektori tulevikku mõjutab ka praegune kriis koos eelarvekärbetega.

1.4 Komitee arvates muutub üha pakilisemaks vajadus nõukogu koostatud kõikehõlmava tegevuskava järele nimetatud probleemidega tegelemiseks kokkulepitud strateegilise visiooni

alusel. EL peaks oma eesmärgiks seadma Euroopa farmaatsiatööstusele selliste tingimuste loomise, mis tagaks sellele jätkusuutliku kodumaise positsiooni ja arengu kogu maailmas.

1.5 Ühine vaatenurk tähendab, et praegused peamiselt siseriiklikud pädevused, mis muudavad väga ihaldusväärse vaba juurdepääsu ravimitele ja ühtse turu väga kaugeks reaalsuseks, tuleb järkjärgult asendada ühtsemate tavade ja ühiste lähenemistega Euroopa patsientide, tööstuse ja kogu tervishoiuahela hüvanguks.

1.6 Komitee arvates tuleks riiklikes kokkulepetes võtta selgemi arvesse Euroopa mõõdet. Riiklikud rahalised ja tervishoiutingimused peaksid eelkõige arvestama sektori tulevikku suunatud teadus-, arendus- ja uuendustegevuse hiigelsuuri kulusid ja tähtsust.

1.7 Komitee tervitab innovatiivsete ravimite algatust seitsmenda raamprogrammi osana. Ta avaldab tugevat poolehoidu EÜ patendi vastuvõtmisele ja vaidluste lahendamise Euroopa süsteemi loomisele. Parandada tuleks Euroopa Patendiameti toimimist.

1.8 Võimalus tervishoiukulude kokkuhoidmiseks on geneerilised ravimid. Komitee toetab konkurentsivõimeliste patendita toodete turu arenemist. Nõukogu peaks kaaluma, kuidas kõnealuses valdkonnas kasutada ära märkimisväärse kokkuhoiu potentsiaal.

⁽¹⁾ Komisjoni teatis „Ohutud, uuenduslikud ja kättesaadavad ravimid: uus tulevikuvision farmaatsiaspektori jaoks” KOM(2008) 666 lõplik, detsember 2008.

⁽²⁾ 2007. aastal töötas Euroopa farmaatsiatööstuses ligikaudu 600 000 inimest ning 18 % tööstuse kogukäibest suunati teadus- ja arendustegevusse.

1.9 Vaba juurdepääs ravimitele ja nende taskukohasus nõuavad uuendatud arutelu selliste üksteisega seotud teemade üle nagu ravimite suured hinnaerinevused üle kogu Euroopa, juurdepääsetavus, paralleelne kaubandus ja mitte eksterritoriaalsuse põhimõte. Arutelu käigus tuleks käsitleda ka „ettepanekut, mis sisaldab asjakohaseid ettepanekuid, et kõrvaldada võimalikud allesjäänud ravimpreparaatide vaba liikumise takistused või moonutused”⁽¹⁾.

1.10 Praegu on komitee seisukohal, et suurema ühtsuse tagamiseks tuleb kehtestada avatud kooskõlastusmeetod ja anda komisjonile järelevalveroll, põhinedes parimatel tavadel ja läbi paistvatel andmetel, nagu see praegu Lissaboni strateegia alusel toimub. Andmed peaksid sisaldama kogu maailma arvulisi näitajaid ja suundi ning nende mõju, asetades tööstuse väljakutsed ja võimalused õigesse perspektiivi.

2. Sissejuhatus

2.1 Komisjoni ja liikmesriikide jagatud pädevuste tõttu on pikka aega puudunud farmaatsiaspektori kõikehõlmav Euroopa nägemus. Euroopa institutsioonid on peamiselt keskendunud turule juurdepääsule ja regulatiivajadele.

2.2 ELi tasandi tõrjumine oli ja on tingitud tervishoiusektori erakordsest positsioonist ning riiklikud tervishoiusüsteemid ja pädevused on üldiselt valdavad. Komisjon ja liikmesriigid on siiski üha enam rõhutanud vajadust Euroopa raamtingimuste järele hästi määratletud tervishoiuküsimuste tarbeks.

2.3 Pikaajalistel teadusele ja uuendusele suunatud investeerimisel põhineva sektori jaoks on Euroopa tingimused ja eesmärgid hädavajalikud. See on eriti tähtis, sest:

— farmaatsiasektor sõltub väga tugevalt teadus- ja arendustegevusest ning uutest uuenduslikest toodetest;

— suureneb konkurents mujalt maailmast, sh kiiresti areneva majandusega Aasia riikidest.

2.4 Ühtne turg vajab põhjalikke investeringuid. On üsna mõistetav, et Euroopa Kohus on mitme otsusega nõudnud ühtse turu rakendamist kõnealusel sektoris, eelkõige patsientide

huvides. Ühtset turgu takistavad tõsiselt 27 tervishoiusüsteemi, mis toimivad oma traditsioonide, õigusnormide ja hinnakujunduse alusel.

2.5 Tööstusliku arengu volinik Martin Bangemann korraldas alles 1996. aastal kolm ümarlauda kõigi sidusrühmadega Euroopa ravimite ühtse turu lõpuleviimise üle arutamiseks. Sellele järgnes hulk muid konsultatsioone. Tänu ümarlaudadekoosseisu mitmekülgsusele – valitsuste esindajad, farmaatsiaettevõtted ja teised sidusrühmad – esitati suur hulk erinevaid vaateid ja riiklikke lähenemisi.

2.6 Vastuseks on komitee mitmel korral esitanud mitmeid konkreetseid ettepanekuid. Peamised teemad olid ravimite vaba liikumine ELis, vajadus kontrollida liikmesriikide farmaatsiaakutusi ja edendada tugevat farmaatsiatööstust majandus- ja tööhõive kasvu jaoks Euroopas⁽²⁾. Kõnealustes valdkondades edusammude tegemiseks on vaja veel palju ära teha.

2.7 Oluline on liikmesriikide seisukoht. Euroopa hindade ja hüvitamise ning ravimitele juurdepääsu jaoks on otsustavad nende tervishoiusüsteemide riiklikud struktuurilised ja organisatsioonilised omadused.

2.8 Arvamuste lahknevusest ja liikmesriikide pädevuste säilitamisest hoolimata on nõukogu 1965. aastast saadik võtnud vastu rea õigusmeetmeid tervishoiu ja meditsiinitoodete kohta, et parandada patsientide ja tervishoiutingimusi.

2.9 2001. aastal otsustati parandada arutelu struktuuri huvitatud osapoolte piiratud rühma G-10⁽³⁾ loomisega. 2002. aasta mais esitas G-10 neliteist üldist soovitusi, kus sätestati farmaatsiaspektori strateegiline raamistik. Järgmiste aastate jooksul viidi mitmed soovitusel ellu.

2.10 Seejärel loodi 2005. aastal kõrgetasemeline farmaatsia- toodete foorum, et viia ellu ülejäänud G-10 soovitusel. Kolmele töörühmale tehti ülesandeks koostada uued soovitusel.

2.11 Kõnealusel protsessil lõppes 2008. aasta oktoobris, kui foorum võttis vastu oma järeldused ja soovitusel patsientideabe, suhtelise tõhususe ning hinnakujunduse ja hüvitamise kohta.

⁽¹⁾ Vt nõukogu 21. detsembri 1988. aasta direktiivi 89/105 artiklit 9. Sellest alates on nõukogu muutunud laienemise suhtes tõrksamaks.

⁽²⁾ Vt omaalgatuslik arvamus EÜT C 14, 16.1.2001, lk 122 ning arvamus ELT C 241, 28.9.2004, lk 7.

⁽³⁾ G-10 koosnes viiest ministrist, kahest volinikust ja tööstuse esindajatest.

2.12 Neis järeldustes ja soovitustes rõhutati ühilduvust ühelt poolt dünaamilise konkurentsivõimelise turu tehnoloogia ja uuendustegevuse ning teiselt poolt kvaliteeditagatiste, farmaatsiatoodetele vaba juurdepääsu, usaldusväärse patsienditeabe ning tõhusa hinnakujundus- ja hüvitamispoliitika vahel.

2.13 Farmaatsiatoodete foorum tegi järelduse, et nii Euroopa konkurentsivõimet tugevdav Lissaboni strateegia kui maailma farmaatsiaspektori dünaamika ja väljakutsed nõuavad praegusel hetkel sügavat lähenemist ning keskpikka- ja pikaajalist visiooni sektori jaoks.

2.14 Esimest korda on seitsmenda raamprogrammi raames loodud ühine tegevuskava farmaatsiatööstuse teaduslikuks arenguks. See sisaldab suurt arvu uuenduslikke farmaatsiaprojekte, mis stimuleerivad olemasolevaid ja potentsiaalseid rahvusvahelisi teadusvõrgustikke⁽¹⁾.

2.15 Vahepeal on globaliseerumise mõjud ilmseks muutunud. Võttes arvesse teadus- ja arendustegevuse muljetavaldavaid saavutusi Ameerika Ühendriikides, Hiinas ja teistes kiiresti areneva majandusega riikides, muutub Euroopa tööstuse jaoks otsustavaks Euroopa ettevõtete avatus uuendustele.

2.16 Praeguse majanduskriisi tõttu hakkab maailm edaspidi teistsugune välja nägema. Majanduse seisukord koos riiklike eelarvekärbetega ning teiste Aasias asuvate globaalsete osapoolte tugevdatud positsioon mõjutavad konkurentsitingimusi. Neid aspekte tuleb tõsiselt arvesse võtta tervishoiusektori ja -tööstuse igasuguse tulevase poliitika kujundamisel.

2.17 Komitee teeb järelduse, et viimase aastakümne jooksul on võrgustikud ja vahetused intensiivistunud, mis on teatud määral toonud kaasa vaadete ühtlustumise paljude sidusrühmade hulgas. Neid edusamme jäävad siiski varjutama erinevused õigusaktides ja tervishoiusüsteemides. Vaba juurdepääs ravimitele on piiratud ja kõnealusel tööstuses ei ole ühtset turgu.

3. Komisjoni seisukoht

3.1 Komisjon avaldas 2008. aasta detsembris strateegilise teatise farmaatsiaspektori kohta, kus määratletakse põhimõtted ja eesmärgid ning sektori väljewaated pikema perioodi jooksul ja maailma väljakutsed.

⁽¹⁾ Kommentaariks komisjoni teatisele farmaatsiatööstuse teadusuuringute ja konkurentsivõime kohta on komitee jätkuvalt rõhutanud (alus-) uuringute üliolulisust kõnealusel sektoris. Vt EÜT C 14, 16.1.2001, ELT C 234 ja ELT C 110, 30.4.2004.

3.2 Teatise luuakse raamistik 2008. aasta õigusaktide ettepanekute kogupaketi ja tulevaste ettepanekute jaoks.

3.3 Uus element on suur rõhk sellistel välispektidel nagu võltsimine, kaubandus, uued haigused ning kiiresti arenevate majandustega riikide suurenev tähtsus.

3.4 Komisjon määratleb kolm teemat, mida käsitletakse teatisele lisatud viie õigusakti ettepanekus: meditsiinivõimenduste võltsimine, ravimiohutuse järelevalve ja patsienditeave⁽²⁾.

3.5 Veelkord rõhutatakse farmaatsiatööstuse äärmiselt suurt tähtsust Euroopa jaoks teadus- ja arendustegevuse, majanduskasvu ja tööhõive ning rahvatervise kontekstis.

3.6 Euroopa on elujõulise ja jätkusuutliku farmaatsiatööstuse säilitamisel siiski vastamisi järgmiste suurte tervishoiu, teaduslike ja majanduslike väljakutsetega:

— Euroopa jääb üha enam teadus-, arendus- ja uuendustegevuses Ameerika Ühendriikidele ja Aasiale alla;

— ELis püsib ebavõrdsus ravimite kättesaadavuse ja taskukohasuse osas;

— suureneb rahvusvaheline tööjaotus, eelkõige teadus- ja arendustegevuses, kliinilistes uuringutes ja turunduses;

— vaja on uusi teadusuuendusi, et tegeleda vastamata väljakutsetega rahvatervises ning avada uusi turge ELis toodetud ravimite jaoks.

3.7 Komisjoni arvates on viimane aeg teha edusamme farmaatsiatööstuse ühtse turu toimimise parandamise suunas, et stabiliseerida ja tugevdada Euroopa positsiooni maailmas.

3.8 Selleks on määratletud 25 eesmärki, mis puudutavad a) ühtset ja jätkusuutlikku turgu farmaatsiatööstuses, b) globaliseerumise võimaluste ja väljakutsete ärakasutamist ning c) teadus- ja uuendustegevuseks vajaliku keskkonna tugevdamist.

⁽²⁾ Komitee on nende teemade kohta oma seisukoha esitanud järgmistest arvamustest: CESE 1022/2009, CESE 1023/2009, CESE 1024/2009, (CESE 1191/2009 ja CESE 1025/2009, ELT C 306, 16.12.2009).

3.9 Kõnealus teatise antakse sidus ülevaade siseriiklikest ja maailma väljakutsetest ning soovitud lähenemistest üldises raamistikus, mis peaks looma kõnealusele sektorile pikaajalise tegevuskava.

4. Üldised märkused

4.1 Komitee toetab vajadust kõikehõlmava lähenemise järele seoses Euroopa farmaatsiasektoriga ülemaailmses perspektiivis.

4.2 Teatist esitleti kui „ uut tulevikuvisioni“. Ehkki kõnealune visioon on ihaldusväärne ja hoolimata sellest, et viidi läbi laiaulatuslik konsulteerimine paljude sidusrühmadega, on tulemus pisut pettumustvalmistav, kuna puudu jääb ühtse turu puuduste üleüldisest analüüsist ning proaktiivsest lähenemisest poliitiliste soovitude kontekstis, kus võetak arvesse patsientide ja tööstuse huviseid.

4.3 Euroopa on kaotanud oma positsiooni ravimisalases uuendustegevuses. Kõnealuse sektori globaliseerumine tekitab uusi võimalusi ja uusi väljakutseid. Õigusega on ühele pildile paigutatud vaba juurdepääsu puudumine ravimitele Euroopas ja vajadus teaduslike läbimurrete järele, et vastata meditsiinilistele edusammudele ning globaalsetele rahvatervisega seotud väljakutsetele. Selgusetuks jääb, milliseid meetmeid peaksid liikmesriigid ja EL võtma nende väljakutsetega tegelemiseks.

4.4 Komitee arvates on vaja kiiresti parandada farmaatsiatööstuse jätkusuutliku ühtse turu toimimist, mis on eeltingimuseks kasumliku ja väga uuendusliku farmaatsiasektori säilitamiseks Euroopas, et vastata rahvastiku kasvavatele vajadustele ja väljakutsetele kogu maailmas.

4.5 Teatise pakutakse kohane raamistik regulatiivse koostöö ja läbirääkimiste jaoks üha enamate kolmandate riikidega nagu Ameerika Ühendriigid, Jaapan, Kanada, Venemaa, India ja Hiina. Koostöö ja läbirääkimiste kaudu kolmandate riikidega luuakse Euroopa ekspordi jaoks jätkusuutlik perspektiiv.

4.6 Kõnealus rahvusvahelises kontekstis on eeltingimuseks hästi toimiv ühtne turg. Turu killustatus püsib kas riiklike hinnakujundus- ja hüvituskeemide lahknevuste või (uue) halduskoormuse, ühenduse õigusaktide kohaldamise puudujääkide, juurdepääsu ebavõrdsuse ja majanduslikult vähem atraktiivsete siseriiklike turgude arihuvi puudumise tulemusena.

4.7 Lisaks on EL kasvanud üsna lühikese aja jooksul 27 liikmesriigiga liiduks, millest igal ühel on omaenda süsteem ja seega täiendavad spetsiifilised omadused eelkõige turgude ja

patsientide suureneva mitmekülguse tõttu. See iseloomustab Euroopa tervikliku pildi keerukust.

4.7.1 Ravimite taskukohasus sõltub väga suuresti vastava riigi sotsiaalkindlustussüsteemist ja kindlustatud elanikkonna määrast. Enamikus süsteemides toimuvad läbirääkimised retseptiravimite hinna üle sotsiaalkindlustusametute või nende ühenduste ja tootjate vahel, selleks et kindlustatud võiksid saada ravimeid soodsa hinnaga, võimalikult väikese omaosalustasuga.

4.8 Suurt mõju avaldab seos uuendustegevuse kulude ja käibe vahel. Teadus- ja uuendustegevus võivad öitseda vaid tingimusel, et tööstus on konkurentsivõimeline ja et Euroopa turg toimib rahuldavalt.

4.9 Kui lahknevus haldusmenetluste ja –lähenemiste vahel jätkub, kannatab sektor edaspidigi killustatuse, osalise kattumise, liigsete uuendustegevuse kulude all ja oleks seega ebasoodsas olukorras võrreldes mandri ulatuses eelseid nautivate tööstustega nagu Ameerika Ühendriigid ja Hiina.

4.10 Kuigi mujal maailmas on mandrit hõlmavad suured turud osaliselt mõjutatud piirkondlikest erinevustest, ei ole olukord võrreldav killustunud Euroopaga.

4.11 Täiendav probleem on farmaatsiasektori teadus- ja arendustegevuse kulutuste tootlikkuse viimaste aastate langus mitme keerulise aspekti koosmõjul.

4.11.1 Biotehniline revolutsioon, mis lubab palju uusi eelseid, on olnud tööstuse jaoks kulukas, kuna teadus- ja arendustegevus ning rakendatud tehnoloogia ei ole veel muutunud valmis toodeteseeriaks. Uute haigustega tegelemine toob endaga kaasa ravimite kulukama arendamise.

4.11.2 Uute toodete turule toomise kulud on kasvanud, osaliselt vajaduse tõttu laiaulatuslikumate ja kallimate kliiniliste uuringute järele. Kasvanud on ka regulatiivsed nõuded kliinilistele uuringutele, samas kui teadus- ja arendustegevus on liikunud keerulisemate haiguste ja teraapiavaldkondade suunas nagu vähk, Alzheimer jt.

4.11.3 Meditsiinilisse uuendustegevusse suhtutakse praegu peamiselt pigem kui kulureasse liikmesriikide tervishoiueelarvetes kui patsientide heaolu parandavasse aspekti. Kõnekad on siseriiklikud hinnakujundus- ja hüvitamispoliitikad, mille raames ei ole mõnede haiguste valdkonnas ette nähtud kõrgemat hüvitamismäära uuenduslike toodete jaoks võrreldes vanemate toodetega (nt teraapia viitehinna kujundamine).

4.12 Sellisel arengul Euroopas on tagajärjed konkurentide suhtes. Kuigi Ameerika Ühendriikide reguleerivad asutused on müügiloa andmisel keskmisest karmimad kui EL, on Ühendriikide turukeskkond teadus- ja arendusinvesteeringutele atraktiivsem, kuna seal tasustatakse uuendustegevust rohkem kui enamikel Euroopa turgudest.

4.13 Aasia riigid nagu Hiina ja India, kelle turud kasvavad aastas keskmiselt rohkem kui 15 %, haaravad tõenäoliselt märkimisväärse osa rahvusvahelistest teadus- ja arendusinvesteeringutest, kui intellektuaalomandi kaitse standardid neis riikides tõhusalt jõustatakse.

4.14 Edasiste edusammude jaoks selles valdkonnas tuleb leida uus tasakaal liikmesriikidele jäänud pädevuste ning Euroopa (õigus)mehhanismide ja menetluste ning turutingimuste vahel, mis sillutavad teed elujõulisele ja tugevale Euroopa farmaatsiasektorile.

5. Tulevikumuusika

5.1 Komitee on arvamusel, et praeguse majanduskriisi, 2010. aasta parandatud Lissaboni strateegia ettevalmistamise ja kogu maailma väljakutsete kokkulangemine on tulevase komisjoni kohane lähtepunkt uuenemiseks ja edusammudeks.

5.2 Lissaboni strateegia, mis toob kaasa liikmesriikide ja ühenduse pädevuste lihvimise ning komisjoni selgema rolli määratlemise, võib luua kasuliku raamistiku ja metoodika farmaatsiatööstuse jaoks.

5.3 2008. aastal käivitas komisjon seitsmenda raamprogrammi⁽¹⁾ osana innovatiivsete ravimite algatuse. Komitee tervitab seda strateegilist tegevuskava, milles liigutakse tõhusalt teadustegevuse väljakutsete lahendamise poole avaliku ja erasektori partnerluste kaudu – ülikoolid, teadusinstituudid, väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted, haiglad, patsiente esindavad organisatsioonid ning seadusandjad –, mille eesmärk on eemaldada teaduse ja oskuste kitsaskohad, et kiirendada ravimite arendamist tulevaste tervishoiuvajaduste jaoks.

5.4 Konkurentsivõimelises teadustegevuses on patendid ja tagatud intellektuaalomandi kaitse farmaatsiasektoris üliolulised stiimulid uuenduste tegemisel ning praeguste ja tulevaste tervishoiuprobleemide ning pika olemisajaga toodetega (sh pikad arendusperioodid) tegelemisel.

5.5 Komitee on võtnud arvesse 2008. aasta novembri vahearuannet farmaatsiasektorit käsitleva uurimise kohta. Komitee toetab tugevalt EÜ patendi soovitatud vastuvõtmist ja Euroopa vaidluste lahendamise süsteemi loomist, mis muudab menetlused sujuvamaks ja vähendab kulusid, vastuseks praegusele erinevatel õigusaktidel põhinevale 27-le vaidluste lahendamise menetlusele.

⁽¹⁾ Innovatiivsete ravimite algatuse strateegiline teaduslik tegevuskava on algatuse kiire elluviimise tegevuskava, kus keskendutakse neljale sambale: ohutus, tõhusus, teadmiste juhtimine ning haridus ja koolitus.

5.6 Hoolimata Euroopa Patendiameti maailmakuulsast reputatsioonist on komitee seisukohal, et selle toimimist annaks parandada.

5.7 Geneerilisi ravimeid – aegunud patendiga originaalravimite koopiad – on oluliselt odavam toota ja turustada kui originaale. Komitee toetab konkurentsivõimeliste patendita toodete turu arenemist.

5.8 Komitee rõhutab vajadust suurema tõhususe ja konkurentsivõimelisuse järele Euroopa geneeriliste ravimite turul. Ta kutsub komisjoni ja liikmesriike üles kaaluma, kuidas kasutada ära patsientide ja tervishoiusüsteemide märkimisväärse kokkuvõtte potentsiaali.

5.9 Mis puutub vabasse juurdepääsu ravimitele ja nende taskukohasusse, siis kutsub komitee üles uuendatud arutelule, kus osalevad komisjon, valitsused ja sidusrühmad, selliste üksteisega seotud teemade üle nagu ravimite suured hinnaerinevused üle kogu Euroopa, juurdepääsetavus, paralleelne kaubandus ja mitte eksterritoriaalsuse põhimõte.

5.10 Juhiste osas viitab komitee G-10 järjestikustele avaldustele, kuuendale soovitusel, kõrgetasemelisele farmaatsiatoodete foorumile, soovitusel 9.2 ja nimetatud foorumi lõplikule eduaruandele⁽²⁾.

5.11 Arutelu eesmärk peaks olema ühise visiooni määratlemine, mis puudutab patsientide vaba juurdepääsu ravimitele ja nende taskukohasust, ühtse turu loomist, valitsuste käitumise prognoositavust ja tegevust selles valdkonnas ning vajadust jätkusuutliku keskkonna järele teadus-, arendus ja uuendustegevuses.

5.12 Kodumaised ja maailma väljakutsed on omavahel seotud:

— Euroopa farmaatsiatööstuse positsioon globaalsel tasandil sõltub tema kodusest positsioonist Euroopas;

— globaalse tasandi haigused ning arenenud ja kasvava majandusega riikidest pärinevate farmaatsiatoodete ringlemine kogu maailmas mõjutab samuti Euroopa turge;

— tööstuse jätkusuutlik kodune positsioon peab olema patsientidele kasutoov platvormide arutelude tulemusena, mis on seotud farmaatsiatoodete, haiguste ja tarbijasuhtumise muutmisega neisse toodetesse Euroopas.

⁽²⁾ Vt lõpliku eduaruande lk 85.

5.13 Toetades uuendatud arutelu peaks komisjon esitama ajakohastatud ELi andmed turuarengute, töökohtade loomise ning teadus- ja arendustegevuse eelarvete kohta sektoris. Kindlasti tuleb neid võrrelda ka kogu maailma andmetega.

5.14 Kogu maailma andmed ja suunad peavad sisaldama ka Euroopa ettevõtete teadus- ja arendustegevuse laienemist suurtele kasvava majandusega turgudele, mis juhtub kindlasti koos Hiina ja India turgude kasvamisega. Globaliseerumise ärakasutamine on veel üks oluline argument Euroopa ühtse turu arendamiseks teadus-, arendus- ja uuendustegevuse jätkusuutliku alusena.

5.15 Õiglane kaubandus ja patsientide huvid nõuavad, et madala sissetulekutasemega riikidest importimine peab vastama headele tootmistavadele. Võltsitud ravimid tuleb keelustada.

Võltsitud ravimite internetimüügist tulenevat ohtu tuleb vähendada posti teel saadetavate ravimite tõhusa kontrollimise kaudu.

5.16 Komitee on arvamusel, et kõnealuses sektoris ühtsele turule lähemale jõudmiseks tuleb kehtestada avatud kooskõlastusmeetod ja anda järelevalveroll komisjonile, nagu see toimub praegu Lissaboni strateegia alusel.

5.17 Suurema läbipaistvuse saavutamiseks peaks komisjon avaldama head tavad ning uurima ja esile tõstma liikmesriikides toimuvaid arutelusid ja arenguid, mis on seotud ravimitele vaba juurdepääsu ja nende taskukohasusega ning teadus-, arendus- ja uuendustegevuse ning farmaatsiatööstuse õiguslike tingimustega. Nende uurimiste tulemused peaksid moodustama nõukogu otsuste aluse.

Brüssel, 30. septembril 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega luuakse ELi tööhõive elavdamise ja sotsiaalse kaasamise mikrokreididirahastu (mikrokrediidirahastu „Progress”)

KOM(2009) 333 (lõplik) – 2009/0096 (COD)

(2009/C 318/15)

Pearaportöör: **Gabriele BISCHOFF**

17. juulil 2009 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 152 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega luuakse ELi tööhõive elavdamise ja sotsiaalse kaasamise mikrokreididirahastu (mikrokrediidirahastu „Progress”)

Komitee juhatus tegi 14. juulil 2009. aastal käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioonile.

Lähtudes komitee töökorra artiklist 20 määras komitee täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril / 1. oktoobril 2009 (1. oktoobri istungil) pearaportööriks Gabriele BISCHOFFI ja võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 171, erapooletuks jäi 2 saadikut.

1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee järelduste ja soovitude kokkuvõte

1.1 Majanduskasvu peamine eeldus on sobivate rahastamisvahendite olemasolu ettevõtete jaoks. See kehtib ka mikroettevõtete ja sotsiaalse ettevõtete kohta. Seepärast on mikrokreididite arendamine tervitatav, arvestades asjaoluga, et need võivad olla uus võimalus ettevõtliku meelelaadi edendamiseks ja uute töökohtade loomiseks mikroettevõtetes (st ettevõtted, kus töötab vähem kui 10 töötajat ja mille aastakäive või siis aastabilansi kogumaht ei ületa 2 miljonit eurot). Nii arvestatakse asjaoluga, et senini on Euroopas vaid vähesel määral mikrokreididirahastuid.

1.2 Mikrokreididite andmine mikroettevõtetele ja sotsiaalse ettevõtetele ning ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele on võrreldes traditsiooniliste laenude andmisega palju töömahukam ja kallim. Ühelt poolt on seda täiendavat koormust võimalik vähendada standarditud kõrgtehnoloogiliste teenusepakkumiste, parema turustamise ja üleüldiselt mikrokreididiteenuste professionaalsuse suurendamise ning teiselt poolt tagatiste ja kaasrahastamise abil. Väljapakutud mikrokreididirahastu keske ülesandena nähakse seega mikrokreididiteenuste vahendi edasiarendamist, seda ka koostöös juba olemasolevate finants-teenuste pakkujatega. Seejuures on oluline suure arvu taotluste standarditud menetlemist võimaldavate organisatsioonistruktuuride areng. Kõrge professionaalsus ei ole võimalik ilma sobivate tarkvaraprogrammideta ja ilma internetipõhiseid tehnoloogiasid kasutamata.

1.2.1 Lisaks näitavad mikrokreididite andmise senised kogemused Euroopas, et tuleb luua täiendavaid turumajanduslikke stiimuleid tagamaks, et finantssektor tõepoolest täidaks talle ettenähtud ülesannet anda mõlemale spetsiifilisele sihtrühmale mikrokreididite.

1.3 Juurdepääs mikrokreididiteenustele ei peaks ebasoodsas olukorras inimeste rühma kuuluvatele ettevõtete asutajatele olema kättesaadav mitte üksnes ettevõtte loomisel, vaid ka nende esimestel tegutsemisaastatel.

1.4 Mikrokreididirahastu „Progress” vahenditest on umbes 1 % ette nähtud halduskuludeks. See ei hõlma neid vahendeid, mida antakse vahenduspankadele ja mikrokreididite andjatele selle eest, et nad annaksid kõnealused laenud edasi asjaomastele sihtrühmadele. Komitee sooviks teada, kui suur osa vahenditest tagatakse vahenduspankadele ja mikrokreididite andjatele, et nad neid laene vahendaksid. Lisaks tuleks muu hulgas korrapärase kontrolliga Euroopa tasandil ning laenude andmise tingimuste avalikustamisega vastutava järelevalveasutuste koduleheküljel tagada see, et pangad kannaksid soodsad intressitingimused edasi ka sihtrühmadele.

1.5 Euroopa mikrokreididirahastu loomisega taotletud tööhõive ja sotsiaalpoliitika alast mõju tuleks täpselt hinnata sihtrühmade kaupa eraldi. Kaks sihtrühma – mikroettevõtted ja sotsiaalsed ettevõtted ning üksikisikutest taotluse esitajad (töötud, noored, sotsiaalselt ebasoodsas olukorras inimesed) – vajavad erinevat nõustamist ja toetust. Sellega tuleb arvestada ka korraldusliku külje pealt, pidades silmas kokkupuutepunkte teiste asjaomaste programmidega.

1.6 Lõpetuseks soovib komitee kontrollida, milliseid teisi rahastamisallikaid (lisaks PROGRESSile) oleks veel võimalik kasutada uue mikrokreididirahastu rahastamiseks.

2. Sissejuhatus ja komisjoni dokumendi kokkuvõte

2.1 Komisjon teeb oma 13. novembri 2007. aasta teatise teemal „Euroopa algatus mikrokrediidi arendamiseks, et toetada majanduskasvu ja tööhõivet“ (KOM(2007) 708 lõplik) ettepaneku parandada esiteks liikmesriikide õiguslikku ja institutsionaalset raamistikku ja teiseks luua uus rahastamisvahend, et toetada ühenduses mikrokrediidiga tegelevate asutuste loomist ja nende arengut⁽¹⁾. Samuti soovib komisjon eraldada täiendavaid rahalisi vahendeid uutele pangandusvälistele mikrokrediidiga tegevale asutustele⁽²⁾. Kõnealus teatise peab komisjon mikrokrediitide andmise struktuuri arengut Lissaboni majanduskasvu ja tööhõive strateegi rakendamise seisukohast väga oluliseks⁽³⁾.

2.2 Komisjoni 6. mai 2003. aasta soovitus 2003/361/EÜ, mis käsitleb mikroettevõtete ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete määratlemist,⁽⁴⁾ on „mikrokrediidid“ määratletud laenudena, mis on väiksemad kui 25 000 eurot, ja „mikroettevõtted“ ettevõtteks, milles on vähem kui 10 töötajat (siia alla kuuluvad ka füüsilisest isikust ettevõtjad) ning mille aastakäive ja/või aastabilanss on kuni 2 miljonit eurot.

2.3 Euroopa mikrokrediitide reguleerimise ekspertrühma aruandes tuuakse selgelt välja suured erinevused liikmesriikide vahel mikrokrediitide andmisel ja ka kehtivates õiguslikes raamistikkes.

2.4 3. juunil 2009 avaldatud teatise tegi komisjon ettepaneku luua uus ELi tööhõive elavdamise mikrokrediidirahastu⁽⁵⁾ (mikrokrediidirahastu „Progress“).

2.5 2. juulil 2009 esitas komisjon ettepaneku ELi tööhõive elavdamise ja sotsiaalse kaasamise mikrokrediidirahastu loomiseks,⁽⁶⁾ mille eesmärk on (arvestades majandus- ja finantsturgude kriisi ning sellest tulenevat mõju tööhõive tasemele ja laenule andmisele) luua uus ELi mikrokrediidirahastu, et toetada (võimalikke) töötuid ja ebasoodsas olukorras olevaid rühmi oma mikroettevõtte loomisel või siis füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise alustamist kuni 25 000 euro suuruste mikrokrediitide, tagatiste, omakapitali vahendite, võlakohustuste ja teiste meetmetega, näiteks teabevahetus, järelevalve, kontroll, audit ja hindamine. Toetada võib ka mikroettevõtteid ja sotsiaalseid ettevõtteid e, mis võtavad tööle töötuid või ebasoodsas olukorras olevaid inimesi. Seeläbi soovitakse töötutele ja teistele ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele luua võimalused ettevõtlusega alustamiseks. 100 miljoni euro ümberjaotamine mikrokrediidirahastu PROGRESS olemasolevast eelarvest loob võimaluse kasutada enam kui 500 miljonit eurot. Nelja-aastase perioodi jooksul (2010–2013) oleks võimalik toetada kuni 45 000 isikut ja ettevõtet ning keskmine laenusumma oleks

hinnanguliselt 11 000 eurot. Haldamisega tegeleb komisjon koostöös selliste rahvusvaheliste finantsasutustega nagu Euroopa Investeerimispank (EIP) ja Euroopa Investeerimisfond (EIF). Liikmesriikidele ei kaasne sellega täiendavaid halduskohustusi.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee tervitab asjaolu, et komisjon jätkab oma mikrokrediidirahastu loomist käsitlevates ettepanekutes pingutusi töökohtade loomiseks ja soovib anda täiendava panuse ebasoodsamas olukorras olevate rühmade ettevõtluse edendamiseks. Samas tuleb viidata sellele, et mikrokrediidivahendite kasutamise osas puuduvad Euroopas veel laialdased võrreldavad kogemused ning vaja on ülisuuri kontseptuaalsed pingutusi, et tagada ühelt poolt mikrokrediitide ja muude vahendite administratiivne menetlemine ning teiselt poolt selle vahendi säästev kasutamine. Rääkides mikrokrediiditeenustega arengupoliitilise koostöö valdkonnas saavutatud muljetavaldavast edust (mida tunnustati 2006. aastal Nobeli rahupreemia andmisega Grameen pangale ja selle asutajale Muhammad Yunusele), tuleb rõhutada selle pakutavaid võimalusi, ent ka probleeme nende kogemuste ülekandmisel Euroopa konteksti. Muuhulgas tuleb seda teha ka seepärast, et Euroopa konteksti ülekandmisel lähevad kaotsi algse kontseptsiooni olulised eelised (näiteks integreerimine kohalikkude, ametialasesse või etnilisse kogukonda ja sellest tulenev usaldus, mis vähendab kulusid kontrollile ja laenu tagasimaksmata jätmist). Seepärast on vaieldav, kas antud kogemusi on võimalik üle kanda kõrgema arengutasemega riikidele.

3.2 Ka Euroopas on märkimisväärne vajadus mikrokrediiditeenuste järele. Üksnes umbes pool väiksematest ettevõtetest peab pankade rolli seoses laenudele juurdepääsuga positiivseks⁽⁷⁾. Struktuurifondide vahenditest rahastatav programm JEREMIE (Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises) on regionaalpoliitika peadirektoraadi ja EIP grupi ühisalgatus, mille eesmärk on toetada ja parandada mikroettevõtete ja VKEde rahastamist⁽⁸⁾.

3.2.1 Lisaks on ELi Komisjon pannud raamprogrammiga CIP (Competitiveness and Innovation Framework Programme)⁽⁹⁾ ja katsealgatusega JASMINE (Joint Action to Support Microfinance Institutions in Europe) – mis peaks muuhulgas edendama pangavälise mikrofinantsasutuste konsolideerumist ja arengut⁽¹⁰⁾ – aluse olulistele algatustele parandamiseks VKEde ja mikroettevõtete kapitali olukorda. Komitee soovib neid erinevaid meetmeid omavahel paremini kooskõlastada. Programmi JEREMIE käsitlevas arvamuses⁽¹¹⁾ kinnitas komitee juba 2006. aastal, et ta toetab alati komisjoni algatusi, mille eesmärk on lihtsustada VKEde juurdepääsu rahastamisallikatele, ja seepärast palus komitee kaasata nendesse algatusse ulatuslikul määral ka sotsiaalpartnerid.

⁽¹⁾ Vt. KOM(2007) 708, lk 2.

⁽²⁾ Vt. idem lk 11.

⁽³⁾ Vt. idem lk 2.

⁽⁴⁾ ELT L 124, 20.5.2003, lk 36.

⁽⁵⁾ KOM(2009) 257, 3. juuni 2009.

⁽⁶⁾ KOM (2009) 333 lõplik.

⁽⁷⁾ Vt Eurobaromeeter (2005), „VKEde juurdepääs rahastamisele“, Eurobaromeetri kiiruuring 174.

⁽⁸⁾ Vt. KOM(2006) 349, lk 9.

⁽⁹⁾ Vt. KOM(2005) 121, lk 6.

⁽¹⁰⁾ Vt. KOM(2007) 708, lk 3.

⁽¹¹⁾ ELT C 110, 9.5.2006.

3.2.2 Komitee selgitas veel, et seal kus EIP vahendeid on kasutatud, on need osutunud kasulikeks vahenditeks, et lihtsustada VKEde juurdepääsu rahastamisele.

3.2.3 Lisaks viitas komitee kõnealuses arvamuses ka sellele, et lihtsustada tuleks eelkõige VKEde juurdepääsu mikrokreeditidele ja et otsustava tähtsusega on kaasata teatud rühmad, nagu noored ettevõtjad, naisettevõtjad või ebasoodsas olukorras rühmadesse või etnilistesse vähemustesse kuuluvad inimesed.

3.3 Mikrokreedititeenuste kasutamisest tulenevate võimaluste puhul on keskse tähtsusega võimalikult mitteformaalsed ja kiired rahastamisvormid (nt ettevõtete asutamiseks). Suur osa ettevõtte asutamiseks vajalikest vahenditest pärineb ettevõtte asutajalt või tema sugulastelt, sõpradelt ja naabritelt⁽¹⁾. See toob esile tavapärase pangalaenu piiratud, kuna laenu andmisest keeldumiste hulk on seda suurem, mida väiksem on taotletud laenu summa, kuna nende taotluste hoolikas kontrollimine nõuab palju tööd. Mikrokreedititeenused võivad täita lünga mitteformaalsete (ja üksnes piiratud määral toimimisvõimelise) rahastamisviiside ja pankadepoolse rahastamise vahel. Kui mikrokreeditide andmise ja teiste mikrokreedititeenuste osutamine õnnestub muuta sama kiireks, lihtsaks ja paindlikuks nagu see on võimalik mitteformaalseid teid kasutades, siis võivad mikrokreeditid anda keskse panuse majanduslikku dünaamikasse ja ettevõtlusse.

3.4 Sihtrühma kuuluvatel ettevõtete asutajatel ei peaks olema juurdepääs mikrokreedititeenustele mitte üksnes ettevõtte asutamisel, vaid ka selle esimestel tegutsemisaastatel, kuna need ettevõtted sõltuvad projektide rahastamisel märkimisväärselt väiksematest põhisummadest.

3.5 Ka sõltumata praegusest majandus- ja finantsturgude kriisist on mikrokreeditide andmine võrreldes tavapärase laenu andmisega väga koormav ja kulukas, kuna laenusumma on suhteliselt väike, sest reeglina ei ole olemas tavapanganduse tagatise ning menetluskulud on väga kõrged. Mikrokreeditidialaste algatuste edu seisukohast on seega olulised laenu taotluste suur arv, sobiv organisatsioonistruktuur ja sobivad tehnoloogiad ning kokkuvõttes võimalikult suur professionaalsus. Juhul kui on eelnevaid kogemusi sarnaste algatuste ja programmidega (CIP, JEREMIE, EIP *pilot*, JASMINE), siis tuleks nendega ilmtingimata eelnevalt arvestada.

3.6 Arvestades vajalikku professionaalsust, tuleb mikrokreeditite esmajoones menetleda kui võimalikult suurel määral standarditud massilist äri, et kasutada ära nende mastaabiüleiliseid ja eeliseid riske jaotamisel. Nagu näitavad Briti ja Kanada kogemused, on selline klientide suur arv ambitsioonikas eesmärk⁽²⁾. See viitab asjaolule, et olulised on suur tuntus (näiteks reklaamikampaaniate abil, nagu prantsuse ADIE „mikrokreeditidinalad“) ja lihtne juurdepääs (näiteks interneti vahendusel). Tuleks

näidata, kas/kuidas on seda võimalik saavutada ja milline roll (tehniline toetus) võib siin olla teistel programmidel (nagu ESF). Ühtsuse tagamiseks tuleks edaspidi luua kokkupuutepunkte nende programmide ja algatustega.

3.7 Teiseks on äriprotsesside korraldamisel oluline tagada korralduslikku laadi eeldused massilisena kavandatud äri tarvis, et menetleda taotlusi kiiresti ja paindlikult, arvestades samas sobivate kindlustuse vormidega ning rakendades standarditud karistusi ja riskihajutamise vorme lepingu rikkumiste (tagasimaksetega hilinemine) korral. Sarnaselt tarbimislaenuudega tõstatub sellega seoses küsimus, kuidas on võimalik hinnata klientide finantsolukorda võimalikult lihtsalt, kiirelt ja usaldusväärset.

3.8 Kolmandaks on sellise massilise äri tehniline eeldus täielikult väljatöötatud tarkvarasüsteemid taotluste ettevalmistamiseks, menetlemiseks ja kontrollimiseks. Nii on võimalik vältida ohtlikku balansseerimist standarditud massilise äri ja taotluste individuaalse menetlemise vahel ning anda panus mikrokreedititeenuste turuosa laiendamisele.

3.9 Mikroettevõtted ja sotsiaalsed ettevõtted ning erasikud nendes liikmesriikides ja piirkondades, kus juba eksisteerivad eraldi mikrokreeditidega tegelevad asutused, saavad ilmselt kergemini ja kiiremini juurdepääsu vahenditele kui taotluste esitajad neist riikidest või piirkondadest, kus selliseid struktuure ei ole või kus need on alles väljatöötamisel. Komitee soovib programmi raames hoolitseda selle ees, et sellega ei kaasneks lõpptulemusena ebavõrdsed juurdepääsuvõimalused.

3.10 Keskne küsimus on see, kas laenu andmisel tuleks kasutada traditsioonilisi krediidiasutusi või eraldiseisvaid, võib-olla alles väljatöötamist nõudvaid mikrokreeditidega tegelevaid asutusi, mis on enamuses mittetulunduslikud ja väga väikesed. Mõne viimase aasta jooksul on Euroopas komisjoni toetusel väljaarendamisel mikrokreedititeenuste osutajate võrgustik. Samas annab üksnes üks viiendik neist teenuste osutajatest (vähem kui 20) aastas rohkem kui 400 mikrokreediti⁽³⁾. Teiselt poolt ei ole ilmselt võimalik mikrokreedititeenuste edukas levik ilma kõrgel professionaalsel tasemel oleva ja kasumile orienteeritud juhtimiseta – ning selles vallas on märkimisväärsed eelised pankadel (kes annavad juba praegu suurema osa mikrokreeditidest). Ei näi olevat mõttekas anda vahendeid üksnes väikeste, üldsuse heaolule orienteeritud mikrokreedititeenuste osutajate vahendusel, kes keskenduvad ilma kindla sissetulekuta isikutele, naistele, noortele, eakatele ja siserändajatele, kuna sellise „nišipanganduse süsteemi“ kaudu kinnistataks nimetatud rühmade marginaliseerimine veel ühes valdkonnas. Tagamaks seda, et pangandussektor võtab mikrokreeditid üle vaatamata minimaalsele oodatavale tulususele, on vaja ilmselt täiendavaid turumajanduslikke stiimuleid või toetusvahendeid vastava infrastruktuuri loomiseks.

⁽¹⁾ Vt. <http://www.gemconsortium.org/download.asp?fid=608>

⁽²⁾ Vt. <http://ssrn.com/abstract=976211>

⁽³⁾ Täiendavat teavet mikrokreeditide kohta ELis: www.nantiklum.org/Overview_final_web.pdf ja www.european-microfinance.org/data/file/Library/ISSUE%20PAPER.pdf

3.11 Kuna mikrorediidialaste algatustega soovitakse selgesõnaliselt saavutada mõju tööhõive ja sotsiaalpoliitika valdkonnas, siis tuleks programmide mõjusust ilmtingimata hinnata ka nendes valdkondades eraldi, lähtudes seejuures mõlemast sihtrühmast (mikroettevõtted ja sotsiaalsed ettevõtted ning ebasoodsas olukorras olevad isikud). Kui seni tuleb kriteeriumitena arvestada üksnes krediidi suurust ja laenusajate arvu, soovib komitee pidada silmas ka komisjoni teatistes nimetatud erinevate rühmade integratsiooni esmasel tööturul, teenitud sissetulekut ja täiendavaid kaudseid mõjusid tööhõivele. Üksnes nii on võimalik tõendada algatuse edukust ka nendes valdkondades ⁽¹⁾.

3.12 Positiivsest küljest tuleb esile tõsta, et komisjoni ettepanek näeb ette ka toetusmeetmed, nagu näiteks teabevahetus, järelevalve, kontroll, audit ja hindamine (artikkel 4 lõige 1). Kuid lahtiseks jääb, kas seejuures peaks olema tegu eeskätt ettevõtte asutajate nõustamise või mikrorediidiga tegelevate asutuste nõustamisega, kuidas peaks see tegevus olema korraldatud ja

kuidas tuleks jagada kõik olemasolevad vahendid tagatiste, omakapitali vahendite, võlakohustuste ja teiste toetusmeetmete vahel.

3.13 Komitee soovib tagada, et soodsamad intressitingimused kantaks edasi laenuvõtjale. Samaaegselt tuleks näidata, milline osa vahenditest peaks minema vahenduspankadele või siis mikrorediidiga tegelevatele asutustele hüvituseks menetlemise eest.

3.14 Nagu öeldud arvamuses INT/495, toetab komitee antud sihtrühmadele uue mikrorediidirahastu loomise algatust, samas kahtleb komitee, kas uue mikrorediidirahastu rahastamine programmi PROGRESS vahendite vähendamisel saadud vahenditest on mõttekas ja viib soovitud eesmärgini. Seepärast soovib komitee kontrollida, milliseid teisi rahastamisallikad (lisaks PROGRESSile) oleks veel võimalik programmi rahastamiseks kasutada.

Brüssel, 1. oktoober 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹⁾ Vt Täiendav teave sellise lähenemise kohta: <ftp://repec.iza.org/RePEc/Discussionpaper/dp3220.pdf>

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsust nr 1672/2006/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse tööhõive ja sotsiaalse solidaarsuse programm Progress”

KOM(2009) 340 (lõplik) - 2009/0091 (COD)

(2009/C 318/16)

Pearaportöör: **Gabriele BISCHOFF**

17. juulil 2009 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 152 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsust nr 1672/2006/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse tööhõive ja sotsiaalse solidaarsuse programm Progress”

14. juulil 2009. aastal tegi komitee juhatus käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioonile.

Lähtudes komitee kodukorra artiklist 20, määras komitee täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril–1. oktoobril 2009 (1. oktoobri 2009. aasta istungil) pearaportööriks Gabriele BISCHOFFI ja võttis ühehäälselt vastu järgmise arvamuse.

1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee järelduste ja soovitude kokkuvõte

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab programmi Progress olulisust sotsiaalse Euroopa tugevdamisel, rohkemate ja paremate töökohtade loomisel, vaesuse vähendamisel ja suurema sotsiaalse ühtekuuluvuse saavutamisel. Euroopa Sotsiaalfondi kõrval on see sotsiaalmeetmete kava üks keskseid toetuselemente. Lisaks sellele on programmi Progress üks oluline ülesanne toetada sotsiaalse mõõtme jätkuvat arendamist.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab asjaolu, et kriisi ületamiseks on koondatud kõik jõud ning sellega seoses analüüsitakse kõikide eelarveridade puhul nende võimalikku panust kriisi ületamise ja siinkohal eriti tööhõive tagamise ja uute töökohtade loomisse.

1.3 Just töötud ja ebasoodsas olukorras rühmad vajavad tõhusat toetust ja nõustamist, füüsilisest isikust ettevõtjatena. Üks ressursse, mida selleks kasutada saab, on muu hulgas ka Euroopa Sotsiaalfond. Seepärast soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee täpsustada Euroopa Sotsiaalfondi ja mikrokrediidirahastu Progress kokkupuutepunktid, et tagada sihtrühmadele suunatud pakkumiste ning laenule juurdepääsu loomine ning et vältida dubleerimist.

1.4 Nagu komitee arvamuses INT/494 märgitud, toetab komitee põhimõtteliselt mikroettevõtetele ja sotsiaalsetele ettevõtetele soodsatel tingimustel mikrokrediidi võimaldamist eeldusel, et need võtavad tööle töötuid ja ebasoodsas olukorras

inimesi. Siiski tuleks täpsemini määratleda, mida sellel all mõeldakse.

1.5 Komitee on siiski mures, et vahendite ümberjaotamine ja sellega seotud programmi Progress vahendite vähendamine 25 miljoni euro võrra aastas avaldab aastatel 2010–2013 märkimisväärset mõju programmi tõhususele ja ulatusele, sh ka edasisele arengule ja programmi strateegilisele suunitlusele. Seepärast palutakse komisjonil täpselt selgitada mõjusid ja kaaluda võimalikke alternatiive. Lisaks tuleks välja tuua võimalik mõju teistele eelarveridadele ja programmidele, eriti ESFile, ning sõltumatutele eelarveridadele, mis on mõeldud nt sotsiaalse dialoogi edendamiseks.

1.6 Kuna komitee on mures, et eelarve ümberjaotamine vähendab programmi Progress mõju Euroopa sotsiaal- ja tööhõivepoliitika valdkonnas, palutakse komisjonil põhjendada, kuidas saab programmi Progress eesmärke paremini saavutada ümberjaotatavate vahenditega kui seni ettenähtud tegutsemisviisiga. Lisaks on vaja selgitada, kuidas saab tagada sotsiaalse Euroopa edasist arengut, eriti silmas pidades Lissaboni strateegia järgse strateegia arendamist, teabevahetust ja rakendamist pärast 2010. aastat.

1.7 Lisaks soovib komitee täpsemalt kaaluda küsimust, kuidas saavutada programmi Progress tõhusam rakendamine, samuti strateegilisem kavandamine ja sihipärasemalt suunatud meetmed, ning millistes valdkondades ja milliste meetmetega saavutada kokkuvõtteid, ohustamata programmi eesmärke ja strateegilist suunitlust selle ülejäänud kestuse ajal.

1.8 Peale selle soovib komitee teavet selle kohta, millised turumajanduslikud stiimulid tuleb luua, et pangandussektor tõepoolest täidaks talle muu hulgas ettenähtud laenude andmise ülesannet.

2. Sissejuhatus ja komisjoni dokumendi kokkuvõte

2.1 Viidates komisjoni teatisele „Euroopa majanduse elavdamine”⁽¹⁾ ning arvamustevahetusele tööhõive tippkohtumisel 7. mail 2009, soovitas komisjon 4. juuni 2009. aasta teatise „Ühine kohustus tööhõive tagamisel”⁽²⁾ mitmeid prioriteetseid meetmeid, muu hulgas:

- lühiajatöö parem kasutamine;
- ümberkorralduste parem prognoosimine ja juhtimine;
- töökohtade loomise hoogustamine;
- noorte aitamine.

2.1.1 Liikmesriikidel soovitati koos sotsiaalpartneritega ja ESFi toetusel aidata töötutel ja noortel alustada oma ettevõtet jätkusuutlikul alusel, nt pakkudes ettevõtluskoolitust ja stardikapitali⁽³⁾.

2.1.2 Kõiki kasutada olevaid eelarveridu, eriti Euroopa Sotsiaalfondi, tuleb kasutada aktiivsemalt kriisi ületamise eesmärgil. Muu hulgas tuleb Euroopa Sotsiaalfondi finantsabi kasutada ettevõtluse ja iseseisva ettevõtluse edendamiseks, näiteks ettevõtete loomiseks või laenu saamisega kaasnevate kulude vähendamiseks.

2.1.2.1 Teatise soovitab komisjon muu hulgas luua ELi uus tööhõive elavdamise mikrokrediidirahestu, et anda töötutele uusi võimalusi ning et tasandada eriti ebasoodsas olukorras rühmade, sh noorte jaoks teed ettevõtete loomiseks.

2.1.2.2 Lisaks intressitoetusele ESFist nähakse ette mikroettevõtete asutajate toetamine ka nõustamise, koolituse, juhendamise ja suutlikkuse tõstmise kaudu⁽⁴⁾.

2.2 Lisaks esitas komisjon 2. juulil 2009 ettepaneku uue tööhõive elavdamise ja sotsiaalse kaasamise mikrokrediidirahestu Progress kohta⁽⁵⁾. See rahastu peaks abiks olema töötutele ja ebasoodsas olukorras rühmadele mikroettevõtete loomisest ning sotsiaalmajanduse edasiarendamisel. Komisjon soovitab ka suunata ümber 100 miljonit eurot olemasolevast eelarvest,

vähendades selle summa võrra ühenduse tööhõive ja sotsiaalse solidaarsuse programmi Progress eelarvet.

2.3 Ühenduse tööhõive ja sotsiaalse solidaarsuse programiga Progress (2007–2013) nähakse ette rahaline toetus, et täita Euroopa Liidu tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste valdkonna eesmäärke. See hõlmab ka nende eesmärkide edasiarendamist. Lisaks annab programm Progress panuse Euroopa sotsiaalmeetmete kava konkreetsesse rakendamisse ja väljatöötamisse. Programmi missioon on ka „Tugevdada ELi toetust liikmesriikidele nende püüdlustes luua rohkem ja paremaid töökohti ning suurendada ühiskonnas ühtekuuluvust”⁽⁶⁾.

2.3.1 Programmi Progress vahenditest on seni rahastatud järgmist:

- analüüs ja poliitiline nõustamine;
- ELi õigusaktide ja poliitika rakendamise järelevalve ja aruandlus;
- poliitika rakendamise kogemuste vahetuse edendamine eri osalejate vahel;
- platvormi loomine liikmesriikide vahel kogemuste vahetamiseks.

2.3.2 Strateegilisele raamisikule vastavalt pakub programm Progress selleks järgmisi **saavutusi**⁽⁷⁾:

- juristide ja poliitikute asjakohane koolitus ja õppimine;
- täpsed järelevalve- / hindamisaruanded ELi õiguse ja poliitika rakendamise ning mõju kohta;
- heade tavade väljaselgitamine ja levitamine;
- teabeedastus- ja teavitustegevus, võrgutegevus sidusrühmade vahel ning üritused;
- asjakohased statistilised vahendid, meetodid ja näitajad;
- asjakohane poliitiline nõustamine, uuringud ja analüüs;
- toetus valitsusvälistele organisatsioonidele ja võrgustikele.

⁽¹⁾ KOM(2009) 114, 4.3.2009.

⁽²⁾ KOM(2009) 257.

⁽³⁾ KOM(2009) 257, lk. 6.

⁽⁴⁾ Vt. idem lk 12.

⁽⁵⁾ KOM(2009) 333 ja KOM(2009) 340.

⁽⁶⁾ Vt Euroopa Komisjon „Strateegiline raamistik ELi tööhõive ja sotsiaalse solidaarsuse programmi Progress (2007–2013) rakendamiseks”, lk 5.

⁽⁷⁾ Vt. idem lk 9.

2.3.3 Programmi Progress loomisega asendati ühenduse mitmed varasemad programmid eesmärgiga saavutada sünergia ja jõuda nende ühendamise kaudu suurema läbipaistvuse ja ühtsuseni.

2.4 2005. aasta arvamuses SOC/188 tervitas komitee selgelt Euroopa Komisjoni ettepanekut. Arvamuses märgiti, et programm Progress on tulevikus Euroopa Sotsiaalfondi kõrval sotsiaalmeetmete kava üks keskseid toetuselemente.

2.4.1 Siiski rõhutas komitee samas arvamuses, et programmile Progress tuleb eraldada piisavalt eelarvevahendeid. Samuti küsis komitee, kas komisjoni kavandatud vahendid on piisavad. Lisaks tuleb tagada, et „väljakuulutatud halduse lihtsustamine ei tooks kaasa mitte ainult paremat programmikorraldust, vaid ka sihtrühmaga arvestava sobiva struktuuri”.

2.4.2 Komitee ärgitas asjaomaste EL valitsusväliste organisatsioonide võrgustike kõrval toetama ka dialoogi riiklike kodanikuühiskonna osalejate vahel.

2.5 2006. aasta institutsioonidevahelise kokkuleppe raames ja Euroopa Parlamendi survele suurendati programmi Progress vahendeid 114 miljoni euro võrra. Seepärast alustas programm kogueelarvega 743 250 000 eurot seitsmeks aastaks (2007–2013) ning eelarvesse kanti vastavalt vahendeid. Kõnealust eelarvet tuleb kasutada programmi Progress viie valdkonna muutmiseks või ajakohastamiseks; need valdkonnad on tööhõive, sotsiaalne kaasamine ja sotsiaalkaitse, tööttingimused, mittediskrimineerimine ja sugudevaheline võrdsuslikkus.

2.6 Programm Progress on kättesaadav ELi 27 liikmesriigile, ELi kandidaatriikidele ja Euroopa Vabakaubandusassotsiatsiooni/Euroopa Majanduspiirkonna riikidele. Selle sihtrühmad on liikmesriigid, kohaliku ja piirkondliku tasandi ametkonnad, riiklikud tööhõiveasutused ja riiklikud statistikaametid. Programmis võivad osaleda ka ülikoolid, uurimisinstituudid, samuti sotsiaalpartnerid ja valitsusvälised organisatsioonid.

2.6.1 Komisjon valib rahaliselt toetatavad projektid kas avalike hangete või pakkumiskutsete põhjal.

2.7 Komisjon on seisukohal, et eelarve ühe osa ümberjaotamine ei sea ohtu programmi Progress eesmärke.

2.7.1 100 miljoni euro suurune summa suunatakse ümber Euroopa tööhõive elavdamise ja sotsiaalse kaasamise mikrokreeditirahastu Progress tarvis, st programmil Progress on järelejäaval perioodil (aastatel 2010–2013) kasutada seega igal aastal 25 miljonit eurot vähem⁽¹⁾.

(1) 2009. aasta lõpuks kasutatakse komisjoni ajakohastatud finantsseelgituse kohaselt kogueelarvest (745 miljonit eurot) ära enam kui 280 miljonit eurot, st ülejäänud summast arvestatakse maha või suunatakse ümber 100 miljonit eurot.

2.7.2 Seepärast teeb komisjon ettepaneku asendada programmi Progress loomise otsuse (EÜ) nr 1672/2006 artikli 17 lõige 1 järgmisega:

— „Käesolevas otsuses osutatud ühenduse meetmete rakendamise rahastamispaketiks kehtestatakse 643 250 000 eurot ajavahemikuks 1. jaanuar 2007 kuni 31. detsember 2013”⁽²⁾.

3. Üldised märkused

3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab asjaolu, et kõikide Euroopa programmide puhul analüüsitakse nende võimalikku panust kriisi ületamisele ning käesoleval juhul saavad need anda panuse eeskätt tööhõive tagamisele ja uute töökohade loomisele.

3.1.1 Just kõige ebasoodsamas olukorras rühmad, olgu need töötud, noored, üksikvanemad, sisseerandajad või naised, vajavad tõhusat toetust. Siiski ei piisa neile vaid laenu võimaldamisest, palju enam vajavad nad eelnevalt nõustamist, kvalifikatsiooni omandamist ja toetust, eelkõige hea äriplaani loomiseks. Siinkohal tuleks välja tuua kokkupuutepunktid toetuste saamiseks Euroopa Sotsiaalfondist, seda ka äriidee võimalike riskide või ka väljavaadete kontrollimiseks.

3.2 Põhimõtteliselt tuleks mikrokreeditirahastu Progress väljatöötamisel teha suuremat vahet sihtrühmadel:

- a) olemasolevad mikroettevõtted ja sotsiaalsed ettevõtted;
- b) individuaalsed taotlejad.

3.3 Nagu komitee arvamuses INT/494 märgitud, toetab komitee põhimõtteliselt nii üksikisikutele kui mikroettevõtetele ja sotsiaalsed ettevõtetele soodsatel tingimustel mikrokreediti võimaldamist eeldusel, et seeläbi kindlustatakse või luuakse töökohti. Siiski avaldab komitee kartust, et vahendite ümbersuunamine ja sellega seotud programmi Progress vahendite vähendamine avaldab märkimisväärset mõju programmi tõhususele ja ulatusele⁽³⁾. Eriti küsitav on, kuidas saab piisavalt täita programmile Progress pandud ülesannet toetada sotsiaalse Euroopa edasiarendamist silmas pidades ka Lissaboni strateegia järgset strateegiat. Seepärast palutakse komisjonil seda võimalikult kiiresti täpsemalt selgitada. Ei piisa vaid sellest, et programmi Progress eelarveridade sobivus tuleneb eelkõige sellest, et realistlikult võttes peab raha võtma olemasolevalt eelarverealt, nagu märgitakse eelhindamises⁽⁴⁾.

(2) KOM(2009) 340 lõplik.

(3) Komisjoni ettepaneku eelhindamises märgib komisjon, et soovivat oleks enam kui 100 miljoni euro kasutamine uue mikrokreeditirahastu jaoks, kuid rohkema kui 100 miljoni euro ümbersuunamine avaldaks negatiivset mõju programmi Progress eesmärkidele ja prioriteetidele. Siiski puudub põhjendus, miks see on nii alles alates üle 100 miljoni suuruse summa puhul.

(4) „Ainus realistlik lahendus oleks seega eraldada vahendid olemasolevalt eelarverealt. Programmi Progress eelarverida näib olevat selles osas kõige sobivam” SEK(2009) 907, lk 12.

3.3.1 Lõpuks on teisi, osaliselt väga palju ulatuslikumaid eelarveridu ja programme, eelkõige ESF, milles juba nähakse ette võimalus, et liikmesriigid kasutavad fondi mikrokrediidi jaoks. Siiski ei ole liikmesriigid seni seda võimalust kasutanud.

3.3.2 Lisaks tuleks välja tuua võimalik mõju sõltumatutele eelarveridadele, mis on mõeldud nt sotsiaalse dialoogi edendamiseks.

3.4 Üldiselt jääb segaseks, milline stiimul on pangandussektoril võtta üle talle muu hulgas ettenähtud konkreetne krediidandiandmise ülesanne. Vahendite äravool programmist Progress ainult selleks, et võimaldada raha ühele meetmele, ei ole lisaväärtus programmi eesmärkide toetamisel. Seepärast kutsub komitee komisjoni üles tegema ettepanekuid vastavate turumajanduslike stiimulite kohta, et kõnealuste sihtrühmade jaoks tekiks mikrokrediidi turg pakkujate algatusel.

3.5 Samuti palutakse komisjonil selgitada, kas mikrokrediidi-rahastute programmi ei saaks rahastada teistest eelarvevahenditest või programmidest. Vaid siis saab rääkida täiendavate vahendite kasutamisest tööhõive ja sotsiaalse kaasatuse edendamiseks. Pärast kriisi seisab Euroopa silmitsi suurte probleemidega kasvava töötuse, langevate maksutulude ja suurte eelarve-defitsiitidega toimetulemisel. Ka siinkohal peab programm Progress andma olulise panuse. Seega tuleb tagada, et selleks oleks kasutada piisavalt vahendeid.

3.6 Kui uut mikrokrediidirahastut rahastatakse programmi Progress vahendite ümbersuunamisega, siis tuleks konkreetselt selgitada, millised eesmärgid või saavutused peaksid ära langema või vähenema, kui programmi kasutuses on aastas 25 miljonit eurot vähem. Kogukestust arvestades (2007–2013) oleks vähendamine veidi rohkem kui 13 %, kuid tegelikult on see palju suurem, sest 100 miljonit eurot võetakse ja suunatakse ümber järelejäänud, st aastate 2010–2013 eelarvest. See vähendamine ei tohi viia selleni, et vastavalt kärbitakse näiteks toetust valit-

susväliste organisatsioonide Euroopa võrgustikele, mida rahastatakse programmist Progress. Vastavalt programmi strateegilisele raamistikule on programmi Progress üks tulemuslikkuse näitajaid valitsusväliste organisatsioonide ja võrgustike rahastamise maht.

3.6.1 Nii rõhutatakse strateegiaraamistikus 2009, et tahetakse rohkem investeerida valdkondadesse, mis suurendavad liikmesriikide ja ELi võrgustike suutlikkust osaleda nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil otsuste tegemises ja poliitika elluviimises ning seda mõjutada ⁽¹⁾.

3.7 Samas viitab komitee sellele, et mitte mingil juhul ei ole soovitatav vähendada meetmete rahastamist vastastikkuse õppimise valdkonnas (*Mutual Learning/Peer-Reviews*), mis on avatud koordineerimismeetodi keskmes. Need meetmed tuleb välja arendada, et nii kriisi ületamist liikmesriikides paremini toetada, kaasates rohkem ka sotsiaalpartnerid ja asjaomaseid valitsusväliste organisatsioone.

3.8 Komitee on veendunud, et programmi Progress eri valdkondade vahendite valimatu vähendamine ohustab tõsiselt programmi eesmärgi ja mõju. Juhul kui uus mikrokrediidirahastu luuakse programmi Progress vahenditest, siis soovib komitee kokku kutsuda programmi Progress komitee ning arutada eelarve vähendamise kontseptsiooni kodanikuühiskonna organisatsioonide osalemisel.

3.9 Programmi Progress järelejäänud perioodi jooksul on oluline leppida kokku Lissaboni strateegiale järgneva strateegia osas, seda tutvustada ja rakendada ning sellesse kaasata kõik sidusrühmad. See nõuab suurt toetust, mida suures osas rahastatakse programmi Progress vahendite kaudu. Programmi Progress tööplaanis aastaks 2009 on selleks juba meetmed ette nähtud. Alates 2010. aastast tuleb selleks kasutada rohkem programmi Progress vahendeid.

Brüssel, 1. oktoober 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹⁾ Euroopa Komisjon: „Strateegiline raamistik ELi tööhõive ja sotsiaalse solidaarsuse programmi Progress (2007–2013) rakendamiseks, lk 18”.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles sätestatakse puitu ja sellest saadud tooteid turule viivate ettevõtjate kohustused”

KOM(2008) 644 (lõplik) – 2008/0198 (COD)

(2009/C 318/17)

Raportöör: **Valerio SALVATORE**

Kaasraportöör: **Brendan BURNS**

Nõukogu otsustas 14. novembril 2008. aastal vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 175 lõikele 1 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles sätestatakse puitu ja sellest saadud tooteid turule viivate ettevõtjate kohustused”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 2. septembril 2009. Raportöör oli Valerio SALVATORE ja kaasraportöör Brendan BURNS.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril–1. oktoobril 2009 (1. oktoobri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 87, vastu hääletas 7, erapooletuks jäi 8.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee jagab täielikult komisjoni määruse ettepaneku eesmärki vähendada miinimumini ebaseaduslikult ülestootatud puidu ja sellest saadud toodete Euroopa turule jõudmise ohtu. Metsade hävimine, mis põhjustab ligikaudu 20 % maailma kasvuhoonegaaside heitkogusest ja bioloogilise mitmekesisuse kaotusest, tekitab ka olulisi majanduslikke ja eelkõige sotsiaalseid probleeme. Seatud eesmärgi saavutamiseks on vaja veelgi rohkem julgust ja kindlaimaid jõupingutusi, toetudes õiguslikult siduvatele meetmetele ja lühikestele rakendamistähtaegadele.

1.2 Määruse ettepanekul on koos FLEGTi vabatahtlike partnerluslepingute, ⁽¹⁾ metsavarude sertimise ja säästva kasutamise seotud koostööprogrammide arendamise ning suurimate puitu importivate riikidega sõlmitavate lepingutega väga oluline osa, et võidelda mitte ainult ebaseadusliku metsaraie, vaid ka sellest saadud puidu turule viimise vastu.

1.3 Säästvuse mõiste ei keskendu ainult puidu tootmise võimele, vaid ka sotsiaalsetele kriteeriumitele (vastuvõetavad töötingimused, töötajate õiguste austamine) ILO mõistete järgi, ⁽²⁾ majanduslikele kriteeriumitele (vältida kõlvatust konkurentsist tingitud turu moonutamist) ja keskkonnamõjudele (ebaseadusliku metsade hävitamise mõju keskkonnale ja bioloogilise mitmekesisuse vähenemisele).

1.4 Kõnealuses määruses esitas komisjon nõuetekohase hoolsuse süsteemi vahendina, millega vähendada miinimumini ebaseaduslikult ülestootatud puidu ja sellest saadud toodete Euroopa turule jõudmise ohtu. Selliselt sõnastatud valikuvõimaluse puhul tuleb teha mõningaid parandusi.

1.5 Komisjon käsitleb ainult ettevõtjaid, kes viivad puitu ja sellest saadud tooteid ühenduse turule esimest korda. Komitee hinnangul tuleb nimetatud süsteemi koos selle meetmete ja eeskirjadega laiendada kõikidele puidutööstuse ettevõtjatele. Jälgitavust tuleb kohaldada kõikidele ettevõtjatele, kes peavad omama teavet toote päritolu ja omaduste kohta: riigi, metsa, liigi, vanuse ja tarnija kohta. Väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete ning väiketootjate suhtes peaks olema paindlik ja nad peaksid saama uue süsteemiga järk-järguliselt, ilma liigsete kuludeta kohaneda.

1.6 Vältima peaks siiski olemasolevate jälgimissüsteemide dubleerimist, tunnustades riiklike õigusakte asjaomaste kontrollvahendite, metsa sertifitseerimissüsteemide ja metsamaade säästva majandamise kriteeriumitega kooskõlas olevate korralduslike mudelitega. Täiendavaid bürokraatlikke kohustusi ei pea kehtestama eriti nendel juhtudel, mil juba kohaldatakse nõuetekohase hoolsuse põhimõtteid. EL peab määrama kindlaks riskijuhtimise ühised eeskirjad ja käitumistavad, mis peavad olema rangemad ebaseadusliku metsamajandamise kõrge riskiga piirkondade puhul, ⁽³⁾ toetudes vajadusel kolmandatele, sõltumatutele ja tõendatud kogemusega sertifitseerimisasutustele.

⁽¹⁾ Actionplan for Forest Law Enforcement Governance and Trade (metsandusõiguse jõustamist, metsandushaldust ja -kaubandust käsitlev ELi tegevuskava).

⁽²⁾ Rahvusvaheline Tööorganisatsioon.

⁽³⁾ Ruhong Li, J. Buongiorno, J.A. Turner, S. Zhu, J. Prestemon. „Long-term effects of eliminating illegal logging on the world forest industries, trade, and inventory. Forest policy and Economics,” 10 (2008), lk 480-490.

1.7 Kokkulepetes kolmandate riikidega tuleb ette näha korralduslik ja juhtimisalane koostöö ja sotsiaalsete stiimulite süsteemid, võttes arvesse ebaseadusliku raie ja elaniku kohta arvestatava sissetuleku vastupidist seost kõnealuses riigis.

1.8 Nõuetekohase hoolsuse laiendamine kõikidele ettevõtjatele soodustaks vaid seadusliku puidu jõudmist turule, mida hinnatakse rohkem nii majandusliku mõju pärast selle kitsas tähenduses, kui ka selle sotsiaalse mõju pärast. Kaugeleaatav metsamajandamine ja seaduslike toodete kasutamine pakub nimelt puidutööstuses töötavale kohalikule elanikkonnale võimaluse säästvaks arenguks ja Euroopa puidutööstusele tulevikugarantii.

1.9 Määrust tuleb laiendada ka puidule ja sellest saadud toodetele, mida kasutatakse taastuvatest energiaallikatest energia tootmiseks.

1.10 Karistused nendele, kes puidu ja sellest saadud toodete turuleviimisega seotud kohustusi rikuivad, peavad olema eri riikides ühtsed ja proportsionaalsed vastutuse tasemega. Kõige tõsisematel juhtudel peaks nägema ette isegi äritegevuse katkestamist.

1.11 Süsteemi nõuetekohaseks toimimiseks soovib komitee tungivaltp, et loodaks komisjoni abistav puidutööstuse nõuandev rühm, kuhu oleksid kaasatud erinevad sidusrühmad.

1.12 Komisjon peaks kaks aastat pärast määruse jõustumist hindama selle mõju puidust saadud toodete siseturu korralduslikele toimimisele. Negatiivse tulemuse korral peaks määruse nõrgad punktid üle vaatama.

2. Sissejuhatus

2.1 Kõnealuse määruse ettepaneku eesmärk on võidelda ebaseadusliku metsaraie vastu, soodustades toodete hankimist seadusliku metsamajandamise tavaga riikidest. See on üks ELi vastustest ebaseadusliku metsaraie probleemile, mis on üks metsade hävimise põhjustest. Metsade hävimine põhjustab ligikaudu 20 % kasvuhoonegaaside heitkogusest maailmas ja on globaalsel tasandil bioloogilise mitmekesisuse vähenemise peamisi põhjusi. Lisaks põhjustab ebaseaduslik metsaraie majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnaalast dumpingut, ohustades sel moel nende ettevõtete konkurentsivõimet, kes raiuvad metsa seaduslikult.

2.2 Sotsiaalse dumpingu kohta on EL üritanud korduvalt alates 1996. aastast lisada WTO (Maailma Kaubandusorganisatsioon) lepingutesse sätteid põhiliste tööalaste õiguste kaitseks. Need ettepanekud on põrkunud kokku arenguriikide tugeva

vastuseisuga, kes süüdistavad tööstusriike nende ettepanekute kasutamises oma ekspordi suhtes uut tüüpi proteksionismi loomiseks. Selle teema üle arutletakse elavalt ka Euroopa Liidu sees.

2.3 Komisjon ongi koostanud rea valikuvõimalusi, millega tagada, et ELi turule viidaks ainult seaduslikku puitu ja sellest saadud tooteid. Valikuvõimaluste kohta on koostatud mõjuanalüüs ja nad on kaasatud nõuetekohase hoolsuse süsteemi. Tihedam kontroll piiril oleks kindlasti soovitatav ja tõhus, kuid see ei oleks kahjuks kooskõlas vabakaubanduse eeskirjadega, mistõttu ei saa tihedamat kontrolli läbi viia.

2.4 Seaduslikkus määratletakse selle riigi õigusaktide alusel, kus puu kasvanud on. Seaduslikkust saab kontrollida FLEGTiga ühinenud riikides ELi FLEGTi litsentsi alusel, mis loodi vabatahtlike kahepoolsete lepingutega Euroopa Komisjoni ja üksikute eksportivate riikide vahel, või CITESi⁽¹⁾ lubade alusel. Teistes riikides võib seaduslikkust kontrollida teiste vahenditega. Ettevõtjad võivad seaduslikkust kontrollida süsteemidega, mis vastavad täielikult nõuetekohase hoolsuse süsteemis ette nähtud kriteeriumitele.

2.5 Nõuetekohase hoolsuse süsteem põhineb ettevõtjate vastutusel viia jälgimissüsteemi abil miinimumini oht, et turule viiakse ebaseaduslikku puitu. Jälgimissüsteem tugineb kättesaadaval teabel puidu päritolu ja omaduste kohta, mis on kooskõlas riigi õigusaktides sätestatud seaduslikkuse nõuetega. Lisaks on süsteemi eesmärk pakkuda tarbijatele ostul teavet, et nad ei aitaks kaasa ebaseaduslikule metsaraiele.

2.6 Kõnealuse määruse kohaldamise lihtsustamiseks võivad ettevõtjad ühineda kontrollorganite poolt loodud süsteemidega, kui need on olemas. Igal juhul peavad liikmesriikide poolt määratud pädevad asutused tegema kindlaks järelevalveorganid, jättes samas endale õiguse kontrollida regulaarselt, kas järelevalveorganid täidavad nõudeid.

2.7 Kontrollorganid, kes on eelnevalt koostanud nõuetekohase hoolsuse rakendamise nõuded, annavad ettevõtjatele loa asjakohaste süsteemide abil. Pädevad asutused viivad läbi nõuetekohaseid kontrolle ja kohaldavad vajalikke distsiplinaarmeetmeid nende sertifitseeritud ettevõtja suhtes, kes ei järgi nõuetekohase hoolsuse süsteemi.

2.8 Liikmesriigid kehtestavad eeskirjad rikkumise korral kohaldatavate karistuste kohta ja rakendavad kõiki vajalikke meetmeid kõnealuse määruse rakendamise lihtsustamiseks. Määruses WTO lepingute alusel sätestatud eeskirju kohaldatakse imporditud ja ELi toodete suhtes ühtemoodi.

⁽¹⁾ Convention on International Trade in Endangered Species (ohustatud liikide rahvusvahelise kauplemise konventsioon).

3. Üldised märkused

3.1 Komitee jagab täielikult eesmärki tagada, et Euroopa turul olev puit pärineks metsadest, mida majandatakse seaduslikult ja jätkusuutlikult, ning lisaks loodab, et määrus võetakse vastu viivitamata ning et see annab tugeva sõnumi ELi pühenemusest võidelda ebaseadusliku metsaraie vastu.

3.2 Kahtlemata on tervitatav kahepoolse lähenemisviisi laiendamine FLEGTi vabatahtlike partnerluslepingute ja peamiste puiduimportijatega (USA, Venemaa, Hiina, Jaapan) sõlmitud lepingute kaudu, et võtta vastu rahvusvahelised eeskirjad mitte ainult ebaseadusliku metsaraie vastu võitlemiseks, vaid ka sellest saadud puidu turuleviimise vastu. Samuti tuleks arendada koostööprogramme tootjariikidega, mille eesmärk on metsavarude säästev kasutus kooskõlas tootjariikide õigusaktide ja sertifitseerimissüsteemide laiendamisega. Laiemalt peaks viima ellu projekte, mis tänu asjakohastele kontrollsüsteemidele soodustavad kohapeal hea majandamise põhimõtete kohaldamist.

3.3 Nõuetekohase hoolsuse süsteemil on aga mõned nõrgad küljed. Esiteks puudutab see ainult ettevõtjaid, kes viivad puitu ja sellest valmistatud tooteid turule esimest korda: metsaomanikud, raieõigusega ja puitu impordivad isikud. Selle tulemusena väheneb ebaseaduslike toodete turule tarnimise ohu kontrollimise oodatud mõju seda enam, mida lähemal on ettevõtjad tarneahelas lõpptarbijale. Komitee hinnangul tuleb nimetatud süsteemi koos selle meetmete ja eeskirjadega laiendada kõikidele ELi puidutööstuse ettevõtjatele.

3.3.1 Kõik puiduettevõtjad peavad tagama, et nende kasutuses olev puit on seaduslik ja et neil on põhiline teave toote päritolu kohta: riigi, metsa, tarnija, liigi, vanuse ja mahu kohta. Seda võib tagada jälgimissüsteemi vastuvõtmise abil, milles nähakse ette erinevad vastutuse tasemed. Väikeste metsade omanikke, kes tegutsevad juba tõhusat kontrolli tagava õigus-süsteemiga riiklikel turgudel, mis on kooskõlas nõuetekohase hoolsuse süsteemiga, ei peaks koormama täiendavate bürokraatlike kuludega. Samas suurettevõtjad, kes ostavad ja viivad turule puitu ELis või impordivad seda kolmandatest riikidest, peavad süsteemi järgima nii, nagu on määruses ette nähtud.

3.4 Arvestades ka ebaseadusliku metsaraie probleemi tõsidust ja keerukust, tundub, et nõuetekohase hoolsuse süsteem ei suuda isegi koos pakutud muudatustega täita lühiajaliselt seatud eesmärke. Täpsemalt tuleb keskenduda meetmed ja kontroll probleemi tegelikku tuuma ehk nendesse puidu päritolupiirkondadesse ja tarneahela etappidesse, millel on kõrge seaduse rikkumise risk. Nendel juhtudel peaks metsamajandamist jälgima ka sõltumatud ja tõendatud kogemusega sertifitseerimisasutused.

3.5 ELi tasandil tuleks luua ühine raamistik standardite määramiseks, mida tuleb täita riskijuhtimise menetluses. Selleks tuleks võimalikult tõhusalt kasutada ELis juba olemas olevaid puidu kontrolli ja jälgimissüsteeme, vältides ebavajalikku dubleerimist, eriti, kui see koormaks väikeseid ja keskmise suurusega puiduettevõtteid, ning keskenduda uue süsteemi ühtlustamisele liikmesriikides juba olemas olevate kõige tõhusamate süsteemidega. Riikide õigusaktide ja selliste asjakohaste kontrollsüsteemide nagu metsade sertifitseerimise alusel tuleks seega julgustada nende süsteemide kohaldamist, mis juba vastavad nõuetekohase hoolsusega seotud nõuetele.

3.6 Määrust tuleks laiendada ka puidule ja sellest saadud toodetele, mida kasutatakse taastuvatest energiaallikatest energia tootmiseks. Kõigil puittoodetel ja kõrvalsaadustel, sh nendel, mis võivad olla jätkusuutlikud, nagu energia tootmiseks kasutatav biomass, peab olema seaduslik päritolu. Seaduslikkus on nimelt igasuguse meetme jätkusuutlikkuse vältimatu eeltingimus.

3.7 Lõpuks tuleb liikmesriikides selgelt ja ühtlaselt kindlaks määrata karistuste süsteem, mida kohaldatakse nendele, kes rikuvad seaduslikult ülestöötatud puidu ja sellest saadud toodete turustamise kohustusi. Selleks peaks tagama, et karistused oleksid tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Kõige tõsisematel juhtudel peaks nägema ette isegi äritegevuse katkestamist.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Seatud eesmärkide saavutamiseks on oluline otsustada, milliste vahenditega saab kontrollida ELi turule viidud puidu ja sellest saadud toodete seaduslikkust. Lisaks riikide õigusaktidele ja määruse ettepanekus ette nähtud vahenditele tuleb arvestada ka süsteemidega, mis juba täidavad nõuetekohase hoolsuse kriteeriume, sh metsade sertifitseerimise süsteemidega. Lisaks tuleb määratleda asjakohased süsteemid, millega saaks tunnustada puidu ja sellest saadud toodete turuleviimisel neid, kes tegutsevad nõuetekohaselt, ja karistada neid, kes rikuvad seatud reegleid. Reegleid, mida ei saa kehtestada Euroopa tasandil, tuleb ühtsete kriteeriumite järgi vastu võtta liikmesriikides.

4.2 Ebaseaduslik metsaraie ohustab nimelt kõiki jätkusuutliku metsamajandamise projekte. Kokkulepetes kolmandate riikidega tuleb ette näha korralduslik ja juhtimisalane koostöö ja sotsiaalsete stiimulite süsteemid, võttes arvesse ebaseadusliku raie ja elaniku kohta arvestatava sissetuleku vastupidist seost kõnealuses riigis. Tihedalt asustatud troopilised riigid, kus vaesus on kõige laiemalt levinud, on metsade hävimise rindejoonel⁽¹⁾. Samamoodi on puitu ekspordivad Aafrika riigid 50 maailma kõige vaesema riigi seas ning nende inimarengu indeks on üks madalaimaid ja elaniku kohta arvestatav sissetulek üks madalaimaid⁽²⁾.

⁽¹⁾ „Causes of forest encroachment: An analysis of Bangladesh.” Iftekhar M.S., Hoque A.K.F. Geo Journal 62 (2005), lk 95-106.

⁽²⁾ Greenpeace. „Puidutööstus Aafrikas. Keskkonnaalane, sotsiaalne ja majanduslik mõju” (2001).

4.3 Nõuetekohase hoolsuse süsteemi laiendamine kõikidele ettevõtjatele ja mitte ainult nendele, kes viivad puitu ja sellest saadud tooteid turule esimest korda, toob kaasa täiendava halduskoormuse, kuid oodatud eelis on selles, et Euroopa turule tarnitakse ainult seaduslikku puitu, mida saab jälgida kogu tarneahela ulatuses. Sellel on mitmeid eeliseid, mis ei ole ainult majanduslikud, ⁽¹⁾ vaid eelkõige sotsiaalsed. Selles kontekstis on keskkond lahutamatu osa majanduslikest ja sotsiaalsetest jõududest, kus osalejaid motiveerivad mitte ainult majanduslikud, vaid ka teist tüüpi (keskkonnaalased, sotsiaalsed ja kultuurilised) huvid.

4.4 Sel moel saadud tooted ei vasta mitte ainult paremini järjest keskkonnateadlikuma turu nõuetele, vaid neid ka väärtustatakse rohkem. See võib kaasa tuua ka olulise eelise, et kolmandad riigid järgivad nende toodete eeskju. Seetõttu pakub kaugeleevaataav metsamajandamine ja seaduslike toodete kasutamine kohalikele töötajatele arenguvõimaluse ja puidutööstusele tulevikugarantii.

4.5 Kohustusi peaks siiski kohandama ettevõtte suurusele, olles seega väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete ning väiketootjate suhtes paindlikum. Nad peaksid saama nõuetekohase hoolsuse süsteemiga järk-järgult kohaneda. Eelkõige need ettevõtjad, kes ostavad puitu esimest korda, peaksid ebaseaduslike toodete turuleviimise ohu miinimumini vähendama tänu dokumentidele, millega tõendatakse toote päritolu ja omadusi (riik, mets, tarnija, liik, vanus ja maht), samas kui järgmise tasandi puiduettevõtjad peaksid tõestama, kellelt nad puidu ostsid.

4.6 Määruse koostamisel peaks taas täiel määral tunnustama selliseid riiklikke eeskirju ja korralduslikke mudeleid, mis on kõige rohkem kooskõlas metsamaade säästva majandamise kriteeriumitega, mitte suruda läbi uuendusi vaid uuenduste pärast. Sellega seoses tuleks laiendada säästvuse mõistet, mis ei peaks keskendumisele vaid puidu tootmise võimele, vaid ka sotsiaalsetele kriteeriumitele (inim- ja töötajate õigusi austavad tingimused), majanduslikele kriteeriumitele (vältida kõlvatust konkurentsist tingitud turu moonutamist) ja keskkonnaalastele kriteeriumitele (tegevuse mõju keskkonnale ja kohalikule bioloogilisele mitmekesisusele).

4.7 Tuleks luua positiivne keskkond, mis toetab nõuetekohaselt tegutsevaid ettevõtjaid, kes teavitavad ostjaid puidu ja sellest saadud toodete seaduslikkusest. Samuti tuleks korraldada kampaania tarbijate teavitamiseks sellest, kui oluline on, et ostmisel saaks tänu jälgimissüsteemile tuvastada ja kontrollida puidu ja sellest saadud toodete seaduslikkust.

4.8 Seadusliku puidu kasutamist ehitus-, mööbli- või teiste käsitsi valmistatud toodete sektoris saab edendada ühisalgatuste ning reklaam- ja teavitusmaterjalide jagamisega. Eesmärk oleks edendada säästvalt majandavatest metsadest pärit puitu, kuna see on ainus tooraine, mis suudab end kogu elutsükli jooksul ise loomulikult taastoota ja süsinikdioksiidi talletada. See omadus eristab teda kõikidest teistest materjalidest.

4.9 Süsteemi nõuetekohaseks toimimiseks soovitab komitee tungivalt, et loodaks komisjoni abistav puidutööstuse nõuandev rühm, kuhu oleksid kaasatud erinevad sidusrühmad.

Brüssel, 1. oktoober 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹⁾ „Economics of sustainable forest management”. Juhtkiri. Shashi S. Kant. *Forest Policy and Economics*. 6 (2004), lk 197-203.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Roheline raamat: Biojätmete käitlus Euroopa Liidus”

KOM(2008) 811 (lõplik)

(2009/C 318/18)

Raportöör: **BUFFETAUT**

3. detsembril 2008 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Roheline raamat: Biojätmete käitlus Euroopa Liidus”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 2. septembril 2009. Raportöör oli Stéphane BUFFETAUT.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril – 1. oktoobril 2009 (1. oktoobri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 160, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab komisjoni rohelistes raamatus algatatud lähenemisviisi. Komitee tunneb kahetsust selle üle, et analüüsis piirduakse üksnes biojätmete käitlusega ega käsitleta kõiki biolagunevaid jätmeid.

1.2 Ühiste eeskirjade puudumisel soovib komitee siiski koostada ühtlustatud eeskirjad põhimõtete ja tehniliste lähenemisviiside kohta.

1.3 Komitee rõhutab vajadust järgida jäätmekäitlusliikide hierarhiat ning innustada ja toetada ringlussevõttu ja taaskasutamist, eelkõige jätmete energia kasutamist.

1.4 Komitee toetab käsitlust, mille kohaselt tuleks teha kõik selleks, et arendada jäätmetekke vältimist tarbijate ja tööstustootjate poolt, olles samas teadlik sellest, et välditud jäätmetonnide arv on siiski üksnes marginaalse tähtsusega. Kuna kohalikud tingimused mõjutavad suures ulatuses biojätmete käitlust ja võimalusi kasutada toodetud materjali, arwab komitee, et Euroopa Liit peab praegu eelistatult keskenduma selgetele suunistele ja kvaliteedieesmärgi määratlemisele kui ühtsetele kohustuslikele eeskirjadele komposti tootmise üksikasjade kohta. Liikmesriikidel peab siiski alles jääma teatud mänguruum ELi eesmärkide elluviimisel. Siiski tuleks viis aastat pärast võimalike suuniste elluviimist koostada hinnang ELi poliitika rakendamise kohta. Kui see aruanne osutub ebarahuldavaks, tuleks kaaluda rangemaid õigusakte.

2. Mis on biojätmed?

2.1 Biojätmed on biolagunevad aia- ja haljastusjätmed, samuti kodumajapidamistest, restoranidest, toitlustus- ja jaemüügiettevõtetest pärinevad toidu- ja köögijätmed ning samalaadsed toiduainetetööstuse jätmed. Biojätmete hulka ei kuulu põllumajandusjäätmed, sõnnik, reoveesetted või muud biolagunevad jätmed (nt naturaalsed tekstiilid, paber või töödeldud puit). Rohelises raamatus käsitletakse seega biojätmeid ja mitte biolagunevaid jätmeid, mis on palju laiem mõiste ning hõlmab ka biojätmeid.

2.2 Hinnanguliselt tekib ELis aastas 76,5–102 miljonit tonni biojätmeid tahkete segaolmejäätmete hulgas olevatest toidu- ja aiapäätmetest ning kuni 37 miljonit tonni biojätmeid toidu- ja joogitööstusest.

3. Rohelise raamatu eesmärk

3.1 Esiteks tuleb öelda, et riiklikud poliitikad erinevad liikmesriigiti märkimisväärselt. Seega on oluline teada, kas riiklikest meetmetest piisab või tuleks eelistada tõhusamat meetet ELi tasandil, meenutades, et spetsiifilistel kohalikel tingimustel on oma roll, eelkõige kliimal.

3.2 Jätmete raamdirektiivis palutakse komisjonil koostada hinnang biojätmete käitluse kohta, et kavandada vajadusel õigusakti ettepaneku või suuniste väljatöötamist.

3.3 Vastavalt 1999. ja 2001. aastal avaldati kaks töödokumenti, kuid olukord on sellest ajast saadik oluliselt muutunud, eelkõige seoses 12 uue liikmesriigi liitumisega.

3.4 Rohelise raamatu eesmärk on seega analüüsida biojätmete käitluse tõhustamise võimalusi Euroopa Liidus. Tegemist on arutelu käivitamisega sellise tulevase ELi meetme vajalikkuse kohta, mille puhul arvestatakse jäätmehierarhiat ning võimalikku majandus-, sotsiaal- ja keskkonnakasut. Selle ülesande keerukus seisneb asjaolus, et kõnealuse küsimuse ümber on palju ebaselgust.

4. Olemasolevad tehnilised meetmed

4.1 Liikmesriikides on kasutusel järgmised meetmed:

- liigiti kogumine, mis võimaldab toota kvaliteetset komposti;
- prügilasse ladustamine, mida kasutatakse sageli tahkete olmejäätmete puhul;
- jäätmete põletamine koos jäätmete energia kasutamise (vähem asjakohane Lõuna-Euroopas, kus ei ole nii suurt vajadust toodetud soojust kasutamiseks);
- bioloogiline töötlemine;
- koostöötlemine muude jäätmetega;
- komposti muutmine pelletiteks;
- aeroobne töötlemine;
- anaeroobne töötlemine;
- mehhaanilis-bioloogiline töötlemine, mis ühendab sorteerimise ja bioloogilise töötlemise.

4.2 Kõiki neid tehnikaid kasutatakse liikmesriikides. Kolm peamist lähenemisviisi on põletamine, vältimaks prügilasse ladustamist, jäätmete energia kasutamise kõrge tase, millega kaasneb madal põletamise tase, ning prügilasse ladustamine.

4.3 Kehtivad normid on samuti väga erinevad. Kehtestatud on normid komposti kasutamise ja kvaliteedi kohta, kuid need

erinevad liikmesriigiti. Samuti on olemas normid jäätmete energia kasutamise kohta, mis on ELi kehtestatud.

4.4 Mõju keskkonnale ja majandusele on erinev, olenevalt kasutatavast meetodist. Prügilasse ladustamist peetakse kõige vähem kulukaks lahenduseks, põletamine nõuab suuremat investeerimist. Bioloogilise töötluse puhul on tegemist nii erinevate meetoditega, et on võimatu määrata ühtset maksumust.

5. Üldised märkused

5.1 Rakendusala

5.1.1 Rohelises raamatus ei käsitleta kõiki biolagunevaid jäätmeid. See valik on piiratud, kuna biolagunevaid jäätmeid ei võeta arvesse tervikuna. Teatud mõttes luuakse niiviisi uus biolagunevate jäätmete kategooria, mis hõlmab üksnes biolagunevaid aia- ja haljastusjäätmeid ning majapidamiste, restoranide või toiduainetetööstuse toidujäätmeid.

5.1.2 Biojätmete ja biolagunevate jäätmete käitluse vahendid ja kogumisahel ning mõnedel juhtudel ka taaskasutamise ahel on välja töötatud ning neid rakendatakse ühiselt. Seetõttu oleks samade eeskirjadega kehtestatud üldine ja ühtlane lähenemisviis palju loogilisem. Kui selgub, et neid eeskirju on võimatu rakendada, tuleks saavutada ühiste põhimõtete ja tehniliste lähenemisviiside alusel koostatud eeskirjad.

5.1.3 Biojätmete (ning üldisemalt biolagunevate jäätmete) käitluse viiside puhul tuleb loomulikult järgida jäätmehierarhiat: vältimine, ringlussevõtt (korduv kasutamine ei ole kõnealusel juhul eriti asjakohane), taaskasutamine, sealhulgas jäätmete energia kasutamine, ja lõpuks kõrvaldamine.

5.1.4 Vältimine on seega eelistatavam meetod. Praktikas on tegemist kasutamata toiduainete osakaalu vähendamisega jäätmete hulgas ning aia- ja haljastusjäätmete tootmise piiramisega selleks kohandatud viljelusmeetodite abil. Igal juhul tuleb endale teadvustada, et biojätmete tootmine on vältimatu.

5.1.5 Seda tüüpi jäätmete ringlussevõttu tuleb pidada jäätme käitluse prioriteetseks meetodiks. Tegemist on komposti tootmisega orgaanilisel teel või väetise tootmisega metaankääritamise teel. Bioloogilisele töötlemisele eelnev jäätmete kogumise viis on väga oluline. Jäätmeid on võimalik koguda tekkekohas eraldi või segamini ning sorteerida seejärel sorteerimiskeskustes. Siinkohal tuleb rõhutada, et komposti tootmiseks kasutatava toote kvaliteedil on väga suur mõju lõpptootte kvaliteedile. Oluline on see, et ringlussevõtu eesmärgid ja lõppmaterjali kvaliteet oleksid saavutatud, millist tehnoloogiat või protsessi ka ei kasutataks.

5.1.6 Biolagunevate jäätmete puhul optimeeritakse taaskasutamist metaankääritamise teel. Jäätmejäakide energia kasutamine on vajalik lisand biolagunevate jäätmete ringlussevõtmise skeemidele, tagades selle, et miski neis sisalduvast energiast ei läheks kaotsi.

5.2 Komposti kasutamine

5.2.1 Tuleb rõhutada, et komposti kasutamise võimalused on väga erinevad vastavalt liikmesriikides valitsetavatele tingimustele ning kaubandussuhted komposti sisse- ja väljaveo osas on väga piiratud. Komposti turg on põhiliselt kohaliku iseloomuga. Teatud riikides kasutatakse komposti põhiliselt põllumajanduses, teistes riikides kasutatakse komposti enam haljastuse jaoks või väetisena eramajapidamistes. Seega näib olevat loogiline, et eeskirjad koostatakse lõpptoodangu kasutust silmas pidades. Võimalik on eristada kolme peamist kasutamise/toote liiki:

- taimede ja mulla rikastamine toidainetega;
- mulla füüsiliste omaduste parandamine;
- mulla osaline asendamine.

5.2.2 Igal juhul tuleb lõppmaterjalide (kompost või sete) tervishoiu ja keskkonnasõbralikkuse alased kvaliteedikriteeriumid kehtestada teaduslike riskiuuringute põhjal. Komposti või sete kvaliteedi lõplikud kriteeriumid peavad tuleb määratleda vastavalt nende kavandatud kasutusele ja tegelikele riskialüüsidele, mis põhinevad järeleproovitud meetoditel.

5.3 Otsustustasand

5.3.1 Pidades silmas nende biojätmete käitluse arendamist, mille tingimused erinevad vastavalt sellistele teguritele nagu geograafia, kliima või komposti kasutamine, oleks parem jätta otsustamine liikmesriikide ülesandeks Euroopa tasandil koostatud selgete suuniste raames ning teaduslikult kehtestatud kvaliteedikriteeriumide põhjal.

5.3.2 Eli poliitika peaks seega hõlmama komposti normide määratlemist, jäätmete eraldi kogumise ja ringlussevõtu tõhusat toetamist, komposti tootmise protsessi normide määratlemist ja heade tavade kohta kogemuste vahetamist. Seejuures tuleks säilitada teatud paindlikkus, mistõttu tuleks selgeid suuniseid eelistada õigusnormidele, mis on liiga ranged ja kohalikele tingimustele halvasti kohandatavad. Tegelikult on kohalike ja piirkondlike omavalitsuste käsutuses suur valik meetmeid, sealhulgas hinnapolitiika ja maksustamine. Näiteks kui Prantsusmaal valib üks kohalik omavalitsus jäätmete eraldi kogumise, siis vähenevad selle tulemusel majapidamisjäätmete kogumise maksud, millest saavad otseselt kasu maksumaksjad, seega on kõnealune meede kohalike omavalitsuste jaoks igati innustav. Jäätmete eraldi kogumist on siiski lihtsam korraldada maa- või äärelinna-piirkondades kui südalinnades, eelkõige ajaloolistes linnakeskustes.

5.4 Komposti liigitamine. Selle asemel, et liigitada komposti kvaliteeti *a priori*, vastavalt jäätmete kogumise liigile (eraldi või segamini), tuleks määratleda lõpptoodangu kvaliteedi kriteeriumid, vaatamata selle päritolule, ning vastavalt põhjendatud teaduslikele ja tervishoiu alastele kriteeriumitele ning lõpptoodangu kavandatud kasutust silmas pidades.

5.5 Tehnoloogiad, mida tuleks innustada. Kui jäätmete eraldi kogumist on raske muuta kohustuslikuks, kuna see võib osutuda praktikas väga keeruliseks, eelkõige linnakeskustes, tuleb seda igal juhul innustada, kui see on tehniliselt ja majanduslikult võimalik. Sellega peaks kaasnema tõhus teavitus- ja teabevahetuspoliitika, et kutsuda esile muutusi elanike käitumises ja harjumustes.

5.5.1 Bioloogilist töötlust tuleb eelistada teistele töötluste vormidele, eelkõige prügilasse ladustamisele. Tuleks märkida, et selles kontekstis võivad majandus- ja maksuinstrumendid innustada otsima muid lahendusi kui prügilasse ladustamine, näiteks jäätmete prügilasse ladustamise maksude suurendamine või kehtestamine, eesmärgiga rahastada kõnealustest maksudest jäätmete käitlust või kasutamist. Samuti tuleks pakkuda mõistlike hindadega alternatiivseid võimalusi.

5.5.2 Vaja on lähtuda jäätmehierarhiast ja tõhustada ennetusmeetmeid.

5.6 Saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli direktiiviga hõlmamata sorteerimiskeskused. Sorteerimiskeskused, kus ei hakata rakendama tulevast saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli direktiivi (sealhulgas need, kus käideldakse vähem kui 50 tonni biojätmeid päevas), peaksid järgima kvaliteedi tagamise norme. Lisaks sellele tuleb rõhutada, et isegi kui need väikesed sorteerimiskeskused moodustavad 30 % kõigist sorteerimiskeskustest, käitlevad nad üksnes väga väikest osa jäätmete kogumahust.

6. Konkreetsete märkused: kaheksa küsimust

6.1 Komisjon esitas sidusrühmadele kaheksa konkreetset küsimust. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib neile küsimustele vastata.

6.2 1. küsimus: jäätmetekke vältimine

6.2.1 Komitee toetab jäätmete tootmise vältimise üldist eesmärki. Vältimine võib olla kas kvantitatiivne või kvalitatiivne. Esimesel juhul on tegemist nende jäätmete hulga piiramisega, mis lähevad olmejäätmete käitlusele, kasutades komposteerimist kodus või kohalikul tasandil; praktikas on need tehnoloogiad siiski piiratud väikese mahu tõttu ja neil on väike mõju nii lühikeses kui keskpikas perspektiivis. Teisel juhul on eesmärk vältida biolagunevate jäätmete saastamist.

6.2.2 Mõlemal juhul on vaja üldsust teavitada ja koolitada, kuna neil on oluline roll nii jäätmete tootmisel kui ka nende sorteerimisel ja kogumisel. Konkreetselt väljendudes peaks kõnealune teavitamine olema eelkõige suunatud kõige suurematele jäätmetootjatele.

6.2.3 Rõhutada võiks järgmisi konkreetseid meetmeid:

- kampaaniad toiduainejäätmete tootmise vältimiseks;
- biolagunevate ja täielikult komposteeritavate kottide kasutamine jäätmete kogumisel;
- ohtlike olmejäätmete eraldi kogumine;
- innustada kõige suuremaid jäätmetootjaid arendama biojäätmete eraldi kogumist;
- jäätmete tootmise vältimine tarneahelas.

6.3 2. küsimus: *prügilasse ladustamise piiramine*

6.3.1 Biojäätmete prügilasse ladustamise piiramine toob kaasa keskkonnakasu ja võimaldab kasutada biojäätmete energiat, võtta materjale ringlusse ning toota rohkem komposti, kuid nõuab samas mõistliku hinnaga alternatiivsete võimaluste olemasolu.

6.3.2 Bioloogilist käitlust tuleks innustada, näiteks rahaliste vahendite abil. Prantsusmaal suurendatakse jäätmete matmise maksu suurendamisega samaaegselt bioloogilise käitlemise rahastamist. Samuti tuleb kaaluda biolagunevate jäätmete ringlussevõtu määra kehtestamist.

6.4 3. küsimus: *prügilatesse mitteviidavate biojäätmete töötlusmeetodid*

6.4.1 Jäätmete anaeroobne lagundamine biogaasi tootmise eesmärgil ja sette kasutamise eesmärgil komposti tootmiseks näib olevat eriti soovitatav. Kõnealune meetod on kooskõlas olelustusükli kontseptsiooniga, kuna see võimaldab vähendada kasvuhoonegaaside heiteid, parandada mulla kvaliteeti tänu kompostile ja tagada biogaasi tootmine energiatootmise eesmärgil.

6.4.2 Ükskõik millist tehnoloogiat ka kasutatakse, tuleb igal juhul prioriteerida ringlussevõttu, millega kaasneb nende väetiste tootmine, mis lähevad tagasi mulda bioloogilise käitlemise teel, mille kasulik mõju keskkonnale on tõestatud.

6.4.3 Olelustusükli kontseptsioon on huvitav, kuid selle praktilist kasutamist takistab asjaolu, et praegu olemasolevad vahendid ei võimalda seda rakendada. Halduse hindamise meetodeid tuleb tõhustada, võtmaks arvesse kliimamuutuste mõju ja mulla kvaliteedi küsimust.

6.4.4 Homogeensete jäätmete põletamisel tuleks väiksemate riskide korral ette näha leebemate sätete võimalus.

6.5 4. küsimus: *biojäätmete energia kasutamine*

6.5.1 Biolagunevad olmejäätmed moodustavad 2,6 % taastuvenergia toodangust. See tuleneb praegu kasutatavatest käitlusviisidest: põletamine, prügilates ladestatavatest jäätmetest saadud biogaasi käitlemine ning metaankääritamise teel saadud biogaas.

6.5.2 Euroopa Keskkonnaagentuuri andmetel võiks olmejäätmetest saadud energiamahut olla võrdne 20 miljoni tonni naftaga, mis moodustab ligikaudu 7 % kogu maailma 2020. aasta taastuvenergia mahust. Arengupotentsiaal on seega väga suur. Seega ei tohiks biojäätmetest toodetud energia kasutamist vaadelda automaatselt negatiivsest aspektist. Biojäätmete metaankääritamise arendamist tuleks vaadelda kui huvitavat võimalust, mis väärrib tõhustamist.

6.5.3 Tingimata tuleb edendada uute ja tõhusamate tehnoloogiate arendamist seoses jäätmete mahukama kõrvaldamisega biogaasirajatistes ning jäätmete muul viisil kasutamiseega biokütuste tootmiseks.

6.6 5. küsimus: *biojäätmete ringlussevõtt*

6.6.1 Väga vajalik on toetada biojäätmete ringlussevõtu ja nendest saadud energia kasutamise tõhustamist. Biojäätmete tootjate teavitamisest ja innustamisest üksnes ei piisa, vaid tuleks mõjutada ka nende küsimustega tegelevaid ametiasutusi. Igat liikmesriiki tuleks innustada seadma endale eesmärgiks kasutada taastuvallikatest toodetud väetisi.

6.6.2 Kavandada võiks järgmiste meetmete rakendamist:

- maksusoodustused, mis tõhustavad biolagunevate jäätmete ringlussevõttu ja komposti/setete kasutamist;
- selliste sätete sisseviimine riigihankelepingutesse, mis soodustavad taastuvallikatest toodetud väetiste kasutamist;
- kvaliteedi tagamise süsteemi tõhustamine bioloogilise käitlemise eri etappidel;
- jäätmejätkide energia kasutamine.

6.7 6. küsimus: komposti/sette suurem kasutamine

6.7.1 Arvestades erinevaid kasutusviise ja toodete mitmekesisust, tuleks määratleda eeskirjad nii komposti kui selle kasutamise kohta.

6.7.2 Komposti valdkonnas tuleks määratleda saaste, heidete ja patogeensete elementide maksimaalne piirväärtus.

6.7.3 Komposti kasutamiseks oleks soovitatav määratleda eesmärgid järgmistes valdkondades:

- taimede ja mulla toitainetega rikastamine;
- mulla füüsiliste omaduste parandamine;
- mulla osaline asendamine.

6.7.4 Iga eesmärk vastaks asjaomase komposti omadustele ja kvaliteedile. Igal juhul tuleb lõppmaterjalide tervishoiu ja keskkonnasõbralikkuse alased kvaliteedikriteeriumid määratleda teaduslike riskianalüüside põhjal. Need kriteeriumid kehtiksid heidete, patogeensete elementide ja saaste kohta.

6.7.5 Segajäätmetest saadud komposti kasutamise küsimus tõstatab omakorda küsimuse käitlusviiside kohta. Jäätmete tekkekohas eraldi kogumine on kõige kindlam käitlusviis, kuid seda pole lihtne korraldada. Teine lahendus seisneb jäätmete segamini kogumises, millele järgneb sorteerimine tehases või sorteerimiskeskuses. Kuna leidub mitmeid rakendatavaid tehnoloogiasid, tuleks tagada ringlussevõtu ja lõppmaterjali kvaliteedi eesmärkide saavutamine, sõltumata valitud menetlusest.

6.8 7. küsimus: puudused õiguslikus raamistikus

6.8.1 Kõigi jäätmekäitluse rajatiste kohta peavad kehtima ranged kontrollimeetmed ja õigusraamistik. Eraldi dokument, milles käsitletakse biolagunevate jäätmete käitlemist ning kehtestatakse ELi miinimumnormid, võimaldaks saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli direktiivi künnist muutmata tagada nende kompostivalmistamise rajatiste paremat kontrolli, mille tase on kõnealusel künnisest madalam.

6.9 8. küsimus: biojätmete käitluse meetodite eelised ja puudused

6.9.1 Rohelises raamatus viidatakse jäätmehierarhiale. Vastavalt sellele soovitatakse rohelises raamatus õigustatult piirata prügilasse ladustamist. Põletamine võiks olla hea meetod biojätmetest energia saamiseks, kuid on selge, et selle meetodi puhul ei saa biojätmetes sisalduvaid toitaineid kasutada mulla kvaliteedi parandamiseks. Komposteerimise eelis on see, et selle tulemusel toodetud materjalil on suur viljastav väärtus ning vajalikud omadused mulla parandamiseks. Selle meetodi puudus seisneb kasvuhoonegaaside tekitamises kogu komposti tootmise protsessi käigus. Jäätmete anaeroobne lagundamine biogaasi tootmise eesmärgil ning sette kasutamise eesmärgil komposti tootmiseks on palju keerukam ja nõuab palju suuremaid investeeringuid kui komposteerimine; igal juhul oleks tegemist palju puhtama taastuvenergiaallikaga.

6.9.2 Igal juhul tuleks säilitada ettevõtjate tehnoloogiaalane uuendusvõime, et nad võiksid arendada menetlusi ja neid tõhustada nii majanduslikus plaanis kui ka kvantitatiivselt ja kvalitatiivselt. Peamine on tagada toodetud komposti parim kvaliteet ja keskenduda selliste tulemuste saavutamise olulisusele, mis põhinevad teaduslikult kehtestatud künnistel, mitte varem kindlaks määratud tehniliste meetodite määratlemisel.

Brüssel, 1. oktoober 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Ühenduse lähenemisviis loodusõnnetuste ja inimtegevusest tingitud katastroofide ennetamisele””

KOM(2009) 82 (lõplik)

(2009/C 318/19)

Raportöör: **María Candelas SÁNCHEZ MIGUEL**

23. veebruaril 2009 otsustas komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Ühenduse lähenemisviis loodusõnnetuste ja inimtegevusest tingitud katastroofide ennetamisele””

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 2. septembril 2009. Raportöör oli María Candelas SÁNCHEZ MIGUEL.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril ja 1. oktoobril 2009 (1. oktoobri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 165, erapooletuks jäi 2 liiget.

1. Järeldused

1.1 Ennetamine on üks keskkonna kaitsmise ja säilitamise aluspõhimõtte ning vahend, millega muuta võimalikult väikeseks kahjud, mis võivad tekkida tsiviilelanikkonnale loodusõnnetuste või inimtegevusest tingitud katastroofide tagajärjel, mis on põhjustatud loodusvarade mittesäästvast kasutamisest. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on korduvalt meenutanud vajadust, et kõigi liikmesriikide pädevad asutused rakendaksid sellekohaseid kehtivaid eeskirju ja kontrolliksid nende täitmist.

1.2 Komitee peab katastroofide ennetamiseks kavandatud üldist meetodit sobivaks. Komitee peab oluliseks kõiki andmekogumise vahendeid, mida kasutatakse nii praeguse olukorra hindamiseks (teabe loetelud, riskide kaardistamine ja head tavad) kui ka ühenduse kodanikukaitse mehhanismi iga-aastaste tööprogrammide elluviimiseks seire- ja teabekeskuse kaudu. Siinkohal tuleks taas rõhutada kohalike omavalitsuste rolli, juhtides ettepanekus tähelepanu nende tähtsusele tsiviilelanikkonnale teabe jagajana meetodite ja ennetava tegevuse kohta ning samuti katastroofide korral.

1.3 Ettepanekus on kavandatud ennetusmeetmete rahastamise süsteemid, mille raames koostatakse loetelu praegustest katastroofide ennetamise süsteemidest ning muudest põllumajandus-, tööstus- jms poliitika konkreetsetest süsteemidest. Komitee leiab, et rahastamist on vaja laiendada ka muudele ettevalmistuse, kavandamise ja varase hoiatamise valdkondadele. Selleks peavad nende valdkondade käsutuses olema piisavad rahalised vahendid, et mitte kahandada mehhanismi praegust tõhusust.

1.4 Üks oluline element, mida tuleb arendada, on teadusuuringud katastroofide ennetamise meetmete leidmiseks. Teadusuuringute ja tehnoloogiaarenduse seitsmendale raamprogrammile viitamisest ei piisa. Riskiennetuse eriprogrammidele on vaja anda oma vahendid, mis pärinevad mitte ainult ühenduselt, vaid ka liikmesriikidelt.

1.5 Ennetusvaldkonnas tehtav rahvusvaheline koostöö täiendab koostööd, mida juba tehakse katastroofi korral sekku-misel ja abi andmisel. See on solidaarsust väljendav ja hästi välja töötatud vahend mitte ainult ÜRO raames, vaid ka teiste rahvusvaheliste kokkulepete raames, millele EL on alla kirjutanud, nt Euromed, Lomé, Ladina-Ameerika kokkulepe jne.

2. Sissejuhatus

2.1 EL võttis endale ülesande rakendada kliimamuutuste ennetamise meetmeid mitte ainult rahvusvahelisel tasandil võetud kohustuste raames, vaid ka loodusõnnetuste ja inimtegevusest tingitud katastroofide tõttu, mis on viimastel aastatel Euroopas korduvalt toimunud. Ennetusele rõhuv suund ei aita mitte ainult säilitada ja taaselustada Euroopa maastike, merede ja jõgede seisukorda, vaid annab panuse selle suuna kasutuselevõtmisse ka teistes riikides.

2.2 Kõnealused meetmed, mis sisalduvad käesoleva käsitluse teemaks olevas teatises, on sellise praktika tulemus, mida on enamikus ELi riikides konkreetsetel juhtudel (üleujutused, tulekahjud) juba kasutatud ning mis on aidanud lühikese ajaga luua ühenduse tasandil kooskõlastatuse, mis on võimaldanud tegutseda kiirelt ja tõhusalt ning sekkuda isegi rahvusvahelisel tasandil.

2.3 Komitee on taotlenud kooskõlastamist ja eelkõige Euroopa tervikliku lähenemisviisi väljatöötamist katastroofide ennetamisele ühenduse tasandil ⁽¹⁾. Siiski soovib komitee rõhutada, et nende ennetusmeetmetega peab mis tahes katastroofide korral kaasnema ELi abi andmise süsteem. See oleks solidaarne süsteem, mis ei annaks abi mitte ainult ELi riikidele, vaid kõigile, kes vajavad meie teadmisi ja vahendeid katastroofide mõju vähendamiseks.

2.4 Ennetamine on üks keskkonna kaitsmise ja säilitamise aluspõhimõte ning vahend, millega muuta võimalikult väikeseks tsiviilelanikkonnale tekkida võivad kahjud. Ennetamise eesmärk on loodusvarade säästev kasutamine. Inimelude, bioloogilise mitmekesisuse ja majanduslike vahendite kadumise kiirenemine viimasel ajal muudab vajalikuks vaadata ümber kehtivate õigusnormide täitmine. Seepärast on komitee rõhutanud vajadust, et iga liikmesriigi pädevad asutused rakendaksid kehtivaid eeskirju ja kontrolliksid nende täitmist, ⁽²⁾ sest teatud katastroofide oleks olnud võimalik vältida või vähemalt oleks olnud võimalik leevendada nende tagajärgi.

2.5 Kõnealuses teatises sätestatud ennetamise eesmärkidel on Euroopa Liidu tasandil laiem kohaldamisala. 16.–19. juunil peeti Genfis katastroofiohu vähendamise teine ülemaailmne konverents, kus osales aktiivselt ka Euroopa Liit. Üldjoontes on konverentsi järeldused kooskõlas Euroopa Komisjoni seatud eesmärkidega. Osa neist käsitletakse ka käesolevas arvamuses.

3. Kokkuvõtte teatises esitatud ettepanekutest

3.1 Kõnealune teatis põhineb komisjoni kohustusel, mille ta võttis Euroopa Parlamendi ja nõukogu ees võtta ühenduse tasandil rohkem meetmeid katastroofide ennetamiseks ning nende tagajärgede leevendamiseks.

3.2 Ennetava lähenemisviisi kehtestamisel tuginevad selle tähtsaimad elemendid peamiselt ELi tasandil juba rakendatavatele meetmetele ja isegi moodustavad osa kehtivatest valdkondlikest õigusaktidest. Olemasolevaid meetmeid ja vahendeid on vaja korrastada ja muuta need omavahel sidusamaks, et neid saaks järgida ühe tervikuna. Nimetatud elementide seast tuleks mainida järgmisi.

3.2.1 On vaja saada selgem pilt olukorrast, millest me lähtume ja kus me oleme. Selleks tuleb koostada katastroofidega seotud teabe loetelu ning levitada parimaid tavasid, mis võimaldab huvitatud isikutel üksteisele teavet anda. See võimaldab kaardistada ohud ja riskid üleujutusrisiki hindamist ja maandamist käsitlevas direktiivis 2007/60/EÜ ⁽³⁾ sätestatud kujul. Selles kontekstis on väga oluline edendada teadusuuringuid, nii nagu see on hõlmatud teadusuuringute ja tehnoloogiaarenduse seitsmendasse raamprogrammi (2007–2013).

3.2.2 Veel üks ettepanekus sätestatud tähtsaimatest elementidest on osalejate ja poliitikameetmete ühendamise kogu katastroofide ohjamise tsükli vältel. Ühenduse kodanikukaitse mehhanismist saab selles kontekstis põhielement, sest mehhanismi tööga on saadud palju kogemusi. Kuid lisaks rõhutatakse, et on vaja koolitada üldsust ennetusteemadel ja tõsta inimeste sellekohast teadlikkust. Samuti juhitakse tähelepanu osalejate paremale ühendamisele ning tehakse ettepanek luua kõikide liikmesriikide asjaomaste talituste esindajatest koosnev Euroopa võrk.

3.2.3 Üks ennetuse olulisi aspekte on olemasolevate vahendite toimimise parandamine, eelkõige ühenduse rahaliste vahendite tõhus kasutus, sest ennetada on odavam kui parandada. Nende meetmete võtmist tuleb kaaluda mõne fondi raames (nt metsastamise ja metsa uuendamise projektid) ning kehtivate ELi õigusaktide valguses, millega sätestatakse mitmesuguste loodusõnnetuste ennetamise eeskirjad.

3.3 Viimaseks tehakse ettepanek tugevdada rahvusvahelist ennetuskoostööd. Tegevust koordineeritakse ÜRO katastroofiohu vähendamise rahvusvahelise strateegiaga ning samuti teiste organisatsioonidega Euroopa – Vahemere piirkonna partnerluse ja naabruspoliitika raames.

4. Märkused ettepaneku kohta

4.1 Komitee leiab, et komisjoni teatises esitatu on väga positiivne, sest kuigi sellega viiakse sisse vähe uuendusi, saab sellist lähenemisviisi õigustada. Kui täidetaks kõiki kehtivaid ELi õigusakte, oleksid ennetusmeetmed tõhusad, vältides ja vähendades paljudel juhtudel kahjuks üha sagedamini toimuvaid katastroofide. Komitee on pannud ennetuse oma töös sageli kesksele kohale ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ ELT C 204, 9.8.2008, lk 66.

⁽²⁾ ELT C 221, 8.9.2005, lk 35.

⁽³⁾ ELT L 288, 6.11.2007.

⁽⁴⁾ ELT C 221, 8.9.2005, lk 35; ELT C 195, 18.8.2006, lk 40; ELT C 204, 9.8.2008, lk 66.

4.2 Mõne esitatud ettepaneku puhul tuleb rõhutada selle väärtust üldise meetodina, mitte ainult konkreetsele nähtusele kohaldatava meetodina, nagu üleujutuste puhul. Komitee märgib, et nii loodusõnnetuste kui ka inimtegevusest tingitud katastroofide olemus muudab vajalikuks üldise ennetusmeetodi, mis sisaldaks võimalikult palju teavet meie maastike, merede, jõgede ja atmosfääri praeguse seisundi kohta ning samuti lekete kohta, mis võivad tekkida maa-alustes CO₂-hoidlates. Seega võimaldaks katastroofidega seotud teabe loetelu koostamine kaardistada riskid, nagu sätestatakse üleujutuste direktiivis. Sellega nõutakse pädevatelt asutustelt ennetustegevust.

4.2.1 Keskkonnavaldkonnas pädevad asutused on vastavalt iga liikmesriigi territoriaalsele korraldusele erinevad⁽¹⁾. Siiski peab komitee oluliseks, et eelkõige nemad vastutaksid nii ennetustegevuse kui ka kodanikuühiskonna teavitamise ja harimise eest. Suures ulatuses sõltub just neist asutustest loodusõnnetuste ja inimtegevusest tingitud katastroofide vältimiseks või vähendamiseks kehtestatud meetmete tõhusus.

4.3 Komitee peab vajalikuks rõhutada kodanikukaitse rahastamisvahendi⁽²⁾ olulisust, sest see võimaldab iga-aastaste tööprogrammidega katta lisaks ühenduse kodanikukaitse mehhanismi enda meetmetele (transport, koolitus jne) ka ettevalmistuse, kavandamise, varase hoiatamise ja ennetuse valdkonda kuuluvaid meetmeid.

4.4 2008. aasta novembris heaks kiidetud 2009. aasta tööprogrammiga suurendatakse märgatavalt ennetuskoostöö projektide osa, mis tõuseb 1,1 miljonilt eurolt (2008. aastal) 2,25 miljonile eurole (2009. aastal). Sellega soodustatakse riskihindamise parandamise kaudu kahjude pikaajalist ennetamist või leevendamist. Selles võivad osaleda kodanikukaitstes tegutsesjad kõigilt haldus- ja ühiskonnatasanditelt.

4.5 Samuti peab komitee oluliseks märkida, et kõnealuses tööprogrammis on märkimisväärselt suurendatud ühenduse kodanikukaitse mehhanismi toetus- ja ettevalmistusmeetmete osa. Selle üks eesmärk on toetada komisjoni katastroofide ennetamise strateegia elluviimisel ning parandada teadmisi katastroofide ennetamise kohta. Kõnealust osa suurendati 650 000 eurolt (2008. aastal) 1,18 miljoni euroni. Samuti lisati 2009. aasta tööprogrammi peatükk ennetustegevuse heade tavade vastastikuse tutvustamise kohta.

4.6 Parimate tavade levitamine ei aita parandada mitte ainult pädevate asutuste kooskõlastamist, vaid ka riskide ennetamist ja

⁽¹⁾ Katastroofiohu vähendamise ülemaailmse konverentsi järelduste punktis 12 kutsutakse üles kujundama koostöö, millega tunnustatakse ja tugevdataks keskastutuste ja kohalike asutuste ning kodanikuühiskonna vastastikust sõltuvust.

⁽²⁾ Nõukogu 5. märtsi 2007. aasta otsus kodanikukaitse rahastamisvahendi kehtestamise kohta (2007/162/EÜ, Euratom).

konkreetsete meetmete võtmist katastroofide korral. Selles kontekstis leiab komitee, et ühenduse kodanikukaitse mehhanismi⁽³⁾ ülesanne peab olema vastavate andmebaaside tsentraliseerimine seire- ja teabekeskuse kaudu, et muuta need andmebaasid paremini toimivaks.

4.7 Samuti leiab komitee, et ettepanek parandada kõikide osalejate omavahelisi kontakte Euroopa integreeritud võrgustiku abil, kuhu kuuluvad eri riigiasutuste esindajad, aitab katastroofide korral kasutada mitte ainult parimaid tavasid, vaid täita ka ennetamise ülesannet neis valdkondades, kus sekkumine on tavaliselt raske.

4.8 Üks oluline teema on ennetusmeetmete rahastamise teema. Ettepanekus tuuakse välja kaks süsteemi.

— Koostada 2009. aastal loetelu ELi rahastamisvahenditest, mida kasutatakse katastroofide ennetamiseks, hinnates nende kasutust ja võimalikke puudusi⁽⁴⁾.

— Koostada loend ennetusmeetmetest, mida rahastatakse ühenduse eri poliitikavaldkondade raames, näiteks metsastamine ja metsa uuendamine.

4.9 Komitee leiab, et lisaks neile ettepanekutele tuleks kaaluda ka kodanikukaitse (st kodanikukaitse rahastamisvahendi) piisavat rahastamist, et uued ülesanded ei tooks kaasa ühenduse mehhanismi toimimisvõime vähenemist ei ennetusvaldkonnas ega katastroofide korral tegutsedes.

4.10 Teisest küljest on vaja taas kord rõhutada teadustegevuse olulisust ennetusvaldkonnas. Seepärast on kasulik investeerida esmatähtsatesse teemadesse, mida juba käsitletakse teadusuuringute ja tehnoloogiaarenduse seitsmenda raamprogrammi (2007–2013) raames. Siiski võiks konkreetse ennetustegevuse jaoks kasutada ka teisi rahastamisvahendeid, mis on seotud kõnealuse valdkonnaga. Näiteks võiks metsanduses kasutada ühise põllumajanduspoliitika teise samba vahendeid. Komitee leiab, et komisjon peaks kindlaks määrama ühenduse eri poliitikavaldkondades (mitte ainult ühises põllumajanduspoliitikas, vaid ka näiteks regionaalpoliitikas, energiapolitikas, kliimamuutuste poliitikas jne) asuvad rahastamisallikad, mida on võimalik kasutada, et saavutada tõhus tegevus mis tahes katastroofi ennetamiseks.

⁽³⁾ ELT C 204, 9.8.2008.

⁽⁴⁾ Katastroofiohu vähendamiseks maailmas kasutatavate rahastamisvahendite hindamisest kõneldakse katastroofiohu vähendamise ülemaailmse konverentsi järelduste punktis 17.

4.11 Lisaks rõhutab komitee inimeste, kodanikuühiskonna organisatsioonide ja vabatahtlike organisatsioonide teadlikkuse tõstmise olulisust, et nad tunnistaksid ennetuspoliitika vajalikkust, sest see paneb aluse suuremale ohutusele ja võimaldab hädaolukordades asjakohaselt reageerida. Kodanikuühiskonna koolitamine ja teadlikkuse tõstmine ennetamise ja loodusvarade õige kasutamise teemadel oleks pädevate asutuste ja eelkõige kohalike omavalitsuste peamine ülesanne, sest nad asuvad loodusvarade lähedal ja on tuttavad nende kasutusviisiga.

4.12 Lõpetuseks on üks tähtsaimatest elementidest ettepanek tugevdada rahvusvahelist ennetuskoostööd, mitte ainult koos-

tööd abi valdkonnas. Selles etendab suurt osa ÜRO katastroofiohu vähendamise rahvusvaheline strateegia, mis on suunatud arengumaadele. Igal juhul tuleks kaaluda sekkumismehhanismide muutmist üldlevinuks ÜRO egiidi all, vähendamata seejuures Euroopa Liidu sekkumist, mis on viimaste katastroofide korral väga kasulikuks osutunud.

4.13 Euroopa naabruspoliitika peaks süstemaatiliselt sisaldama ohtude ennetamise valdkonnas tehtavat koostööd, et edendada säästvat arengut, mis on muu hulgas kooskõlas aastatuhande arengueesmärkidega ja ÜRO katastroofiohu vähendamise rahvusvahelise strateegia Hyogo tegevusraamistikuga.

Brüssel, 1. oktoober 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat – Üleeuroopaline transpordivõrk: poliitika läbivaatamine. Paremini integreeritud üleeuroopaline transpordivõrk ühise transpordipoliitika teenistuses”

KOM(2009) 44 (lõplik)

(2009/C 318/20)

Raportöör: **Jan SIMONS**

4. veebruaril 2009 otsustas komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 262 lõikele 1 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Roheline raamat – Üleeuroopaline transpordivõrk: poliitika läbivaatamine. Paremini integreeritud üleeuroopaline transpordivõrk ühise transpordipoliitika teenistuses”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon võttis arvamuse vastu 8. septembril 2009. Raportöör oli Jan Simons.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 456. istungjärgul 30. september – 1. oktoober 2009 (30. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 167, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee jagab komisjoni seisukohta, et üleeuroopalise transpordivõrgu (TEN-T) suuniste põhjalik läbivaatamine on vajalik, kuna pärast 1996. aastat on ELiga liitunud suur hulk liikmesriike. Seoses sellega ja ka seoses rõhuasetuse nihkumisega poliitilistes prioriteetides, eelkõige on suurenenud tähelepanu keskkonnale ja kliimale, on hädavajalik ühenduse transpordinfrastruktuurivõrgu läbivaatamine.

1.2 Süsinikdioksiidiheite suurenemise ja kaubavedu puudutavate infrastruktuurialaste ja organisatoorsete vajakajäämist osas jagab komitee komisjoni ideed otsida kaubaveole integreeritud intermodaalseid lahendusi, et luua kasutajate jaoks sünergia.

1.3 Uue TEN-T väljatöötamisel soovib komitee, et kindlasti arvestataks nn naabruspoliitikat, ELi ühendusi itta ja lõunasse, kusjuures komisjon ja liikmesriigid peaksid keskenduma eelkõige võrgule ja mitte individuaalsetele infrastruktuuritöödele. Sellega edendatakse ka liikmesriikidevahelist solidaarsust.

1.4 Tulevase TEN-T osas pakub komisjon välja kolm valikuvõimalust. Komitee jagab nõukogu seisukohta, et selleks peaks olema kahetasandiline struktuur, mis koosneb üldisest võrgust ja põhivõrgust, hõlmates geograafiliselt määratletud prioriteetset võrku ja kontseptuaalset alust, et hõlbustada transpordipoliitika

ja transpordi infrastruktuure käsitlevate erinevate tegurite ühendamist. Komitee arvates on seeläbi võimalik ELi rahalisi vahendeid kasutada tõhusamalt ja tulemuslikumalt kui senini. Tuleks luua organ, mis hoolitseks vahendite kasutamise koordineerimise eest.

1.5 Komitee soovib veenda komisjoni selles, et prioriteetse võrgu ning ka koostalitusvõimeliste liiklusjuhtimissüsteemide rajamisele loodaks siduvam realiseerimisraamistik, mis sisaldaks ka vastavaid karistusmeetmeid.

1.6 TEN-T tulevase kavandamise osas nõustub komitee komisjoni rohelises raamatus sisalduva lähenemisviisiga mille kohaselt kasutatakse iga transpordiliiki vastavalt selle suhteliste eelistele tõhusas intermodaalses transpordiahelas, ja see mängib olulist rolli kliimamuutusega seotud eesmärkide saavutamisel ühenduses. Eesmärgiks peab jääma üleminek kõige keskkonnasõbralikumatele transpordiliikidele.

2. Sissejuhatus

2.1 4. veebruaril 2009 esitles komisjon rohelist raamatut „Üleeuroopaline transpordivõrk: poliitika läbivaatamine. Paremini integreeritud üleeuroopaline transpordivõrk ühise transpordipoliitika teenistuses”, mis sisaldab komisjoni poliitika läbivaatamist üleeuroopalise transpordivõrgu osas.

2.2 Et oleks võimalik kasutada olemasolevaid teadmisi, kogemusi ja seisukohti, soovib komisjon kaasata läbivaatamisse nii palju huvitatud osapooli kui võimalik. Selleks avas komisjon avaliku arutelu, mis lõppes 30. aprillil 2009.

2.3 Komisjonil on kavas analüüsida avaliku arutelu tulemusi ja kasutada neid üleeuroopalise transpordivõrgu poliitika arendamise töödes. Ootuste kohaselt tegeletakse rohelise raamatu kohta esitatud reageeringute läbitöötamise ja vajalike uuringute teostamisega 2009. aasta lõpuni. 2010. aasta alguses on komisjonil kavas esitleda kõnealuse poliitika metodoloogiat ja seejärel 2010. aasta lõpus seadusandlike ettepanekute kava, mis sisaldab TEN-T suuniste ja võimalik, et ka TEN-T määruse läbivaatamist.

2.4 EÜ asutamislepingus (artiklid 154–156) on TEN-T poliitika määratletud kui panus, mis aitab saavutada siseturul majanduskasvu ja töökohtade loomise valdkonnas seatud eesmärgid ning panna aluse ka sotsiaalsele, majanduslikule ja geograafilisele ühtekuuluvusele, mis peaks olema kõigi kodanike ja ettevõtjate huvides.

2.5 Lisaks tuleb tagada säästev areng, andes selleks kõnealuses poliitikas tähtsa koha keskkonnakaitset puudutatavatele nõudmistele. TEN-T poliitika peab olema tulevikus suunatud sellele, et anda oluline panus ühenduse kliimaalaste eesmärkide (20/20/20) saavutamisele.

2.6 ELi poliitika TEN-T osas töötati välja aastatel 1990–1995 ning kehtestati Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsusega 1996. aastal. Sellest ajast alates on üleühenduselise tähtsusega transpordinfrastruktuuriprojektidesse investeeritud 400 miljardit eurot, seejuures tuleb märkida, et paljude projektide lõpuleviimisel on esinenud märkimisväärsed viivitusi. Eelkõige TENi esimese perioodi vältel (1996–2003) teostasid liikmesriigid, võrreldes prioriteetsete projektide koguarvuga, enamasti teehitusprojekte. Mõningates ilmselgetes situatsioonides vajavad keskkonnasõbralikumad transpordiliigid kiirelt täiendavaid infrastruktuuriehitisi.

2.7 Umbes 30 % investeeritud 400 miljardist eurost on pärit ühenduse allikatest, nagu TEN-T eelarve, ühtekuuluvusfond, Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank ja Euroopa Investeeringupank. Hinnanguliselt tuleks veel investeerida 500 miljardit eurot. Ette on nähtud, et 80 % TEN-T prioriteetsete projektide jaoks reserveeritud summadest tuleks suunata raudteesektorisse.

2.8 Kogemused on näidanud, et Euroopa kodanikul on raske näha TEN-T poliitika tulemusi ja selle lisandväärtust. Käsitletavas rohelises raamatus püütakse seda viga parandada komisjoni poolt väljapakutud lähenemisviisi abil ning komisjon asetab oma tulevases TEN-T poliitikas keskele kohale kliimamuutusi puudutavad eesmärgid.

2.9 Komisjon jõuab ise järeldusele, et TEN-T poliitika põhjalik läbivaatamine on hädavajalik. Protsessiga, millesse on integreeritud majanduslikud ja kliimaalased eesmärgid ning mis on selgelt suunatud töhuga reisijate- ja kaubaveo vajadustele, võttes aluseks intermodaalsuse ja kasutades uuenduslikke tehnoloogiasid, soovitakse luua tugev alus, et anda töhus panus ühenduse kliimaalastesse eesmärkidesse.

2.10 Kuna läbivaatamine on nii laiaulatuslik – see puudutab nii poliitilisi kui ka sotsiaal-majanduslikke, keskkonnaalaseid, institutsionaalseid, geograafilisi ja tehnilisi aspekte –, siis kasutas komisjon rohelise raamatu avaldamise võimalust. Selles on üles täheldatud komisjoni kaalutlused ja sellega pakuti huvitatutele võimalus mõelda aktiivselt kaasa avaliku arutelu raames ja teha ettepanekuid uue TEN-T poliitika tarvis.

2.11 Tulevast TEN-T poliitikat puudutava rohelise raamatu osas märkis Euroopa Parlament oma 22. aprilli 2009. aasta resolutsioonis, et parlament toetab küll suhteliselt ebamäärast TEN-T kontseptuaalse samba põhimõtet, ent näeb samuti kasu konkreetsetes projektides, mille puhul enamik prioriteetsetest projektidest peaks teenima keskkonnasõbralike transpordiliikide huve.

2.12 Euroopa Liidu Ministrite Nõukogu võttis 11. ja 12. juunil 2009 toimunud koosolekul seisukoha, et kõik praegused TEN-T prioriteetsed projektid peaksid olema ühtse prioriteetse võrgu lahutamatu osa, mis koondab juba valminud või ehitusjärgus infrastruktuuri ja ühist huvi pakkuvaid projekte. Need projektid peavad olema mitmeliigilised, pöörates piisavalt tähelepanu sõlmedele ja transpordiliikide vahelistele ühendustele.

2.13 Lisaks märgib nõukogu, et TEN-T poliitika peab olulisel määral kaasa aitama kliimamuutuste ja keskkonnaalaste eesmärkide saavutamisele. Kõikide transpordiliikide (nii füüsilised kui ka arukad transpordisüsteemid) optimaalne integreerimine ja omavaheline ühendamine peab tagama töhusad intermodaalsed transporditeenused ja looma tugeva aluse transpordisektori jõupingutustele süsinikdioksiidi ja teiste saasteainete heite vähendamiseks.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee on arvamusel, et komisjon on teinud asjakohaseid samme, et panna rohelise raamatuga kaasneva avaliku aruteluga alus TEN-T poliitika põhjalikule läbivaatamisele pärast seda, kui ta oli tõdenud, et Euroopa parlamendi ja nõukogu 1996. aasta otsuse (ühenduse jaoks olulise üleeuroopalise infrastruktuurivõrgu loomise kohta) täitmine ei kulge plaanipäraselt. Viimatinimetatu nähtub ka komisjoni teatisest „Üleeuroopalised võrgud: ühtse lähenemisviisi suunas“ (KOM(2007) 135 lõplik).

3.2 TEN-T suuniste põhjalik läbivaatamine on komitee arvates vajalik ka seetõttu, et pärast 1996. aastat on ELiga liitunud suur hulk liikmesriike. See muudab hädavajalikuks ühenduse transpordinfrastruktuurivõrgu ajakohastamise.

3.3 Komisjoni poolt läbi viidud TEN-T suuniste poliitika hindamine näitab, et seoses ELi laienemisega on löögijõudu kaotanud algselt kavandatud võrgustiku planeerimine, mille puhul oli eesmärk liita liikmesriikide transpordivõrgu erinevaid transpordiliike teenindavad osad ja ühendada need omavahel liikmesriikide piiril.

3.4 Arvestades asjaoluga, et uue TEN-T elluviimiseks on vaja ülisuuri summasid, peab komitee vajalikuks, et õigete ja vastutustundlike valikute tegemisel arvestataks nii paljude oluliste tegurite ja elementidega kui võimalik. Lähtepunktis soovib komitee võtta selle, et rahalised vahendid peavad peegeldama ambitsioone ja mitte vastupidi.

3.5 Tulevase TEN-T poliitika alus on sätestatud EÜ asutamislepingus. Selle artiklites 154–156 määratletakse elemendid, millega tuleb arvestada. Minevikus ei pööratud säästvate arengule ja sellega seoses ka kliimamuutustele piisavalt tähelepanu, ent komitee jagab komisjoni seisukohta, et see on üleüldiselt transpordipoliitika oluline osa ning peab seega olema ka TEN-T osa. Komitee on juba viidanud sellele oma 13. märtsi 2008. aasta arvamuses (TEN/298-CESE 488/2008), kus ta rõhutab ka ühtse lähenemisviisi tähtsust.

3.6 Lepingu sätete rakendamiseks loodi nn TEN-T suunised, mis sisaldavad tingimusi ühist huvi pakkuvate ja liikmesriikide poolt toetatavate projektide valimiseks. Nende suuniste lõplik eesmärk on mitmeliigilise võrgu rajamine, et muuta uuenduslikul viisil võimalikuks ohutu ja tõhus transport.

3.7 Komitee jagab komisjoni ideed otsida kaubaveole intermodaalseid lahendusi, et lahendada probleeme, mis on seotud süsinikdioksiidheite suurenemise ning infrastruktuuri alaste ja organisatsiooniliste vajakajäämistega. Sarnaselt komisjonile peab komitee näiteks TEN-T tulevase arengu seisukohast väga oluliseks merekiirteede arendamist.

3.8 Komisjon on arvamusel, et läbivaadatud TEN-T poliitikat tuleks edasi arendada seni saavutatud tulemusele tuginedes ja hoolitseda tuleks selle eest, et valitseks järjepidevus varem kokkulepitud lähenemisviisiga. Komitee küsib, kas selline lähenemisviis on kooskõlas TEN-T poliitika põhimõttelise läbivaatamisega. Praeguste prioriteetsete projektide hindamine TEN-

suuniste lisas 3, mis põhineb objektiivsetel kriteeriumidel, peaks komitee arvates viima selle lisa kohandamiseni, mis võib loogiliselt võttes tuua kaasa ka selle, et osad projektid võivad sellest nimekirjast ka kaduda.

3.9 Uue TEN-T poliitika ülesehituse osas jagab komitee komisjoni arvamust, et see peab põhinema kahele eesmärgil, millesse tuleb integreerida majandus ja elukeskkond. Komitee hinnangul loob ühtne lähenemisviis sünergia, eelkõige kui tegu on projektidega, mis puudutavad ELi laienemist. Seepärast on oluline, et võrgu valikul arvestataks ka keskkonnale põhjustatavate tagajärgedega (k.a kliimamuutused). Niisiis tuleb otsida tasakaalu majanduslike huvide ja keskkonna eest hoolitsemise vahel, edendades intermodaalsuse põhimõttele tuginevat säästvat ja tõhusat transpordisüsteemi.

3.10 Selle näitena tahab komitee viidata turu poolt stimuleeritud õhustranspordi ja raudteetranspordi integreerimisele vahe- ja lühema vahemaa puhul, mis on lühemad kui 500 km. Reisijateveos on väga oluline roll kiirrongiühendustel, ent lennuväljade ühendamine Euroopa raudteevõrguga pakub huvitavaid võimalusi ka kaubaveole.

3.11 Komitee on seisukohal, et uus TEN-T peaks keskenduma eelkõige võrgule, nii füüsilisele kui ka mitte-füüsilisele, kusjuures rõhk tuleks asetada nn naabrusele, näiteks ELi lääneosast itta ja põhjast lõunasse viivale infrastruktuurile (Via Baltica, Helsinki-Ateena). Nn naabrusel põhinev lähenemine avaldab komitee arvates soodsat mõju ELi elanike solidaarsusele.

3.12 Komisjon soovib, et Euroopa lisandväärtuse määratlemiseks tuleks kõigi väljavalitud ühist huvi pakkuvate projektide puhul rakendada ühtlustatud multikriteeriumite ning kulude ja tulude analüüsi. Seeläbi on võimalik arvestada kõigi teguritega, ka nendega, mis ei ole rahas mõõdetavad. Sel viisil oleks võimalik ühenduse eelarvest makstavaid toetusi jaotada õiglaselt ja objektiivselt ning piirduda projektidega, millel on ELi jaoks tõepoolest lisandväärtus. Komitee on seisukohal, et kasutada tuleb igasugust meetodikat, mis viib ühenduse raha tõhusama ja tulemuslikuma kasutamiseni.

3.13 Eelkõige võiks sellisest ühtlustatud viisist olla kasu tegelemisel piiriüleste infrastruktuurialaste kitsaskohtadega, mille puhul probleemid on tihti seotud kulude jagamisega. Selline tööviis võib tuua kaasa TEN-T programmi ratsionaliseerimise ja samas on võimalik enam keskenduda majanduse ja keskkonna huvide ühendamisele.

3.14 Rohelises raamatus palub komisjon valida tulevase TEN-T vormi jaoks välja üks alljärgnevatest võimalustest:

- olemasoleva üldist võrku ja (iseseisvaid) prioriteetseid projekte hõlmava kahetasandilise struktuuri säilitamine;
- TEN-T ümberkujundamine ühetasandiliseks (prioriteetsed projektid, mis võivad olla ühendatud prioriteetseks võrguks);
- kahetasandiline struktuur, mis koosneb üldisest võrgust ja põhivõrgust, hõlmates geograafiliselt määratletud prioriteetset võrku ja kontseptuaalset alust, et hõlbustada transpordipoliitika ja transpordi infrastruktuure käsitlevate erinevate tegurite ühendamist.

3.15 Komitee eelistab viimast valikuvõimalust. Komitee hinnangul tuleb ELi rahalisi vahendeid kasutada senisest tõhusamalt ning arvab, et nende vahendite koondamine põhivõrgule pakub selleks parimaid võimalusi. Üldist võrku, milles praeguse TEN-T võrgu ulatusele lisati aastate jooksul osa ühenduse transpordialaste õigusaktide rakendamine, ei saa tänu sellele seosele lihtsalt niisama kõrvale jätta ja see peab niisiis püsima jääma. TEN-T eelarvest need projektid enam toetusi ei saaks, samas on võimalik neid rahastada regionaalfondide ja ühtekuuluvusfondi vahenditest.

3.16 ELi vahendite tõhusamaks ja tulemuslikumaks kasutamiseks tuleks komitee arvates luua organ, mis hoolitseks nende vahendite kasutamise koordineerimise eest.

3.17 Geograafiliselt määratletud prioriteetne võrk peaks komitee arvates koosnema tõeliselt mitmeliigilistest telgedest, mis ühendavad kõige olulisemaid majanduslikke ja rahvastiku keskuseid ning ühendavad need keskused omakorda peamiste sõlmpunktidega nagu mere- ja siseveesadamad ning lennuväljad. See võrk peab vastama keskkonnakaitse ning sotsiaalse ja säästva arengu nõudmistele.

4. Erimärkused

4.1 Säästev areng ja eelkõige 2008. aasta detsembris ELi poolt sõnastatud ambitsioonikad kliimaeesmärgid tingivad komisjoni arvates muutusi üleeuroopalistele võrkudele lähene-mises. Komitee jagab komisjoni seisukohta, et juba ainuüksi kliimaga seotud kaalutlused oleks piisav põhjus läbivaatamise teostamiseks, ent viitab sellele, et läbivaatamist tingivad ka lõpule viimata kavandatud projektid ja ELi laienemine.

4.2 Kui komisjon tõestab, et kõigi ühist huvi pakkuvate projektide suhtes tuleb läbi viia kulude ja tulude analüüs, siis

võib komitee sellega nõustuda, olgugi et komitee soovib anda võimaluse ka teistele meetodikatele, millel on sama tulemus. Komitee viitab aga siiski vajadusele määrata välismõjud kindlaks ja hinnata neid palju ühtsemal viisil.

4.3 Komitee nõustub komisjoni seisukohaga, et TEN-T läbi-vaatamise käigus tuleks üksteisega ühendatud suurtest infras-truktuuriprojektidest koosnevat võrku täiendada sellist liiki projektidest koosneva kontseptuaalse võrguga. Samas soovib komitee rõhutada, et komisjon peaks suunama märkimisväärse osa koordineerimisega seotud pingutustest seda liiki projektide elluviimisele.

4.4 Komitee viitab sellele, et süsteemsed investeeringud Euroopa teadustöösse ja tehnoloogia arengusse on toonud endaga kaasa uued võimalused Euroopa transpordipoliitika eesmärkide realiseerimiseks teiste vahenditega kui üksnes inves-teeringutega füüsilise infrastruktuuri.

4.5 Nii on komisjon käsitlenud neid võimalusi ja poliitilisi kavasis erinevates teatistes, nagu näiteks neis, mille teema on kaubaveologistika tegevuskava ja arukate transpordisüsteemide tegevuskava. Nende uute tehnoloogiate rakendamisel tuleb igal juhul vältida negatiivseid mõjusid töötingimustele ja andmekaitsele.

4.6 Lisaks võib nimetada energiasäästlike autode algatust (*green car initiative*), mis moodustab osa Euroopa majanduse elavdamise kavast ning milles tuuakse esile, kuidas puhta käivi-tustehnoloogia ja aruka logistika abil on võimalik suurendada Euroopa transpordisüsteemi tõhusust ja tulemuslikkust. Uuen-dustegevuse valguses ei saa mainimata ei saa jätta ka Euroopa tegevuskava NAIADES, mis on laias mõttes siseveelaevanduse stimuleerimisele suunatud tegevuskava.

4.7 Punktis 4.5 mainitud kaubalogistika tegevuskavas on mõistet *rohelist transpordikoridorid* kirjeldatud väga napisõnaliselt. Komitee hindaks selle täpsustamist, kuna rohelistes transpordikoridorid hõlmavad komitee arvates ka seda, et sõlmpunk-tidevaheliseks transpordiks on kasutada alternatiivsed transpor-diliigid, võimaldades teha kulutõhusamaid valikuid.

4.8 Siiani on oldud seisukohal, et TEN-T elluviimise nimel on kohustatud pingutusi tegema asjaomased liikmesriigid. Kui iseenesest ongi infrastruktuuri rajamine riiklikus pädevuses, soovib komitee siiski komisjonile rõhutada, et prioriteetse võrgu rajamise jaoks loodaks realiseerimisele siduvam raamistik, mis sisaldaks ka vastavaid karistusmeetmeid. Viimast võiks rakendada ka koostalitusvõimeliste transpordijuhtimissüsteemide puhul.

4.9 Kujundades ideid prioriteetsest võrgust, peaks komitee arvates nendes olema rõhutatult keskne roll merekiirteede väljatöötamisel ning seejuures tuleb enam keskenduda laiemale logistilisele võrgule, et muuta ELi meresadamad hästi ligipääsetavaks ja tagada nendele vastavad sisemaaihendused, pidades seejuures silmas asjaolu, et mingil juhul ei tohi olla tegu konkurentsi moonutamisega.

4.10 Lõpetuseks nõustub komitee mõningate komisjoni poolt rohelises raamatus nimetatud küsimustega, millega tuleb

arvestada TEN-T tulevasel kavandamisel. Siinkohal võib välja tuua küsimused nagu reisijate- ja kaubaveo vajadused, lennujamae tundlikkus lennukikütuse hindade suhtes, majanduslik areng ja keskkonnakaitse, punktis 4.9 nimetatud meresadamate problemaatika ja kaubaveologistika, mis lähtub põhimõttest, et iga transpordiliiki kasutatakse vastavalt selle suhteliste eeliste tõhusas intermodaalses transpordiahelas, ning see mängib olulist rolli kliimamuutusega seotud eesmärkide saavutamisel ühenduses. Eesmärgiks peab jääma üleminek kõige keskkonnasõbralikumatele transpordiliikidele.

Brüssel, 30. september 2009.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „EL, Aafrika ja Hiina: teel kolmepoolse arutelu ja koostöö poole””

KOM(2008) 654 (lõplik)

(2009/C 318/21)

Raportöör: Luca JAHIER

17. oktoobril 2008 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „EL, Aafrika ja Hiina: teel kolmepoolse arutelu ja koostöö poole””

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete sektsioon võttis arvamuse vastu 3. septembril 2009. Raportöör oli Luca JAHIER.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril ja 1. oktoobril 2009 (1. oktoobri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 145, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 3 liiget.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Viimasel 15 aastal on Aafrika järjest enam Hiina huviorbiiti kerkinud. Hiina on kaubandusmahu, investeringute ja suurema osa Aafrika riikidega sõlmitud partnerluslepete pideva kasvu tulemusena kindlustanud oma positsiooni Aafrika kolmanda kaubandus- ja majanduspartnerina. Kuigi Euroopa on endiselt Aafrika juhtiv majanduspartner, on tema edumaa kahenemas praeguses mitme poolusega maailmas, kus areneva majandusega riigid üritavad luua uut tasakaalu. Kuna Aafrika jääb Euroopale geograafiliselt lähedaseks, ühiste huvidega alaks, nõuab teiste mõjuvõimsate riikide tegutsemine, et Euroopa annaks uue hoo oma partnerluse Aafrikaga.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni ettepanekut käivitada kolmepoolne arutelu ja koostöö Euroopa Liidu, Hiina ja Aafrika vahel. See väljavaade on vajalik ja vältimatu, kuid selle tulemus on ebakindel ja problemaatiline. Eelkõige hindab komitee pragmaatilist ja järkjärgulist lähenemisviisi ning nelja väljapakutud valdkonna asjakohasust. Need valdkonnad on rahu ja julgeolek, infrastruktuur, keskkonna ja loodusvarade kasutamine ning põllumajandus ja toiduga kindlustatus.

1.3 Kolmepoolne koostöö on aga mõttekas vaid siis, kui see on tõhus ja tugineb võrdsusele. Praeguste suhete ebasümmeetrilisusega tuleb alguses väga hoolikalt arvestada. Hiina on üks ja väga suur riik, kes suhtleb paljude Aafrika riikidega, samal ajal kui Euroopa näeb sageli vaeva, et oma suhetes Aafrikaga üksmeelset seisukohta saavutada. Kuigi Hiina tegevus Aafrikas

tekitab mõnes valdkonnas küsitavusi, eelistavad paljud Aafrika riigid partnerlust Pekingiga, kes paistab olevat rohkem valmis nende nõuetele vastama, seadmata tingimusi ja rakendamata aeganõudvat bürokraatiat.

1.4 Tõhusa koostöö saavutamiseks tuleb kõigepealt kindlaks teha kõigi sidusrühmade siiras huvi kavandatud strateegia vastu ja nende praktiline osalemine kolmepoolses arutelus. Komisjon ja nõukogu peavad seega käivitama mis tahes vajalikke algatusi, et saada kõnealuses valdkonnas tehtavatele ettepanekutele asjakohaseid vastuseid.

Samuti on vaja, et

— Euroopa Liit püüaks järjekindlamalt tagada, et tema enda tegevus majandus-, diplomaatilise ja arengukoostöö vallas oleks sidus ning et kasutataks jõulisemat pikaajalist geostrateegilist lähenemisviisi, mis annaks uue hoo ELi ja Aafrika Lissabonis vastu võetud strateegiale. Samuti peab EL suurendama rahalisi vahendeid;

— riikide valitsused ja Aafrika Liit pööraksid rohkem tähelepanu pikaajalisele kasule, mida nende riigid võivad saada partnerlusest Euroopa ja Hiinaga, ning rõhutaksid vähem kohalikele juhtidele saabuvat kohest kasu. Selleks tuleb aidata neil välja arendada oskust määratleda ja hallata pikaajalisi üleaafrikalisi ja piirkondlikke arengustrateegiaid;

— kutsuda Hiinat üles üha tõsisemalt tagama seda, et nii kolmepoolse koostöö kui ka Aafrika eri riikidega tehtava kahepoolse koostöö viljad tooksid kasu kohalikele kogukondadele ja rahvastele tervikuna, mitte ainult nende valitsustele.

1.5 Püsiva kohaliku majanduskasvu seadmine keskseks eesmärgiks tähendab täpsemalt selle tagamist, et

— edendatakse kohaliku lisaväärtuse loomist,

— ehitatakse üles uusi sotsiaalseid infrastruktuure, arvestades seejuures olemasolevate struktuuridega;

— toimub tõhus oskuste ja tehnoloogiasiire,

— toetatakse kohalike ja piirkondlike turgude kasvu, kohalikke ettevõtteid ning üldisemalt elu- ja töötingimuste parandamist,

— toetatakse partnerlusi välismaiste ja kohalike ettevõtete vahel;

— ei süvendata jätkusuutmatut pikaajalist laenu ning tugevdatakse kohalikke ja piirkondlikke asutusi.

1.6 Võrdsusel põhinev arutelu ja koostöö peab andma ka igale osapoolsele vabaduse võtta päevakorda isegi lahknevaid seisukohti tekitavaid küsimusi või kõige vastuolulisemaid teemasid. Selliste oluliste küsimuste lülitamine kavandatud protsessi nagu demokraatlik valitsemistava, inimõigused ja kodanikuühiskonna roll (praegu teatisest puuduvad) vastavalt ELi Nõukogu otsusele oleks rohkem kooskõlas nii 2007. aasta Lissaboni strateegiaga kui ka 2000. aasta Cotonou' lepinguga, mis reguleerib ELi ja AKV riikide suhteid.

1.7 Komitee juhhib eelkõige tähelepanu sellele, et väga tähtis on kaasata kolmepoolsesse arutellu kõik valitsusvälised osalejad, eelkõige erasektor, ametiühingute organisatsioonid, põllumajandustootjad ning naiste, tarbijate ja muud organisatsioonid. Nende roll on viimastel aastatel märkimisväärselt avardunud, osaliselt Lomé ja Cotonou' lepingute tulemusena. Seda eri sotsiaal-majanduslike osalejate ELi ja Aafrika suhetes osalemise

mõjuringi ei tohi seega piirata ega ohustada, vaid seda tuleb võimalikult hästi ära kasutada. Seepärast kutsub komisjoni üles lisama selle olulise punkti oma ettepanekusse.

1.8 Euroopa vältimatult mitmepoolse rolli ja USA uuenenud huvi valguses Aafrika vastu võiks ELi, Hiina ja Aafrika kolmepoolset koostööd laiendada ka USAle, tehes loomulikult tööd nimetatud valdkondades, kuid jättes võimaluse laiendada koostööd ka teistesse valdkondadesse. Sellega saavutataks täielikum, tõhusam ja enam võrdsusel põhinev partnerlus.

2. Sissejuhatus

2.1 Aafrika muutub kiiresti. Kuigi ta loob praegu veel vaid 2 % maailma SKPst ja toodab alla 1 % maailma tööstustoodangust, on Aafrika kontinent pärast aastakümneid kestnud geopoliitilist ja majanduslikku marginaliseerumist taas jõudmas globaliseerumise lainesse. Euroopa Liit on endiselt Aafrika suurim majanduspartner, kuid Aafrikaga otsivad suhteid järjest enam ka nn tärkava majandusega riigid – esiteks Hiina, kuid ka India, Jaapan, Lõuna-Korea, suuremad Ladina-Ameerika riigid ja Pärsia lahe riigid. Viimastel aastatel on ka USA hakanud taas Aafrika vastu huvi tundma, eelkõige selleks, et kindlustada energiavarusid ja võidelda terrorismiohuga. Kuigi 40 % Aafrika elanikkonnast elab ikka veel allpool vaesuspiiri, nähakse Aafrikat üha vähem nn lootusetu kontinendina ja üha rohkem nn uue horisondina, mis areneb ja pakub ärivõimalusi.

2.2 Aafrikas on viimasel kümnendil tehtud palju poliitilisi uuendusi: Aafrika Liidu loomine koos selle strateegiakava (2004-2007) käivitamisega ning uute sekkumisvõimete arendamine konfliktide lahendamiseks, Aafrika piirkondlike majandusühenduste tugevnenud roll ning Aafrika majandusliku arengu (uus Aafrika arengupartnerlus (NEPAD)) ja valitsemistava edendamise (Aafrika vastastikune järelevalvemehhanism) kavad.

2.3 Nagu komisjoni volinik Louis Michel⁽¹⁾ on korduvalt märkinud, on uus rahvusvaheline tähelepanu keskendunud nende paljude muutuste tulemusena Aafrikas peamiselt kolmele valdkonnale: majandushuvid, julgeolekuga seotud huvid ning uued võimuga seonduvad ja geostrateegilised huvid.

2.4 Majandusvaldkonnas on lisaks konkrentsile Aafrika loodusvarade (eelkõige energia) kasutamise ja kontrollimise üle pöördunud tähelepanu ka Aafrika siseturu suurele potentsiaalile. Aafrika turg on viimastel aastatel kasvanud keskmiselt 6 %, sellele lisandub madal inflatsioon ja riigivõla märkimisväärne kahanemine.

⁽¹⁾ Vt eelkõige Louis MICHELI monograafia „Afrique-Europe: l'indispensable alliance” (Aafrika ja Euroopa: vältimatu liit), Euroopa Komisjon, detsember 2007.

2.5 Mõlemas nimetatud valdkonnas on Hiina näidanud üles suurt otsustavust ja võimet teha pikaajalisi struktuurilisi investeeringuid, (1) kujundades ümber oma 1950. aastatel sõlmitud ajaloolised sidemed Aafrika riikidega. 1990. aastate keskpaigast alates on Hiina, kuigi jätkates arenguriikide vahelise lõuna-lõuna suunalise koostöö rõhutamist, pööranud suuremat tähelepanu Aafrika pakutavatele majanduslikele võimalustele ning seadnud sisse sõbralikud suhted peaaegu kõigi Aafrika riikidega. Hiina uue lähenemisviisi kogu Aafrikat hõlmav mõõde sai kinnituse, kui Peking lõi Hiina ja Aafrika koostööfoorumi (FOCAC) (2). Selle iga kolme aasta tagant peetavad tippkohtumised (Peking 2000, Addis Abeba 2003 ja Sharm el-Sheikh (Egiptus) kavandatud 2009. aasta detsembriks) on andnud tooni Hiina ja Aafrika riikide suhete jätkuvale arengule. Hiina uuendatud Aafrika-teemalist strateegiat tutvustati ametlikult 2006. aasta jaanuaris avaldatud valges raamatus Hiina Aafrika-poliitika kohta (3).

2.6 Eelmistest kümnenditest märkimisväärselt erinevad praegused olud on pannud ka Euroopa Liitu oma Aafrika-poliitikat ümber hindama. See protsess kulmineerus Lissabonis 2007. aasta detsembris, kui võeti vastu uus Aafrika-ELi ühisstrateegia, mille kohta komitee on juba arvamuse koostanud (4).

2.7 Samal ajal kui Hiina ja Euroopa sütitavad taas oma huvi ja soovi Aafrikasse investeerida, tekitab küsimusi ja ootusi viis, kuidas need kaks suurjõudu määratlevad tulevikus oma vastastikused tegevussuunad, eelkõige nii ilmse konkurentsiga kui ka võimalike koostöövaldkondadega seoses. Tuleb meele pidada, et kuigi absoluutarvudes on EL ja Hiina vastavalt Aafrika esimene ja kolmas kaubanduspartner ja välisinvestor, on Euroopa ja Aafrika kaubandussuhete suhteline osakaal viimase kümne aasta jooksul kahanenud, samal ajal kui Hiina ja Aafrika suhete osakaal on jõuliselt kasvanud (5).

2.8 Sekkudes kasvavasse avalikku arutellu Hiina mõju kohta Aafrikas ja vastusena 2008. aasta aprillis vastu võetud Euroopa

Parlamendi teemakohasele resolutsioonile, (6) on komisjon viimase kahe aasta jooksul viinud ellu põhjaliku arutelu, millega on kaasnenud märkimisväärsed ja laiaulatuslikud konsultatsioonid, (7) et mõista praegu toimuvate protsesside tagajärgi ja määrata kindlaks ELi, Hiina ja Aafrika kolmepoolse arutelu võimaliku kondikava.

3. Teatise põhisisu

3.1 Teatisega soovitakse leida kõige tõhusamaid viise, kuidas lihtsustada arutelu ja ühist koostööd Aafrika, Hiina ja Euroopa Liidu vahel. Komisjoni põhieesmärk on edendada vastastikust mõistmist ja võimaldada ühist kooskõlastatud tegevust strateegilistes valdkondades vastavalt peamiselt Aafrika institutsioonide määratletud prioriteetidele.

3.2 Teatis tugineb pragmaatilisele ja järkjärgulisele lähenemisviisile, keskendudes peamiselt praktilise kooskõlastamise väljavaatele valdkondades, mida peetakse hädavajalikuks stabiilsuse ja arengu edendamisel Aafrikas. Need valdkonnad on järgmised.

— **Rahu ja julgeolek Aafrikas**, tehes eelkõige tihedamat koostööd Aafrika Liiduga ja Hiinaga ÜROs, et toetada Aafrika rahu ja julgeoleku struktuuri arendamist ning edendada Aafrika Liidu suutlikkust juhtida rahuvalveoperatsioone.

— **Aafrika infrastruktuuri toetamine**, millega toetatakse arengut, investeeringuid ja kaubandust ning tõhustatakse koostalitlusvõimet ja piirkondlikku integratsiooni eelkõige transpordi-, side- ja energiasektoris.

— **Keskkonna ja loodusvarade säästev majandamine**, mis sidemete tugevdamisel selliste algatustega nagu mäetööstuse läbipaistvust käsitlev algatus (EITI), metsahaldus ja puidukaubandus (FLEGT) ning teemanditööstuse läbipaistvust edendav Kimberley protsess võimaldab saavutada suurema läbipaistvuse, rohkem tehnosiiret ja investeeringuid, et tegeleda kliimamuutuste probleemiga ja julgustada taastuvenergia arendamist.

(1) See ei puuduta mitte ainult loodusvarasid, infrastruktuuri ja kaubandust. Hiina juhtiv tööstus- ja kommertsbank omandas 5,6 miljardi USA dollari eest 20 % osaluse Lõuna-Aafrika juhtivas pangas Standard Bank, mis on samuti kogu Aafrika suurim pank. See on kõigi aegade suurim investeering, mille üks välismaine grupp on Aafrikas teinud.

(2) Vt foorumi ametlik veebileht aadressil www.focac.org/eng/

(3) „China's African Policy,” (Hiina Aafrika-poliitika) 12. jaanuar 2006, <http://www.focac.org/eng/zgdfzcc/t463748.htm>

(4) „ELi Aafrika strateegia”, ELT C 77, 31.3.2009, lk 148–156, raportöör Gérard DANTIN.

(5) IMFi andmetel on ELi-Aafrika kaubanduse maht, mis 1995. aastal moodustas 45 % Aafrika kogu kaubandusest, langenud 30 %-ni, samal ajal kui Hiina on tõusnud 1995. aasta vaid mõnest protsendipunktist tänapäeval ligi 27 %-ni. 2008. aastal jõudis Hiina-Aafrika kaubanduse maht 106,8 miljardi USA dollarini. See tähendas 45 % suurust kasvu eelmise aastaga võrreldes ja seda, et 2010. aastaks 100 miljardi dollari suuruse kaubandusmahu saavutamise eesmärk, mis seati 2006. aasta novembris FOCACi tippkohtumisel Pekingis, saavutati kaks aasta varem. Vt ka komisjoni talituste töödokument, komisjoni teatise SEC(2008) 2641 lõplik lisad.

(6) Euroopa Parlamendi 23. aprilli 2008. aasta resolutsioon „Hiina poliitika ja selle mõju Aafrikale”, A6-0080/2008/P6_TA-PROV(2008)0173, raportöör Ana Maria GOMES.

(7) Kõige silmapaistvam nende seast on Euroopa Komisjoni 28. juunil 2007 toimunud konverents, kus osales üle 180 Aafrika, Hiina ja Euroopa poliitikakujundaja, eksperdi ja diplomaadi („Partners in competition? The EU, Africa and China” (Konkureerivad partnerid? EL, Aafrika ja Hiina).

— **Põllumajandus ja toiduga kindlustatus**, mille eesmärk on tõsta tootlikkuse ja tootmise tasemeid Aafrika põllumajanduses eelkõige põllumajandusala teadustegevuse ja innovatsiooni, loomahaiguste kontrollimise ning toiduohutuse edendamise abil Aafrika põllumajandusarengu programmi (CAADP) raames.

3.3 Komisjon soovib, et arutelu ja konsultatsioon laieneks kõigil tasanditel (riigi, piirkonna, terve kontinendi ning ELi-Hiina kahepoolsete suhete tasandil), et toetada otsustajaid vastastikuse mõistmise edendamisel poliitikameetmete ja lähenemisviiside osas ning arendada praktilisi koostöövõimalusi. Kõnealune protsess aitab samuti edendada arenguabi tõhusust vastavalt 2005. aasta märtsis Pariisis vastuvõetud deklaratsioonile ja 2008. aasta septembris Accras toimunud seminari järeldustele.

3.4 Euroopa Liidu Nõukogu on peamised teatises esitatud soovitud teatavaks võtnud ja heaks kiitnud, sest selline kolmepoolne arutelu „toetab Aafrika ja rahvusvahelise üldsuse jõupingutusi demokratiseerumise, poliitilise ja majandusliku integratsiooni, hea valitsemistava ja inimõiguste austamise soodustamiseks“⁽¹⁾, ning soovitas põhjalikumalt uurida kavandatud praktilisi meetmeid.

3.5 Komitee märgib aga murelikult ja pettunult, et ei Hiina ega Aafrika Liit ei ole veel võtnud ametlikku seisukohta Euroopa Liidu väljapakutud kolmepoolse arutelu osas. Koostöö Aafrikaga ei olnud ka viimase ELi-Hiina tippkohtumise päevakorras hoolimata kõnealusel teatises tehtud sellekohasest soovistest⁽²⁾. Praegu ei ole seega mingit käegakatsutavat tõendit selle kohta, et Hiina või Aafrika Liit sooviksid ELi ettepaneku heaks kiita.

4. Positiivsed aspektid

4.1 Teatis sisaldab mitmeid positiivseid elemente, mis on tervitatavad, sealhulgas järgmised:

— arutelul ja teabevahetusel põhinev lähenemisviis, mis on annetajate ja peamiste sidusrühmade vahelise kooskõla otsimise oluline osa;

— nelja valdkonna määratlemisel üles näidatud pragmaatilisus, sest need on kindlasti strateegiliselt olulised valdkonnad, mis pakuvad palju tegutsemisvõimalusi;

⁽¹⁾ Vt üldasjade ja välissuhete nõukogu 2902. istungi järeldused, 10. november 2008.

⁽²⁾ ELi-Hiina 11. tippkohtumine, Praha, 20. mai 2009, ühine pressiteade.

— kolmepoolse koostöö väljatöötamisel kasutatav järkjärguline lähenemisviis, mille eesmärk on kasutada maksimaalselt ära kõik olemasolevad struktuurid, selle asemel, et luua veel üks kulukas mitmepoolne struktuur.

4.2 Eelkõige seoses eelnimetatud teise punktiga on neli määratletud valdkonda kahtlemata väga olulised Aafrika arengu jaoks ning samuti Hiina-Aafrika ja Euroopa-Aafrika kahepoolsete suhete jaoks, kuigi erinevatel viisidel.

4.3 Teatud konfliktide taaspuhkemine ja käimasolevate rahu-protsesside haprus koos fundamentalismi uute vormide ja terroriste varjavate uute alade tekkimise ohuga tähendab, et koostöö rahu ja julgeoleku säilitamisel ja edendamisel on väga oluline. Erilist tähelepanu tuleb pöörata Aafrika rahu ja julgeoleku struktuuri ning Aafrika Liidu rahuvalvemissioonide toetamisele, tõeses suutlikkust ning pakkudes koolitust ning logistilist ja/või rahalist tuge.

4.4 Rahu ja julgeoleku säilitamisel ja edendamisel tehtav koostöö peaks hõlmama ka konkreetset arutelu relvadega varustamist ja relvakaubandust reguleerivate eeskirjade üle, eelkõige selliste valitsuste ja valitsusväliste rühmituste puhul, mis osalevad praegustes konfliktides ja/või vastutavad inimõiguste tõsise rikkumise eest⁽³⁾. Sellega tuuakse teema, mille kohta arutelu on juba alanud ÜROs, ka Hiina-Euroopa-Aafrika kolmepoolsetesse suhetesse.

4.5 Uuendatud rõhuasetus infrastruktuuri investeeeringutele, mille Euroopa tasandi koostöö on pikka aega tähelepanuta jätnud, kuid mille Hiina on asetanud oma Aafrika lähenemisviisi keskmesse, on strateegiliselt oluline kahel põhjusel. Esiteks on korralik infrastruktuur vajalik selleks, et tagada juurdepääs toorainetele või Aafrika turgudele toodud toodetele ja nende transport ning praktiline ja tõhus piirkondlik integratsioon, mis on tähtis Aafrika sotsiaalse ja majandusliku arengu jaoks. Teiseks on infrastruktuuri parandamine või täiesti uue infrastruktuuri ülesehitamine paljude Aafrika valitsuste selge prioriteet ning seda ei saa jätta ainuüksi kohaliku rahastamissuutlikkuse ja rahastamise jätkusuutlikkuse kanda⁽⁴⁾.

4.6 Keskkonnasäästlikkuse ja loodusvarade majandamise olulisus on ilmselge mitte ainult kliimamuutuste rahvusvahelises kontekstis, vaid ka kõigi nende aspektide tõttu, mis puudutavad Aafrika loodusvarade kasutuse ja transpordi tingimusi, eelkõige kaevandustegevuse ja energia küsimustes.

⁽³⁾ Vt eespool viidatud Euroopa Parlamendi raport ja resolutsioon, A6-0080/2008/P6_TA-PROV(2008)0173, raportöör Ana Maria GOMES, 23. aprill 2008.

⁽⁴⁾ Vt Aafrika Liidu 26. jaanuarist kuni 3. veebruarini 2009 Addis Abebas toimunud 12. tippkohtumise arutelud ja otsused. Tippkohtumise peateema oli „Infrastruktuuri arendamine Aafrikas“, www.africa-union.org

4.7 Viimastel aastatel on arutelud keskendunud eelkõige Hiina ettevõtete juhivate või nendega seotud tööpaikade keskkonna- ja töötingimustele, mida on põhjalikult käsitletud Aafrika tööuuringute võrgustiku (ALRN) uuringus⁽¹⁾. Kuid tuleb mees pidada, et sama arutelu tuleks pidada ka paljude Euroopa või rahvusvaheliste ettevõtete seas. Rahvusvaheliste standardite järgimise ja läbipaistvuse⁽²⁾ probleem Aafrika valitsustega sõlmivate lepingute elluviimisel puudutab võrdset Hiinat, Euroopat ja Aafrikat. Seepärast peab see moodustama olulise osa kolmepoolsest arutelust keskkonna ja loodusvarade säästva majandamise ning Aafrika infrastruktuuri toetamise teemal.

4.8 Põllumajanduse ja toiduga kindlustatuse keske rolli tunnistamine on lõpuks taas saavutanud oma koha peamiste annetaajate prioriteetide seas ja Aafrika ühisstrateegias. See tähelepanu tuleb aga kiiresti muuta praktilisteks pikaajalisteks sammudeks maaelu arengu kui terviku toetuseks ning tuleb tagada maaelanikkonna aktiivne osalus ja väiketalupidajate organisatsioonide kaasamine. Samuti peab neile olema kindlustatud juurdepääs kohalikele ressurssidele ja nende pikaajaline majandamine.

4.9 Sellega seoses tuleb meenutada hiljutist hoiatust, mille esitas Roomas Aafrika viie piirkonna põllumajandustootjate organisatsioonide tippkohtumisel Coldiretti. Hoiatuse kohaselt on saanenud Aafrika ja teiste arengumaade põllumajandusmaa ostmine Lõuna-Korea, Hiina, Araabia Ühendemiraatide, Saudi Araabia ja Jaapani poolt, et tagada nende endi toiduvärske ja biokütuste tootmise ressursid⁽³⁾.

4.10 Koostööd toiduga kindlustatuse vallas saaks kasutada ka selleks, et käivitada arutelu muudes olulistest küsimustes, nt aastatuhande arengueesmärkide saavutamine, kõige haavatavamate ühiskonnagruppide kaitse ja tervisekaitse. Tervisekaitse valdkonnas tuleks erilist tähelepanu pöörata ühisstrateegiate loomisele, et võidelda kolme suurima pandeemiaga⁽⁴⁾ (malaaria, HIV/AIDS ja tuberkuloos), millega tegeletakse juba mitmepoolse rahvusvahelise koostöö raames.

⁽¹⁾ A. Yaw Baah, H. Jauch, „Chinese Investments in Africa: A Labour Perspective” (Hiina investeringud Aafrikas: töötaja seisukohast), ALRN, mai 2009, http://www.fnv.nl/binary/report2009_chinese_investments_in_africa_tcm7-23663.pdf

⁽²⁾ Vt õiglase maksustamise võrgustiku dokument „Breaking the curse: How transparent taxation and fair taxes can turn Africa's mineral wealth into development” (Needuse murdmine: kuidas läbipaistvad maksutavad ja õiglased maksud saavad panna Aafrika maavarad tööle arengu heaks), http://www.taxjustice.net/cms/upload/pdf/TJN4Africa_0903_breaking_the_curse_final_text.pdf

⁽³⁾ Need organisatsioonid märkisid, et ainult 2008. aastal osteti 7,6 miljonit hektarit maad, ning viitasid Hiina ja mitme Aafrika riigi vahel sõlmitud põllumajanduslepingutele, http://www.coldiretti.it/docindex/cncd/informazioni/314_09.htm Vt ka L. Cotula, S. Vermeulen, R. Leonard, J. Keeley, „Land grab or development opportunity? Agricultural investment and international land deals in Africa” (Maade krabamine või arenguvõimalus? Põllumajandusinvesteringud ja rahvusvahelised maatehingud Aafrikas), FAO-IFAD-IIED, mai 2009.

⁽⁴⁾ „Aafrika kui vajalik prioriteet: Euroopa kodanikuühiskonna seisukoht”, ELT C 195, 18.8.2006, lk. 104–109, raportöör: Adrien BEDOSSA.

4.11 Rääkides Aafrika institutsioonide rollist kolmepoolse arutelus, on tervitatav Aafrika Liidu keskne roll koos piirkondlike majandusorganisatsioonide ja Aafrika eri riikidega. Samuti on oluline Aafrika Liidu troika kaasamine iga-aastasessse ELi-Hiina dialoogi ning Aafrika Liidu komisjonile Addis Abebas lihtsustaja rolli andmine korrapärase kolmepoolsete konsultatsioonide raames. Eelnimetatu on väga hästi kooskõlas komitee varasemas, ELi-Aafrika strateegiat käsitlevas arvamuses⁽⁵⁾ rõhutatud vajadusega tagada, et Aafrika institutsioonid võtaksid konkreetse vastutuse, et tugevdada oma sõltumatust ja õiguspärasust ning võimaldada tõeliselt tasakaalu olevaid partnerlusuhteid. Kuid tuleb tagada, et Aafrika Liit jagaks neid prioriteete ja kiidaks nad heaks ning muudaks nad kiiresti konkreetseteks tegevuskavadeks.

4.12 ELi, Hiina ja Aafrika kolmepoolse arutelu poole püüdlumine on veelgi olulisem seetõttu, et Pekingil on Aafrika üle suur mõjuvõim. Hiina on paljude Aafrika valitsuste silmis eeskuj, mida järgida, sest Hiinal on ühe põlvkonna jooksul õnnestunud pääseda vaesusest, võita haigusi ja asuda maailma liidrite hulka. Hiina võitlus vaesusega on toimunud peamiselt maapiirkondades, asetades rõhu arengule ja edendades põllumajandustootjate tootlikkust. Selline strateegia oleks ka Aafrika riikidele kasulik⁽⁶⁾. Hiina atraktiivsust suurendab aga ka see, et Hiinal ei ole koloniaalajastu taaka, ta määratleb end siiani arengumaana ning taunib annetaaja-abisaaja põhimõttel toimivaid suhteid, mis on ajalooliselt olnud rohkem OECD-le omase lähenemisviisi. Need omadused koos vahendite parema kättesaadavusega, et investeerida partnerriikidesse Aafrikas või neile laenu anda, annavad Pekingile suhetes Aafrikaga ilmselge eelise.

5. Negatiivsed aspektid

5.1 Hiina-Aafrika suhetel on aga ka negatiivseid külgi, mis valmistavad väljastpoolt vaatlejatele muret ja mida on vaja käsitleda komisjoni kavandatava kolmepoolse arutelu raames.

⁽⁵⁾ ELT C 77, 31.3.2009, lk. 148–156, *op.cit.*

⁽⁶⁾ Vaid 7 %-ga oma haritava maa pinnast toidab Hiina 22 % maailma elanikkonnast. Hiina on põhimõtteliselt võitnud lahingu äärmise vaesusega, kirjaoskamatusena ning kõige enam kahju tegevate haiguste ja epideemiatega ning vähendanud laste suremust. Martin Ravallion sõnab Maailmapanga 2008. aasta jaanuari poliitikauurimise töödokumendis nr 4463 „Are there lessons for Africa from China's success against poverty?” (Kas Aafrika saab Hiina eduloost eeskuj võtta?), et Aafrika saaks kasutada olulisi õppetunde, analüüsid hoolikalt Hiina arengu põhielemente. Vt II lisa.

Vt ka R. SANDREY, H. EDINGER, „The relevance of Chinese agricultural technologies for African smallholder farmers: agricultural technology research in China” (Hiina põllumajandustehnoloogia asjakohasus Aafrika väiketalunikele: põllumajandustehnoloogia uuringud Hiinas), Stellenboschi ülikooli Hiina uuringute keskus, aprill 2009, <http://www.ccs.org.za/downloads/CCS%20China%20Agricultural%20Technology%20Research%20Report%20April%202009.pdf>

5.2 Hiina üha aktiivsem tegevus Aafrikas tekitab kohati teatud küsitavusi, alustades kohalike omavalitsuste ja linnaeliidi naasmisest tähelepanu keskmesse, mille tõttu Aafrika erasektor murettekitavalt marginaliseerub, Aafrika ametiühingute saavutatud tagasihoidlike sotsiaalsete edusammude ohustamisest ning töötingimustest, mille all kannatavad kohalikud töötajad. Tõelises võrdsusel põhinevas partnerluses peab kõigil kolmel partneril (EL, Hiina ja Aafrika) olema võimalik võtta päevakorda isegi lahknavaid seisukohti tekitavaid küsimusi või kõige vastuolulisemaid teemasid.

5.3 Võrreldes komisjoni väljapakutud nelja koostöövaldkonda kaheksa prioriteetse teemaga, mis kehtestati Lissabonis avaldatud ELi-Aafrika strateegia tegevuskavas,⁽¹⁾ on näha, et teatisest puuduvad sellised olulised teemad nagu demokraatlik valitsemistava ja inimõigused ning inimväärne töö. ELi jaoks oleks nimetatud teemade ja ka kodanikuühiskonna rolli küsimuse lisamine kolmepoolsesse arutellu rohkem kooskõlas nii Lissaboni strateegiaga kui ka 2000. aasta Cotonou' lepinguga,⁽²⁾ mis reguleerib ELi ja AKV riikide suhteid.

5.4 ELi Aafrika-strateegia on Hiina strateegiast erinev. EL annab enamiku abist annetuste kujul, mille saamiseks on kehtestatud üha rangemad poliitilised tingimused (demokraatlike eeskirjade järgimine, inimõigused, ILO konventsioonid, võitlus korrupsiooniga ja hea valitsemistava edendamine ning kodanikuühiskonna kaasamine), et vähendada vaesust. Hiina aga annab enamasti soodsatel tingimustel laenu, mis on suuresti suunatud infrastruktuuri ehitusse ja tagatud loodusvarade kasutamise pikaajaliste lepingutega. Lisaks on Hiina laenu sageli seotud Hiina ettevõtete, kaupade ja mõnikord isegi tööjõu kasutamisega nn seotud abi vormis, millest OECD riikide programmides on enamasti loobutud. Samuti on OECD riigihanke eeskirjad ise paljudel juhtudel soodsad tähtsava majandusega riikide ettevõtetele, kelle seas Hiina on kõige paremal stardipositsioonil.

5.5 Hiina lähenemisviis on üldiselt Aafrika valitsevale klassile rohkem meelne, sest selle juures ei esitata nii palju tingimusi ning seda ei aeglusta euroopalik bürokraatia. Kuid see sisaldab endas kahesugust ohtu. Esiteks loob see massiliselt korduvaid võlgu, mille pikaajalised tagajärjed võivad olla jätkusuutmatud. Teiseks tugevdab see riikide majanduse sõltuvust vaid ühe põllukultuuri tootmisest ja ekspordist, mis omakorda sõltub hinnakõikumistest rahvusvahelistel turgudel.

5.6 Euroopa aga (olles siiski Aafrika suurim majandus- ja kaubanduspartner) näeb vaeva, et saavutada üksmeelset seis-

kohta ning luua oma arengu-, kaubandus-, välis- ja julgeoleku-poliitika meetmetes üldine ühtsus ja seda säilitada. Ka kohalikul tasandil on eri liikmesriikide meetmete kooskõlastamine piiratud, mis vähendab nende mõju ja tõhusust.

6. Täiendavad küsimused

6.1 Lisaks tingimustele, mis EL seab oma suhetes Aafrikaga, on mitmed Aafrika valitsused juhtinud tähelepanu ka teistele erinevustele Euroopa ja Hiina lähenemisviisides:

— ELi ja Aafrika riikide suhetes on esile kerkinud hulk probleeme läbirääkimistel majanduspartnerluslepingute üle, samal ajal kui Hiina teeb oma turule head reklaami ja avab seda järjest enam Aafrika kaupadele, lubades neid turule tollimaksuvabalt (selliste kaupade arvu on kavas tõsta 190-lt 2006. aastal 440-le 2010. aastal);

— Hiina valitsus tegeleb aktiivselt ja kõrgel tasemel infrastruktuuride, koolide, haiglate ja avalike hoonete ehitamisega, samas kui varasemad Euroopa projektid jäid sageli lõpule viimata;

— Hiina tegutseb palju konkreetsemalt töötajate koolitamise ja suutlikkuse tõstmise vallas põllumajandus-, tervishoiu-, teadus- ja kultuurivaldkonnas, pakkudes sealjuures Aafrika õppuritele palju võimalusi õppida Hiina ülikoolides ja koolituskeskustes;

— Hiina päritolu kaubad (mis mõnikord ei vasta täielikult rahvusvahelistele tooteohutuse standarditele, põhjustades raskeid tagajärgi rahva tervisele ja keskkonnale) on laialt kättesaadavad ja vallutavad järkjärgult turgusid ja kodusid kogu Aafrikas, kahjustades sageli kohalikke spetsialiseerunud tootmisharusid, sh tekstiilitööstust⁽³⁾.

6.2 Praeguses rahvusvahelises majandus- ja finantskriisis on vaja arutleda selle võimaliku mõju üle Aafrikale⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Rahu ja julgeolek; demokraatlik valitsemistava ja inimõigused; kaubandus ning piirkondlik integratsioon ja infrastruktuur; aastatuhande arengueesmärged käsitlev partnerlus; energeetika; kliimamuutused; ränne, liikuvus ja tööhõive; teadus, infoühiskond ja kosmos.

⁽²⁾ Vt artikli 9 lõige 1.

⁽³⁾ Sel teemal vt Maailmapanga 2007. aasta huvitav aruanne „Africa's Silk Road“ (Aafrika siiditee).

⁽⁴⁾ Sel teemal vt teatis „Arenguriikide toetamine kriisiga toimetulemiseks“, KOM(2009) 160 lõplik, ja komitee sel teemal koostatav arvamus.

Ülemaailmse majanduslanguse, kahaneva ekspordi, paljude turgude proteksionistliku sulgemise ja paljude toorainehindade langemise mõjul on tekkimas murettekitav olukord, mis ähvardab tõsiselt ohustada Aafrika viimase kümne aasta saavutusi, milleks on võla ja riigieelarve puudujäägi vähendamine, suuremad infrastruktuuri investeeringud ja konkurents nende investeeringute tegemisel, maksusüsteemide põhjalik uuendamine ning jõupingutused riikide tootmise mitmekesistamiseks.

6.3 Kriisiga vastamisi seistes on Hiina viimasel ajal kindlustanud ja isegi laiendanud oma tegevust abi ja laenude ning samuti investeeringute vallas⁽¹⁾. Ka EL püüdleb oma kohustuste täitmise poole, kuid mõni liikmesriik on 2009. aastal juba drastiliselt vähendanud rahalisi vahendeid ja kahepoolseid kohustusi, kavandades 2010. aastaks sarnaseid või veelgi suuremaid kärpeid. Igal hiljuti toimunud tippkohtumisel on öeldud, et vaja on hoopis uusi vahendeid.

6.4 Järjest enam tõusevad esiplaanile mitmed rändega seotud nähtused suhetes Euroopa ja Aafrika ning Hiina ja Aafrika vahel. Neid on seni vähe uuritud, eelkõige Hiina kodanike saabumist Aafrika riikidesse. Arutelu algatamine sellise liikumise vormi ja mahu üle ning nende rändevoo omavaheliste seoste üle võib aidata mõista nende võimalikku mõju Aafrika arengule.

6.5 Lõpetuseks peab komitee oluliseks kodanikuühiskonna kaasamise keerulist küsimust. See teema ei ole tähtis mitte ainult Euroopa jaoks,⁽²⁾ vaid sellest on nüüd saanud kõigi Aafrikaga sõlmitud partnerlussidemete keskne ja märkimisväärne osa, eelkõige Cotonou' lepingut järgides. See aspekt ei näi praegu olevat eriti kaalukas ei Hiina ja Aafrika suhetes ega Pekingi ja Aafrika eri riikide kahepoolsetes suhetes.

Komisjoni määratletud neli valdkonda sobivad kõigi valitsusväliste osalejate laiaulatuslikuks ja struktureeritud tegevuseks, pidades eelkõige silmas tööandjaid, ametiühinguid ning põllumajandustootjate, naiste ja tarbijate organisatsioone. Nende rolli nii Aafrika ühiskonnas kui ka majandusdünaamikas ja poliitikas on tunnustatud ja see on kasvanud Lomé and Cotonou' lepingutega käivitatud eduka protsessi otsese tulemusena. Siiski on oht, et seda rolli alahinnatakse ja see jäetakse kõrvale, kui kahe- ja kolmepoolsed arutelud jäävad vaid valitsustevahelisele tasandile, kuigi seda rolli tuleks vaadelda kui otsustavat eelist, mida tuleb võimalikult hästi ära kasutada ja taaselustada.

6.6 Komitee märgib murelikult, et teatises ei mainita ei eelnevat teemat ega reaalset väljavaadet kaasata sotsiaalpartnerid või üldisemalt valitsusvälised osalejad kavandatud protsessi.

Brüssel, 1. oktoober 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹⁾ Vt kohustused, mis võeti Hu Jintao 2009. aasta veebruari keskel toimunud külaskäigu ajal nelja Aafrika riiki (Mali, Senegal, Tansaania ja Mauritius).

⁽²⁾ Vt „Kodanikuühiskonna roll Euroopa Liidu ja Hiina suhetes“, ELT C 110, 9.5.2006, lk 68–74, raportöör: Sukhdev SHARMA.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi noorsoostrategia: investeerimine ja mobiliseerimine. Uuendatud avatud koordineerimismeetod noortega seotud väljakutsete ja võimaluste tarvis”

KOM(2009) 200 (lõplik)

(2009/C 318/22)

Raportöör: **Ionuț SIBIAN**

27. aprillil 2009 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: ELi noorsoostrategia – investeerimine ja mobiliseerimine. Uuendatud avatud koordineerimismeetod noortega seotud väljakutsete ja võimaluste tarvis”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 1. septembril 2009. Raportöör oli Ionuț SIBIAN.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril ja 1. oktoobril 2009 (1. oktoobril istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 133, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et kõnealuses raamistikus tuleks välja töötada strateegia mitte ainult noorte JAOKS, vaid nendega KOOS, st noored tuleks kaasata nii poliitika kujundamisse kui ka selle rakendamisse.

1.2 Subsidiarsuse põhimõttest tulenevalt on noorsoopoliitika peamiselt liikmesriikide pädevuses. Siiski ei ole paljusid noori puudutavaid väljakutseid tänapäeva ühiskonnas võimalik täielikult lahendada ilma globaalsema ja terviklikuma lähenemiseta. Seetõttu on integreeritud Euroopa noorsoopoliitika tervitatav nähtus.

1.3 Kõik valitud tegevusvaldkonnad on sektoriüleised ega saa eraldi eksisteerida. Nad on üksteisega seotud ja mõjutavad üksteist. Seetõttu tuleb neile läheneda horisontaalselt, juhindudes noorte vajadustest.

1.4 Komitee leiab, et tulevase strateegia edu tagamisel on järgmised tegurid otsustava tähtsusega:

— kooskõlastusprotsess;

— tegevusvaldkondade prioriteetsuse määramine;

— kõigi asjaomaste sidusrühmade kaasamine;

— vajalike ressursside eraldamine;

— noorsootöö ja noortestruktuuride toetamine.

Seepärast soovitab komitee järgmist.

1.5 Noorsootöö ja noortestruktuurid peaksid olema peamine ühenduslüli teadlikkuse tõstmisel ja ELi noorsoostrategias kõigi soovitatud tegevusvaldkondadega töötamisel valdkonnaülese lähenemise abil.

1.6 Õppida saab erinevates keskkondades, kuid mitteformaalset haridust, mis täiendab formaalset, tuleks täiendavalt toetada.

1.7 Kooli, töö, ühenduste ja vabatahtliku tegevuse vaheliste sidemete loomiseks tuleks nii ELi kui riiklikul tasandil töötada.

1.8 Ettevõtlustegevuse toetamine rahastamismehhanismide kaudu on keerukas, kuid vajalik. Ettevõtlikkust ei peaks piirama selle majandusliku tähendusega, vaid seda tuleks vaadelda laiemalt.

1.9 Noored peaksid saama ühiskondlikeks osalejateks, kuna nende osalemine kõigis nende elu puudutavates valdkondades on noorsoopoliitika kujundamise eeltingimus.

1.10 Kogu Euroopas on vaja on sisse viia rida noorsootöö süsteeme, tegevusi ja head koostööteenistused, et ennetada marginaliseerumist. Ühegi meetme puhul, mis on suunatud sotsiaalse tõrjutuse riskiga noortele, ei tohiks neid käsitleda passiivsete sotsiaalteenuste saajatena, vaid pigem kui aktiivseid osalejaid.

1.11 Väga oluline on tunnustada oskusi, mis on omandatud vabatahtliku tegevuse kaudu (sh tunnustamine formaalses hariduses). Omandatud mitteformaalseid oskusi ja teadmisi saab kasutada nii tööturul kui ka ühiskondlikus elus osalemise parandamiseks.

1.12 Projektid ja tegevused peaksid kujundama noortes globaalse solidaarsuse, teadlikkuse ja vastutuse tunnetust rahvusvahelise üldsuse suhtes. Et vältida takistuste tekkimist noorte teele, peavad noored saama loota lähitulevikus oma tulevase töö eest väärilist palka tänu asjakohast palgapoliitikat soodustavate tingimuste loomisele.

1.13 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee avaldab kahetust, et pakutud strateegias ei täpsustata konkreetseid rakendusmeetodeid ega viise edusammude mõõtmiseks Euroopa ja liikmesriikide tasandil. Siiski lähtutakse sellest, et peamiseks vahendiks jääb avatud koordineerimismeetod. Komitee leiab, et seda peaks täiendama Euroopa uuendatud noortepakt. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsub ka sotsiaalpartnereid ja Euroopa Komisjoni üles võtma vastu kokkuleppe liikuvuse ning noorte tööhõive parandamiseks.

1.14 Strateegia keskmes peaksid olema noored. Noorsootöö ning noortestruktuurides osalemine on kõige tõhusam viis nendeni jõudmiseks. Seepärast peaks olema prioriteet noorsootöö kvaliteedi hindamine ja parandamine.

1.15 Komisjon peaks innustama liikmesriike kehtestama meetmeid, mis suurendavad töökoha saamise võimalusi ja võimaldavad noortel inimestel iseseisvuda, nagu nt

- toetamine sissejuhatava koolituse ajal (finantsabi, majutus, nõustamine, transport jne),
- integratsioonitoetus esimese töökoha otsijatele,
- heatasemelised väljaõppe- ja praktikakohad,
- praktikate muutmine tähtajatuteks töölepinguteks.

2. Euroopa Komisjoni ettepanek

2.1 Noorsoovaldkonna koostöö praegune raamistik, mis tugineb noori käsitleval valgel raamatul, Euroopa noortepaktil (2005), avatud koordineerimismeetodil ja noorsooküsimuste integreerimisel teistesse poliitikavaldkondadesse, kaotab kehti-

vuse 2009. aastal ning see ei ole mitte alati ootustele vastanud. Sellest tulenevalt esitas Euroopa Komisjon pärast 2008. aastal toimunud ulatuslikku konsulteerimisprotsessi uue koostööraamistiku ettepaneku. Euroopa Komisjoni 2009. aasta aprillis avaldatud teatise pealkiri on „ELi noorsoostrategia: investeerimine ja mobiliseerimine”.

2.2 Uue strateegia ettepanek põhineb kolmel üldisel ja omavahel ühendatud eesmärgil, millest igaühel on kaks või kolm tegevusvaldkonda.

— **Eesmärk: luua noortele rohkem võimalusi** hariduses ja tööhõives.

Tegevusvaldkonnad: **haridus, tööhõive ning loovus ja ettevõtlikkus.**

— **Eesmärk: parandada** kõikide noorte **võimalusi** ühiskonnas **täieõiguslikult osaleda.**

Tegevusvaldkonnad: **tervis ja sport ning osalemine.**

— **Eesmärk: edendada** ühiskonna ja noorte **vastastikust solidaarsust.**

Tegevusvaldkonnad: **sotsiaalne kaasamine, vabatahtlik tegevus ning noored ja maailm.**

Igas tegevusvaldkonnas on komisjoni ja liikmesriikide jaoks välja pakutud konkreetsed eesmärgid ja tegevused.

3. Üldmärgused

3.1 Vajadus parema koordineerimise järele

3.1.1 Olulised sotsiaalsed probleemid, nagu sotsiaalse kindluse puudumine, kasvav ksenofoobia, tööhõive ja hariduse takistused, võivad kergesti muutuda piiriüleseks ning seega ohustada Euroopa sotsiaalmudelit. Majanduskriisi tõttu vajavad kõnealused küsimused rohkem kui kunagi varem Euroopa ühtset vastust. Kuigi need sotsiaalsed probleemid ei puuduta ainult noori, on nemad siiski ühed haavatavamad.

3.1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et Euroopa ja riiklikku tasandit tuleks paremini koordineerida ja rollid selgemini määratleda. Olemasolevaid erinevusi liikmesriikide vahel tuleb arvestada ning käsitleda pigem viljaka sünergia allika kui probleemina. Komisjon peaks püüdma tugevdada sidet Euroopa ja riikliku tasandi vahel noorsooalvaldkonna koostöö koordineerimisel ning üritama tugevdada ja parandada Euroopa eesmärkide rakendamist riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil. Strateegia ettepaneku esitamisele eelnenud konsultatsiooniprotsess tõestas, et noorsoopoliitika ei ole muutunud olulisemaks mitte ainult Euroopa, vaid ka riiklikul tasandil.

3.1.3 Komitee leiab, et pakutud strateegia on samm edasi. Et strateegia oleks edukas, soovib komitee tegeleda alljärgnevate küsimustega.

— **Esindatus.** Kuigi avatud koordineerimismeetod ja struktureeritud dialoog on kasulikud vahendid, on siiski vaja pidevalt hinnata ja parandada nende rakendamist ning arendada edasi konsulteerimisvahendeid, hõlmates poliitikaloomesse rohujuuresandide noorteorganisatsioonide, valitsusorganide, noori endid, samuti teisi sidusrühmi (¹).

— **Teadlikkus ELi noorsoopoliitikast.** Euroopa tasandi meetmete suurem nähtavus oleks noorte jaoks kasulik, sest noored peaksid olema teadlikud, et noorsookoostöösükli raames kättesaadavad võimalused (nt noortevahetus) tulenevad ELi noorsoopoliitikast.

— **Erinevused riikide vahel.** 27 riikliku lähenemisviisi koordineerimine ja ühendamine Euroopa koostööraamistikus on keeruline ülesanne. Mõnes riigis on mitmes väljapakutud tegevusvaldkonnas juba pikaajalised traditsioonid ja ELi strateegia võiks nende kogemusi ära kasutada, samas kui mõnes teises riigis on neis tegevusvaldkondades alles äsja tegutsema hakatud. Siiski peaks uus strateegia andma lisaväärtust igale liikmesriigile.

— **Teabevahetusprobleemid.** Rakendada tuleks ühtset lähenemisviisi selleks, et struktureeritud viisil levitada ja koguda võrreldavaid andmeid eesmärgiga parandada vahearuandlust ja analüüsi. Kokku tuleks leppida tulemustele suunatud ühised näitajad.

— **Rakendamine.** Liikmesriikide vahel on suuri erinevusi ka Euroopa poliitika rakendamise suutlikkuses. Mõnel riigil on hästi arendatud süsteemid, mis laienevad piirkondlikule ja kohalikule tasandile, samas kui mõnes riigis on väga vähe allikaid pühendatud Euroopa koostööle noorsooküsimustes.

3.1.4 Komitee kutsub komisjoni üles kasutama oma volitusi ja pädevust, et julgustada ja suunata liikmesriike strateegiat rakendama. Komisjon peaks selgelt täitma oma rolli strateegia koordineerimisprotsessis.

3.2 Sektoriuulise lähenemise edukuse tagamine

3.2.1 Strateegia ettepanekus soovitud tegevusvaldkonnad (vt punkt 2.2) hõlmavad paljusid sotsiaalseid ja majanduslikke aspekte. Ükski tegevusvaldkond ei ole otseselt seotud konkreetse

(¹) Vaid 33 % noortest leiab, et neil on ühiskonnas Euroopa tasandil mõjukas roll, ja 50 % leiab, et neil puuduvad võimalused oma hääle kuuldavaks tegemiseks (noorsooteemalise interneti-konsultatsiooni tulemused – 2008).

vanuserühmaga, kuid noorte jaoks on need äärmiselt olulised. Siiski on mõned tegevusvaldkonnad püstitatud eesmärkide osas paremini väljatöötatud, samas kui teiste valdkondade puhul jäädakse pigem üldiseks.

3.2.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et samaaegne püüdlamine kaheksa temaatilise valdkonna eesmärkide poole on ambitsioonikas väljakutse ning soovib seepärast käsitleda järgmisi küsimusi:

— koordineeriva organi loomine Euroopa Komisjonis ning selgete menetluste kehtestamine koordineerimisprotsessi jaoks, et juhtida, hallata, jälgida ja hinnata rakendusprotsessi nii Euroopa kui ka riiklikul tasandil, kaasates asjaomased sidusrühmad (sh noorteorganisatsioonid) ja konkreetsetes tegevusvaldkondades vastutavad asutused (nt erinevad organisatsioonid teistes Euroopa institutsioonides, sh Euroopa Nõukogu). Sellega seoses peaksid toimuma ühiste töörihmade korrapärased kohtumised, teistelt õppimise üritused, samuti uuendatud Euroopa noortepaketi kaalumise;

— selgete eesmärkide püstitamine kokkulepitud ajaraamistikus ning tegevuskava koostamine iga eesmärgi jaoks;

— tegevusvaldkondade prioriteetsuse määramine ja kõigi valdkondade tiheda jälgimise tagamine;

— sidusrühmade mobiliseerimine (nagu noorsootöötajad, praktikud, teadlased, eksperdid, sotsiaalpartnerid, poliitikud jne) ning noorte ja noortestruktuuride kaasamine parendatud ja pidevasse struktureeritud dialoogi;

— usaldusväärse, läbipaistva ja süstemaatilise lähenemise kehtestamine strateegia rakendamisel;

— noorsoomõõtmega kaasamine 2010. aasta järgsesse Lissaboni strateegiasse, et lihtsustada noorte naiste ja meeste sotsiaalset ja kutsealast integratsiooni;

— vajalike vahendite eraldamine, luues uue vahendi või kohandades praeguseid ja tulevaseid programmide põlvkondi selliste programmide puhul nagu „Aktiivsed noored”, elukestva õppe programm, PROGRESS, MEDIA, Erasmus noortele ettevõtjatele, konkurentsivõime ja innovatsiooni programm ning struktuurifondid. Neid vahendeid tuleb koordineerida ja need peavad üksteist täiendama;

— bürokraatia vähendamine ja läbipaistvuse tagamine tegevusvaldkondi käsitlevate projektide ja tegevuste juhtimisel;

— noorsootöö ja noortestruktuuride toetamist tuleks pidada temaatiliste tegevusvaldkondade käsitlemise alussambaks ning osalemine peab olema kõiki meetmeid läbiv põhimõte.

3.3 Noorsootöö kui vahend strateegia rakendamiseks

3.3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab noorsootöö olulise rolli rõhutamist. Noorsoopoliitika meetmed tuleks välja töötada ja ellu viia KÕIGI noorte kasu silmas pidades. Noorsoovaldkonnast on saanud oluline mootor sotsiaalsele muutusele, ⁽¹⁾ sest siin arendatakse ülekantavaid oskusi ja kompenseeritakse puuduvaid ametlikke diplomeid (eriti ebasoodsates tingimustes rühmade puhul). Siiski tuleks teha suuremaid jõupingutusi noorsootöö kaudu omandatud oskuste tunnustamiseks. Toetada tuleks noorteorganisatsioonide rolli noorte mõjukuse suurendamisel ning rohkem tuleks tunnustada noorteorganisatsioone kui kohti, kus tegeletakse enesearendamisega, õpitakse osalemist ja arendatakse oskusi.

3.3.2 Noorsootöö on seotud tegevustega, millega püütakse noori teadlikult mõjutada, ning need leiavad aset erinevates keskkondades ja struktuurides (nt noorte vabatahtlike organisatsioonid, kohalikud noortekeskused, avalike institutsioonide või kiriku juhitud spetsiaalsed asutused). Siiski on vaja kõnealune termin selgelt määratleda.

3.3.3 Noorsootöö peaks olema läbiv element, mis kaasatakse kõikidesse strateegia ettepanekuga hõlmatud tegevusvaldkondadesse. Seepärast peaks noorsootöö kvaliteet olema selgesõnaline eesmärk, et noorsoopoliitika pikaajaline strateegia jõuaks kõikide noorterühmadeni. Programmide – nagu „Aktiivsed noored” ja Leonardo da Vinci valdkondlik programm – eesmärk peaks olema noorsootöös osalejate, sealhulgas ka elukutseliste noorsootöötajate arendamine, toetamine ja parem koolitamine, aidates kaasa paremate professionaalsete oskuste kujunemisele noorsootöö alal.

3.3.4 Noorsootöö on peamiselt suunatud neile, kes ei ole veel tööle astunud, ulatudes teismelistest erivajadustega inimeste, majanduslikel põhjustel sisserändajate, puuetega inimesteni ning sotsiaalselt ebasoodsates tingimustes inimesteni. Kuiigi need ei ole otsesed vahendid tööhõivele juurdepääsuks, aitavad noorsootöö ja noortestruktuurides osalemine kaasa sotsiaalsele integratsioonile. Sealjuures võiks nende puhul täiendavalt ära kasutada tihedamat koostööd kutseõppeasutustega ning selle panuse suuremat nähtavust noorte tööhõivesuutlikkusse.

⁽¹⁾ Vt projekti UP2YOUTH uurimistulemusi, mida tutvustati ELi aruandes noorte kohta aprillis 2009.

4. Konkreetsete märkused tegevusvaldkondade kohta

4.1 Komitee esitab kommentaarid pakutud kaheksa tegevusvaldkonna kohta, kuigi võidakse esitada täiendavaid ettepanekuid teiste prioriteetide kohta või määratakse praeguste ettepanekute prioriteetsus.

4.2 Haridus

4.2.1 Haridust on alati olnud mitte ainult isiksuse arengu ja eneseteostamise esmatähtis aspekt, vaid ka meie ühiskonna arengu tegur. Komitee on rõhutanud, et õpetajate haridus ja kutsealane koolitus on tihedalt seotud teiste oluliste poliitika- valdkondadega, sh noorsoopoliitika ⁽²⁾.

4.2.2 Mitteformaalne õppimine võib täiendada formaalset haridust ja vahendada vajalikke oskusi, mida saab paremini arendada vähem formaalses süsteemis, samas kui formaalne haridus võib hõlmata mitteformaalseid meetodeid vastavalt elukestva õppe põhimõttele.

4.2.3 Et muuta õppimine noorte jaoks atraktiivsemaks ja tõhusamaks ⁽³⁾ ning et tunnustada mitteformaalse õppimise rolli, tuleks arvesse võtta ja käsitleda järgmisi küsimusi:

— mitteformaalse õppimise meetodite lisamine formaalsesse haridusse;

— ülemineku lihtsustamine formaalse ja mitteformaalse õppimise võimaluste vahel

— noorte suunamine kogemustepõhisele õppele;

— sidemete loomine koolide ja kohaliku noorsootöö vahel;

— noorte asetamine õppeprotsessi keskmesse;

— vabatahtliku tegevuse ja mitteformaalse õppimise kaudu omandatud oskuste tunnustamine (siinkohal on hea näide *Youthpass* ning seda tuleks laiendada rohkematele meetmetele ja tegevustele, sh väljapoole programmi „Aktiivsed noored”);

— tuleks luua selge süsteem mitteformaalse ja formaalse hariduse kaudu omandatud oskuste hindamiseks.

⁽²⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 16. jaanuari 2008. aasta arvamus „Õpetajahariduse kvaliteedi parandamine”, raportöör: Mário Soares (ELT C 151, 17.6.2008).

⁽³⁾ 67 % noori ja noorteorganisatsioone ei ole rahul riiklike haridussüsteemidega (Noorsooteemalise interneti-konsultatsiooni tulemused – 2008).

4.2.4 Nende noorte osakaal, kes peavad õpingute rahastamiseks tasustatud tööd tegema, kasvab pidevalt, isegi kui selline kahe asjaga tegelemine on eksamite ebaõnnestumise puhul oluline tegur.

4.2.5 Programmis „Aktiivsed noored” ning programmides nagu Comenius, Erasmus ja Erasmus Mundus võiks ette näha meetmed ja paremini suunatud rahastamisvõimalused soovitu täitmiseks tulevikus. Need programmid tuleks muuta kättesaadavamaks kõigi noorterühmade jaoks.

4.3 Tööhõive

4.3.1 On otsene seos hariduse ja tööhõive vahel: mida kõrgem haridustase, seda väiksem töötuks jäämise risk⁽¹⁾. Eriti suuri probleeme töö leidmisel on kooli pooleli jätnutel, mille tulemus on väiksed sissetulekud ning vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse oht.

4.3.2 Sotsiaalne ebavõrdsus avaldub viimastel aastatel üha enam selgetes erinevustes õpingute edukuses, diplomi saamises ja juurdepääsus kvalifitseeritud ametikohtadele. Noored töötavad töölisel ja töövõtjal on tihti väga ebakindlas olukorras ja väga madala töötasu, ebaväärikate töö- ja elutingimustega. Diplom ei ole enam tagatis töötuse ja haridusele mittevastava töö vastu, ühiskond peab neile väljakutsetele vastu astuma, näidates oma osa solidaarsuses;

4.3.3 Eesmärgiga luua noortele tulevikuväljavaated väljaspool ebakindlaid töösuhteid, on selles kontekstis lisaks kvalifikatsiooni parandamisele eriti oluline tugevdada aktiivseid tööturupoliitika meetmeid tööd otsivate noorte jaoks ning samuti kõrvaldada struktuurilised probleemid väljaõppelt tööellu siirdumisel.

4.3.4 Paljud noored lahkuvad oma koduriigist, et leida paremini tasustatud ja atraktiivsemaid töökohti. See kehtib kõigi hariduskategooriate suhtes, tuues kaasa püsiva ajude äravoolu, eelkõige uutest liikmesriikidest. See erineb kõigile (noored, ühiskonnad, majandused) kasu toovast ajutisest liikuvusest, mida tuleks soodustada ELis.

4.3.5 Töö on osa isiklikust ja kollektiivsest väärikusest ning sotsiaalse kaasatuse tegur. Ebakindlus töökohal, madal palk ja ületunnitöö takistavad töö- ning eraelu/perereelu ühitamist.

4.3.6 EL ja liikmesriigid peaksid pöörama senisest rohkem tähelepanu noorte üleminekule koolist tööle. Noorte töötuse

probleemile ei leita lahendust, kui neile ei pakuta hästi väljatöötatud kutsealast suunamist ja -nõustamist ning tööturu vajadustele kohandatud õppesüsteeme.

4.3.7 Sel taustal soovitab komitee, et strateegia tugineks järgmistes valdkondades võetavatele konkreetsetele meetmetele:

- pakkuda kvaliteetsemat ja paremini kättesaadavat haridust ja kutseõpet, et võimaldada noortel võimalikult sujuvalt tööturule siseneda ja sinna alaliselt jääda

- selliste meetmete rakendamine, mille abil tagatakse, et tähtsajaline töö ja piiratud sotsiaalse kindlustatusega töökohad ei muutuks noorte tööelus reeglisk;

- arendada välja ulatuslikud, kergesti juurdepääsetavad kutsevaliku- ja teabevõimalused noorte naiste ja meeste jaoks kõigil haridustasanditel; samuti luua rohkem võimalusi kvaliteetseteks praktikateks ja töökohal toimuvaks väljaõppeks (teatava Euroopa kvaliteediraamistiku abil);

- praktika- ja töökohti otsivate noorte varane aktiivne toetamine, samuti spetsiaalsete programmide rakendamine probleemsete rühmade, nagu pikaajalised noored töötud ja enneaegselt koolist või kutseõppelt väljalangenud, integreerimiseks muu hulgas mittetulunduslike tööhõiveprojektide ja koolituste edendamise abil;

- tõhustada haridusasutuste ja tööandjate koostööd;

- luua haridussüsteemide ja äritegevuse vahelisi seoseid, seal kus see näib olevat viljakas;

- luua seoseid ühendustega ja tunnustada vabatahtlikku tegevust;

- edendada parimaid tavasid kõigi asjasse puutuvate osalejate seas;

- arendada edasi komisjoni algatust „Uute töökohtade jaoks uued oskused”;

- soodustada liikuvust uuendatud programmide kaudu⁽²⁾.

⁽¹⁾ 2009. aasta aprillis avaldatud ELi noortevaldkonda käsitleva aruande kohaselt on liikmesriikides elavatel põhiharidusega inimestel kolm korda suurem töötuks jäämise risk kui kõrgharidusega inimestel.

⁽²⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 17. jaanuari 2008. aasta arvamus „Noorte hariduses, tööhõives ja ühiskonnas osalemise edendamise”, raportöör: Pavel Trantina (ELT C 151, 17.6.2008).

4.3.8 Komitee tervitab algatust muuta noorte tööhõive 2010. aasta struktureeritud dialoogi teemaks, algatus annab hea võimaluse kõnealuse küsimuse edendamiseks.

4.3.9 Töömaailmas on sotsiaalpartnerite roll eriti oluline. Euroopa sotsiaalpartnerid on väga pühendunud sellele valdkonnale ning tööturu vajadustele vastavate oskuste ja teadmistega noorte osalemine on alati olnud nende ühiste tööprogrammide üks prioriteete.

4.4 Loovus ja ettevõtlikkus

4.4.1 Uuendustegevuse toetamine noorte projektides ja ettevõtustegevuses rahastamismehhanismide kaudu kujutab endast võtmeküsimust, millega tuleks tegelda, et pakkuda võimalusi osalejale suunatud õppimiseks. Tervitatakse samuti sellealaste algatuste edendamiseks eraldatavate rahaliste vahendite suurendamist, kuna paljudes liikmesriikides on riiklik rahastamine napp või puudub.

4.4.2 Ettevõtlikkust ei tohi piirata üksnes majanduslikule tähendusele, vaid seda tuleb käsitleda laiemas, terviklikus mõttes ettevõtlikule meelelaadile, millega kaasneb võimaluse kindlakstegemine või loomine ja meetmete võtmine kõnealuse võimaluse ärakasutamiseks sõltumatult valdkonnast (sotsiaalküsimused, poliitika jne).

4.4.3 Komitee soovib toetada ja soodustada ja toetada sotsiaalset ettevõtlust noorte seas.

4.4.4 Programmid, mille eesmärk on arendada loovat mõtlemist ja probleemilahendust, peaksid olema kättesaadavad kõigil haridustasemeil.

4.4.5 Tuleb luua mentorprogrammid alustavatele ettevõtetele (ettevõtetus) ja toetusprogrammid ettevõtluse kõigile liikidele.⁽¹⁾

4.5 Tervishoid ja sport

4.5.1 Sport ja füüsiline tegevus on olulised vahendid noorteni jõudmiseks. Nad aitavad kaasa tervislikule eluviisile, aktiivse kodanikutunde kujundamisele ja sotsiaalsele integratsioonile. See eeldab, et tuleb pöörata senisest väiksemat tähelepanu nn tugi- ja spordialasid, mis ei kuulu võistlusspordi alla.

4.5.2 Tervisespordi ühendused ja seltsid korraldavad tihti suure osalejaarvuga spordiüritusi, mis pakuvad huvi eri sotsiaalse taustaga noortele. Üritused võivad anda väga häid tulemusi,

kui nendega seoses kasutavad noorsootöötajad spordi ja füüsilise tegevuse edendamiseks mitteformaalseid õpemeetodeid.

4.5.3 ELi ja liikmesriikide tasandi noorteorganisatsioonid tuleks senisest ulatuslikumalt kaasata ELi tervislike eluviise propageerivatesse kampaaniatesse, milles käsitletakse toitumisprobleeme, alkoholi tekitatud kahjustusi, tubakat ja uimasteid ning vaimset tervist. Kõnealuseid küsimusi käsitlevate ELi tegevuskavade läbivaatamisel tuleks pöörata rohkem tähelepanu noortele kui konkreetsele inimrühmale. Komisjonil tuleks samuti kaaluda ELi seksuaaltervise tegevuskava koostamist, pöörates erilist tähelepanu noortele.

4.5.4 ELi rahvatervise programmi tuleks propageerida noorteorganisatsioonides. Programmist võiks saada täiendavaid vahendeid tervislike eluviiside edendamiseks. Noorteorganisatsioonide tuleb julgustada ära kasutama ELi kõnealuseid algatusi, tehes koostööd tervishoiuspetsialistidega.

4.5.5 Komisjon ja liikmesriigid peaksid tegelema ka noorte töötervishoiu ja tööohutuse küsimusega. Liikmesriikide ja ELi andmetest selgub, et noortel töötajatel on suurem oht sattuda tööõnnetusse. Surmaga mittelõppevate tööõnnetusjuhtumite määr oli 18- kuni 24-aastaste puhul 40 % suurem⁽²⁾ kui vanemate töötajate puhul.

4.6 Osalemine

4.6.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates peaks esitatud strateegias kasutama pragmaatilist lähenemisviisi osalemisele ja strateegia peaks olema rohkem kui pelgalt poliitiline instrument. Noortel ja kõigi tasandite (EL, liikmesriigid, piirkondlik ja kohalik tasand) otsuselangetajatel on vaja alustada tegelikku ja läbipaistvat dialoogi.

4.6.2 Komitee arvates võiks kõnealuse eesmärgi saavutada,

— töötades välja kasutajasõbralikke ja atraktiivseid osalemissmeetodeid;

— luues võimalusi ja struktuure noorte osalemiseks;

— andes edasi ja vahetades häid tavasid;

— luues ja toetades noortenõukogusid kohalikul, piirkondlikul, liikmesriikide ja üleeuroopalisel tasandil;

— luues ebasoodsas olukorras olevatele ja noorte informaaletele rühmadele võimalusi eneseväljendamiseks;

⁽¹⁾ Euroopa Liidu Nõukogu eesistujariigi Tšehhi Vabariigi poolt 2.–5. juunil 2009 Prahast korraldatud noorte ürituse järeldused.

⁽²⁾ Euroopa tööõnnetuste statistika (European Statistics for Accidents at Work – ESAW).

— kõrvaldades takistused liikuvusele, mis on keskse tähendusega noorte osalemise ja selle jaoks, et nad mõistaksid paremini Euroopaga seonduvat;

— kasutades täiel määral osalemisvahendeid, mille on juba välja töötanud eri osalejad ELi ja liikmesriikide tasandil ⁽¹⁾;

— pidades pidevat struktureeritud dialoogi, kuhu on kaasatud kõik peamised osalejad (nagu noored, noorteorganisatsioonid, noorsootöötajad, praktikud, teadlased, eksperdid, sotsiaalpartnerid, poliitikud jt).

4.6.3 Tuleb suurendada noorte osalemist noorsoostruktuurides ja laiemas mõttes kodanikuühiskonnas. Samas tuleb senisest paremini seletada ja propageerida selliseid kontseptsioone nagu osalemine ja kodanikuaktiivsus.

4.7 Sotsiaalne kaasatus

4.7.1 Ühiskond peaks pidevalt pöörama tähelepanu noorte võimaluste edendamisele. Seetõttu tuleks konkreetsete meetmete abil tõhustada ebasoodsas olukorras olevatele noortele läheneviisi.

4.7.2 Noorsootöö ja mitteformaalne õpe on võimsad vahendid noorte integreerimiseks. Kooli pooleli jätnud noortele või sisserändaja taustaga inimestele pääseb lihtsamini ligi mitteformaalses kontekstis, mille eesmärk on võimaliku sotsiaalse tõrjutuse ennetamine. Protsess ei peaks olema suunatud probleemidele ja selles ei pea keskendumas ainult neile, kes on juba raskustesse sattunud.

4.7.3 Komitee soovib asuda sihipäraselt tegelema projektide ja tegevuste loomisega, mis on otseselt suunatud ebasoodsas olukorras olevatele noortele (need võiks lisada nt praegusesse programmi „Aktiivsed noored”). Eesmärk ei ole asendada programmi üldist prioriteeti, vaid pöörata senisest rohkem tähelepanu ebasoodsas olukorras olevate noorte sotsiaalsele kaasatusele.

4.7.4 On vaja teha rohkem jõupingutusi sotsiaalse ühtekuuluvuse saavutamise nimel piirkondades, kus noorte kaasatus on väiksem.

⁽¹⁾ Näiteks võib tuua Euroopa Nõukogu koostatud „Läbivaadatud Euroopa harta noorte osalemise kohta kohalikus ja piirkondlikus elus” („Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life”): http://www.coe.int/t/dg4/youth/Resources/Documents/Bibliographies/Political_participation_en.asp

4.7.5 2010. aasta kuulutamine vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise Euroopa aastaks pakub hea võimaluse kõneluse küsimuse edendamiseks ja edasiarendamiseks.

4.8 Vabatahtlik tegevus

4.8.1 Komitee nentis varasemates arvamustes, et vabatahtlik tegevus kujutab endast väärtuslikku kogemust isiklikuks arenguks ning sotsiaalseks ja kutsealaseks kaasamiseks ühiskonda ning see on suure tähtsusega väiksemate võimalustega noorte kaasamise jaoks ⁽²⁾.

4.8.2 Vabatahtliku tegevuse osatähtsuse suurendamiseks peaks EL tagama, et vabatahtliku tegevuse parema tunnustamise vajadus ei kaoks liidu poliitilisest tegevuskavast. Heaks ning laiendamist väärivaks näiteks võib tuua *Youthpassi*. Algatusi nagu Euroopa Vabatahtlik Teenistus tuleks edasi arendada ning vabatahtliku tegevuse väärtust tuleks tunnustada ka teiste kaasamisvormide kaudu (nt programmi „Aktiivsed noored” teised meetmed).

4.8.3 Tuleb suurendada riikide ja Euroopa vabatahtliku tegevuse süsteemide vahelist koostööd. Sellega seoses tuleks vabatahtliku tegevuse erinevatest kontseptsioonidest lähtudes ühtlustada vabatahtliku tegevuse määratlus nii, et seda saaks kohaldada eri olukordades.

4.8.4 Nagu varem soovitatud, on vabatahtliku tegevuse valdkonnas esmatähtis tagada tõhusam koostöö olemasolevate riiklike ja ELi programmide vahel, et vähendada tehnilisi takistusi ning tervise- ja õnnetusjuhtumikindlustusega seotud probleeme. Komitee kutsus Euroopa Komisjoni üles kaaluma kaubamärgi väljatöötamist vahetusprogrammidele, mis vastavad Euroopa Liidu kvaliteedistandarditele. Mis tahes vormis vabatahtliku tegevuse kvaliteet on tähtis ja see tuleb tagada sobivate vahenditega ⁽³⁾.

4.8.5 Lisaks tuleks teha pingutusi vältimaks olukorda, kus vabatahtlik tegevus hakkab asendama eri tööhõivevorme.

4.8.6 Komitee kutsub nõukogu üles kiitma heaks komisjoni esitatud ettepaneku otsuse kohta kuulutada aasta 2012 vabatahtliku tegevuse Euroopa aastaks. 5. detsembril tähistatav rahvusvaheline vabatahtlike päev pakub samuti hea võimaluse kõneluse küsimuse edendamiseks ja edasiarendamiseks.

⁽²⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 13. detsembri 2006. aasta arvamus „Vabatahtlik tegevus: selle roll ja mõju Euroopa ühiskonnas”, raportöör: Erika Koller (ELT C 325, 30.12.2006).

⁽³⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 25. veebruari 2009. aasta arvamus „Euroopa kodanikuteenistus”, raportöör: Thomas Janson, kaasraportöör: Ionuț Sibian (ELT C 218, 11.9.2009).

4.9 Noored ja maailm

4.9.1 Noored on ka „tegurid”, kellele avaldab otseselt mõju globaliseerumise protsess. Teadusliku uurimistöö abil tuleb saada rohkem teavet globaliseerumise mõju kohta noortele. Noorte vastutustunne rahvusvahelise üldsuse ees kasvab, kui nad osalevad projektides ja tegevuses, millega arendatakse ülemaailmse solidaarsuse tunnet ja teadlikkust maailmast.

4.9.2 Ülemaailmse tähtsusega küsimused (keskkond, kliimamuutused, säästev areng) tuleks kaasata noorsoopoliitikasse selleks, et noorsoopoliitika ja noorte projektid aitaksid omakorda kaasa kõnealuse valdkonna arengule. Ning vastukaa-luks tuleks ülemaailmse tähtsusega poliitiliste küsimustega tegelemisel arvesse võtta ka noori.

4.9.3 Komitee tervitab algatust muuta noored ja maailm 2011. aasta struktureeritud dialoogi teemaks, algatus annab hea võimaluse kõnealuse küsimuse edendamiseks.

5. Uue koostööraamistiku vahendid ja rakendamine

5.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee avaldab kahetsust, et pakutud strateegias ei täpsustata konkreetseid rakendusmee-

todeid ega viise edusammude mõõtmiseks Euroopa ja liikmesriikide tasandil. Siiski lähtutakse sellest, et peamiseks vahendiks jääb avatud koordineerimismeetod. Komitee leiab, et seda peaks täiendama Euroopa uuendatud noortepakt.

5.2 Tulevane koostööraamistik peaks põhinema tõhustatud struktureeritud dialoogil, mis oleks võimalikult kaasav ja mis leiaks aset kõigil tasanditel, k.a noored, noorsootöötajad, noorteorganisatsioonid, riikide asutused, teadlased ja teised sidusrühmad kogu poliitikatsüklist ja erinevatest poliitikavaldkondadest. Raamistik peaks põhinema laiahaardelisel alt üles suunatud lähenemisel, hõlmates kodanikuaktiivsuse eri vorme ja kaasates väiksemate võimalustega noored.

5.3 Kavandatud strateegias toimuv poliitika kujundamine peaks põhinema tõenditel ja olema võimalikult läbipaistev. Komitee soovib, et kõige aruannete avaldamisel, andmete kogumisel ja analüüside teostamisel kasutatakse noorsoopoliitika Euroopa teadmuskeskuse andmebaasi ⁽¹⁾.

5.4 Protsessi keskmes peavad olema noored ning noorsootöö on kõige tõhusam viis nendeni jõuda. Seepärast peaks olema prioriteet noorsootöö hindamine ja selle kvaliteedi parandamine.

Brüssel, 1. oktoober 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹⁾ <http://youth-partnership.coe.int/youth-partnership/ekcyp/index>

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 998/2003, mis käsitleb lemmikloomade mittekaubandusliku liikumise suhtes kohaldatavaid loomatervishoiunõudeid”

KOM(2009) 268 (lõplik) – 2009/0077 (COD)

(2009/C 318/23)

30. juunil 2009. aastal otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 152 punkti 4 lõikele b konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 998/2003, mis käsitleb lemmikloomade mittekaubandusliku liikumise suhtes kohaldatavaid loomatervishoiunõudeid”

Kuna komitee nõustub täielikult ettepaneku sisuga ning on oma seisukohti kõnealusel teemal juba väljendanud varasemates arvamustes CES 1411/2000 ja CESE 1705/2007, mis võeti vastu 29. novembril 2000. aastal (*) ja 12. detsembri 2007. aastal (**), otsustas komitee täiskogu 456. istungjärgul 30. septembril – 1. oktoobril 2009. aastal (30. septembri 2009. aasta istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse ning viidata eespool nimetatud dokumendis võetud seisukohale. Poolt hääletas 180 ja erapooletuks jäi 9 liiget.

Brüssel, 30. september 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

(*) EMSK arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb lemmikloomade mittekaubandusliku liikumise suhtes kohaldatavaid loomatervishoiunõudeid” - (EÜT C 116, 20.4.2001, lk 54.

(**) EMSK arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 998/2003 (mis käsitleb lemmikloomade mittekaubandusliku liikumise suhtes kohaldatavaid loomatervishoiunõudeid) seoses üleminekupeerioidi pikendamisega” - ELT C 120, 16.5.2008, lk 49.

2009/C 318/16	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsust nr 1672/2006/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse tööhõive ja sotsiaalse solidaarsuse programm Progress” KOM(2009) 340 (lõplik) – 2009/0091 (COD)	84
2009/C 318/17	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles sätestatakse puitu ja sellest saadud tooteid turule viivate ettevõtjate kohustused” KOM(2008) 644 (lõplik) – 2008/0198 (COD)	88
2009/C 318/18	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat: Biojätmete käitlus Euroopa Liidus” KOM(2008) 811 (lõplik)	92
2009/C 318/19	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Ühenduse lähenemisviisi loodusõnnetuste ja inimtegevusest tingitud katastroofide ennetamisele”” KOM(2009) 82 (lõplik)	97
2009/C 318/20	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat – Üleeuroopaline transpordivõrk: poliitika läbivaatamine. Paremini integreeritud üleeuroopaline transpordivõrk ühise transpordipoliitika teenistuses” KOM(2009) 44 (lõplik)	101
2009/C 318/21	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „EL, Aafrika ja Hiina: teel kolmepoolse arutelu ja koostöö poole”” KOM(2008) 654 (lõplik)	106
2009/C 318/22	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi noorsoostrategia: investeerimine ja mobiliseerimine. Uuendatud avatud koordineerimismeetod noortega seotud väljakutsete ja võimaluste tarvis”” KOM(2009) 200 (lõplik)	113
2009/C 318/23	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 998/2003, mis käsitleb lemmikloomade mittekaubandusliku liikumise suhtes kohaldatavaid loomatervishoiuõudeid” KOM(2009) 268 (lõplik) – 2009/0077 (COD)	121

Tellimishinnad aastal 2009 (ilma käibemaksuta, sisaldavad tavalise saatmise kulusid)

<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELi 22 ametlikus keeles	1 000 eurot aastas (*)
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELi 22 ametlikus keeles	100 eurot kuus (*)
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria paberkandjal + CD-ROMil aastane väljaanne	ELi 22 ametlikus keeles	1 200 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELi 22 ametlikus keeles	700 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELi 22 ametlikus keeles	70 eurot kuus
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> C-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELi 22 ametlikus keeles	400 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> C-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELi 22 ametlikus keeles	40 eurot kuus
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria igakuiselt ja kumulatiivselt CD-ROMil	ELi 22 ametlikus keeles	500 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) CD-ROMil, kaks väljaannet nädalas	mitmekeelne: ELi 23 ametlikus keeles	360 eurot aastas (s.o 30 eurot kuus)
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> C-seeria – värbamiskonkurss	konkursi keel(ed)	50 eurot aastas

(*) Üksiknumbri müük: kuni 32 lehekülge: 6 eurot
33-64 lehekülge: 12 eurot
alates 64 leheküljest: hind määratakse iga väljaande puhul eraldi

Euroopa Liidu Teatajat saab tellida Euroopa Liidu 22 ametlikus keeles. Teataja on jaotatud L-seeriaks (õigusaktid) ja C-seeriaks (teave ja teatised).

Iga keeleversioon tuleb tellida eraldi.

Vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 920/2005, mis avaldati ELTs L 156 18. juunil 2005 ja milles sätestatakse, et Euroopa Liidu institutsioonid ei ole ajutiselt kohustatud koostama ja avaldama kõiki õigusakte iiri keeles, müüakse ELT iirikeelseid väljaandeid eraldi.

Euroopa Liidu Teataja lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) tellimus sisaldab kõiki 23 keeleversiooni ühel mitmekeelsel CD-ROMil.

Soovi korral saab koos *Euroopa Liidu Teataja* tellimusega mitmesuguseid *Euroopa Liidu Teataja* kaasandeid. Kaasannete ilmumisest teavitatakse tellijaid teadaande vahendusel, mis avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*.

Müük ja tellimused

Väljaannete talituse avaldatud tasulisi väljaandeid saab osta meie trükiste edasimüüjatelt. Edasimüüjate nimekiri on kättesaadav järgmisel veebilehel:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_et.htm

EUR-Lexi (<http://eur-lex.europa.eu>) kaudu pakutakse otsest ja tasuta juurdepääsu Euroopa Liidu õigusaktidele. Nimetatud veebilehel saab tutvuda *Euroopa Liidu Teatajaga* ning ka lepingute, õigusaktide, kohtupraktika ja ettevalmistatavate õigusaktidega.

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saab veebilehelt <http://europa.eu>

